UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Honore, Dignis Vel Indignis, Jvste Vel Inivste, Deo Semper Jvstissimo, Dato, Negato, Violato

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1650

urn:nbn:de:hbz:466:1-48689

Visual Library

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Th. 2834.

J. V
20.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De HONORE DIGNIS VEL INDIGNIS, JVSTE VEL INIVSTE, DEO SEMPER JVSTISSIMO, *DATO, NEGATO, VIOLATO.*

AVTHORE

GEORGIO STENGELIO

SOC. IESV THEOLOGO.

Societatis Iesv [redacted].

TV, CHRISTE, TRIVMPHA.

Cantate Domino canticum nouum. Psal. 149. 1.

Cum Priuileg. Cæs. Maiest. & Permissu Super.

Ingolstadij, Apud GEORGIVM HÆNLIN.

ANNO M. DC. L.

Collegii Societatis Jesu Paderborn 1657.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ILLVSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO SACRI ROMANI IMPERII PRINCIPI, AC DOMINO DOMINO

FRANCISCO GVILIELMO

OSNABRVGGENSI, MINDENSI, VERDENSI, NVNC ETIAM, FELICI AVSPICIO, RATISPONENSI EPISCOPO, METROPOLITANÆ, CATHEDRALIVM, COLLEGIATARVM ECCLESIARVM, Coloniensis, Frisingensis, BONNENSIS, Oettinganæ respectiuè Archidiacono, Præposito, & Canonico Capitulari, Comiti de Wartenberg, Schaumburg, Domino in Wald & Hohenburg, &c. Principi ac Domino suo Clementissimo.

DVDVM gestiebam, scribendo ad Rhenum à Danubio excurrere, ILLVSTRISSIME ET REVERENDISSIME PRINCEPS, sed robustiorem

animum calamus infirmior refrænauit, non ausus à Boijs vsque ad Vbios se se extendere. Nunc autem, postquam ILLVSTRISSIMA ET REVERENDISSIMA VESTRA CELSITVDO ipsa à Rheno ad Danubium accessit, vicinia me confirmauit, vt non tam nouo Antistiti de Episcopatu, quàm Episcopatui de nouo Antistite gratularer. Quamquam enim vtrumque cum caussa facere possum, magis tamen videor Ratisponensi Diœcesi, quàm ILLVSTRISSIMÆ ET REVERENDISSIMÆ CELSITVDINI VESTRÆ debere gratulari. Siquidem noua mitra, nouum est onus; neq; vmquam magna dignitas sine magnâ curâ venit. At nouit diuina Prouidentia rebus lapsis succurrere; scit excelsas, &, inter densos telorum nimbos, infractas mentes, quæ, vel ruente cælo, Atlantis instar, subire, & axem humeris possint sustinere: hinc, istâ potissimùm tempestate tam turbidâ,

Ratipo-

Ratiſponæ non tantùm Epiſcopum, & talem dedit Epiſcopum, ſed etiam quoddam exemplar Epiſcoporum. Rarò vni omnia conceduntur; abſit inuidia verbo, in CELSITVDINE VESTRA omnia reperiuntur, quæ Principem Eccleſiaſticum ornant, ſanguis, prudentia, ſcientia, vigilantia, pietas, zelus religionis. De ſanguine quid memorabo? per longam perpetuamque Principum lineam virtus decurrens in CELSITVDINE VESTRA reſedit. Auita gloria nepotibus pro ſtimulo hæret. De prudentia conſtantiaque quid? CELSITVDINIS VESTRÆ conſilium Italia prædicat, fortitudinem agnoſcit Germania; virtutem aduerſarij ipſi ſuſpiciunt: quorum ſi nonnulli aliter loquuntur, id ipſum eſt in gloria ponendum. Eſt enim haud exiguum bonitatis teſtimonium, malis diſplicere. De ſcientia quid referam? Non eſt longiùs eundum. Meminit Academia noſtra

Ingolstadiana, & ego cum illâ, quàm firmum, hîc apud nos jecerit CELSITVDO VESTRA litterarum fundamentum: recordatur Roma, quàm præclara inde surrexerit variarum disciplinarum structura: experiuntur, qui epistolas, qui mandata, qui Ordines sacros, ab hac tam felici manu accipiunt, omnia enim doctrinam, vigilantiam, pietatemque spirant: epistolæ Musas, mandata Phœbum, Ordines Christum, aut Petrum sollicitum ouium Pastorem spirant, qui ipse oues suas pascit. Mirificè æstimant CELSITVDINEM VESTRAM qui nuper primi, Ratisponæ, ab illa sacris ordinibus fuerunt initiati; neque enim manus dumtaxat aiunt sibi ab ea impositas, sed etiam quæstiones propositas, cùm pro Ordinibus suscipiendis examinarentur. Satis est alijs, si Vicarij eorum vices agant: CELSITVDO VESTRA ita Theologicis studijs est imbuta, vt ipsa possit; ita affe-

cta,

cta, vt ipsa, si necesse sit, velit, vel cum Vicarijs, vel sine illis, (si ita mihi loqui fas) vices agere Vicariorum. Quæ fama & Ordinum candidatos faciet diligentiores. Nam quem tale Tribunal non excitet, reddatque attentiorem? cùm nemo velit, coram tanto Iudice, reus inueniri. Neque CELSITVDO VESTRA hoc munus infra dignitatem suam esse existimat, quæ se ita demittere didicit, vt in templo onus officij nullū cuiquam reliquum faciat, si desit, cuius esset id exequi: enimuerò vt, toto cæli populique theatro spectante, non dedignetur se abijcere, ad pedes sibi subiectorum abluendos: quod exemplum Christi omnibus quidem datum, sed non ab omnibus acceptum est. At quid hanc tam eximiā pietatē admiror? Ouium vestigia lymphis, vulnera lachrymis sæpius ablulit. Qua in re & religionis zelus eluxit, quem disertiùs laudandum historijs relinquo: mihi, hoc lo-

co, sufficit illud neruoso compendio dictum: RELIGIO PRINCIPES SERVAT, SI PRINCIPES SERVENT RELIGIONEM. Hinc intelligi potest, quid à CELSITVDINE VESTRA possit sperari, quæ in tantum sollicita est, vt cælum impleat; in quantum alij, ne Tartaro præda subtrahatur. Quæ omnia si deessent, certè Iacobus Rem beatissimæ memoriæ Sacerdos, in Societate nostra, de sepulchro suo me moneret, vt suo nomine Ratisponensi Ecclesiæ de eo Pastore gratularer, qui juuenis adhuc celeberrimum illud Sanctissimumq; COLLOQVIVM MARIANVM, hîc apud nos in Collegio Ignatiano, Anno 1595. eius industriâ institutum, non tantùm sua præsentia & frequentia, sed etiam postea Anno 1611. à Paulo V. Pontif. Max. impetratis Romanis Indultis priuilegijsque ornauit, firmauit, dotauit. Taceo reliqua, quæ priuata sunt, quamuis & illa honore dignissima, de

quo

quo hunc librum concinnaui, hoc ipſo titulo ILLVSTRISSIMÆ ET REVERENDISSIMÆ CELSITVDINI VESTRÆ debitum, vt Liber de Honore, honorando dedicetur; quo & me, & Societatem vniuerſam demiſsè commendo. Ingolſtadij. Anno ſalutis, 1650. Kalendis Maij.

Ill.mæ & Reu.mæ Celſ.nis V.ræ,

Inſimus in Chriſto ſeruus

GEORGIVS STENGELIVS
Societatis IESV.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

PRAEFATIO.

Ælian. lib. 14. variar. c. 13.

Sæpè multumq; suis tragœdijs antitheta inserebat Agathon. Ea cùm quidam velut emendaturus ex dramatis ipsius tollere vellet: Tu verò, vir magne, inquiebat, non animaduertis, sic delere te in Agathone Agathonem? Adeò his delectabatur, vt ea suam tragœdiam efficere putaret. Censuit diuina sapientia idem sibi faciendum, cùm mundum hunc conderet, susciperetque gubernandum. Nam siue naturam consideres, siue mores inspicias, nihil ferè inuenies, nisi *antitheta*. Opponitur enim frigus calori, & calor frigori, siccitas humiditati, & humiditas siccitati: quæque his prædita sunt elementa, inter sese pugnant, extinguit enim ignē aqua, & aquam ignis dissoluit in vaporem. Perpetua est vbique varietas & vicissitudo. Iam feruet æstas, jam riget hiems, aliàs ver floribus ornatum effert caput; aliàs Autumnus triumphat fructuum vbertate. Nox & dies, lux & tenebrę semper alternant vices. Nec ipsum cælum sibi semper constat, nunc enim serenum est, nunc nubilum; nunc luce terras, nunc imbre perfundit. *Hæc antitheta* qui è mundo tollit,

mun-

mundum ipsum tollit, & diuinæ gubernationis sapientiæ manus iniicit violentas.

Idem videre est in moribus & casibus humanis. *Enimuerò*, ait S. Chrysostomus, *misericors Deus mœstis rebus quædam etiam jucunda permiscuit. Quod certè in sanctis omnibus facit, quos neque tribulationes, neque jucunditates sinit habere continuas: sed tum de aduersis, tum ex prosperis vitam justorum quasi admirabili varietate contexit. Quod hîc quoque eum fecisse considera. Videndo quippe S. Ioseph grauidam Sponsam, in conturbationem incidit maximam: sed adfuit repentè Angelus, timorem prorsus extinguens. Deinde videns Puerum natum, maximâ exultatione repletus est, sed rursus huic etiam gaudio periculũ grande successit, cùm tota vtique ciuitas turbaretur, ipse rex fureret, & ad necem puerum quæreret. Sed & hunc mœrorem alia rursus lætitia subsecuta est, apparitio videlicet stellæ & adoratio magorum. Post hanc quoque jucunditatem iterum periculum, iterũque formido. Quærit, inquit, Herodes animam Pueri, & fugere necesse est, & in longinquum transire.* Hęc *Antitheta* Iosephus, hæc Dei Mater, hæc ipse Christus habuit, quæ si quis deleret, in Iosepho Iosephum, in Maria Mariam, Christum

S. Chrysost. hom. 8. in Mat.

ſtum in Chriſto deleret: quem non minùs mons Oliueti, quàm Thabor; ignominioſa crucifixio, quàm glorioſa reſurrectio clarificauit. Et in fabulis Vlyſſem, Æneam, ipſum denique Herculem, non tantùm victoriæ, ſed etiam pugnæ ac prœlia illuſtrauerunt. Sæpiuſq; nominantur Herculei labores, quàm Herculeæ voluptates. D. Gregorium certè Nazianzenum, illũ adhuc juuenem Athenis abeuntem, etſi alioqui caſtum atque ſapientem, tamen longè fecit celebriorem fortuna triſtis; quàm jucunda. Nam ſæuiſſimâ tempeſtate maris jactatus, ſe vouit Deo ſeruiturum. O quàm multi ad cælum non currerent, niſi in terris jactarentur!

Gregor. Presbyt. in vita S. Greg.

Sunt igitur non tantùm in mundo *antitheta*, ſed etiam proſunt. Alij ſummo loco nati, natalibus ſuis digna faciunt. Alij terræ filij emergunt, & obſcuro ſanguini clarum nomen pariunt. Quoſdam diuitiæ extollunt; quoſdam inopia reddit induſtrios. Quin plerumq; vel ipſa fames alioqui maleſuada, ad Deum citiùs mortales adduxit, quàm ſaturitas. Difficulter ſunt ſine Venere, qui colunt Cererem & Bacchum. Rarò à Numine petunt *panem quotidianum*, qui

ineunt

ineunt conuiuia quotidiana. Vt ergo falco, ex alto aëre, redit ad manum aucupis, escam ostentantis; ita homo, cui alimenta desunt, currit ad Deum, sicut prodigus ille dicens: *Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hîc fame pereo! Surgam & ibo ad patrem meum.* Fames igitur orta in regione illa eum ad patrem reduxit, quem abundantia, in petulantiam luxurians, allexerat, vt in regiones longinquas proficisceretur. Quod ergo vel diuitiarum, vel escarum defectus in decantatissima illa Ruth effecit, vt benignissimo Booz conciliaretur; id etiam sæpe præstat defectus honoris, juxta illud: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum, Domine.* Quamobrem etiam *Honor & Ignominia; Decus, & Dedecus; Fama & Infamia; Gloria & Humilitas*, sunt inter ea *antitheta*, quæ hunc Mundum & juuant, & ornant. Quod vt de *honore* facile est credere, ita pauci intelligunt, quomodo *ignominiæ* atque humilitati conueniat. Qui mihi proinde in hac parte sunt instruendi. In qua quatuor conabor præstare. Primum est, honorem meritis rectè à Deo conferri; alterum, ijsdem etiam non iniustè ab eodē auferri: tertium quosdam

Luc. 15. 17.

Psal. 82. 17.

dam ignominiâ dignos jure ignominiâ notari, ac proinde conqueri non posse: quartò, alios honore dignos ipsam ignominiam omnibus honoribus anteferre; qui exemplo suo refutent illud Satyrici:

Pers. satyr. 1.

An erit, qui velle recuset
Os populi meruisse?

S. August. tract. 55. in c. 13. Io.

Refutauit autem ipse Christus luculentè. *Tanta est quippe humanæ humilitatis vtilitas*, ait S. Augustinus, *vt eam suo commendaret exemplo etiam diuina sublimitas. Iesus ergo cùm cognouisset, quia venturi essent, vt raperent eũ, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus.* Neque tunc tantùm fugit, sed à prima ætate etiam, in stabulo pecoris, non in palatio principis, nascens; vilissima quæque exercens; non cum satrapis, sed inter piscatores versans, & moriturus deniq; linteo se præcingens, missaq; in peluim aqua, pedes discipulorum, & inter eos Iudæ quoq; proditoris abluens. Quam virtutem vt discipulos suos doceret, illam facto suo coronidem adiecit: *Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* S. Ambrosij verba accipe: *In Euangelio, Dominus Iesus docens virtutem atque insigne patientiæ, ait: Qui te percusserit in maxillã, præbe ei*

Io. 6. 15.

Io. 13. 15.

S. Ambr. serm. 10. in Ps. 118.

&

& alteram. Vult enim discipulos suos & iniuriarum esse patientes, nec referire facilè, ne dum referire potens iniuriam faceret, judicium humilitatis non exhiberet. Patientia enim humilitatis indicium est. Itaq; duo docuit cælestis Magister, & abiecta amare, si contumeliam patiaris; & gloriosa non quærere, si rem præclarè geras. Primum Dauid quoq; fecit, alterum multi alij. De Dauide S. Gregorius: *Ecce quem Dominus cunctis singulariter prætulit, sese sub Domino, & exæquando minimis, & abiecta exhibendo contemnit. Non potestas regni ad memoriam reducitur, non subiectorũ oculis saltando vilescere metuit, non se honore prælatum ceteris, ante eius arcam, qui honorem dederat, recognoscit. Coram Deo egit vilia, vel extrema, vt illa ex humilitate solidaret, quæ coram hominibus egerat fortia. Quid de eius factis ab alijs sentiatur, ignoro: ego Dauid plus saltantem stupeo, quàm pugnantem: pugnando quippe hostes subdidit, saltando coram Domino semetipsum vicit.* Hoc de primo. S. Greg. lib. 17. Moral.

Alterum in pluribus demonstrat Chrysostomus in hunc modum. *Nolimus extolli, sed nos dicamus inutiles, vt vtiles efficiamur. Nam si te quidem dixeris probabilem, licet probabilis existas, inutilis factus es; si verò te nominaue-* S. Chrys. hom. 8. Luc. 17. 16.

minaueris inutilem, factus es vtilis, licet sis improbandus; propterea meritorum obliuisci necessarium est. Et infrà: *Nam & nos seruos habentes, maximè tunc eos acceptos habemus, cùm postquam omnia benevolè ministrarint, nihil magnum fecisse se censent. Itaque si tu quoq; magna vis reddere merita tua, ea ne magna esse putes, & magna tunc erunt. Sic & Centurio dicebat: Non sum dignus, vt intres sub tectum meum: & propterea dignus factus est, & admirationi super omnes Iudæos habitus. Sic & Paulus dicens: Non sum dignus vocari Apostolus, est propter hoc omnium primus factus. Itidem & Ioannes: Non sum dignus soluere corrigiam calceamenti eius, & ideò amicus quoque fuit sponsi. Et manum, quam dixit esse calceamento indignam, hanc super caput suum Christus attraxit. Sic & Petrus dicebat: Exi à me, quia peccator sum, Domine, & idcirco factus est Ecclesiæ fundamentum. Nihil enim Deo tam gratum, quàm cum extremis peccatoribus semetipsum connumerare. Hoc est totius sapientiæ principium;* quod discere, difficile, sed vtile ac necessarium est; multóque honestius, quàm strumam dibapho tegere; aut asinum vestire pelle leonina.

Matth 8. 8.

1. Cor. 15. 9.

Matth. 3. 11.

Luc. 5. 8.

HONOR

HONOR DIGNIS ET INDIGNIS; IVSTE, VEL INIVSTE; DEO SEMPER IVSTISSIMO, DATUS, NEGATUS, VIOLATUS.

CAPVT I.

Quid sit Honor, Laus, Gloria? quantum bonum? & æquè istud bonum improbis ac probis contingere.

§. I.

Quid, & vnde Honor, & quomodo à Gloria differat?

INter externa atque fortuita hominis bona, *honor est maximum*, vt Philosophus testatur. Quod bonum etiam ex diuitijs sæpe consurgit, quemadmodum contemptus ex paupertate. Non tamen est iste nexus ita necessarius, vt non aliquan- Aristot. lib. 4. Ethic. c. 3.

aliquando & opes dedecori sint, & paupertas honoretur. Quamuis vtrumque, & gloria scilicet, & ignominia alijs quoque varijs ex rebus oriatur. *Honor* quippe ex mente Aristotelis propriè *est exhibitio reuerentiæ in testimonium virtutis*, quæ multiplex esse consueuit; seu potiùs si secundùm vulgi judicium, & latiùs loquamur, *est testificatio de excellentia alicuius*, siue is excellat virtute, cui honor præcipuè debetur; siue sanguine, siue opibus, siue indole, siue scientijs & arte, siue officijs, & dignitate, aut alijs titulis, qui significant domi belliué, corpore vel mente excellentem. Quamquam enim nihil magis honore dignum est, quàm vera virtus, qua sola homines *absolutè* boni sunt excelluntque, sunt tamen & alia, quibus *secundùm quid* excellunt, & ob quæ honorantur, vt genus, & potentia, & scientia, & quæ modò memoraui; quia & illis mortales excellunt, & de illis amant æstimari; quantumuis sæpe etiam falsa sint, & eorum laudes prorsus repudiandæ. *Tanta mentis in Deum debet esse suspensio*, ait S. Augustinus, *vt, si non meritò laudemur, corrigamus eos, quos possumus: ne arbitrentur, aut in nobis esse, quod non est; aut nostrum esse, quod Dei est;*

Idem 1. Ethic. c. 5.

S. Thom. 2. 2. q. 103. art. 1. in corp.

S. August. ep. 64.

aut

aut ea laudent, quæ quamuis non desint nobis, aut etiam supersint, nequaquam tamen sunt laudabilia; velut sunt bona omnia, quæ vel cum pecoribus habemus communia, vel cum impijs hominibus. Nos vniuersim loquemur, de ijs rebus, quibus homines excellunt, & ob quas nomen suum fieri honorificum gaudent. Nam & profanarum artium magistri, & opum amatores celebres volunt haberi: & paucæ sunt feminæ, quæ quantumuis deformes, tamen gloriam non captent, ex venustate, qua sese præditas arbitrantur. Subscribit nobis S. Thomas, cuius hæc sunt: *Nomen gloriæ propriè importat manifestationem alicuius de hoc, quod apud homines decorum videtur, siue illud sit bonum corporale aliquod, siue spirituale.* Itaque dum cupiunt homines honorari, testimonium suæ excellentiæ quærunt; quod vt reddatur coram Deo, qui inspector est cordium, sufficit esse testimonium conscientiæ: nequaquam autem sufficit, vt coram hominibus contingat. Vt enim homines illud intelligant, necesse est, testimonium per quædam signa externa declarari, verborum scilicet, vel factorum. Honorat enim alterum, qui eum laudat, hoc est, qui excellentiam eius ore,

S. Thom. 2.2.q.132. a.1.

vel calamo explicat; itemque, qui facto, vt pilei depositione, capitis inclinatione, inflexione genuum, imaginis aut statuæ erectione, trophæis, arcu triumphali, aris, statuis, obsequijs, *accubitu*, aut sede primoué loco, vel etiam donis ac muneribus, & officijs, obuiatione, hospitij oblatione, aut alio quocumque signo externo eum à se existimari, testificatur. Est igitur *existimatio* radix honoris, quæ si coram hominibus, per externa signa, declaretur, Honor solet appellari. Idcirco enim alterum vel verbis laudamus, vel alijs signis exterioribus ornamus, honoramusué, quia testari volumus, bonam esse apud nos de eo opinionem. Ex quorum vtroque, verborum scilicet & rerum honore, tamquã effectus laudis atque honoris, *Gloria* existit. Ideò siquidem, quia alterius bonitati testimoniũ præbemus, clarescit bonitas illius in notitia plurimorum; atqui, vt D. Augustinus alijque docent, *Gloria, est clara cum laude notitia*, addit enim honori, velut lumen coloribus, claritatem.

Luc. 14. 7.

S. August. lib. 83. q. 31.

§. II.

Quantum bonum sit Honor? eumq; excellentioribus, excellentiorem deberi.

Hoc

Hoc bonum autem, quamuis in existimatione ac judicio dumtaxat, quod quis de alio apud se concipit, conceptumque quacumque testificatione euulgat, soleat consistere, adeoque quamuis & hominum erroribus, & fortunæ casibus subiectum sit, maximi tamen fieri, quotidie experimur, & opibus longè anteferri. *Melius est nomen bonum*, ait Salomon, *quàm diuitiæ multæ: super argentum & aurum gratia bona.* Itemque: *Melius est nomen bonum, quàm vnguenta pretiosa.* Latiùs enim suauiusque se se boni nominis, quàm opobalsami odor diffundit: neq; potest cum eius pretio opopanax comparari. Tanti, in diuinis litteris, sit *Honor*. Perinde enim est, siue *bonum nomen*, siue *bonam famam*, siue *bonam existimationem*, siue *laudem*, siue *decus*, siue *honorem*, siue etiam *gloriam* appelles. Sæpe enim ista promiscuè vsurpantur. Quamuis autem hæc omnia sint extra nos, pertinent tamen ad nos, & sunt de nobis; cùm honor, qui est in honorante, non sit, dicaturúe esse honorantis, sed honorati. Quemadmodum igitur virtus, aut alia quæcumque interna excellentia, est bonum, de quo gaudemus; ita & honor, qui est testimonium illius boni, est

Prou. 22. 1.
Eccl. 7. 2.
Plin. lib. 20. c. 24.

bonum, quo pronissimè afficimur & delectamur. Voluit nimirum & hac homines illecebra trahere Deus ad virtutem amplectendam; vt, si honor illis placeret, ad illam accederent, euius præmiũ est honor, & gloria, quæ vt Poëta loquitur, *immensum calcar habet*. Quod etiam Romani indicauerunt, apud quos, non nisi per ædem *Virtutis* ad ædem *Honoris* poterat peruenirì. Quoniam autem debitum est bono & pulchro, vt manifestetur, juxta illud: *Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus, qui in domo sunt*, Deique summa est bonitas, excellentia & pulchritudo, idcirco Deo summus honor, summa laus, summa gloria debetur. Quo sensu Apostolus scripsit: *Regi sæculorum immortali, inuisibili, soli DEO honor & gloria in sæcula sæculorum. Amen. Soli Deo*, quia vnus & solus est Deus, & solus per se, ac suam essentiam sapiens, *bonus, laudabilis, &c.* à quo tamquam fonte sapientia in omnes & Angelos, & homines, & reliqua creata bona deriuantur. Quare, etsi soli Deo honor & gloria diuina, ac latriæ cultus, non autem dijs gentium, non idolis, non vllis Angelis aut hominibus (præter Christum

P. Victor. lib. de region. vrb. Rom.

Vide Panormit. l. 1. de reb. gest. Alfonsi.

Matth. 5. 14.

1. Tim. 1. 17.

Luc. 18. 19.

stum Deum & hominem) debeatur; tamen alius inferior honor Angelis, & hominibus & ceteris creaturis non negatur, immo debetur, vt infrà ostendam. Prout autem maior est in ceteras res bonitas à Deo sanctitasque, aut excellentia deriuata, maioribus dignæ honoribus esse judicantur. Quemadmodum ergo Christus diuino cultu latriæ à nobis honorandus est, *quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter*; vnde vox Angelorum, *& animalium, & seniorum* fuit: *Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem*; ita Christi Mater, ob altissimæ dignitatis suæ excellentiam, *hyperduliâ*; alij autem Sancti *duliâ* solent honorari. Et mortales quoque in terris, tantò quique maiore sunt amplioreq; honore digni, quantò maior in illis virtus, vel scientia, vel potestas, vel alterius cuiusque rei laudabilis excellentia agnoscitur.

Coloss. 2. 9.

Apoc. 5. 12.

Est auro maius pretium; debentur honores
Maiores semper maioribus.

§. III.

Multos contra Deum murmurare, quòd Honor æquè malis ac bonis detur, vel negetur.

Vt autem ea, quæ de ſumma honoris pretioſitate diſputat Chaſſan. p. 1. catal. conſid. 2. non perſequar, certè honorem inter res humanas maximum quid eſſe oportet, cùm bonis, in virtutis præmium, quod vtique maximum eſſe conuenit, exhibeatur. Hinc *honor & gloria ſuapte natura grata iucundaq; ſunt, & ad vtilitatem quoque maximè valent*, vt ait Ariſtoteles. Verùm, vt Salluſtius animaduertit, *gloriam & honorẽ, & imperium bonus & ignauus æquè ſibi exoptant. Si bonus, vera via nititur; ſed ignauus, quia bona artes deſunt, dolis atque fallacijs contendit.* Et vtrique ſæpe, quod exoptant, aſſequuntur, Hinc querelæ: hinc variæ in mentibus hominum exiſtunt turbationes. Sæpe enim, vt D. Auguſtinus ait, *dilectionem honor ſequitur, & honor maximus inuidiam ſuſcitat*, vt apparuit in Daniele, quem rex Darius Aſtyagis filius honore, ceteri autem Medorum & Perſarum Principes odio atq; inuidia ſunt proſecuti. Sæpe videntur honorati, qui non videntur honore digni; ſæpe, qui palam mali ſunt, gloria abundant: vt enim illorum virtus in occulto eſt; ita iſtorum vitia in oculos omnium incurrunt. Quamobrem ſunt, qui æquè mirentur illos, atque

Ariſtot. lib. 1. Rhetor. cap. 6.

Salluſt. in Catilin.

S. Auguſt. lib. 2. de mirabil. S. Scripturæ. c. 32.

atque istos honoribus cumulari, cùm perinde illorum dignitas nesciatur, ac constet de horum indignitate. Antisthenes interrogatus, *Qua res portenderet ciuitatibus exitium? Quando in his*, inquiebat, *nullum esse potest bonorum ac malorum discrimen. Sentiens eam Remp. non posse consistere, vbi nec esset honos virtuti, nec pœna scelerosis.* Quo modo ergo Mundi totius Respublica consistit, in qua improbi pariter ac probi honores, vel ignominias reportant? Si ob denarium murmurarunt illi dicentes: *Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus;* an non potiorem habent caussam expostulandi, qui vident, honorem malos non minùs ac bonos adipisci? Cur ista permittit mundi Gubernator? quid simius in purpura, rex in centone incedit? An non Anaximenes dicere solebat: *Qui rectè facta dictaq; nullo neque præconio, neque honore dignantur, quem oro fructum ipsi ex suis benefactis sperare audebunt?* Et Cato, qui virtutem honore suo fraudarent, eos dicebat, ipsam virtutem à juuentute auferre. Quare ergo *via impiorum prosperatur?* & toties indignus amplissimis honoribus extollitur, dignus de gradu suo deijcitur, vel indignus

Laërt. lib. 6.

Matth. 20. 32.

Plutarch. in Apoph.

Ierem. 12. 1.

Psal. 9. 3. esse judicatur? Ita *dum superbit impius, incenditur pauper. Quoniam laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. Iustus autem quid fecit?* His talibus querelis antè, quàm ordine occurram, dispiciendum est, num, & quomodo Honor appeti possit? Si enim eum appetere non licet, quo modo fas est, de eo cum Numine expostulare? Cùm dissonum sit, *bonus cantor, bonus cupediarius*; quàm erit absurdum, si quis *malus cantor, & bonus cupediarius* dici audiatur?

Psal. 10. 4.

CAPVT II.

An, & quo modo vel fas, vel vanum sit, Honorem gloriámue appetere?

§. I.

Agesilaus, & alij cur contempserint honorem?

QVid querantur homines, si vel amittant honorem, vel numquam adipiscantur, quando etiam Ethnici phaleras istas & bullatas nugas contempserunt? Christiani autem quidam, *magni nominis vmbram*, & populi existimationem, non solùm nihili fecerunt, sed etiam

am honores & gloriam non ſine labe appeti poſſe ſunt arbitrati? Et quidem de Chriſtianis innumera ſunt exempla, quorum nonnulla nos inferiùs ſumus allaturi. De Ethnicis hæc memorat Plutarchus. Age- ſilaus, cùm ei nationes, quæ id temporis Græciam incolebant, decreuiſſent, in clariſſimis quibuſque ciuitatibus, honoris cauſſa, ſtatuas erigi, reſcripſit illis hunc in modum: *Mei nulla ſit imago, neque picta, neque ficta, neque vllo alio artificio parata. At Principum vulgus*, ait Plutarchus, *hoc honoris genere ſe Dijs æquiparari credebat, ſummumq; rerum bene geſtarum præmium arbitrabatur. Ageſilaus ipſo honeſto contentus, negligebat eiuſmodi adulationes, malens inſculpi prudentium ac bonorum hominum pectoribus, quàm in foro æreus aureusúe ſtare. Eximiam virtutem ſponte ſuum conſequitur decus. Nec vlla ſpecioſior ſtatua, quàm honorifica bene actæ vitæ memoria.* Quare idem rex Ageſilaus, cùm moraretur in portu, qui Menelai dicitur, mandauit ijs, qui aderant, ne quam ſtatuam aut imaginem in ſuum honorem erigerent: *Si quod*, inquiebat, *præclarum facinus geſſi, hoc erit monumentum mei: ſin minùs, ne omnes quidem ſtatuæ, cùm ſint vilium ac nullius rei*

Plutarch. in Apoph. Lacon.

opiſi-

opificum opera. Ita sensit Ethnicus, ob contemptum honoris, quàm alij ob cupiditatem, magis laudatus; eoque prudentior, quia iudicia, quàm testimonia hominum pluris fecit, cùm hæc sæpius soleant mentiri, quàm illa errare; qua mente oportet esse Christianum?

§. II.

Cur Christus reprehenderit Pharisæos, ob Phylacteria dilatata, & fimbrias magnificatas?

Ipse profectò Christus Scribarum & Pharisæorum ambitionem reprehendens ait: *Omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus: dilatant enim phylacteria sua; & magnificant fimbrias. Amant autem primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi. Vos autem nolite vocari Rabbi. Vnus est enim Magister vester, omnes autem vos fratres estis.* Quòd si in *phylacterijs* non licet gloriam captare, quantò minùs in rebus profanis? *Phylacteria* enim, id est, *conseruatoria*, erant membranulæ, in quibus legis præcepta scripta fuêre, eas Scribæ & Pharisæi circum caput, & circum brachia gestabant, vt perpetuò legem Dei ante oculos

Matth. 23. 5.

Deuter. 6. 8.

Num. 15. 38.

Deut. 22. 12.

los haberent, quod D. Hieronymus scribit, etiam suo tempore, ab Indis, Persis, & Babylonijs fuisse factitatum. *Dilatabant* ergo *phylacteria*, vt ijs plura legis præcepta inscribi possent. Sed quia id faciebant, vt longiùs conspicerentur, & ipsi legem diligentiùs, quàm ceteri Iudæi seruare viderentur, dilatatio illa erat reprehensione digna; sicut &, quòd *magnificarent*, seu maiores facerent *fimbrias*, eamdem ob caussam. *Fimbriæ* enim fuerant fila quædam non texta, quæ ex infima orâ vestis dependebant hyacinthino colore. S. Hieronymus tradit, eos fimbrias has solitos acutissimis spinis inserere, quibus & cùm ambularent, & cùm sederent compungerentur, eoque dolore diuinam legem in mentem reuocarent. Quæ res etsi alioqui non mala, mala tamen fiebat, ob inordinatum laudis appetitum. Mendacij quoddam genus est, meliorem velle videri, quàm esse; bonaque laudis caussa facere, argumentum vanitatis.

§. III.

An, & quomodo liceat Magistri, vel Patris titulum appetere, vel non appetere? Et num virtus Humilitatis antiquitus fuerit cognita?

Magi-

Ioan. 3. 10. Ita Maldonat. loc. cit.

Magistros quoq; aut *Rabbi* non vetat absolutè vocari Seruator (cùm ipse ad Nicodemum dixerit: *Tu es Magister in Israël*) sed comparatè ad Deum & Pharisæos, de quibus loquitur. Ad Deum, vt comparatione illius neminem putemus, neque *patrem*, neque *magistrum* esse posse, & ne istos honoris, & amoris titulos illius honori amoriq; præferamus. Ad Pharisæos autem, ne eo modo, quo illi, id est, ambitiosè, gloriosèque aut *præceptores*, aut *patres* appellemur, aliosque appellemus, vt illi appellabant, qui dicebant: *Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo*, vt suo quisque magistro gloriaretur: nec dubium est, quin *patrum*, & *magistrorum*, & alios honoris titulos vel dare, vel accipere hominibus fas sit, quin etiam certis de caussis appetere; sed certo modo. Sanè, si Aristoteli aliquid damus, Magnanimitas virtus est, quæ omnium virtutum opera ita exequi studet, vt præbeat magni honoris fundamentum: licet non vt directè feratur in ipsum honorem, saltem à fundamento, & radice sua seorsim sumptũ; quia id humilitas non patitur, Philosophis Ethnicorum vel omnino ignorata, vel non nisi per nebulam & obscurè cognita: quamuis, si examinatiùs

1. Cor. 3. 4.

Aristot. 4. Ethic. 3.

minatiùs disputare velimus, re ipsa eadem sit *Humilitatis* & *Magnanimitatis* virtus. Humilitatem tamen S. Augustinus Ethnicis omnino incognitam fuisse arbitratur. Ita enim scribit: *Hæc aqua humiliationis cordis, aqua vitæ salutaris, abijcientis se, nihil de se præsumentis, nihil sua potentia superbè tribuentis. Hæc aqua in nullis alienigenarum libris est. Non in Epicureis, non in Stoicis, non in Manichæis, non in Platonicis. Vbicumque etiam inueniuntur optima præcepta morum & disciplinæ, humilitas tamen ista non inuenitur. Via humilitatis huius aliunde non manat. A Christo venit. Hæc via ab illo est, qui cùm esset altus, humilis venit. Quid enim aliud docuit humiliando se, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis? &c.*

S August. in Psal. 33. ad illud. Verumtamen in diluuio, &c.

§. IV.

Humilitatis & Magnanimitatis, tamquam eiusdem virtutis, esse, honoris appetitùm refrænare.

Quidquid igitur sit de Ethnicis, saltem Christiana humilitas docet, honorum vanitatem non esse ambiendam: immo idem docet Magnanimitas Ethnicorum, quæ ex plurimorum Theologorum sententia, vna eademque virtus est cum Humilitate. Siquidem

Vasq. 1. part. disp. 235. c. 4. Theoph. Raynaud. lib. 6. de virtutib.

& vitijs sect. 2. c. 16. licet. contrariũ sentiat Caiet. 2. 2. q. 161. a. 1. Less. l. 4. de Virtut. c. 4. n. 50. S. Thom. 2 2. q. 131. & 232.

quidem Aristoteles magnanimitati tribuit, tenere medium in appetitione dignitatum & honorum; ac magnanimo opponit, pusillanimum, qui honorem debitum negligit, & eum qui indebita capessit, quæ sunt vitia humilitati opposita. Quin & S. Thomas ambitionem & inanem gloriam, quæ vtique Humilitati opponuntur, tamquam vitia per excessum pugnantia, opponit Magnanimitati. Cùm ergo idem sit Magnamitatis, & Humilitatis medium, eædemque vtriusque functiones, sequitur eamdem esse, sub duplici nomine virtutem, quæ doceat, quo pacto honores fugiendi sint, vel appetendi. Audi Isidorum Pelusiotam: *Ego,* ait, *etsi mirum esse videatur, quod dicturus sum, tamen* μεγαλοφεσύνην (hoc est, animi magnitudinem) τὸν μετὰ λόγου φρόνημαν (*id est, animi affectum, cum ratione coniunctum*) *esse statuo. Neque enim si quis ab assentatione abhorreat, hunc inter arrogantes numerare oportet. Nec rursum, si quis adulator & sordidus atque ignauus sit, modestum hunc existimare, conuenit. Verùm eum demum, qui cùm ea, quæ consentanea sunt, facit, tamen aduersus alios minimè inflatur, nec se omnibus antepo-*

Isidor. Pelus. lib. 3. ep. 264.

zit, verùm eo gradu & ordine, qui ingenuos viros

viros decet, se ipsum continet. Magnanimum enim esse oportet, non superbum & arrogantem: fortem, non temerarium: suauem ac facilem, non abiectum & seruilem: modestum, non humilitatis simulatorem: ingenuum & liberalem, non seruilem. Cuiusmodi videlicet Abraham erat, qui Persicas quidem manubias, & barbarica spolia contemnebat: in excipiendis autem hospitibus, quibusuis hominibus humiliorem se præbebat, seruilia nimirum munera exequens: atque cùm ad diuinum colloquium admitteretur, dicebat: Ego sum terra & cinis. Hoc autem verè modestiam & humilitatem, ac sublimitatem in vnum colligere est. Hoc inquam est, ingenuitatem à superbia puram ac liberam demonstrare. His Pelusiota ostendit, idem esse Humilitatem & Magnanimitatem, quarum vtraque moderatur Honoris appetitum, qui non semper nullus esse debet; ne tamen extra viam excurrat, lupatis est temperandus. Alij enim frænis, alij calcaribus egent.

§. V.

Qua sit Magnanimi indoles circa honorem?

Magnanimus igitur circa magna versatur, sed in ea dumtaxat magna fertur, quæ digna se, sibique secundùm rectam ratio-

nem consentanea agnoscit, nihil remittens, vel excedens. Quia verò inter res humanas maximum quid est honor, fit vt magnanimus præcipuè circa honores & ignominias versetur, vt oportet; siue secundùm rectæ rationis legem, ne aut nimia sit honoris appetitio, aut ignominiæ declinatio non satis solicita. Quamuis autem magnanimus primariò versetur circa honorem, secundariò tamen etiam se occupat circa diuitias, potentiam, & cetera omnia, ex quibus honor obtinetur, semper spectans eam honestatem vt sibi propriam, quæ magnis illis operationibus superstrui potest, nimirum honoris ex recto opere conuenientis dignitatem. Cùm enim honor sit virtutis præmium & testimonium, fit vt congruè quidē etiam alijs rebus, attamen condignè non nisi virtuti rependatur. Hinc magnanimus propriè directeque non appetit honorem, sed honoris dignitatem, & fundamentum, quemadmodum in regis Menelai facta sua, aut certè interna hominum judicia, quàm externa testimonia, & opificum statuas, magis æstimantis exemplo vidimus. Hoc fundamentum, quod destinat magnanimitas, quia solet esse arduum & difficile, etiam

Argentina in 2. dist. 42. q. vnic. a. 4.

am non ſine fortitudine intenditur: non tamen eadem eſt fortitudinis & magnanimitatis honeſtas. Aliud enim eſt, operari, quia decet hominem non auerti à bono ob adiunctam difficultatem, quod eſt motiuum fortitudinis; aliud operari, quia hoc eſt fundamentum magni honoris debiti, quod eſt motiuum magnanimitatis. Hinc deducit Ariſtoteles, magnanimum, magnos honores, ſi exhibeantur, tamquam ſibi accommodatos admittere, deque eis cum mediocritate gaudere: quin, etiamſi non adæquent eius meritum, ſi tamen à viris probis deferantur, eos non dedignari; ſicut dedignatur honores à vulgo & fæce hominum, vel ob res nihili, exhibitos: quemadmodum inhonorationem quoque etſi ea ſe indignum agnoſcit, quia eſt recto animo, deſpicit prorſus, ſi à vili homine, aut terræ filio, vel ob rem nullius momenti inferatur. Eſt enim hoc aliud nihil, quàm ſi muſca mordeat leonem, aut auicula grauet elephantem.

§. VI.

Magnanimitatem non aduerſari Chriſtianæ humiliati.

Hanc Ariſtotelis de magnanimitate do-

Viues lib. de corruptis disciplinis. Medin. lib. 2. præn. cap. 3. S. August. lib. 83. qq. cap. 36.

ctrinam Viues & Michaël Medina, tamquam Euangelio & virtutis naturæ repugnantem carpunt. Et videtur ijs suffragari D. Augustinus his verbis: *Vbi fuerint carnalium voluptatum illecebræ superatæ, cauendum est, ne subrepat atque succedat cupiditas placendi hominibus, aut per aliqua facta mirabilia, aut per difficilem continentiam siue patientiam: aut per aliquam largitionem, aut nomine scientiæ vel eloquentiæ. In eo genere est & cupiditas honoris, contra quæ omnia proferantur ea, quæ scripta sunt de laude charitatis, & de inanitate iactantiæ: doceaturq;, quàm sit pudendum eis placere velle, quos nolis imitari. Aut enim boni non sunt, & nihil magnum est à malis laudari: aut boni sunt, & eos oportet imitari. Sed qui boni sunt, virtute boni sunt: virtus autem non appetit, quod in aliorum hominum potestate est. Qui ergo imitatur bonos, nullius hominis appetit laudem; qui malos, non dignus est laude.* Hæc Augustinus verè, sed ea, vt videbimus, neque nobis, neque Aristoteli aduersantur. Neque enim semper genius Magnanimi, quo plerique abutuntur, pro Aristotelica magnanimitatis natura accipiendus est, cùm facilè transeat in genium superbi, & fumo, vt dici solet, flamma proxima sit.

§. VII.

§. VII.

Quatuor modis gloriam appeti; sed non omnibus bene.

Vt ergo neque magnanimitatis virtutem exscindamus, & quo modo Honor & Gloria appeti possit, vel non possit, perspicuè ostendamus, illud discrimen tenendum est, quatuor modis appeti posse honorem. 1. Nudè, & absolutè, vt ordo ad conuenientia, id est honesta parandæ gloriæ media neque includatur, neque excludatur. 2. Vt ordo ille excludatur, vel in totum, vel ex parte, honorque indebitus, hoc est, vel sine meritis, vel sine tantis meritis appetatur. 3. Vt primariò gloria desideretur, quæ virtuti debita, eiusque iustum stipendium est, adeoque vt media quidem honesta non excludantur, sed præpostero ordine ad vanos honores laudesque humanas, tamquam ad finem, referantur. 4. Vt & ordo ille ad actus honestos includatur, & honor, qui expetitur, ad diuinam gloriam, ad nostrum, vel alienum commodum, vel alium bonum finem extrinsecum referatur. Si primo modo honor, media scilicet bona neque includendo, neque excludendo, sed præcisè appetatur, appetitus ille est indifferens ex

obiecto suo. Quid enim vel peccati, vel virtutis sit in alieni de nobis boni & honorifici judicij appetitu? *Appetitus gloriæ de se non nominat aliquid vitiosum*, ait S. Thomas. Quod si verò secundò modo, ordine ad honesta media excluso, in honorem feramur, inanis est illa, & mendax cupiditas atque vitiosa. Quis enim non videat, eum peccare, qui medijs ex parte exclusis, sibi plus honoris postulet, quàm exigant eius merita? Et longè magis illum, qui honorem appetat absque vllis prorsus meritis, adeoque illis penitus exclusis? Hinc Alexander Magnus præcipitem in Hydaspem amnem deturbare Aristobulum voluit, quòd falsas ipsius laudes recitasset: ademptum profectò ei librum in amnem demersit. Adeò vel Ethnici oderunt honores vanitate nitentes. Et vel apud Poëtam nonnemo ait: *Haud equidem tali me dignor honore*. Apud Herodianum, Pertinax Rom. Imperator, cùm possessionibus imperatorijs nomen suum inscribi prohibuisset, dicere solebat, illas nequaquam imperantium proprias, sed communes Romanorum, & publicas esse; existimans vanè putari, quod falsò putatur. Sin tertio modo, eo tantùm, vel

S. Thom. 2. 2. q. 132. art. 3. in corp.

Plutarch. in Alexand.

Fulgos. lib. 8. cap. 15.

Virgil. lib. 1. Æneid.

vel potissimùm, fine opus honestum fiat, vt honor humanus habeatur, itidem desiderium eius est vitiosum; quia virtutis honestas est ordinis altioris, quàm honor, qui est iusta quidem, sed inadæquata merces, & velut connaturale dumtaxat accessorium honestatis. Vnde fit, vt præposterè honestas ad honorem, & virtus eiusque opera ad famam, tamquam ad finem suum referantur. *Vehemens*, inquit Simplicius, *gloria affectus est, & ipsi inhærens animo atque affixus, & à seipso euerti solitus. Putamus enim nos non appetere gloriam, cùm eam hoc affectu appetimus: nec animaduertimus, turpem esse morbum animi, ob res bonas velle florere gloria. Nec enim consideramus eo affectu inquinari bonum, nec bonum manere aut posse, aut inprimis expetendum, si non per sese, sed ob consequentem gloriolam amplectamur. Nam bono etiam nostro, finis gloriola proponitur, ad quam consequendam necessariò fortaßis adhibetur (si ita ceciderit) justitia.* Ex iustitia enim honor virtuti debetur, qui etsi appeti possit, non tamen est, tamquam finis actionum nostrarum appetendus. Cuius rei caussam hanc affert Lactantius: *quia non est in nostra potestate, vt virtus pro suis meritis honestetur.*

Simplic. ad c. 48 Enchir. Epict.

Lactant. Firmian. lib. 3. diuin. Institut. c. 8.

Nam quid est honestas (non jam virtutis, sed honoris) *nisi honor perpetuus, ad aliquem secundo populi rumore delatus? Quid ergo fiet, si, errore ac prauitate hominum, mala existimatio subsequatur? abyciemusne virtutē, quia flagitiosa, & turpis ab insipientibus judicetur? Quæ quoniam inuidia premi ac vexari potest; vt sit ipsum proprium, ac perpetuum bonum, nullo extrinseco adiumento indigere debet, quin suis per se viribus nitatur, & constet. Itaque nec vllum ei ab homine bonum sperandum est, nec vllum malum recusandum.* Ob hanc quoque rationem non solùm S. Augustinus, sed etiam Seneca inuehitur in Epicureos, qui voluptatem, quæ physicè est per se expetibilis, etiam moraliter finem virtutis constituerunt. Etsi enim moderata & honesta voluptas, per omnes sensus, in ordine ad bonum finem, vt ad conseruandam vel recuperandam sanitatem, admitti possit, non tamen ipsa, vt finis, admitti potest, licet in omnibus sensibus, vt tamquam finis quæratur, insidiosissimè blandiatur. Bestiarum iste, non hominum finis est; illæ omnia appetunt ad voluptatem; quia id eas natura docet per se quærere, quod sensus per se quærit; non quod ratio. Ait ergo D. Augustinus

S. August. lib. 5. de ciuit cap. 20. & ep. 56 Senec. lib. 4. de benef. c. 2.

gustinus idem facere eos, qui honesta opera ad gloriam, tamquam finem referunt. Quæ Augustini censura vsque adeò vera est, vt eam etiam Persius in Satyra sua non dissimulârit. Ita enim ille:

Non ego cùm scribo, si fortè quid aptius exit, Pers. Satyr. 1.
Quamquam hæc rara auis est, si quid tamen aptius exit,
Laudari metuam. Neque enim mihi cornea fibra est:
Sed recti finemq; extremumq;, esse recuso
Euge tuum & bellè.

Atque hoc est, quod virtutum summus Magister docet, cùm ait: *Attendite ne justitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis; alioqui mercedem non habebitis, apud Patrem vestrum, qui in cælis est. Cùm ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, & in vicis, vt honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: vt sit eleemosyna tua in abscondito, & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Et, cùm oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare, vt videantur ab homi-* Matth. 6. 1.

nibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Ac rursus: *Cùm ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes: exterminant enim facies suas, vt appareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis, quia receperunt mercedem suam. Tu autem, cùm ieiunas, vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in abscondito; Et pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi.* Hoc ipso sensu D. Augustinus supra à nobis citatus ait: *Cauendum est, ne subrepat cupiditas placendi hominibus, aut per aliqua facta mirabilia, aut per difficilem continentiam,* vt olim fortasse Lucretia, *siue patientiam,* vt Mutius Scæuola, *aut per aliquam largitionem,* vt Gallienus Imp. Valeriani filius, qui nihil vmquam cuiquam petenti denegauit: *aut nomine scientia vel eloquentia,* vt plurimi, prô dolor, Doctores, & Concionatores. Pauci enim hunc scopulum animaduertunt. Plurimi operum suorum finem vltimum statuunt laudes humanas, & nominis sui celebritatem, de quibus diuinus Iudex dicit: *Receperunt mercedem suam;*

Ibid. v. 16.

S. August. lib. 83. qq. q. 36.

suam; hoc est, veram æternamque gloriam in vanam & perituram gloriam mutauerunt. *Sustineamus inuicem, & labores huius vita mutuis adiumentis perferamus*, ait Lactantius, *nec tamen si quid boni operis fecerimus, gloriam captemus ex eo. Monet enim Deus, operatorem iustitiæ non oportere esse iactantem; ne non tam mandatis cælestibus obsequendi, quàm studio placendi, humanitatis officio functus esse videatur, habeatq; jam pretium gloriæ quod captauit, nec præmium cælestis illius ac diuinæ mercedis accipiat.* Lactant. lib. 6. Instit. c. 18.

§. VIII.

Gloriam humanam, nequaquam, vt finem operum nostrorum, esse spectandam.

In eumdem sensum multa disserit D. Hieronymus, sed grauissimè idem Hiponensis Antistes, dum laudis humanæ cupiditatem, meram vanitatem esse demonstrat. *Magni interest*, inquit, *cùm aliquid boni facimus, cuius rei contemplatione faciamus. Officium quippe nostrum non initio, sed fine pensandum est: vt scilicet non tantùm si bonum est, quod facimus, cogitemus. Hos oculos quibus contemplamur, quare faciamus, quod facimus, auerti poscit (Psalmista) ne viu[illegible] vanitatem: id est, ne hanc attendat, propter quam faciat.* S. Hieronym in cap. 5. ad Galat. S. August. serm. 12. in Psal. 118.

faciat, cùm boni aliquid facit. In qua vanitate præcipuum locum obtinet amor laudis humanæ, propter quam multi magna fecerunt, qui magni in hoc seculo nominati sunt, multumq; laudati in ciuitatibus gentium, quærentes non apud Deum, sed apud homines gloriam & propter hanc velut prudentes, fortiter, temperanter, iusteq; viuentes, ad quam peruenientes perceperunt mercedem suam, vani vanam. Ab hac vanitate volens Dominus auertere oculos suorum: Attendite, inquit, ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis, alioqui mercedem non habebitis apud Patrem vestrum, qui in cælis est. Deinde cùm ipsius iustitiæ quasdam partes exequeretur, præcipiens de eleemosynis, de orationibus, de ieiunijs, vbique id admonuit, ne aliquid eorum propter gloriam hominum fiat, & vbiq; dicit, eos, qui propterea faciunt, percepisse mercedem suam: id est, non æternam, quæ Sanctis reposita est apud Patrem, sed temporalem, quam quærunt, qui contemplantur in suis operibus vanitatem. Non quia ipsa laus humana culpanda sit (nam quid tam optandum est hominibus, quàm vt eis placeant, quæ debent imitari?) sed propter ipsam laudem bene operari, hoc est vanitatem in suis operibus intueri. Adstipulatur

D. Tho-

D. Thomas his verbis: *Illi, qui solùm propter honorem, vel bona faciunt, vel mala vitant, non sunt virtuosi.* Et Philosophus docet, *non esse verè fortes, qui propter honorem fortia faciunt.* Neque enim virtus, sed ambitio est, propter humanum honorem aliquid facere. Sic innumerabilis hominum multitudo perit in sua vanitate, dum non solùm nobilitatem, indolem, ingenium, vires animi & corporis, artesque & industrias suas, opesque omnes, & scientiam, & militiam, & quidquid denique apud profanos eminet, vel excellit, sed ipsas etiam virtutes & supernaturalia dona nonnumquam laudibus humanis dedicant consecrantque, amittuntque præmium diuinum, in vanam gloriam commutatum. Hinc tot, apud antiquitatem, Philosophi, tot heroës ac duces, vel sapientissimi vel fortissimi, tot præclari artifices & magistri euanuerunt in cogitationibus suis; &, si quid laude dignum fecerunt, receperunt in hac vita mercedem suam, quia laudem quæsierunt, longè meliùs secuturam, si non quæsijssent. Altiora (non nos) quærere, & *quæ sursum sunt, non quæ super terram*, Christus docuit; & tamen, omissâ verâ æternaque gloriâ, vmbras secta-

S. Thom. 2. 2. q 131. art. 1. ad 3. & 1. 2. q 2. art. 2. ad 1. Aristotel. Ethic. 8.

Colos. 3. 1.

sectamur? similes ijs, qui folia legunt ex arbore fructum prætereuntes; aut ijs, *qui quia amant ipsi sibi somnia fingunt.* Quare tales Boëtius in hunc modum alloquitur: *Vos immortalitatem vobis propagare videmini, cùm futuri famam temporis cogitatis.* Nimirum sicut mendici, qui delicias principum sperare non possunt, mucido pane satiantur; ita sufficit illis honor caducus, qui æternum non sperant. Hoc videre fuit in Themistocle, qui ad Olympiæ certamen profectus, cùm in stadium processisset, omnes, neglectis certaminibus, oculos in eum coniecerunt, in eoque complexando diem totum consumpserunt, ac Themistoclem illum cum plausu & admiratione peregrinis ostenderunt. Ea re vir gloriæ omnium cupidissimus dixit amicis, se eo die laborum, quos pro Græcia suscepisset, omnium fructum amplissimum reportasse. Christianus diuersum iter ambulans ait: *Quærant Iudæi gloriam, quæ ab inuicem est: ego hanc requiram, quæ à solo Deo est. Omnis quidem gloria humana, omnis honor temporalis, omnis altitudo mundana, æternæ gloriæ tuæ comparata vanitas est, & stultitia.*

Boët. lib. 2. de Consolat. prosa. 7.

Plutarch. in Themistoc.

Thom. de Kemp. lib. 3. de imit. c. 40.

§. IX.

§. IX.

Quando bonum sit, hominibus velle placere?

Hæc non sunt aduersa ijs, quæ suprà è diuinis litteris attulimus de bonæ famæ æstimatione, cùm diximus, *melius esse nomen bonum; quàm diuitias multas.* Neque enim idcirco nomen bonum negligendum est, immò nec semper malum est, velle hominibus placere. Qua de caussa S. Augustinus suprà citatæ suæ sententiæ mox subiungit: *Si autem placere hominibus ideò vis, vt eis prosis, ad diligendum Deum, non iam hoc, sed aliud cupis. Qui autem placere cupit, necessarium adhuc habet timorem. Primùm ne occultè peccando inter hypocritas à Domino computetur. Deinde, si factis placere appetit, ne hanc mercedem aucupans, perdat, quod daturus est Deus.* Ac alibi: *Placetne*, inquit *vt per salutem iam temporalem optent sibi ac suis honores, & potestates? Sanè, si vt per hoc consulant eis, qui viuunt sub eis, non propter hæc ipsa, sed propter aliud quod inde fit bonum, decet ea velle: si autem propter inanem fastum elationis pompamq; superfluam, vel etiam noxiam vanitatis, non decet.* Hæc S. Pater sæpius alibi repetit, & inculcat. Si itaque quarto modo honor, ordine debito non excluso,

Prou. 22. 1.

S. Aug. lib. 83. qq. q. 36.

S. August. ep. 121. c. 6.

Idem lib. 2. de ser. Dom. in monte c. 1. seqq. & c. 5. de ciu. c. 12. seqq.

cluso, destinetur dirigaturque ad maiorem Dei gloriam, vel ad nostram, aut aliorum vtilitatem, tum, (quemadmodum de temperata delectatione ac voluptate ad honestum finem quæsita diximus) licitè honesteque potest appeti. Siquidem hac ratione si honor & gloria nobis obijciantur, non amantur vt finis, sed vt media; nec amantur plus, quàm ferant ipsorum merita, sed seruata debita proportione, inter obiectum & appetitum rationalem; cuius est in finem veri boni collimare, non in humanæ laudis ventositatem, similiaúe bona captanda insumi. Qua de caussa D. Augustinus alibi, per dialogi modum animam suam, immò seipsum interrogans: *Quid si etiam illud appareat*, inquit, *& multis te persuasurum esse sapientiam, si tibi de honore authoritas creuerit, eosq; ipsos familiares tuos non posse cupiditatibus suis modum imponere, seq; totos conuertere ad quærendum Deum, nisi & ipsi fuerint honorati, idq; nisi per tuos honores dignitatemq; fieri non posse, nonnè ista etiam desideranda erunt, & vt proueniant magnopere instandum?* Respondet: *Ita est, vt dicis.* Et loco alio: *Ipsa*, ait, *ab hominibus laus, homini iusto quantacumq; proueneriit, non ibi esse debet eius finis boni, sed etiam*

S. August. lib. 1. Soliloquior. de Cognitione Dei & Animæ c. 11.

Idem. serm. 12. in Psal. 118.

am ipsa referenda est ad laudem Dei, propter quem bona faciunt verè boni, quoniam nec à se ipsis, sed ab illo fiunt boni. Denique in eodem sermone Dominus iam dixerat eis: Luceat lumen vestrum coram hominibus, vt videant vestra opera bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est. Vbi finem posuit, hoc est, gloriam Dei. Hoc debemus, quando aliquid boni facimus, intueri, si auertuntur a vanitate oculi nostri. Non ergo sit finis nostri boni operis in laudibus hominum: sed ipsas laudes hominum corrigamus, & ad Dei laudem omnia referamus, à quo nobis datur, quidquid in nobis sine laudantis errore laudatur. Clarissimè idem docet suprà strictim, citato loco, dum ait: *De contentione autem, & dolo quid me attinet dicere, quando ista vitia non in plebe, sed in nostro numero grauiora sunt? Horum autem morborum mater superbia est, & humana laudis auiditas, quæ etiam hypocrisin sæpe generat. Huic non resistitur, nisi crebris diuinorum librorum testimonijs incutiatur timor & charitas Dei. Si tamen ille qui hoc agit, se ipsum præbeat patientiæ atque humilitatis exemplum, minus sibi assumendo, quàm offertur, sed tamen ab eis, qui se honorant, nec totum, nec nihil accipiendo, & id, quod accipitur laudis aut honoris,* S. August. ep. 64.

ris, non propter se, qui totus coram Deo esse debet, & humana contemnere, sed propter illos accipiatur, quibus consulere non potest, si nimia deiectione vilescat. Ad hoc enim pertinet, quod
1. Tim. 4. dictum est: Nemo iuuentutem tuam contemnat: cùm hoc ille dixerit, qui alio loco ait: Si hominibus placere vellẽ, Christi seruus non essem. Magnum est, de honoribus, & laudibus hominum non
Gal. 1. latari, sed omnem pompam inanem pracidere; &, si quid inde necessarium retinetur, id totum ad vtilitatem honorantium salutemq; conferre.
Psal. 52. Non enim frustra dictum est: Deus confringet ossa hominum placere volentium. Quid enim languidius, quid tam sine stabilitate ac fortitudine, quod ossa significant, quàm homo quem malè loquentium lingua debilitat, cùm sciat, falsa esse, quæ dicuntur? Cuius rei dolor nullo modo anima viscera dilaniaret, si non amor laudis ossa eius confringeret. Præsumo de robore animi tui. Itaque ista, quæ tecum confero, mihi dico. Dignaris tamen credo, mecum considerare, quàm sint grauia, quàm difficilia? Non enim huius hostis vires sentit, nisi qui ei bellum indixerit. Quia etsi cuiquam facile est, laude carere dum denegatur, difficile est, ea non delectari, cùm offertur. Et tamen tanta mentis in Deum debet esse suspensio, vt si non meritò laudamur, corriga-

mur,

mus eos, quos possumus, ne arbitrentur, aut in nobis esse, quod non est, aut nostrum esse, quod Dei est, aut ea laudent, quæ quamuis non desint nobis, aut etiam supersint, nequaquam tamen sunt laudabilia: velut sunt bona omnia, quæ vel cum pecoribus habemus communia, vel cum impijs hominibus. Si autem meriti laudamur, propter Deum gratulemur eis, quibus placet verum bonum: non tamen pro his, quia placemus hominibus, sed si coram Deo tales sumus, quales nos esse credunt; & non tribuitur nobis, sed Deo, cuius dona sunt omnia, quæ verè meritoq; laudantur. Hæc mihi ipse canto quotidie, vel potiùs ille, cuius salutaria præcepta sunt, quæcumque siue in diuinis lectionibus inueniuntur, siue quæ intrinsecus animo suggeruntur: & tamen vehementer cum aduersario dimicans, sæpe ab eo vulnera capio, cùm delectationem oblatæ laudis mihi auferre non possum. Conficitur ergo, honorum appetitionem esse bonam honestamq;, & collimare in finem veri boni, si quidem illi ad consecuturum inde augmentum diuinæ gloriæ, vel ad nostrum, aut etiam proximi commodum, atque ita quoque tandem ad Dei laudem referantur. Hac de caussa appetere licet titulum ac honorem Magisterij, Doctoratus, aut Magi-

stratus &c: ad multa enim prodest authoritas inde comparata.

§. X.

Honorem, sine alio fine appetere, esse vanorum.

Caiet. 2. 2. q. 131. a. 3.

Hæc satis explicatè de licita atque illicita honoris appetitione. Caietanus, & quidam alij arbitrantur, honorem, sine vitio, tamquam iustum virtutis præmium, & velut æquum commodum ex iusto labore debitum posse, etiam sine vlteriore relatione, exambiri. Sed id, sine prædicta limitatione, non admittendum est; qualecumque enim tandem sit præmium, tamen est in aliena potestate, & sæpissimè bene meritis, quamuis iniustè ab hominibus negatur; quin, & Aristotele teste, honor non est sufficiens virtutis præmium. Longè nobilius, & certius, & plenum præmium, multò clariorem gloriam Christus Mundo demonstrauit. Etenim honor sit virtutis comes, appendix & debitum ab alijs salarium, nihil tamen eius nudum desiderium, nisi vanitatem affert, si non putetur nobis, aut proximo profuturus, tandemque in Numinis gloriam redundaturus. Ob quam etiam caussam potest homo honorem suum defendere, & cogere alium

Aristot. lib. 1. Ethic. c. 12. & lib. 8. c. 8.

um ad reddendum honorem, adeoque eumdem etiam expetere, ac pro iure suo lege agere. Quod solùm ratio Angesti efficit. Atque circa honorē ad eiuscemodi vtilitatem relatum, satis versari potest virtus Magnanimitatis, Humilitatis & Modestiæ: opus est enim vtiq; moderatione, ne etiam in honore sic concupito excedamus, ac nos ipsos decipiamus. Si multi olim hodieque, ob solam nominis famam, statuas, & trophæa, aliosque profanos honores, fortiter fecerunt; vanitas ea fuit. *Receperunt mercedem suam. Aristoteles virtutem cum honestate summum bonum putauit: quasi vlla virtus possit esse inhonesta*, ait Lactantius, *ac non si quid habuerit turpitudinis, virtus esse desinat. Sed vidit fieri posse, vt de virtute prauo judicio malè sentiatur, & ideò existimationi hominum seruiendum putauit. Quod qui facit, à recto bonoq; discedit. Quia non est in nostra potestate, vt virtus pro suis meritis honoretur.* Et alio loco. *Fit*, apud profanum vulgus, & gentiles Philosophos, *vt nihil aliud ex virtute capiatur, nisi gloria. Sed hæc aut superuacua & breuis est, aut, prauis hominum judicijs, non sequitur. Nullus igitur ex virtute fructus est, vbi virtus mortalis est, & caduca. Ita qui hæc locuti sunt,*

Angestus lib. 2. de Virtut. cap. 4. art. 2 p 3. docum 3.

Lactant. cit. lib. 3. diuinar. Institut. c. 8.

Idem lib. eod. cap. 26.

umbram quamdam virtutis viderunt, ipsam virtutem non viderunt. Defixi enim fuerunt in terram; nec vultus suos in altum erigebant, vt eam possent intueri; quæ se se à cæli regionibus ostentabat. Hæc caussa est, cur præceptis eorum nullus obtemperet; quoniam aut ad vitia erudiunt, si voluptatem defendunt; aut si virtutem asserunt; neque peccato pœnam minantur, nisi solius turpitudinis; neque virtuti vllum præmium pollicentur, nisi solius honestatis & laudis; cùm dicant, non propter aliud, sed propter se ipsam expetendam esse virtutem. Beatus est igitur sapiens in tormentis, sed cùm torquetur pro fide, pro justitia, pro Deo, illa patientia doloris beatissimum faciet. Est enim Deus, qui solus potest honorare virtutem; cuius merces immortalitas sola est. Quam qui non appetunt, nec religionem tenent, cui æterna subiacet vita, profectò neq; virtutis vim sciunt, cuius præmium ignorant.

CAPVT III.

Nonnulla, circa licitum, vel illicitum honoris appetitum, quæsita, quando scilicet is rationi conformis sit? quando honor negligi, vel non negligi poßit? & quale in eo sit præmium, vel incitamentum virtutis?

§. I.

Non omne bonum bene appeti.

ESse quoddam bonum honorem, & quidem inter externa hominis bona maximum, suprà fassi sumus, ecquid ergo illud bonum, nisi ob prædictas caussas, appetere non licet? Cur vitio vertatur Lysandro Lacedæmonio, quòd ductus gloriæ desiderio, Chœrilum Poëtam secum semper haberet, vt carminibus ea celebraret, quæ ipse armis atque virtute gessisset? Cur Augustus reprehendatur, quòd, cùm testamentum suum scripsisset, libellos etiam quatuor adiecerit: in quorum secundo res à se gestas ideò annotauit, vt in columnis æneis ad sepulchrum suum insculperentur? Cur M. Tullius Cicero carpitur tamquam ambitiosus, quòd longa epistola

Plutarch. in Lysandro.

Dion. Nicæus.

Fulgos. lib. 8. cap. 15.

à L. Luceio ciue Romano enixè petierit, vt Catalinariæ coniurationis historiam seorsim ab alijs rebus, ad propagandam nominis sui famam, scribere vellet: neque abstinuerit, illud quoque deposcere, vt in ea etiam aliquid amicitiæ daret, ipsoque viuente, eam ederet, vt viuens gloria sua perfrui posset? Si enim gloria quoddam bonum est, cur eam non liceat exambire? Ita quis dubitare posset. Sed profectò non omnis appetitus boni bonus est. Alioquin enim etiam fur bene appeteret marsupium alienum; & mœchus bonam alterius vxorem: & Lucifer diuinos honores rectè appetijsset. Necesse est igitur, vt appetitus boni regulæ rationis sit conformis; quam regulam si transcendat, fit vitiosus. Regulam autem hanc Ethnici difficiliùs, faciliùs intellexerunt Christiani. Quia, cùm honor sit reuerentia alicui in testimonium excellentiæ eius exhibita, duo in illa excellentia reperiuntur. Vnum est, quòd illud, quo excellit homo, non habeat à semetipso, sed sit quasi quiddam diuinum in eo. Qua de caussa non debetur illi primariò honor, sed Deo. Vnde, *Qui gloriatur, in Domino gloriatur.* *Ille,* ait S. Anselmus, *in solo Domino glo-*

S Thom. 2. 2. q. 131. a. 1.

1. Cor. 1. 31. S. Anselm. ibid.

gloriatur, qui cognoscit non suum, sed illius esse, non solùm vt sit, sed etiam vt non nisi ab illo bene sit sibi, à quo habet vt sit. Alterum est, quòd illud, in quo excellit homo, ei à Deo detur, vt per id alijs prosit, aut etiam sibi ipsi. Quamobrem vt appetitus honoris regulæ rectæ rationis congruat, debet in primis referri in Deum; aut certè eo fine saltem homini debet placere testimonium propriæ excellentiæ, quod ei ab alijs exhibetur, vt ex eo via illi paretur ad suam, vel aliorum spiritualem vtilitatem, atque ita etiam demum honor ad diuinos honores tendat. Hoc est, quod pauci viderunt Ethnicorum; nec multi exercent Christianorum. Etsi enim titulus, potestas, vel honor ritè possit appeti, etiam ad Remp. rectè gubernandam, ipsa tamen quoque Reip. gubernatio tandem tendere debet, non tantùm ad Politicam pacem, sed etiam ad æternam hominum salutem consequendam. Huc nisi tendat honor, vanus est, & contemnendus.

§. II.

Cur bona fama non sit negligenda?

Cur igitur illi vituperantur, qui honorem suum non curant? Cur dicitur: *Curam habe de bono nomine: hoc enim magis permane-* Eccli. 41. 15.

bit tibi, quàm mille thesauri pretiosi & magni? Nimirum eadem est ratio, quia hi sæpe & sibi, & proximo prodesse possent, si nomen bonum retinerent. Quod si temerè profligent, non rarò in caussa sunt, vt nomen quoq; ipsius Dei, aut religionis blasphemetur. Sed vel maximè vituperabiles sunt isti famæ suæ decoctores, quia insuper habent honorem, quem recta ratio dictat, dum non vitant ea, quæ honori è diametro aduersantur: quales sunt publici ganeones, lurcones, bibones, milites gloriosi, qui Martem in lingua, non in machæra gerunt; non manu strenui cùm pugnandũ, sed pedibus expediti, quando putant fugiendum. His talibus vtique optandum esset, vt ad nomen atque honorem suum magis attenderent, neque in tot infamias se se præcipitarent. Alexander Magnus dicere solebat: *Homeri se Thersitem esse, quàm Chœrili Hectorem aut Achillem, malle.* Qui etiam edicto vetuit, ne à quoquam pingeretur, pręterquam ab Apelle; aut à quoquam ære sculperetur, præterquam à Lysippo, artificibus illius ætatis præstantissimis. Et L. Sylla, de bonis, in foro proscriptorum sub hasta venditis, quædam malo Poëtæ donari iussit, ea lege, *ne in posterum de se*

Plutarch. in Alexandro.

Cic. pro Archia.

se scriberet. Noluerunt isti, malos artifices effigiem suam facere, aut de se loqui, ne malè bona explicarent; quantò secius faciunt, qui ita viuunt, vt boni & mali de illis pessimè loqui cogantur, si velint proferre veritatem? Non abijcienda est igitur boni nominis cura, ne in vitia, quæ honori contraria sunt, atq;opprobria incurramus. Quæ monitio non gloriæ ambiendæ, sed vitandæ contumeliæ est occasio. Ita nimirum viuere oportet,non vt laudemur, sed vt laudem mereamur;hoc virtutis est,illud ambitionis. Non propter ventum,sed propter portum libenter secundo æstu nauigamus.

§. III.

An honor, & quo modo tanquam virtutis præmium poßit appeti?

At diximus, ex Aristotele, honorem esse debitum virtutis præmium, quod si ita est, cur id, quod nobis, tamquam justum præmium virtutis debetur, non fas sit appetere? Sic olim Romani duces, Prætores, Consules,Dictatores, Imperatores,re in bello bene gesta, & postea, vt lege cautum est, si quinq; millia hostium vna acie cecidissent, triumphales honores petierunt. Sic Romulus, Acrone Cœninensium rege sua manu cæso

Aristot. lib. 1. Ethic. c. 12. lib. 4. c. 3.

Val. Max. lib. 2. cap. 8.

cæso, primus, eiusq; postea exemplo, Tarquinius Priscus, L. Cæcilius Metellus A. V. IↃIII. Marcellus, an. IↃXXXI. P. Scipio Africanus, an. IↃXLIX. L. Æmilius Paulus, an. IↃXXCVI. Scipio Africanus posteriore anno IↃCVII. L. Mummius, an. IↃCIIX. Marius, an IↃCLXXII. Sulla, an. IↃCLXXII. & Pompeius tertiùm triumphauit. Qui omnes, cùm triumphum peterent, meritos honores petiuerunt. Quid igitur in ea petitione vitij latebat? Potuerunt nempe triumphum varijs de caussis desiderare. Si idcirco eum desiderârunt, vt alij quoque ad similia virtutum opera excitarentur, aut vt ipsi tantò maiorem in hostes obtinerent authoritatem, non mala fuit ea triumphi petitio. Si autem, vt virtutis suæ pretium præmiumque reportarent, quod plerumque solebant facere, *euanuerunt in cogitationibus suis*, potuitque meritò illis dici: *Filij hominum vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Nequaquam enim honor est, dicituruè præmium virtutis, ratione eius, qui virtute præditus est, quasi nimirum, qui ex virtute agit, honores eiuscemodi sæculares, tamquam virtutis suæ præmium debeat postulare. Verum enim præmium vir-

Rom. 1. 21. Psal. 4. 3.

virtutis eſt beatitudo cæleſtis, quæ, tamquam legitimus ac genuinus, non ſpurius, finis virtutis, eſt expetenda. Quando igitur honor virtutis eſſe præmium affirmatur, non eſt id intelligendum ratione illius, qui virtutem poſſidet, quaſi is pro virtutis ſuæ præmio honorem & gloriam debeat affectare; cùm, ex ipſius etiam Ariſtotelis ſententia, nequaquam ſit ſufficiens præmium virtutis honor; ſed intelligendum eſt, ratione aliorum, qui non habent aliquid maius, quàm honorem, quod virtute prædito in præmium reddant. Duo itaque hîc attentè ſunt animaduertenda, vnum eſt, ne honorem ipſi ambiamus, quamuis nobis ex juſtitia ab alijs debitum; alterum, ne honorem, quem alijs, ob virtutem, vel alias excellentias debemus, impendere negligamus. Valde enim, inter miſeros mortales, conſuetum eſt, vt contrarium faciant. Nam plerique ſe ab alijs cupiunt honorari; ipſi autem, vt alios honorent, ægrè adducuntur. In cauſſa eſt amor ſui. Aliud præſcribit amor proximi. Quia *charitas non eſt ambitioſa: non quærit, quæ ſua ſunt*. Inuidia autem omnia inuertit, & tamquam fallente oculo ea, quæ ſuperiora ſunt, infra; quæ autem inferiora, ſu-

Ariſtotel. lib. 4. Ethic. c. 3.

1. Cor. 13. 5.

ſupra videt, ſicut is qui in aqua cernit arbores radice ſurſum tendentes; aut qui in ſpeculo, quæ dextera ſunt, ſiniſtro; quæ ſiniſtra, dextero loco ſtare arbitratur: ita enim liuor, quæ in ſe reprehenſione digna ſunt, laude digna, quæ in alijs laudanda, vituperanda arbitratur; & qui alijs eſt Momus, facilè ſibi ipſi fit Suffenus.

§. IV.

Multos, ob honorem, magna, & bona facere, ſed male, ſi propter ſolum honorem.

Supereſt alia dubitatio, quo modo malum eſſe poſſit, illud appetere, per quod homo ad bonum prouocatur, & reuocatur à malo? Multi enim, ne honorem perdant, fugiunt peccata; multi, vt honorem adipiſcantur, egregia ſolent facinora perpetrare. Quod videre fuit in Mutio Scæuola errorem manus ſuæ coram rege Porſenna, flammis corrigente. *Cùm autem in media parte fori, vaſto ac repentino hiatu terra ſubſideret, reſponſumq; eſſet; ea re illùm tantummodo compleri poſſe, qua Pop. Rom. plurimùm valeret; Curtius & animi & generis nobiliſsimus adoleſcens, interpretatus, vrbem noſtram,* ait Valerius Maximus, *virtute armisq; præcipuè excellere: militaribus inſignibus ornatus,*

Valer. Max. lib. 5. c. 6.

tus, equum conscendit, eumq; vehementer admotis calcaribus præcipitem in illud profundum egit. Super quem vniuersi ciues honoris gratia certatim fruges iniecerunt, continuoq; terra pristinum habitum recuperauit. Magna postea decora in foro Romano fulserunt: nullum tamen hodieq; quod pietate Curtij erga patriam clarius obuersatur exemplum: cui principatum gloriæ obtinenti, nihil æquale fuit à Romanis decantatum. Et M. Tullio teste, *omnes ad studia incenduntur gloria.* Negari non potest gloriæ cupiditatem horum facinorum caussam extitisse. Quæri tamen etiam potest, superbiusné, an fortiùs, & maiorené virtute, an temeritate, vel ambitione isti egerint? Interim negari non debet, ad verum bonum aliquos fuisse prouocatos; atque à malo reuocatos per appetitum honoris, sed per hunc appetitum ipsi non fuerunt verè boni, nisi voluerint honore bene vti. *O si scires, quid sit bonum?* ait S. Augustinus, *Quod habere vis, non est valde bonum; quod esse non vis, hoc est bonum. Vis enim habere sanitatem corporis, hoc est bonum, nec tamen putes magnum bonum esse, quod habet & malus. Aurum & argentum habere vis, ecce & hoc dico bonum est, sed si bene vsus fueris; bene autem*

Cic. lib. 1. Tuscul. qq.

S. Augustin. serm. 12 in in Matth.

autem non vteris, si malus fueris, ac per hoc aurum & argentum malis malum est, bonis bonum est: non quia eos bonos aurum & argentum facit, sed quia bonos inuenit, in vnũ bonum conuertitur. Honorem habere vis, bonum est, sed & hoc, si bene vtaris. Si ergo heroes illi eo honore, quem consecuti sunt, posteros suos, aut iuuentutem, ad similia, non temeritatis, aut ambitionis, sed virtutis exempla hortari voluerunt, non est carpendus ille honoris appetitus. Alia enim præterea caussa subsit, necesse est. Neq; enim illi virtute ornati sunt, qui propter solum honorẽ vel bona faciunt, vel mala vitant: cùm Ethnicus quoq; & princeps Philosophus scribat, non esse verè fortes, qui propter honorem fortia faciunt. Mutius Scæuola igitur, & Curtius, & alij similes non fortes sunt appellandi, sed ambitiosi, quia inordinatè honorem appetierunt. Et multi alij quoq; ad virtutum opera, ex appetitu gloriæ humanæ (quemadmodum etiam ex aliorum terrenorum bonorum appetitu) prouocantur; haud tamen is, qui ob humanam gloriam opera virtutis facit, verè atq; absolutè, dicendus est virtuosus, vt D. Augustinus demonstrat.

Aristot. lib. 3. Ethic. c. 8.

S. August. lib. 5. de ciuit. c. 12.

Quid

§. V.

Ob quam gloriam, sit operandum?

Quid igitur? An non ipsæ diuinæ litteræ homines promissione gloriæ ad bona opera inuitant? Nonnè Dauid ait: *Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem?* Et Paulus: *Iis quidem, qui secundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem quærunt?* Ita sanè aiunt isti, sed loquuntur de retributione & gloria, quæ à Deo habetur, & vera est plenaq; retributio & gloria; & non vana, & inanis sicut illa, quam Ethnici alijq; sæculi homines spectauerunt. Vnde alio loco ait Apostolus: *Qui gloriatur, in Domino glorietur: non enim, qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat.* Hæc ergo vera, & à Deo profecta gloria, in diuinis litteris, bonis operibus, præmij loco, repromittitur. Quare rectè statuit Concil. Tridentinum, pium & sanctum esse, intuitu gloriæ ac mercedis æternæ, operari. Quidquid enim à Deo est, quidquid æternum est, vanum non est. Vera igitur gloria, non vana; diuina non humana nobis proponitur, quæ nos inflammet ad præclara quæque aggredienda. Illa filios Dei; hæc seruos mundi ca-

Psal. 118. 112.

Rom. 2. 7.

2. Cor. 10. 17.

Concil. Trid. sess. 6. c. 11.

di capit. Ita enim vel Ethnicus Philosophus censuit. Nam Diogenes Cynicus, cùm præconem in Olympijs ita pronuntiantē audiuisset, *Dioxippus vicit viros: correxit Diogenes: Hic*, inquiens, *mancipia potiùs vicit*, ostendens eos nequaquam esse viros, qui in his certarent spectaculis, sed mancipia potiùs gloriæ perituræ. Scitè S. Ambrosius piéque scribit: *Tantus splendor honestatis est, vt vitam beatam efficiant tranquillitas conscientiæ & securitas innocentiæ. Et ideò sicut exortus sol, Lunæ globum & cætera stellarum abscondit lumina, ita fulgor honestatis, vbi vero & incorrupto vibrat decore, cætera quæ putantur bona secundùm voluptatem corporis, aut secundùm seculum clara & illustria obumbrant. Beata planè quæ non alienis æstimatur iudicijs, sed domesticis percipitur sensibus, tamquam sui judex. Neq; enim populares opiniones pro mercede aliqua requirit, neque pro supplicio pauet. Itaq; quo minùs sequitur gloriam, eo magis super eam eminet. Nam qui gloriam requirunt, ijs ea merces præsentium, vmbra futurorum est, quæ impediat vitam æternam.*

Diog. Laert. l. 6. cap. 5.

S. Ambr. lib. 2. offic. c. 1.

CAPVT

CAPVT IV.

Gloriam Deo debitam, Deo dandam, immò Deum in gloria appetenda imitandum.

§. I.

Quo modo omnia in gloriam Dei sint facienda?

HInc multa deducuntur pia corollaria. 1. Cùm gloria, inter omnia externa bona, sit summum bonum, eam meritò deberi Deo summè excellenti, ac summè bono; *ad* cuius proinde *maiorem gloriam* Sanctissimi quique omnia fecerunt, ipso Apostolo ita suadente: *Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Quod consilium plurimi sequuntur, qui saltem virtute, si non actu, omnia sua in Dei gloriam referunt; quamquam aliqui saltem die Dominico omnia secuturæ hebdomadis opera; aliqui singulis diebus manè, totius diei negotia; aliqui singulis horis offerant. Tertullianus, & D. Hieronymus testantur, olim, apud Christianos moris fuisse, vt initio operis cuiusq; se se cruce signarent, quasi

1. Cor. 10. 31.

Tertull. lib. de corona milit.

S. Hieron. ep. ad Eustoch.

quasi dicerent: *Hoc opus fiat ad gloriam Dei, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Et quidem orationes, ieiunia, eleemosynæ, aliaq; virtutũ opera facilè ad Dei gloriam fieri possunt; sed quærit D. Basilius, quo modo quis ad gloriam Dei possit manducare & bibere? & respondet: Si beneficiorum Dei memor, ita animo & corpore sit compositus, vt non tamquam securus omnino manducet, sed vt qui inspectorem habeat Deum; & si proponat, non vt ventris mancipium, ob voluptatẽ, manducare, sed tamquam operarius Dei, vt vires habeat ad fortùs ei seruiendum, & opera atque mandata Christi exequendum; quod est comestionem & potum in Dei laudem, non ad voluptatem referre. Qua de caussa idem S. Pater alibi, recitatis illis Apostoli verbis, *Siue comeditis, siue bibitis, siue aliud quid facitis, omnia ad gloriam Dei facite*, hæc subiungit: *Accumbens mensæ, ora: esitans panem largitori gratiam rependito: bibis vinum, memento eius, qui illud tibi dedit ad lætitiam, & infirmitatum solamen; tunicam indueris, gratias agito benigno datori; suspicis in cælum, & siderum pulchritudinem, procide Deo, & cole eum, qui cuncta hæc in sapientia condidit: pari modo, oriente*

S. Basil. in breuior. regul. 396.

S. Basil. homil. in Iulittam martyrẽ.

ente sole, & occidente, in somno & vigilia, Deo gratias age, qui hæc omnia ad tuum commodum creauit, & ordinauit, vt creatorem agnoscas, ames, & laudes. Ad hunc modum cætera quoque omnia possunt actu ad Dei gloriam referri, & referuntur à multis. Haud tamen ex præcepto; quamuis D. Thomas doceat, ex præcepto hominem aliquando se, & omnia in genere, ad Dei gloriam, tamquam ad vltimum finem referre debere. Sed D. Paulus non loquitur de vno aut altero actu, cùm dicat: *Omnia ad gloriam Dei facite.* Alij igitur, vt D. Anselmus & D. Ambrosius, qui præceptum putant illis verbis contineri, ea de aptitudine exponunt & habilitate, quasi dicat Apostolus: Ita manducate, bibite, omniaq; facite, vt apta & habilia sint ad gloriam Dei promouendam, seu vt nemo offendatur aut scandalizetur, sed potiùs, vt ea videntes, vel audientes ædificentur. Quod vero Deo tantò magis debetur, quia id falsis Numinibus gentes censuerunt faciendum. *Aiunt enim*, Arnobio teste, *sacra hæc honorandis esse instituta cælestibus, & ea quòd faciant, honoris ergo facere, & his numinum potentias auctitare. Quid si similiter dicant euigilare sese, atque dormire, deambulare, subsistere,*

S. Thom. 1. 2. q. 100. a. 10. ad 2.

Arnob. lib 7. aduers. Gent.

ſtere, conſcribere aliquid & lectitare, vt honorem dys habeant, & dignitatibus eos faciant ampliores? Quam artem Ethnici non habuerunt, habent autem, & didicerunt à S. Paulo Chriſtiani, quorum tota vita Deo eſt conſecrata. Quin etiam Iudæi habuerunt. Ita enim legimus: *Iudas verò, & qui cum eo erant, inuocato Deo, per orationes congreßi ſunt: manu quidem pugnantes, ſed Dominum cordibus orantes, proſtrauerunt non minùs triginta quinque millia, præſentia DEI magnifice delectati.*

2. Mach. 15. 26.

§. II.

Cur Deus gloriam à nobis expetat?

2. Corollarium & illud ducitur, Deo non ſolùm deberi honorem ac gloriam, ſed etiam Deum (etſi noſtra gloria non egeat) & jure, & ſine omni vitio gloriam à nobis expetere. Si enim gloria virtuti debetur, debetur ea vtique ſummæ virtuti. Hinc apud Malachiam ait: *Filius honorat patrem, & ſeruus dominum ſuum; ſi ergo Pater ego ſum, vbi eſt honor meus? & ſi Dominus ego ſum, vbi eſt timor meus?* Quod & Dauid jubet: *Afferte Domino gloriam & honorem, afferte Domino gloriam nomini eius.* Et humilis corde Chriſtus laudantes ſe laudauit cùm diceret:

Malach. 1. 6.

Pſal. 28. 2.

Vos

Vos vocatis me Magister & Domine, & bene dicitis. Periculosum est quidem sibi placere, sed illi, cui cauendum est superbire, vt ait S. Augustinus, non illi, cui vndequaque excellentissimo signa, vel testimonia excellentiæ debentur. Quòd autem Deus à nobis gloriam suam expetat, non est aliquid inordinatum. Ille enim, qui super omnia est, quantumcumque se laudet, non extollit se. Quamquam hoc ipsum jus honoris, quod habet, non propter suum, sed propter nostrum bonum expetit. Nobis enim prodest, Deum nosse, non illi. Quis autem eum cognosceret, si non se ipsum indicasset, qui nouit? Non potest autem se ipsum indicare, nisi laudando. Est enim *magnus Dominus, & laudabilis nimis.* Etsi ergo se laudet, & gloriam suam quærat, & postulet, non quærit tamen illam propter se, quasi ea indigeret; sed propter nos, vt nos eâ cognitâ in amorem illius exardescamus, eumque amantes ad veram æternamque gloriam perueniamus; juxta illud: *Affer filios meos de longinquo, & filias meas ab extremis terræ. Et omnem, qui inuocat nomen meum, in gloriam meam creaui eum.* Quid enim est gloria Dei externa, nisi clara eius cum laude notitia? per quam

Ioan. 13. 13.

S. Augustin. in Ioan. tract. 58.

Psal. 47. 2. 95. 4. 144. 3.

Isa. 43. 6.

Vide infra cap. 27. §. XIV. De Deo honorando.

quam si eum vt laudabilem cognoscimus, accendimur ad eum amandum, eiqúe seruiendum, quibus rebus finem nostrum æternamque beatitudinem voluit nos adipisci.

§. III.

Quo modo nos, imitatione Dei, possimus gloriam expetere?

3. Hinc aliud corollarium sequitur, tunc scilicet in nobis quoque non fore peccatum appetitum gloriæ, si in eo appetitu velimus Deo assimilari, juxta illud: *Estote imitatores Dei, sicut filij charissimi.* Assimilamur autem Deo, non quando id nobis arrogamus, quod est proprium Dei, excellentiam scilicet illius appetentes, aut eius testimonium, quæ soli Deo competit dicenti: *Gloriam meam alteri non dabo*; sed si quemadmodum ille gloriam ab hominibus quærit, non propter se quasi ea indigeat, sed propter homines; ita & nos vicissim gloriam quæramus, non propter nostram, sed propter Dei gloriam, aut proximum, eiusq; vtilitatem. Hinc est illud: *Videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est.* Itemq;, *Luceat lux vestra coram hominibus.* Quapropter non peccat, si quis bonum suum cognoscat, & approbet, cùm

Ephes. 5. 1.

Isa. 42. 8.

Matth. 5. 16. ibid.

1. Cor. 2. 10.

Apo-

Apostolus dicat: *Nos autem non spiritum huius mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est: vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis.* Itaque non repugnat humilitati, quòd quis Dei dona in se agnoscat, inde enim se gratum illi exhibet. Vnde &, Mater Dei, quæ se ancillam Domini vocârat, sine vlla sui iactantia dixit: *Fecit mihi magna, qui potens est*; simul tam profundæ humilitatis, quàm altæ dignitatis mater: meritò æquiparanda prægrandibus obeliscis, quibus tantum ferme substernitur intra terram, quantũ extat, vt immoti consistant: siquidem & illa fabricæ magnæ celsitudinis magnum quoque & firmum posuit fundamentum humilitatis. Talibus non obest, dona Dei in se magnifacere; cùm seipsos faciant parui. Neque peccat, qui vult bona opera sua ab alijs sciri & approbari, vt illi inde Deum laudent, dicantque: *Et sanctum nomen eius*; & accendantur ad gratitudinis, alteriusúe virtutis imitationem. Hoc est enim lucere lucem nostram coram hominibus. Non est ergo vitium appetere gloriam, sed appetere gloriam inanem. Reprehendit enim Psalmista omnes, qui vanum aliquid appetunt, dicens: *Vt quid diligitis vanitatem, & quaritis mendacium?*

Luc. 1. 49.

Psal. 4. 3.

Quale mendacium erat eorum, qui contra diuinam reuerentiam passi sunt se Deos appellari, quos Ezechiel ita alloquitur: *Eleuatum est cor tuum, & dixisti, Deus ego sum, & in cathedra Dei sedi in corde maris: cùm sis homo, & non Deus, & dedisti cor tuum, quasi cor Dei.* Nempe ab illo hanc superbiam magistro homines didicerunt, qui, cùm ipse cupiens ascendere, & *similis esse altissimo*, deiectus sit in Acheruntem, alios quoque postea voluit eâdem illecebrâ inescare, quando dixit: *Eritis sicut Dij.* Promissio digna authore suo, & tam fidelis, quàm Locrense pactum.

Ezech. 28. 2.

Isa. 14. 14.

Gen. 3. 5.

CAPVT V.

Quando vana gloria ab hominibus appetatur? & num liceat desiderare Episcopatum?

§. I.

Tres vanæ gloriæ classes.

HInc 4. Corollarium est contra vanæ gloriæ sititores; qui triplici classe continentur. Primò enim vana gloria est, si quis honorem appetat, de re nihili, quæ per mendacium fingitur, vt quidam milites gloriosi, qui à se hostes multos occi-

occisos iactitant, cùm hostem nullum viderint; aut hypocritæ nonnulli, qui de rebus gloriantur, quas numquam fecerunt. Pertinet ad hanc classem etiam illud genus, quod de ijs famam captat, quæ famã & gloriam non merentur; vt qui *gloriantur in rebus pessimis*, vt de potentia & fortitudine ad vinum bibendum, quibus dicitur: *Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem*: &: *Numquid carnes sanctæ auferent à te malitias tuas, in quibus gloriata es?* item qui se iactant de vindicato inimico; de fraude; de corrupta virgine, vel aliena vxore; quibus dicitur, *Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate?* Et sanè sunt, qui malefactis sibi famam conantur parere, ac nobilitatem, quemadmodum & vitijs corporis quidam teste Plinio, inuenêre cognomen, velut à distortis cruribus Vari: à tumidis labris Chilones: à naso prægrandi Nasones. Multò autem pronius est, venari gloriam de bonis fortunæ externis, vt de auro, argento, margaritis; contra quos est illud Persij: *nec te quæsiueris extra*: aut etiam de viribus & robore, deque firma valetudine sua, aut suorum; quæ res fragilis est, & caduca. Secundò vana gloria est,

Isa. 5. 22.
Ierem. 11. 15.
Psal. 51. 5.
Plinius lib. 7. c. 8. lib. 11. 53.
Pers. Satyr. 1.

est, si quis ab eo gloriam quærat obtinere, cuius judicium non est certum, sed falli potest, vt est Connæ calculus, & omne judicium humanũ. Laudauit te Cicero? quid tum? laudauit & Milonem. Testimonium habes à Principe? quid tum? Numquid audiuisti,
Psal. 145. 3. *Nolite confidere in principibus, in filijs hominum?* Sæpe & Principes decipiuntur; sæpe in officia alta indignissimos, immò proditores suos extulerunt, quod non erant facturi, si eos detracta larua agnouissent. De alijs hominibus, quid dicam? cùm tot vbiq; Chij potiùs, quàm Coi, tot occurrant adulatores, tot parasiti, qui laudes vendunt, & palpo percutiunt eos, à quibus sportulam expectant. Quis eorum laudes, atque gloriam inde promanantem, non videat esse vanissimam? Hanc diligere, est de iactura maiore
Ioan. 12. 43. periclitari; quod plurimi faciunt, *qui dilexerunt magis gloriam hominum, quàm Dei.* Et quam gloriam? sæpe fictam, sæpe falsam.
Boëtius lib. 3. de consol. prof. 6. Nam teste Boëtio, *Plures magnum sæpe nomen falsis vulgi opinionibus abstulerunt. Quo quid turpius excogitari potest? nam qui falsò prædicantur, suis ipsi necesse est laudibus erubescant.* Vt enim non quæuis corona quemuis decet victorem; ita non quæuis laus, aut quiuis ho-

honos hominem quemcumque. Et sunt tamen, qui mendaci fama delectantur, & vel ipsi fingunt facinora quæ venditent, vel si alios adulantes audiant, mirificè pascuntur. Sicut enim Chamæleon non alio fertur pasci alimento, quàm aëris, & idcirco ore est semper hiante, ita quosdam aura popularis alit, neque quidquam captant, præter inanes laudes & glorias. Et verè inanes, quia vt fumus, ita & gloria falsò parta facilè euanescit. Tertiò denique vana gloria est, non jam ratione illius rei de qua gloria quæritur; neque ratione eius, à quo gloria quæritur; sed ratione ipsius hominis, qui gloriam quærit, & de suis rebus vel tragicè, vel Thrasonicè loquitur, atque appetitum gloriæ suæ non refert in debitum finem, hoc est, ad honorem Dei, vel proximi salutem, vel etiam propriæ non famæ, sed virtutis incrementum, & occasionem. Quod non faciunt, qui de valetudine, de corporis aut animi viribus, de fortunis, de scientijs, vel etiam de ipsis virtutibus, tamquam suis, non aliunde acceptis bonis volunt laudari, quibus Apostolus ait: *Quid habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* quid, vt cornicula, de alienis

plu-

3. Cor. 4. plumis triumphas? illi gloriam aſcribe, vnde accepiſti.

§. II.

Cur Epiſcopatus licitè peti poſſit?

5. Corollarium. Etſi D. Auguſtinus, & D. Thomas plerumque ita loquantur, vt honor, aut gloria, eiuſq́ue appetitus, ne ſit vanus, pro ſcopo debeat habere vel Dei, vel proximi bonum, hoc eſt, vel Dei honorem, vel proximi ſalutem; non negandum tamen eſt, poſſe etiam appeti boni nominis exiſtimationem, dignitates atque officiorum honores, ob proprium bonum; ſi ſcilicet illi honores propriam quoq; videantur, non iam laudem, ſed ſalutem promoturi,
1. Tim. 3. 3. & meritum ac coronam cęleſtem aucturi. *Fidelis ſermo*, ait Apoſtolus, *Si quis epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat*; nomine Epiſcoporum, etiam Parochi, & ſacerdotes intelliguntur, cùm idem ſit eorum munus docendi, regendiq́ue populum, & paſcendi gregē Chriſti, licet numero minorem. Quia igitur videmus plurimos ſacerdotes parochijs, epiſcopatibus inhiare, atque ob eam ambitionem reprehendi, haud ſanè perfunctoriè hic locus eſt à nobis tractandus, vt ſciatur, quid licitum, in hoc genere, quidúe illi-

illicitum esse, doceamus. Duo sunt in episcopatibus, parochijs, sacerdotijs, præposituris &c. Vnum est labor, alterum honor; isque vel temporalis, vel æternus. Qui ergo *episcopatum*, vel aliquid simile *desiderat*, vt habeat occasionem laborandi, aut patiendi pro Christo, & gloriam in cælo maiorem assequendi, *bonum opus desiderat*. Tempore D. Pauli Episcopatus non erat tam honor, quàm labor ingens, & proximus ad martyrium gradus. *Qui episcopatum desiderat*, ait Aluarus Pelagius, *bonum opus, id est martyrium desiderat. Illo tempore ab Apostolo dictum est: Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, quo quisquis plebibus praerat, primus ad martyrij tormenta trahebatur. Tunc ergo fuit laudabile episcopatum quarere, quando per hoc non dubium erat ad supplicia grauiora peruenire.* Quemadmodum igitur Deus in primitiua Ecclesia multos excitabat, vt se offerrent martyrio, pro Christi nomine patiendo; ita etiam quosdā excitabat, adepiscopatus capessendos, vt se se & fidei, & martyrij duces alijs prēberent Christianis. Quare tot, per annum, episcopi & martyres celebrantur, quorum planè honor maximus est, & gloria sempiterna. Ad hanc ergo, vt pro-

Aluar. Pelag. l. de planctu Eccl. c. 18.

pri-

prium etiam quoddam bonum, licitè aspirauerunt. Et sunt etiam hodie multi alij honorifici tituli, per quos, non quia honorifici, sed quia laboriosi sunt, fas est ad veram illam semperq; duraturam gloriam aspirare. Existimantur tamen aspirare ad honorem, quia ad illud aspirant, quod honorem parit; quem excelsi animi despiciunt, humiles & abiecti suspiciunt. Quare optimi quique nihil pensi habent, siue laudentur, siue laude priuentur; vilissimi autem putant se præmio suo carere, si careant præconijs. Vt enim membrum scabiosum semper opus habet frictu; ita honoris cupidus animus, numquam satiatur, quia prurit in laudes humanas: neque scit, quid intersit inter gloriam, & gloriationem; rectiùs facturus, si ad amussim lapidem, non ad lapidem amussim applicaret. Quid in Episcopatu spectandum sit, docuit S. Chrysogonus, qui Diocletiano Imperatore, Romæ inclusus in carcere, per biennium S. Anastasiæ facultatibus vixit, sed cùm Imperator Romam scripsisset, vt reliquis Christianis, qui in vinculis essent, interfectis, Chrysogonus Aquileam ad se mitteretur, eò perductus est. Cui Imperator, *Accersiui*, inquit, te, Chrysogone, *vt honoribus*

Vide gesta S. Anastasiæ apud Sur. 25. Decemb. Niceph. lib. 14. hist. Eccl. cap. 10. & Breu. Rom. 24. Nouembr.

ribus augeam, si modò induxeris animum Deos colere. At ille, *Ego eum, qui verè est Deus, mente & oratione veneror; deos autem, qui nihil sunt, nisi dæmonum simulachra, odi, & execror.* Quo responso excandescens Imperator ad aquas Gradatas eum securi percuti jubet. Hanc purpurâ sanguinis sui, regum purpuris quicumque anteponit, licitè desiderat episcopatum; qui aliud quærit in eo, quod splendeat, ire per extentum funem quærit, vnde facilis est lapsus.

§. III.

Laborem, non honorem, in Episcopatu esse appetendum.

Alterum itaque quod in Episcopatu, Decanatu, Parochia, aut Sacerdotio potest spectari, est honor humanus; dignitas Ecclesiastica; gradus sublimior; ampla potestas; copiosi prouentus; mensa lautior; pinguor fortuna; splendidior familia. Ob hæc talia quisquis episcopatum desiderat, ambitione, & auaritiâ periculosâ peccat. 1. Quia, teste Augustino, episcopatus est nomen operis, non honoris. Itaque *si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*, ait S. Hieronymus, *opus, non dignitatem; laborem, non delicias; opus, per quod humilitate decrescat,*

S. Aug. lib. 19. ciuit. c. 19.

S. Hieron. ep. 83. ad

Ocean Author operis imperfecti hom. 33. in Matth.

crescat, non intumescat fastigio. Et author operis imperfecti, *opus*, inquit, *desiderare in se bonum est, primatum autem honoris concupiscere, vanitas est; primatus fugientem se desiderat, desiderantem se fugit & horret.* 2. Quia Episcopatus est status perfectionis: nec satis est Episcopo tendere ad perfectionem, sed oportet eum iam esse in statu perfectionis Christianæ; at quis, nisi superbus, de se præsumat, se esse iam perfectum? præsumit autem, quisquis in episcopatu, non laborē, sed gradum desiderat ac dignitatem. Non licet igitur eam desiderare dignitatē. Quamobrem, vt D. Gregorius animaduertit, *Apostolus laudans desiderium boni operis, protinus in pauorem vertit, quod laudauit, cùm subdit: oportet autem Episcopum irreprehensibilem esse;* qualem quisquis se ipsum judicat, hoc ipso nomine est reprehendendus. 3. Addē, quòd, vt docet Conc. Tridentinum, Episcopatus sit onus Angelicis humeris formidabile, cùm Episcopus, & Abbas, & quilibet Prælatus, non tantùm pro sua, verùm etiam pro omnium subditarum ouium animabus Deo iudici sit rationem redditurus. Hoc enim indicat Paulus cùm ait: *Obedite præpositis vestris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant.*

S. Gregorius 1. p. Past. c. 8.

Hebr. 13. 17.

lant, quasi rationem pro animabus vestris redditurí. Quare si pro nobis ipsis rationem difficilem habituri sumus, cur volumus eam difficultatem duplicare? Nonne temerarius est, qui cùm præ debilitate ouem humeris suscipere vix potest, cum Milone conatur gestare bouem?

§. IV.

Qui fugiant, qui ambiant regimen?

Agnouerunt hanc regendi alios difficultatem vel ipsi Ethnici. Socrates, apud Platonem, miratur eos, qui volentes imperium suscipiunt, cùm nullus probus magistratus sibi, sed subditis eorumque commodis intendat seruiatque. Quapropter existimat, probos viros ad magistratus capessendos inuitos adigendos esse pœna, vel præmio proposito. Hodie improbi, vel per adulationes, vel per pecuniam, vel per alias occultas artes, ne dicam per Simoniam, grassantur ad magistratum, vt eò profundiùs inde in barathrum Acherontis cadant, quò altiùs ambitione ascenderunt. Vnde fit, vt cùm probi non solùm non ambiant, sed etiam fugiant hæc splendida, improbi autem omnibus neruis ad ea contendant, tam pauci probi, tam multi improbi ad sceptra, aut

Plat dial. 1. de legibus.

claues euehantur. Qui rectè judicat, judicat vel summos vertices esse *seruos seruorum.* Siquidem Antigonus quoque Macedonum rex, cùm videret filium insolentiùs regere suos: *An ignoras* inquiebat, *fili, regnum nostrum esse splendidam seruitutem?* Quam seruitutem quia experti, multi sponte sceptra ac purpuras deposuerunt. Quorum agmen clausit Carolus V. duxit Augustus, qui, teste Suetonio, non semel cogitasse dicitur de administratione Reipublicæ populo Romano reddenda. Nec desijt, vt Seneca tradit, quietem sibi precari, & vacationem à Republica petere.

Sueton. in Augusto.

§. V.

Episcopatum qui fugerint?

Quod si ita est in magistratu ciuili, quid erit in magistratu Ecclesiastico, atque spirituali? Hinc S. Chrysostomus Episcopatum tantopere fugit, vt docet ipse sex libris de sacerdotio. Ad eumdem modum D. Ambrosius, D. Augustinus, D. Gregorius, D. Fulgentius, D. Thomas, alijq; complures mitram fugerunt. De Nilamone Nicephorus hæc narrat: *Theophilus vnà cum Isaacio monacho, hieme ineunte, Alexandriam venit. Accidit autem vt Geras appelleret, oppi-*

Niceph. lib. 13. Eccl. hist. c. 17.

dum

dum circiter quinquaginta stadia à Pelusio situm. Quòd autem ibi tum Episcopus mortuus esset, incolæ & ciues in locum eius Nilamonem legerunt, virum, & propter virtutem percelebrem, monasticaq; Philosophia præclarum. Degebat autem ante oppidum paruæ casæ inclusus, cuius aditum saxis obstruxerat: & cùm Episcopalem dignitatem suscipere detrectaret, Theophilus ei, vt à se consecrationem susciperet, suasit. Postquam verò eum sæpius pernegantem non expugnauit: Cras, inquit, si ita placet, ô Pater, quod constitueris facito: me autem hodie res meas agere atque disponere sine. Vbi postridie Theophilus ad eum venit, pro eo atque inter eos conuenerat, & fores aperire iussit, Nilamon, Age verò, inquit, Deo primùm precationem offeramus. Approbauit hoc Theophilus, & orationem peregit. Nilamon autem inter precandum vitam finiyt: idq; tum Theophilus, & qui cum eo foris stabant, ignorabant. Atq; vbi plurima diei pars præteriyt, & clamorem eorum Nilamon non exaudiyt, reuolutis ab ostio saxis, mortuum illum repererunt: eumq; sicuti conuenit, coopertum atque compositum magnificè sepelierunt. Super sepulchro eius ciues precatoriã domum condidêre, obitumq; eius diem ad hoc vsq; tempus festum læti peragunt. Ita Nilamon mor-

tem oppetijt potiùs (si quidem mors dicenda est, quam sibi ipsi potiùs precibus votisq; exoptauit) quam vt Episcopus fieret, indignũ se ea dignitate, propter modestiam & submißionem animi, esse ratus. Consimile exemplum legitur in vita S. Goaris, qui cùm à Sigeberto Francorum rege in Treuirorum Episcopum postulatus esset, inducias petijt, atque interea Deum impensè orauit, vt nisi esset ex salute sua, Episcopatum à se auerteret. Auditus est, & mox in morbum cadens, ad mortem vsque ægrotus, Episcopatum euasit. Hoc pacto si plures orarent, plures Episcopatũ, tamquam scopulum, declinarent. Sed *qui amat periculum, in illo peribit.* Nec dignus est Deo, quisquis eiuscemodi dignitatem præfert Deo, pluris faciens suum, quàm capitis sui honorem; instar eorum, qui halicacabo vtuntur, quamquam enim dentibus firmandis prosit, si eius succo colluantur; periculum tamen est, ne, si diutiùs id fiat, delirationem gignat, & plus afferat damni, quàm commodi, seruans dentes, caput perdens. Si enim sancti ipsi expertos se esse fassi sunt, quantum obstet virtutibus, officijs grandibus occupari, quid continget non sanctis? Seuerus Sulpitius scribit, beatum

Eccles. 3. 27.

Ex Seu. Sulpit.

tum Martinum dixisse: *Maiorem sibi virtutem ante Episcopatum fuisse, quàm postea: cùm duos antè suscitauerit mortuos, postea solùm vnum.* Hæc Thomas Cantipratensis. Qui ibidem hunc capiti vigesimo epilogum apponit: *His narratis, non ambigo, quòd bonum opus desiderat, qui Episcopatum desiderat: sed tamen qui non praeesse desiderat, sed prodesse. Et vtinam multi tales! Si ergo confusionem & opprobrium aeternæ pœnæ effugere volueris, cum Prælatis prouidis & perfectis lassos & oberrantes prosequere, ne per tuam negligentiam, aut duritiam depereant, vel exemplum.*

dial. 2. de vita S. Martin. Thom. Cantipr. lib. 2. Apum. c. 20. §. 3.

Vide infra cap 9. § 3. & seq.

CAPVT VI.

Deum iustè beatos, in cælo, gloriâ & honore; in terris autem gratiâ & iustitiâ coronasse; nec sine magnis caussis hominibus gloriæ appetitum reliquisse.

§. I.

Quid sit, & quanti facienda Gloria cœlestis?

REbus ita constitutis, facile cuiq; est cernere, duplex esse honoris atque gloriæ genus. Vnus enim

honor cælestis, à solo Deo est; alter vel à Deo solo, vel etiam ab hominibus in terris exhibetur: ille æternus, iste cum tempore, fortunâ, vitâ fugiens. Atque hic rursus vel verus, vel vanus; quorum iste semper illicitè, ille autem aliquando bene, aliquando contra rectæ rationis normam appetitur. Esse honorem cælestem, qui à solo Deo hominibus impenditur, beatitudo demonstrat numquam desitura, quæ quia summè facit excellentes, summi quoque honoris & gloriæ est fundamentum. Nihil enim maius, aut honorificentius de homine dici potest, quàm eum esse beatum, hoc est, ad finem vltimum perfectionemque suam peruenisse. Quamquam enim beatitudo in hoc excellentiæ testimonio non consistat, quod est in honorante, qui reuerentiam exhibet honorato, adeoq; extra honoratum, cùm beatitudo in ipso esse beato debeat; tamen beatitudinem consequitur honor, & gloria. Ob quam connexionem, in diuinis litteris, plerumq; cælestis gloriæ nomine exprimitur ipsa beatitudo, quæ à nemine, nisi à beatissimo Deo conferri potest. Et vtique summè honorat Deus, quem beatitudine dignũ
Psal. 138. 17. iudicat. De quo honore ait Psalmista: *Mihi*

autem

autē nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum; ita confortatus, vt eripi illis numquam possit. Quàm iustè Deus Sanctos suos hoc honore coronet, sæpe etiam in hac vita fit perspicuum; planè tamen ac plenè, in vltimo Mundi iudicio, omnibus innotescet. *Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadusq; veniat Dominus*, ait Apostolus, *qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit vnicuiq; à Deo.* Neque enim *amici* tantùm, aut *benedicti, seruiq; fideles* vocabuntur Sancti, sed etiam peculiariter eorum merita virtutesq; recensebuntur, quando dicetur: *Esuriui enim, & dedistis mihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me: nudus, & cooperuistis me: infirmus, & visitastis me: in carcere eram, & venistis ad me.* Quantò magis recensebuntur opera maiora fortitudinis & charitatis? vt tunc omnia vulnera & tormenta, quæ ob Dei nomen sustinuerunt martyres, coram toto Mundo gloriosissimè celebrentur. Quemadmodum & scelera impiorum omnibus patefient, vt de diuina iustitia vbique palam constet. Quamquam, sicut maxima homi-

1. Cor. 4. 5.

Matth 25. 35.

nis excellentia consistit in beatitudine eius, quæ est hominis bonum perfectum, ita & summus honor est, si illa innotescat. Innotescet autem, quando *Filius hominis confitebitur eum in gloria Patris sui, coram Angelis eius*, non tantùm in iudicio extremo, sed etiam in cælo, per omnem æternitatem. Quæ gloria tanta est, vt meritò ad eam appetendam nos excitans Apostolus dicat: *Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis*. Sicut enim ingentes obelisci magno quidem negotio statuuntur, &, ob immensum molis pondus, difficilè collocantur; sed semel collocati infinitis durant sæculis: ita arduũ est, parare sibi in cælo coronam, sed parata numquam intermorietur. Superat ergo infinitis modis laborem honor, & ærumnam omnem gloria sempiterna; quæ tantò maior est gloriâ omni humanâ, quantò pluris est Dei, quàm hominum de homine notitia atque iudicium faciendum. Vnde stultissimi sunt, qui malunt apud mortales, quàm immortalem Mundi Principem æstimari, & clarescere.

Marc. 8. 38.

Rom. 8. 18.

§. II.

Qua in gloria cratus sit homo?

Alter

Alter honor à solo item Deo, sed non æternus, tributus est homini, cùm initio conderetur, tam præstantibus naturæ & gratiæ donis ornatus, vt eum considerans rex exclamârit: *Quid est homo, quòd memor es eius? aut Filius hominis, quoniam visitas eum? Minuisti eum paulo minus ab angelis, gloria & honore coronasti eum: & constituisti eum super opera manuum tuarum, omnia subiecisti sub pedibus eius, oues, & boues vniuersas, in super & pecora campi. &c.* Quantus iste honor erat? Ex luto eum produxit; filium terræ dominum terræ fecit, & hæredem cæli; non solùm intellectu præditum, sed etiam iustitia originali indutum, omniqúe virtutum genere condecoratum; quondam etiam è Paradiso terreno in cælestem transferendum, atque iuxta Angelos collocandum. Verùm *homo cùm in honore esset, non intellexit; comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Secutus sensum, amisit intellectum; non quidem vt nihil, sed vt minùs intelligeret; iamq; mentis impetu rationem obfuscante, tantum deflexit ab honore, quantum recessit à virtute. Sicur ergo iure suo Conditor, qui mali author esse non potest, opus magni mundi perfe-

Psal. 8. 5.

Psal. 48. 13.

perfectum produxit, ita & paruum mundum voluit esse vndiq; in origine sua ornatum. *Hoc inueni*, ait Ecclesiastes, *quòd fecerit Deus hominem rectum:* qui si *ipse se infinitis miscuit quæstionibus*, & perturbationibus, sibi culpam, non Deo ascribat. Deus qui virtutes dedit, id dedit, vnde gloria surgeret: homo, qui vitijs se mancipauit, caussa fuit earum rerum, vnde ignominia nascereturr. Neminem itaque potest de amisso honore, aut ignominia illata, nisi se ipsum accusare; malum quod patitur suo sibi iumento accersiuit; dum voluit esse sicut dij, malè se in beatam, seu Maçariam, vt dicitur abstulit.

Eccles. 7. 30.

§. III.

Etiam post Adami lapsum aliquid esse in homine, quod honorari possit.

Quoniam autem, etiam post Adami peccatum, multæ adhuc res in homine excellentes permanserunt, neque omnes virtutes extinctæ sunt, debetur illis ex natura sua honos, tamquam testimonium excellentiæ. Et quidem illis operibus, quæ non solùm cum diuina gratia, sed etiam ab eo fiunt, qui est ipse in gratia Dei; debetur honor æternus ab eo, qui diligentibus se *coronam insti-*

tiæ promisit, quique *glorificantes se glorificat*, iuxta illud: *Quicumq; glorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Aliquando tamen etiam in hac vita amicos suos honorat; aliquando finit etiam ab alijs honorari; aliquando hunc fugitiuum honorem illis negat, subducit, succidit, semper iustis de caussis. Neque enim Deus vlli mortalium, ob quamcumq; virtutem, debet honorem temporalem. Etsi enim, vt D. Augustinus ait, *illos honorat & diligit, qui illicita fugiunt,* sæpe tamen, saltem ad tempus eosdem finit aliqua ignominiæ nota infamari; vt innocentem Ioseph, & castissimi nominis feminam Susannam, qui etsi illicita fugerint, tamen eos Deus passus est de adulterijs infamari, vt patientiæ laus accederet ad castitatem. Quemadmodum enim aromata vehementiùs fragrant, cùm mouentur, aut teruntur; sic virtutis fama latiùs diffunditur, quando rebus aduersis exercetur. Vnde quidam, per ignominiam eunt ad famam bonam: neque est parua gloria, infamem simul patienter fuisse, & innocentem.

1. Reg. 2. 30.

S. August. serm. 64. de tempore.

§. IV.

Cur honoris appetitus homini insit?

Nasci-

Naſcitur itaque hîc quæſtio, cur tantum voluerit Deus à natura hominibus honoris appetitum ingenerari? Cui D. Thomas reſpondet, omnes naturali beatitudinis ſuæ deſiderio teneri, feliceſque eſſe velle, ſi ex toto non poſſunt, ſaltem ex parte. Cùm igitur beatitudo ſit excellentia quædam, & quidem maxima, neque honor aliud quid, quàm teſtimonium excellentiæ, fit vt homines honorem maximè deſiderent, eoque vehementiſſimè delectentur, quia ex eo teſtimonio iudicioque, ſe ſe felices & excellentes eſſe intelligunt. Qua de cauſſa etiam potiſſimè volunt à ſapientibus honorari, quorum iudicia putant minùs errare, eſſeq; veriora. Etſi autem per peccatum debilitata eſt hominis natura, non tamen eſt extirpata. Sicut igitur aliquod deſiderium beatitudinis, ita & quidam amor honoris manſit, in eo tamen & ipſe corruptus, quia ſæpius tendit in fugitiuum, quàm permanſurum honorem; neque eo ſemper modo, aut fine tendit, quo deberet tendere. Quamuis nonnumquam, ſapienti Numinis prouidentia, ſicut ex ipſa peccati permiſſione, ita etiam ex prauo honoris appetitu, multa bona ſuam ſumunt occaſionem. Multi etiam,

S. Thom. 1. 2. q 2 a. 2. ad. 2.

am, dum eum vincunt, diabolum vincunt; multi dum ab eo ordinato, vel etiam inordinato reguntur, peccata horrent, ne bonum apud homines nomen amittant: multi opera quædam suscipiunt laboriosa & dura, quæ honoribus adiunctis molliuntur; multi honoribus, velut pueri crepundijs, placantur, & sinunt se se velut melimelis satiari: dum enim gloriam æternam non merentur, recipiunt in operum suorum mercedem gloriam temporalem: multi excitantur ad artes inueniendas vel exercendas; multi ad virtutes ipsas tandem recto ordine colendas; multi ad amicitias conciliandas, & gratitudinem exhibendam; multi dum alios honorant, Deum ipsum in alijs honorant. Denique per hunc honorem ad æternos honores extimulantur. Quæ omnia explicatiùs ostendam.

§. V.

Vanæ gloriæ atque honoris caussâ facta, aliquando in Dei honorem conuerti.

1. Ad captandas vanas hominum laudes quidam sibi statuas posuerunt, quæ postea in Diuorum conuersæ sunt simulachra. Vestierunt se multi & multæ auro & argento, vt coram oculis humanis splenderent,

sed

ſed poſtea is omnis ornatus ceſſit in ornatum templorum. 2. Ferrum priùs calore ſolutum ac mollitum, poſtea frigidâ dureſcit ac ſolidatur aquâ; ita multi honorum ſpe aut adeptione deliniti; poſtea animum ad æternos honores, & ſolidas virtutes appulerunt. *Monachus quidam preſbyter multorum fratrum pater exiſtens, qui ſolitus erat S. Pachomium crebrò viſitare, venit ad eum cum vno fratre, propter contentionem, quæ in monaſterio orta fuerat, ex hac videlicet cauſſa: Is ipſe frater, qui cum eo peruenerat, moleſtus erat ei nimium, clericatûs deſiderans dignitatem: quem ſciens indignum tali munere, diuerſo modo, ne hoc ipſum fieret, differebat. Et cùm ampliùs importunitatem eius ferre non poſſet, venit ad S. Pachomium, cuncta quæ negotij erant eidem pandens, certus, quòd ipſe ſolus contentiones huiuſmodi poſſet abſoluere. Qui cùm cauſſam penitus cognouiſſet, ait Preſbytero: Nonnè ad hoc veniſti, vt per me cognoſceres Domini voluntatem? Audi ergo me, & da ei quod poſtulat, nihil in hac parte deſperans. Fortaſſis enim per hoc officium liberabitur anima eius de captiuitate diaboli. Sæpe namque contingit, vt homo malus affectus beneficijs ad bonos ſe conferat mores. Deſiderium namque malorum, pium*

Heribert. Roſvveid lib. 3. vit. SS. PP. in vita S. Pachomij Abbatis Tabennenſ. c. 35.

um nouit ingenerare propositum, his dumtaxat animabus, quæ non vsque adeò negligentia torpore prolapsæ sunt, vt possint studere virtutibus. Nos ergo frater, hoc agere decet, quod Deo placeat. Sic enim dilectio eius in nobis esse probabitur, si compatimur alterutrum. Hoc accepto responso, senior fecit, quod sibi fuerat imperatũ. Sed frater ille voti compos effectus, ad B. Pachomium reuersus est, iam mente sobrius atque compunctus, & cadens in faciem confitebatur dicens: O homo Dei, multùm sublimatus es à Deo, qui discernens ea, quæ pertinent ad salutem, malum in bono vicisti. Si ergo non fuisses erga me mitis, atq; longanimis, sed aliquid in me rigidum protulisses: ab hoc discedens habitu, à Deo prorsus alienus efficerer. Nunc autem benedictus tu Domino, per quem anima mea salua facta est. Tunc eleuans eum de terra venerabilis senex, hortabatur sedulò, vt vitam sumeret congruam dignitati, ne quando negligens perpetua in futuro tormenta sentiret. Et osculatus eum, dimisit in pace: quem etiam vsque ad fores monasterij prosecutus est. Vtitur hac Pachomij arte sæpe Deus, dum enim ad honores admittit illos, qui in priuata vita fuissent magistri omnium petulantiarum, sæpe graues efficit atque modestos. Quia

honores mutant mores: & alia officia alia exigunt facta. Quoties enim vidimus eos, qui subditi videbantur libertate maiore vtentes, postea superiores factos strictissimum vitæ genus amplexos esse? quoties Canonicos audiuimus dissolutos, mitrâ impositâ coërcitos? Vno verbo, multi gradus altiores malè appetiuerunt, sed bene vsi sunt; & per ipsum errorem grassati sunt ad veritatem. Nimirum vt nutrices pueris dicunt, ne plora, & accipies; ita talibus dicendum est, ne stationem desere; ne abijce arma; dabo, & cedam tibi hac vice; vt tu quoque alia vice discas cedere.

§. VI.

Et Christi, & magnorum principum magnis honores fugientium exemplo, satius esse honoris appetitum domare.

Heb. 4. 15. 3. Nimirum *non habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris*, cedit ad tempus, & concedit honores etiam illos, quorum appetitum satius esset domare. Et sanè, cùm tantum in honoribus situm esse bonum existimemus, magnam Numini victimam offerimus, & cacodæmonem vehementer mactamus, si mactemus honoris appetitum. Excelsi enim animi est, cùm præclara

clara gesseris, gloriam contemnere. Cuius rei, in ipso Domino illustrissima exempla habemus. Nam quando eum Satan tentauit, vt ex lapidibus panes faceret; atque rursus, vt se deorsum mitteret Angelorum manibus excipiendum, & de tam claris miraculis agnoscendum; reiecit à se tentatorem, docuitque nos, ne gloriam à miraculis captaremus. Quemadmodum nec ipse voluit gloriosum illud spectaculum vulgari, quo solis instar in monte Thabor explenduit, *nemini* inquiens, *dixeritis visionem, donec Filius hominis à mortuis resurgat.* Alia vice, *cùm cognouisset, quia venturi essent, vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus.* Atque iterum, cùm eum interrogaret Pilatus: *Tu es rex Iudæorum?* respondit: *Regnum meum non est de hoc mundo.* Sic titulos abdicare, sic fugere purpuram, sic docuit nos nihili facere præsentis vitæ dignitates; & vincere diabolum, dum vincimus honoris cupiditatem, quæ tamen in illo, non fuit, qui dixit: *Ego gloriam meam non quæro.* Et didicerunt multi, de quibus suprà. Et cur non didicissent Christiani, cùm, teste Suetonio, Domitianus Romanorum Imperator paucis notum

Matth. 4. 3.

Matth. 17. 9.

Ioann. 6. 15.

Ioan. 18. 33.

Cap. 4. §. 5. Sueton. in Domitiano.

essedixerit, quàm misera & ærumnosa sit imperantium conditio, qui à tyrannidis falsa suspicione tum demum liberantur, cùm diem iam extremum claudunt. Iouianus certè in Romanorum Imperatorem electus, cùm argueretur, quòd eam dignitatem reiecisset, atque insignia Imperatoria recipere planè recusaret, respondisse fertur: *Se virum Christianum nequaquam ijs imperare posse, qui Gracissarent, superstitionesq; sectari didicissent.* Tanta vbique est hominum improborum multitudo, vt si eam imperaturi considerarent, aut perspectam haberent, prorsus cum Iouiano sensuri videantur. Sensit cum illo Otho Imperator Romanorum, qui sæpenumero dicere solebat ad suos: *Nescitis, amici, quid sit Romanorum gubernare Imperium: mihi credite iam experto, qui iam mori malo, quàm imperare.*

Niceph. Callist. lib. 12. Eccl. hist. cap. 38.

Bruso. lib. 3. cap. 13.

§. VII.

Laudis amore, & metu dedecoris, multa mala vitari, & bona fieri.

4. Multi honoris amantes, peccata vitant, ne dedecus & infamiam incurrant. Hac enim de caussa dicitur: *Curam habe de bono nomine.* Vt enim virtuti laus debetur, ita vitijs ignominia est annexa. Quàm multi iactan-

Eccli. 4. 15.

ti iactantiâ abſtinent, ne dicantur Thraſones, aut Ardeliones eſſe videantur? Quàm multi depoſita reddunt, ne infideles eſſe putentur; & quamuis auidi, manus abſtinent, à pecunijs alienis, ne pro Autolycis habeantur? quia *melius eſt nomen bonum, quam diuitiæ multæ.* Alij, tametſi ſicci, vino ſibi interdicunt, ne laudem amittant temperantis. Quidam caſti manent, ne prole ſecuta, eorum libido prodatur. Nec coram viris honoratis impatienter erumpunt alij, licet graui iniuria affecti; qui, ſi arbitri deeſſent, ita inſanirent, vt viderentur de poteſtate mentis exijſſe. Nullum denique vitium eſt, quod ab honoris appetitu non refrænetur, aut ab ignominiæ metu non cohibeatur. Cùm aliquando diffluxiſſet exercitus, & non remanſiſſent, niſi octingenti viri, Iudas *dixit his, qui reſidui erant: Surgamus, & eamus ad aduerſarios noſtros, ſi poterimus pugnare aduerſus eos. Et auertebant eum dicentes: Non poterimus, ſed liberemus animas noſtras modò, & reuertamur ad fratres noſtros, & tunc pugnabimus aduerſus eos: nos autem pauci ſumus. Et ait Iudas: Abſit iſtam rem facere, vt fugiamus ab eis: & ſi appropiauit tempus noſtrum, moriamur in virtute pro-*

Proü. 22. 1.

1. Mach. 9. 8.

pter fratres nostros, & non inferamus crimen gloriæ nostræ. Verè generosi ducis idea erat Iudas. Alij ignaui, & ad telas potiùs quàm tela nati, nihil pensi habent, quidquid fama ferat; dicantur timidi; vocentur puellæ, & Phrygiæ, non Phryges; nominentur lepores, Endymiones; Sardanapali; strenui ad pocula; inuiti ad prœlia; nihil illos tangit; haud enim magni faciunt honorem, qui res suas sibi habere iusserunt virtutem, numquam facilè ad bonum nomen redituri. Vt enim ignis accensus sine labore seruatur, extinctus autem difficulter iterum accenditur; ita famam tueri facile est, extinctam haud facile recuperare. Quare *paucorum virtus ad gloriam, honorem, imperium, vera via, id est virtute ipsa nitentium etiam à, Catone laudata est. Idq; talibus potissimùm concessit hominibus ad domanda grauia mala multarum gentium, qui caussa honoris, laudis, & gloriæ consulerent patriæ, in qua ipsam gloriam requirebant, salutemq; eius saluti suæ præponere non dubitarent, pro isto vno vitio, id est, amore laudis pecuniæ cupiditatem, & multa alia vitia comprimentes,* ait S. Augustinus.

S. August. lib 5. de ciuit. c. 12.

§. VIII.

Honoribus laborem velut melle condiri.

5. La-

5. Labor omnibus rebus magnis annexus, honoribus mitigatur, qui si sperati non fuissent, nullum vmquam Herculem, nullum Iasonem, Theseum nullum habuissemus. Quid enim Herculem ad tot adegit labores, nisi famæ sitis? Quid Iasonem & cæteros Argonautas, vt primi fragilem committerent pelago ratem, & ad vellus aureũ aspirarent, nisi gloriæ cupiditas? Hanc viderunt

Phasidis in ripa stantem iuuenesq; vocantem,

& neque sæuas maris tempestates, neque metuendas draconis vigilias timuerunt. Quamquam autem isti tales in eo errârint, quòd virtutum suarum finem mercedemq; in laude ponerent, quemadmodum &

Cùm sæuum cupiens contra contendere monstrum,
Aut mortem oppeteret Theseus, aut præmia laudis:

Catull. de Nupt. Pelei & Thetidos.

multi tamen sunt alij, qui tametsi altiorem negotijs suis scopum præfigunt, multum tamen etiam roboris ex honore, labores officiaq; comitante, adipiscuntur. Si enim tam multi horrent munera ac dignitates honoratas, ob onera periculaq; ijs velut

Herculeo nodo affixa, quid facerent, si honores deessent? Vt ergo amaras pilulas inaurant Pharmacopolæ, ita Deus grauia atque onerosa officia honoribus ornata reddit dulciora. Et quemadmodum nulla vnquam mater tot molestias ab infante suo pateretur, nisi amore labores omnes temperante; ita vix quisquam sustineret incommoda regiminis, nisi accederet amor honoris, qui, velut baculus sustentat senem, fulcit sarcinas magnas humeris baiulantem. Hac de caussa coniunxit Deus labores & honores, vt illi per hos dulcescerent, isti autem ignauis per illos amarescerent. *Ouinius Camillus*, teste Lampridio, *antiqua familia senator, homo delicatissimus, rebellionẽ moliebatur, tyrannidem affectans. Id cùm Alexandro Imperatori renuntiatum esset, statimq; probatũ, ad palatium eum rogauit, eiq; gratias egit, quòd Reip: curam, quæ bonis viris recusantibus imponi solet, sponte reciperet. Mox ad senatum processit, ac tanti sceleris conscientia trepidum, consortem Imperij appellauit, in palatium recepit, ornamentis Imperialibus, & melioribus, quàm vtebatur ipse, decorauit, profectionis comitem adhibuit. Cumq; Imperator ipse pedibus iter faceret, inuitauit & Ouinium delitijs assuetum*

suetum ad laborem, quem post quinque millia passuum cunctantem equo sedere iussit. Cumq; post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, carpento imposuit. Hoc quoque respuentem, ac Imperium tadio laborum recusantem; deniq; & mori paratum dimisit, ac militibus, à quibus Cæsar præcipuè diligebatur, commendatum, ad villas suas tutò abire iussit. Sic illi commonstrauit, quid esset, gerere Imperium. Nimirum similis musto absinthium habenti est omnis dignitas, quæ vel est dulcis amarities, vel amara dulcedo. Hæc mixtura nisi esset, vellent omnes imperare; nunc labor multos absterret; qui rursum nisi & mel suum haberet adiunctum, Imperium plerique detrectarent. Sapienter Saturninus, hortantibus militibus, vt Imperium susciperet, aiebat, *Nescitis, ô milites, quantum mali sit imperare; gladij vt appendentes ceruicibus immineant: hastæ vndique, spicula, ipsi custodes timentur; ipsi comites formidantur; non cibus pro voluntate; non iter pro authoritate; non bella pro judicio; non arma pro studio.* Brus. lib. 3. cap. 13.

§. IX.

Honoribus homines conciliari.

6. Mille sunt modi, quibus homo hominem potest offendere, inter præcipuos autem

tem eſt, quo eumdem ſolet placare, ſi verbis læſum, verbis rurſum ſanet; loco vituperij laudes reponat. Quemadmodum enim nutrices vagientibus pueris rurſum apponunt papillam; ita is, qui offenſus eſt contumeliâ, rurſus laude ſubleuatur, honoribus ſanatur. Miſerat Pilatus Chriſtum Dominum ad Herodem, quia cognouerat, *quòd de Herodis poteſtate eſſet:* obquem honorē, *facti ſunt amici Herodes & Pilatus in ipſa die: nam antea inimici erant ad inuicem.* Quin & ſubditi honoribus deliniuntur, vt iugum ſubiectionis æquiùs ferant. Non enim putant ſeſeruire, ſi ſentiant honorari. Quamobrem interrogatus Apollonius à Babyloniæ rege, quo modo tutò regnare poſſet? reſpondit, *Si multos honorauerīs.* Diſcunt enim viciſſim regem honorare, qui, quid ſit honorari, experiuntur. Neque ſanè habent maiorem mercedem, quam virtuti aliorum reponant, honore, quo præclara illorum facta venerentur; præſertim apud eos, qui nebulas in pariete ſolent adorare.

Luc. 23. 12.

CAPVT

CAPVT VII.

Per laudem gloriamq; humanam, multos non solùm ad artes, verùm etiam ad virtutes fuisse excitatos.

§. I.

Ab honoribus artes, & artifices inuitari.

QVàm vtiles, imò quàm necessariæ sint mortalibus artes in hac vita, quotidie experimur. Atqui honor ad artes quærendas homines incitat, ad inueniendas iuuat, roborat ad amplificandas. Vetus enim è Platone dictum illud transtulit Cicero. *Ionos alit artes.* Sicut igitur veterum heroum quò quisque ingeniosior erat, eò liberalium artium cognitione magis delectabatur; quæ delectatio vt crescceret, præmijs nouarum artium inuentores, vel magistros incitauerunt. Quemadmodum enim agri & horti fertiliores fiunt, si largiter irrigentur; ita bonæ artes eximiaque ingenia liberalitate, honorificentia, & benignitate magis efflorescunt, si habeant fautores. *Da Mecænates plures, plures habebis Marones,* inquiebat ille. Erat enim ille Pöetarum amantissimus, vt eis benefacere vellet: erat ditissimus, & Augusto ex intimis,

Cic. lib. 1. Tuscul.

intimis, vt benefacere posset. Et quis est mortalium omnium, qui non, si laborum suorum fructum speret, ad quiduis promtior alacriorque efficiatur? Quare mirandum non est, olim tot artes repertas esse atque studia litterarum tantopere floruisse, cùm prisci proceres tam grati, tamque munifici fuerint aduersus eos, qui doctrina, peritiaque liberalium, immò etiam mechanicarum artium excelluerunt. Olim, quando viri docti & prudentes rerum potiebantur, viros quoq; doctos honorabant; nunc quia sæpe rudes ad clauum promouentur, vel grassantur, doctos despiciunt: olim eruditos fouebant; nunc eosdem deprimunt: olim amabant, colebant, locupletabant rerum peritos; nunc vel inuidi, vel sordidi, vel morosi sunt erga eosdem; quia non intelligunt eorum labores, neque experti sunt molestias, quas illi subierunt. Denique ars non habet osorem, nisi ignorantem; si enim pretium illius apprehenderet mente, propter artem amaret artificem imperitus. Nimirum quò indoctior est quisque, & imprudentior, enimuerò stolidior, eò sua magis æstimat, magisque deprimit aliena. Ab hoc errore, vt homines abducerentur, atque

vt

vt omnia ex induſtria facere aſſueſcerent, voluit diuina ſapientia, & artes, & virtutes, honoribus acui. Siquidem, vt Claudianus canit,

Egregios inuitant præmia mores.

Et quamuis multi boni artifices malis ſint moribus, tamen etiam hoc ſæculo à multis honorantur, ob vtilitatem. Apud Theſſalos capitale eſt, occidere ciconiam, non ob aliud, niſi quòd ſerpentes interficiat: parcitur & apud Britannos miluis, quòd vrbem raptis extis repurgent: ita & opificibus & artificibus quibuſdam bibulis, & ganeonibus, honor, habetur, non quòd ipſi digni ſint, ſed quòd illorum opera nobis ſint vſui. Apollonius rogatus à Babyloniæ rege, quomodo tutò regnare poſſet, *Si multos* inquiebat, *honoraueris, paucis verò credideris.*

Cladian. in laud. Stiliconis paneg. 2. Bruſon. lib. 3.

§. II.

Quantopere olim Poëtæ ſint honorati?

Quantum ſtimulum artificibus adiecit Alexander Macedo, cùm edicto vetuit, ne quis ſe præter Lyſippum ære, Praxitelem marmore, Apellem coloribus fingeret? Titillauit & Æſchylum mirificè, quòd populus Athenienſis ſtatuerat, vt ſolius illius fabulæ poſt eius mortem referrentur. Hinc

ſalſum

Scaliger. lib. 3. Poëtices. cap. 37.

ſalſum illud eius dictum, *Cum Euripide ſimul mortuam tragœdiam:* quia eo mortuo, tragœdiæ illius non recitabantur, ſed ſuæ tantùm. Quamquam Euripidis tragicorum principis tanta fuit authoritas, apud Syracuſanos, vt cùm duce Gylippo Syracuſani maximam cladem Athenienſibus intuliſſent, Niciam & Demoſthenem Imperatores occidiſſent, multos captiuos duxiſſent; multi captiuorum, cùm verſus Euripidis memoria tenerent, ob eos ipſos, libertate ſint donati à Siculis hunc Poëtam ſummè admirantibus: qui poſtea Athenas reuerſi, Euripidi pro libertate data gratias agebant. Multi per ciuitates Siciliæ diſperſi ac vagi, victum ſibi horum verſuũ recitatione comparabant. Quæ res non amorem tantùm laboris, verùm etiam enthuſiaſmum, aut furorem quemdam in Poëta excitauit; qualem in ſe quoque fuiſſe excitatum fatetur Lucretius, qui ita canit:

Plutarch. in vita Niciæ.

Percuſsit thyrſo laudum ſpes magna meum cor.

Ita Phil. Ca-mer. cnt. 3. Horar. ſoſec. c.

Apud Seruium legimus, Virgilium Poëtam tres ſuos libros Æneidos Auguſto recitaſſe. II. III. & VI. ſed ſextum maximè ob Octauiam Auguſti ſororem, Marcelli matrem, quem

quem Marcellum ſibi Auguſtus adoptauerat, qui terris ereptus eſt, Anno XVIII ſuæ ætatis, morbo correptus. Hæc igitur Octauia, cùm recitationi intereſſet, & Virgilius ad carmina illa veniſſet, circa finem VI. libri, quibus Marcelli luctum deſcribit, animo defeciſſe dicitur, quando ad illum peruentum eſt locum.

Heu miſerande puer, ſi qua fata aſpera rumpas,
Tu Marcellus eris.

Virgil. lib. 6. Æneid.

Ex eo animi deliquio ægrè refocillata Octauia, fertur Virgilio ſilentium indixiſſe; ſed dena ſeſtertia pro ſingulis verſibus numerari iuſſiſſe, qui verſus ſunt vnus & viginti numero. Poëta igitur paucis verſibus meruit ſupra quinq; millia aureorum. Honorarunt & Homerum Cretenſes, qui eum, ob illuſtre opus, mille numiſmatis dono datis condecorauerunt; idque genus honoris vt conſtaret etiam poſteris, ac perennaret, publico loco columnæ incidendum curauerunt. Obtigit & Chærilo poëtæ hic honos, qui pro ſingulis verſibus ſingulos ſtateres reportauit. Antilochus autem ob pauca ſanè carmina à Lyſandro retulit pileum argento impletum. Neque omitti debet

Seuerus

Seuerus Cæsar, qui Oppiano, quòd piscium genera, naturam, & qua arte singuli capiendi sint, numeris descripsisset, pro quolibet versu aureum iussit persolui; illaque sua munificentia tantam hominibus excitauit admirationem, vt Oppiani carmina, ad hodiernum vsque diem, aurea nominentur. Horum omnium carmina non solùm fuerunt inaurata, quia erant pretiosa, verùm etiam pretiosa fecit spes inaurandorum. Certè vix quisquam poëta fuit, qui non cecinit, vt caneretur; & non lusit, vt ei plauderetur. Vena poëtica sine laude, est arena sine calce. Hinc in Comœdijs consueta illa addebatur clausula: PLAVDITE.

§. III.

Oratores, historici, &c. quantis honoribus sint cumulati?

Quin & oratores accendit laudis amor, & historicos, & alios scriptores, quorum libri lucernam olent. Neque enim cum seruili se schemâ procedere ratus est Cicero, quando dicere potuit: *Oratores visi sumus.* Et apud alios quoque magnam vim habuit populi acclamatio. Placuit & Demosthenes sibi, quando intellexit, nomen suum ad regem vsque Persarum perlatum esse. Nam

Plutarch. in Demosthene.

is per litteras ſatrapis imperauit pecuniam vt darent Demoſtheni, atque conſilijs eius, præ omnibus Græcis, obtemperarent, quòd tumultibus Græcorum diſtinere Macedonē & inuoluere valeret. Comperit hæc poſtea Alexander, qui epiſtolas quaſdam Demoſthenis, & Sardibus inuenit ducum regiorum monumenta, quibus exprimebatur pecuniæ ei datæ ſumma. Quid putemus animi fuiſſe illi oratori, de quo ſacra pagina hæc habet: *Statuto autem die Herodes veſtitus veſte regia, ſedit pro tribunali, & concionabatur ad eos. Populus autem acclamabat: Dei voces, & non hominis?* Prodijſſet vtique ſæpius ad dicendum, niſi diuina Nemeſi iubente, aqua illi hæſiſſet. D. Hieronymus teſtatur, à Gadibus homines Romam veniſſe, vnius T. Liuij videndi ſtudio, cùm facundiæ eius fama ipſos traxiſſet. Hi maiore admiratione Liuium intuiti ſunt, qui populi Romani res geſtas ſcripſiſſet, quàm vrbem illam, quæ res ipſas ediderat; multis admiratione captis, quòd in vrbe orbis terrarum principe, in qua innumerabilia erant, quæ ſpectare homines cupere poſſent, aliud eſſet, quod Gaditani plus, quàm vrbem ipſam cernere deſiderarent. Habebat tunc Liuius cauſſam

Act. 12. 22.

Fulgoſ. lib. 2. c. 5

& ſtimulum plura ſcribendi, vt plura eſſent quæ Gaditanos raperent in admirationem. Et Ioſephi quoque Iudæi excitatus eſt calamus, quando propter libros de captiuitate Iudaica ſcriptos ſtatuam Romæ obtinuit ſub Veſpaſianis. Denique, ne in infinitum hîc campum excurram, Ptolomæus Philadelphus Ægyptiorum Rex, qui quinto quoque die priuatorum cauſſas audire ſolebat, ſemel verò in menſe legatos, quàm primùm ſeptuaginta duo Iudæi interpretes venerunt, cum illis, teſte Ioſepho, aſſiduè per duodecim dies verſatus eſt, tum vt eos honore debito exciperet, tum vt ad opus æterna memoria dignum animaret. Mechanicas quoque artes, quamuis earum artifices lucrum potiùs ſpectent, quàm famam, tamen laus quoque ſæpe produxit. Vnum de mille promam, in quo peritia nomen, nominis honor artem auxit. Demetrius Poliorcetes erat in excogitandis bellicis machinis ſupra modum induſtrius, multaque, præter architectorum artem, inueniebat. Ex quo, vt Diodorus refert, *Poliorcetes*, id eſt, vrbium euerſor nominatus eſt. Hac nominis laude extimulatus, in oppugnationibus tanta vi atque impetu vtebatur, vt nullus ita firmus

Ioſephi lib. 12. Antiq. c. 2.

Diodor. lib. 20.

murus esse videretur, qui posset obsessis adversus illum præbere præsidium. Nec sanè latet quemquam, omnes opifices esse accuratiores, si in rebus elaborandis maiorem honoris ac nominis sui, quàm pecuniæ habeant rationem. Pretium operarios, gloria Dædalos facit. Sed ad virtutes est properandum, quibus itidem honor magno sæpe fuit incitamento; quamuis multa huic quoque loco seruientia sequenti capiti sunt reseruanda.

§. IV.

Honore industriam castimoniamq; firmari.

A Sapientia atque Philosophica prudentia incipiamus, eæ virtutes mirum est, quàm laudatæ crescant. Carolus V. Imp. in Italiam profectus Neapolim venit. Ibi erat Augustinus Niphus Suessanus, summus ea ætate Philosophus, cuius eruditi in plerosq; Aristotelis libros extant Commentarij. Fama igitur tanti viri motus Imperator, eum ad se venire iussit, comiterque salutatum ab eruditione laudauit. Niphus, ne opinionem suam, quæ apud Cæsarem erat, contaminaret, tantò attentiùs ad singula respondit. Carolo igitur, inter cetera interrogante: *Qua ratione Princeps optimè regnum ad-*

In Cælij Secundi acroamate.

ministraturus sit? Respondit Niphus: *Si tale, qualem tu me esse putas, Imperator, consiliarios & administres habuerit.* Responsi acumen admiratus Carolus, encomijs maioribus ornatum à se dimisit; fecitque laudando, vt post illa, maiores promereri laudes conaretur: Tantum calcar habet gloria. Iosephum ducem Iudæum captum Vespasianus semper inter domesticos habuit sapientissimè consulentem. Qua alia de caussa, nisi, quia Iotapata Galileæ vrbe excisa, omni studio Iosephum, ob eximiam belli prudentiam, inquisiuit, vt viuum caperet? Cùmque in spelunca quadam latentem comperisset, Nicanorem tribunum misit, qui data fide eum educeret. Eductum, facta corona, milites omnes admirabantur, & circumstabant. Imprimis verò Titus Vespasiani F. sapientiæ & fortitudinis ergo vitam ei apud patrem impetrauit, neué Romam ad Neronem mitteretur, effecit. Quæ beneuolentia & honoris exhibitio, ita eum cepit, vt cum Vespasiano libens maneret; & qui ei antè armis maximè repugnauerat, iam consilijs potissimùm vires suppeditaret. Addamus huic Iosepho Iosephum alterum, quem sua sapientia ita promouit vt ex seruo empto,

Iosepb. lib. 3. c. 14. de bell. Iud.

apud

apud principem exercitus, ad ſummam eueheretur dignitatem. *Inuenitq; Ioſeph gratiam coram domino ſuo, & miniſtrabat ei, à quo præpoſitus omnibus, gubernabat creditam ſibi domũ, & vniuerſa, quæ ei tradita fuerant.* Huius honoris gratia ita valuit multùm, vt Ioſephi prudentiâ, cuncta Putipharis ſubſtantia *tam in ædibus quàm in agris* multiplicaretur. Sed & honoranti domino ita ea dignitas Ioſephum gratum effecit, vt mœchæ identidem ſollicitanti diceret: *Ecce dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo ſua: nec quidquam eſt, quod non in mea ſit poteſtate, vel non tradiderit mihi, præter te, quæ vxor eius es: quo modo ergo poſſum hoc malum facere, & peccare in Deum meum?* cuius nutu hæc mihi poteſtas delata eſt. Vt enim in hominem non facilè peccamus, à quo beneficijs honorati ſumus; ita multò minùs peccare debemus in Deum, ob beneficia præterita, præſentia, & futura quæ promiſit, in quo viuimus, mouemur & ſumus; cuius beneficium eſt, quidquid boni in corpore animóque poſſidemus. Itaque S. Auguſtinus, de Ioſepho loquens ex S. Ambroſio hanc ſententiam affert: *Amator Dei, dilectiſſimi, amore mulieris non vincitur, caſtum*

Gen. 39. 4.

S. Auguſt. ſerm. 83.

animum incitans adolescentia non permouet, nec diligentis auctoritas. Magnus planè vir, qui venditus seruire tunc nesciuit, adamatus non redamauit, rogatus non acquieuit, apprehensus aufugit. Cur? caussam putidissimæ mœchæ ipse indicauit: *Ecce dominus meus, omnibus mihi traditis, ignorat, quid habeat in domo sua &c.* & ego tanto honori ingratus, illam vnicam, quam mihi nec tradidit, nec tradere potuit, appetam? Honorem quidem illum non appetiui; sed quia mihi beneficio domini, & Dei obuenit, indignum foret, si domino in herum, & in Deum meum peccarem. Non solùm igitur prudentiæ exerendæ Iosepho, cum potestate, data est occasio, verùm etiam castitatis conseruandæ. Cuius virtutis vt custos est pudor, ita quoque insignis solet esse stimulus honor, vt videre fuit in Sulpitia Paterculi filia, vxore Fuluij Flacci, pudicissima femina, quæ matronarum sententiâ, ex centum præcipuis electa est, vt simulachrum quoddam ex Sibyllinis libris dedicaret; vti & Claudia, inductâ Romam deûm matre. Adeò in his creuit pudicitia honorata, vt Liuius scribat, Hispulam scortum Romæ nobile, à Sulpitia accersitam, propè exanimatam fuisse, quòd tam gra-

Plin. lib. 7. cap 35.

Ludouic. Viues lib. 2. de Christian femina.

uem esset feminam conuentura. Nimirum apud ingenuas mentes, etiam post pudorem amissum, adhuc pudicitia gliscit, & multùm ad reuerentiam alterius valet bonum nomen. Degeneres animas nec pudor cohibet, nec trahit honor; quia illis potior est voluptas, quàm honestas.

§. V.

Honor cos fortitudinis.

Multa hîc possent commemorari de liberalitate, de humanitate, de clementia, de obedientia, de fidelitate, alijsq; virtutibus, per honoris illecebras auctis: sed mihi sufficiet, si de fortitudine aliquid attingam. Multos enim incendit honor, ad præclara facinora perpetranda. Hinc Dio Chrysostomus pro non immutandis antiquis statuarũ titulis perorans, cùm essent, qui suaderent, vt ijs oblitteratis adscriberentur noui, atq; hac ratione sumptibus parceretur, in hunc modum locutus est: *Homines indigent & corona, & imagine, & primo loco in consessu, & memoria ad posteros. Et iam multi propter hæc mortui sunt, vt vel statuã nanciscerentur, aut præconium, aut alium honorem, atque suis posteris relinquerent opinionem sui æquam memoriamq;. Si quis igitur à vobis scis-*

Dio Chrysost. orat. 30.

citetur, vniuersis his olim ablatis, nullaq; in posterum recordatione relicta, neque laude benefactorum, quotumcumque putetis virum emersisse admirandum apud omnes, promptéq; in bello decertantem aut tyrannos expellentem, aut semetipsum liberosq; deuouentem, salutis communis gratia, aut magnos exantlantem labores virtutis caussa? quemadmodum Herculem fecisse aiunt, & Theseum, aliosq; semideos & Heroas; neminem vos nominare posse puto. Nam caussam, qua prouocet quemlibet pericula contemnere, & labores sustinere, vitamq; voluptuosam & socordem despicere faciat, haud aliam vllam apud plerosque inuenias. Hoc est, quod in pugnis facit strenuos viros ex aduerso vulnerari, neque tergo dato aufugere: tametsi nonnumquam salutis id præsidium sit. Propter hoc ait Poëta, Achillem noluisse summam consecutum senectutem domi mori: atque Hectorem solum stetisse ante ciuitatem: cumq; omnibus, si oporteret, pugnare fuisse paratum. Hoc erat, quod Lacedæmoniorum quosdam fecit in locis angustis, in acie stare aduersus tot Persarum millia. Hoc fecit vestros maiores omnem terram & mare implere trophæis: & quum reliqua Græcia quodammodò extincta esset, solos ipsos per se defendere communem Græcorum

rum auctoritatem vsque ad præsens tempus. Apud Athenæum, Macedones in more habuerunt, vt nullus inter conuiuas discumberet, nisi extra retia aprum interfecisset, tunc enim sedere inter conuiuantes licebat. Apud Herodotum legimus, Scythas semel quotannis singulos regionum principes vinum crateri miscuisse, de quo Scythæ omnes biberent, qui hostium quempiam occidissent; nemo au[illegible]nstaret, qui nihil præclari operis edidisset. Is enim, qui fecisset nihil laude dignum, sine honore, seorsim sedere debebat. Quæ res apud eos maximæ erat ignominiæ. Quòd si quis complures hostium cædes poterat enumerare, illi fas erat, duobus pariter, qui aderant, calicibus potitare. Sic simul & vini, & laudis, & laboris fecerunt sitientes. Hic honoris modus ad plures transijt. Nam & apud Gothos honorificum fuit, regiæ mensæ adhiberi; & Alboinus Odouni Gothorum regis filius, interfecto hoste, ad regiam mensam est accumbere iussus: & in sacris historijs Dauid gigante Goliath confecto, apud regem Saulem id honoris est consecutus, vt nouilunij die cum rege accumberet. *Ecce calendæ sunt crastino*, ait, *& ego ex more sedere so-*

Athen. lib. 1. c. [illegible]

Herodot. lib. 4.

1. Reg. 20. 5.

re soleo iuxta regem ad vescendum, quod etsi ex æmulatione Saulis propè in exitium Dauidis cessit, tamen initio factum est, ad plura eius facinora elicienda. Quod & Xerxes Persarum rex fecit qui etsi Græci nominis acerbissimus hostis esset, Themistoclem tamen Atheniensem patria pulsum, atque ad barbaros se recipere coactum, singulari honore lætitiaque excepit, sæpiusque inter suos dixit, videri sibi, felicem se esse, quòd à fortuna Themistoclem amicum accepisset. Cuius rei tanta eum lætitia ceperat, vt sæpe noctu experrectus, ministros rogaret: *An secum Themistocles esset?* Quin vt fortitudinem eius bellicam excitaret, huiuscemodi verbis congruentia addidit facta: vrbes enim opesque ingentes ei dono dedit. Et quorsum ab antiquis trophæa erecta, quorsum extructi arcus triumphales, quorsum decreti sunt triumphi, nisi vt alij quoque ad hostes profligandos debellandosque animarentur? Neque alia de caussa Sesostris Ægypti rex duplicis generis trophæa statuit, vnum, quo hostes viros, alterum, quo feminas fuisse ostenderet. Voluit enim docere, quo bello laus, quo dedecus acquireretur. Quamobrem & memoria fortiter facto-

Plutarch. in Themistocle.

Herodot. lib. 2.

factorum, & stimulus, eiuscemodi honoris monimenta fuerunt.

§. VI.

Opera nostra ad Dei honorem referenda, non autem ad propriam famam, more Ethnicorum.

Qui tamen sciebant, vnde victoriæ essent, Domino exercituum gloriam dabant. Ita Machabæi rebus fortiter *gestis, in hymnis & confessionibus benedicebant Dominum, qui magna fecit in Israel, & victoriam dedit illis.* Ita & populus Israëliticus canebat: *Tua est, Domine, magnificentia, & potentia, & gloria atq; victoria: & tibi laus.* Quin & Gentiles quoque, quamuis errore veri Numinis decepti, tamen, non sibi, sed superis eam gloriam attribuebant. Orthryades Lacodæmonius, cùm solus contra Argiuos fortiter pugnando euasisset, ex cæsis scuta corripiens trophæum erexit, proprio inscribens cruore: *Ioui, in cuius potestate sunt trophaa.* Æneas de Mezentij Rutulorum regis exuuijs trophæum posuit, cùm

2. Mach. 10. 38.

1 Paralip. 19. 11.

Chrysermus lib. 3. rer. Peloponnesiac. & Plutarch. in Paral.

Ingentem quercum decisis vndiq; ramis
Constituit tumulo: fulgentiaq; induit arma,
Mezenti ducis exuuias, tibi, magne trophaum

Virgil. lib. 11. Æneid.

Belli-

Bellipotens, aptat rorantes sanguine cristas,
Telaq; trunca viri, & bis sex thoraca petitum,
Perfossumq; locis: clypeumq; ex ere sinistra
Subligat: atq; ensem collo suspendit eburnum.

S. August. lib. 5. de ciuit. cap. 13.

Satiùs videt, inquit S. Augustinus, *qui & amorem laudis vitium esse cognoscit, quod nec Poëtam fugit Horatium qui ait: Laudis amore tumes, sunt certa piacula, quæ te Ter purè lecto poterunt recreare libello. Idemq; in carmine Lyrico ad reprimendam dominandi libidinem ita cecinit: Latiùs regnes auidum domando Spiritum, quàm si Libyam remotis Gadibus iungas, & vterque Pœnus Seruiat vni. Verumtamen qui libidines turpiores fide pietatis, impetrato Spiritu sancto, & amore intelligibilis pulchritudinis non refrenant, meliùs saltem cupiditate humanæ laudis & gloriæ, non quidem iam sancti, sed minùs turpes sunt. Etiam Tullius hoc dissimulare non potuit, in ijsdem libris, quos de repub. scripsit, vbi loquitur de instituendo principe ciuitatis: quem dicit alendum esse gloria, & consequenter commemorat maiores suos multa mira atq; præclara gloriæ cupiditate*

fecisse

fecisse. Huic ergo vitio non solùm non resistebant, veràm etiam id excitandum & accendendum esse censebant: putantes hoc vtile esse reipub. Quamquam nec in ipsis Philosophiæ lib. Tullius ab hac peste dissimulet, vbi eam luce clarius confitetur. Cùm enim de studijs talibus loqueretur, quæ vtiq; sectanda sunt sine veri boni, non ventositate laudis humanæ, hanc intulit vniuersalē generalemq; sententiam: Honos alit artes, omnesq; accenduntur ad studia gloriâ, iacentq; ea semper quæ apud quosque improbantur. Huic igitur cupiditati meliùs resistitur sine dubitatione, quàm ceditur. Tantò enim est quisque Deo similior, quantò ab hac immunditia mundior. Quæ in hac vita etsi non funditus eradicatur ex corde, quia etiam bene proficientes animos tentare non cessat, saltem cupiditas gloriæ superetur dilectione iustitiæ. Vt si alicubi iacent, quæ apud quosque improbantur: si bona, si recta sunt, etiam amor humanæ laudis erubescat & cedat amori veritatis. Tam enim est hoc vitium inimicum piæ fidei, si maior in corde sit cupiditas gloriæ, quam Dei timor vel amor, vt Dominus diceret: Quomodo potestis credere gloriam ab inuicem expectantes, & gloriam, quæ à solo Deo est non quærentes? Item de quibusdam qui in eum crediderant, & verebantur palam confi- Ibid. c. 14.

teri,

teri, ait Euangelista: Dilexerunt gloriam hominum magis quam Dei. Itaque danda est opera, ne propter honorem amplectamur virtutem; tamesi, vt vmbra nos vel inuitos comitatur, ita gloria stimulus virtutis virtutem sequatur etiam fugientem; quæ quamuis rectè facientes delectat, tamen aliunde insidiatur, & plus iuuat eos, qui laudant, quàm qui laudantur. Vt enim lumen magis prodest ijs, qui vident, quàm qui videntur; sic gloria famaq; virtutis magis confert ijs, qui eam admirantes ad imitationem accenduntur, quàm quibus ea contingit. Hinc multi virtutis æstimatores honorem Mundi non pluris faciunt, quàm fumi vmbram.

CAPVT VIII.

Quibusnam honor, & qualis? præsertim Parentibus, Præceptoribus, & Senioribus debeatur?

§. I.

Quatuordecim classes eorum, quibus honorem debemus exhibere.

HAnc gloriæ mercedem, etsi vanum sit sibi, vt finem virtutis, proponere; tamen iustum est alijs persoluere,

ſoluere. Et peccat, qui quos debet non honorat. Honoramus autem varijs modis alios, vt initio dixi, ſi ſcilicet non ſolùm bonam de illis exiſtimationem habeamus, ſed etiam eam opinionem alijs manifeſtemus, aut verbis, aut ſignis; dum illos comitamur, ſuſcipimus, officijs muneribuſúe donamus; item dum ijs in quacumque neceſſitate aſſiſtimus, ſubijcimur, obſequimur, ſeruimus. Talem honorem præcipit Deus exhiberi. 1. Parentibus: *Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt ſis longæuus ſuper terram*, itemque: *Maledictus, qui non honorat patrem ſuum & matrem.* 2. Præceptoribus. Ariſtoteles præfert parentibus præceptores, ab illis enim habemus, vt ſimus, ab his vt boni ſimus. 3. Senibus: *Coram cano capite conſurge, & honora perſonam ſenis, & time Dominum Deum tuum.* 4. Coniugibus, quibus D. Petrus ſcribit, vt *ſubditæ ſint viris ſuis, &c. ſicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans. Viri ſimiliter cohabitantes ſecundùm ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem, tamquam & coheredibus gratiæ vitæ.* 5. Dominis: *Serui obedite Dominis carnalibus*, ait Apoſtolus, *cum timore, & tremore in ſimplicitate cordis veſtri,*

Exod. 20. 12. Deut. 27. 16.

Leuit. 19. 32.

1. Pet. 3. &

Epheſ. 6. 5.

ſicut

sicut Christo. 6. Benefactoribus, hinc Manue dixit ad Angelum: *Quod est tibi nomen, vt si sermo tuus fuerit expletus, honoremus te?* & Assuerus Mardochæum iussit, per Aman honorari. 7. Rerum peritis: *Honora medicum, propter necessitatem.* 8. Amicis: ita erat Daniel conuiua regis, *& honoratus super omnes amicos eius.* 9. Viduis: *Viduas honora, quæ verè viduæ sunt.* 10. Magistratibus: *Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem:* 11. Sacerdotibus & Dei ministris: *Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maximè qui laborant in verbo & doctrina. Dicit enim Scriptura: Non alligabis os boui trituranti. Et, dignus est operarius mercede sua.* 12. Sanctis, sicut cùm Paulus patrem Publij saluauit: *Quo facto, omnes qui in insula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur: qui etiam multis honoribus nos honorauerunt, & nauigantibus imposuerunt, quæ erant necessaria;* ait D. Lucas. 13. Denique omnibus; *Omnes honorate,* ait S. Petrus, *fraternitatem diligite: Deum timete: Regem honorificate.* Immo plus vult S. Paulus, *vult enim nos esse charitate fraternitatis inuicem diligentes: honore*

Iudic. 13. 17.
Esther 6. 6.
Eccli. 38. 1.
Daniel. 14. 3.
1. Tim. 5. 3.
Rom. 13. 7.
1. Tim. 5. 17.
Act. 28. 8.
1. Pet. 2. 17.
Rom. 12. 10.

nore inuicem præuenientes. 14. Si omnibus, quippe ni & Deo? Cui nullus amicus est in honore anteponendus: *Deus vnus, amici plures.* Et si ad comparationem venitur: *Regi sæculorum immortali, inuisibili, soli Deo honor, & gloria in sæcula sæculorum. Amen.* 1. Tim. 1. 17.

§. II.

Quis honor parentibus debeatur?

1. Parentes honoramus amando; reuerentiam internam & externam exhibendo; obediendo; iuuando & subueniendo. Patrem amauit Cardinalis Grimanus, quem Egnatius refert, pro patre Antonio carceri se se obtulisse. Patri honorem & reuerentiam internam externamque exhibuit Alexius Isaaci Imper. Constantinop. filius: is enim patrem à fratre Imperio oculisque orbatum in regnum armis restituit; & quamquam omnes eum Imperatorem salutarent, ipsum tamen hoc nomen cum Imperio in patrem resignauit. Patri obediuit Christus *factus obediens vsque ad mortem*, cui & dixit: *non mea voluntas, sed tua fiat.* Quin & Mariæ matri, &, Iosepho putatitio patri obediebat, quando *descendit cum eis, & venit Nazareth: & erat subditus illis.* Patrem iuuit, eique subuenit *humilis in plebe, & ideò*

Egnat. lib. 5. c. 4.

Fulgos. lib. 5. c. 4.

Phil. 2. 8.

Luc. 22. 42.

Luc. 2. 51.

Plin. lib. 7. cap. 36.

ignobilis puerpera, quæ supplicij caussa carcere inclusam matrem, cùm impetrasset aditum, ianitore, semper excussa, ne quid inferret cibi, deprehensa est vberibus suis alens: quo miraculo matri donata salus filiæ pietate est, ambaq; perpetuis alimentis: & locus ille deæ Pietati consecratus est, templo Pietati extructo, in illius carceris sede, vbi nunc Marcelli theatrum est. Idem

Val. Max. lib. 5.

fecit filia Cimonis ducis; hæc enim Cimonem *consimili fortunæ affectum, pariq; custodiæ traditum, iam v[illegible] senectute, velut infantem pectori suo admotum aluit*, teste Valerio. Plus fecit homo Toletanus, cuius aurarius faber à Petro primo rege Castilionis, ob falsas suspicio[illegible]es, ad mortem damnatus erat, tum enim [illegible]us amore in patrem singulari, lachrymis, precibusque agere non destitit, vt, seruato patre, ipse pro eo occideretur. Quod assecutus, vitamque amittens, vitam dedit patri à quo acceperat: innocens occisus pro innocente. Videant hic filij & filiæ, qui paternas cantiones haud canunt, sed parentes disciplinæ amantes odio prosequuntur; rident, irrident, despuunt; neque eis obsequuntur; aut succurrunt, sed eis per furta pecuniam, per detractiones bonum nomen, sæpe etiam perve-

Fulgos. loc. cit.

nena

nena & aperta parricidia vitam subducunt; videant, inquam, quàm vita ipsi indigni sint; quamq; longè à Dei præcepto recedant, statim enim post Deum iubentur colere parentes, ob similitudinē, quam habent cum Deo, vt D. Thomas docet, ab illis enim accipiunt vitam, escam, doctrinam, fidem. Quia igitur vita est à parentibus, sicut feudum à principibus; si fideles sunt, eius conseruationem, si infideles eius priuationem merentur. Vel ciconias imitemur, quæ parentes, cùm senuerunt, plumis suis fouent, humeris gestant; escis nutriunt, vt D. Ambrosius monet. Vno verbo, ita filios constitutos esse oportet, vt nomen antè nostrum, quàm parentis nostri obliuiscamur.

S. Thom. opusc. 7.

§. III.

Laconis, Elisei, & Theodosij de obseruantia erga Magistros iudicium.

2. Parentibus præceptores assimilat Philosophus, quibus itidem par reddere non possumus; ita enim ait: *Magistris, dijs, & parentibus non potest reddi æquiualens*, vbi parentibus magistros præponit, quia ab illis vitam, ab istis bonam vitam habemus: &, vt Cicero ait: *Iidem erant antiquitus viuendi præceptores atque dicendi.* Hinc, vt idem

Aristot. lib. 9. Ethic.

Cic. lib. 3. de orat.

Idem in Lxi. alio loco ſcribit. *Pædagogi negligendi non ſunt ſed quodammodo colendi.* Nam ſicut parentes filiorum corpora effigiant, ita præceptores diſcipulorum mentes format. Quæ res tantò pretioſior videri ſolet, quantò homo interior homine eſt exteriore præſtantior.

Plut. in Lacon. Lacon quidam pædagogus pueri cura ſuſcepta, cùm interrogaretur, quid eſſet illum docturus? *Efficiam*, inquit, *vt honeſtis delectetur, turpibus offendatur.* In veteri teſtamento, quanti fecit magiſtrum ſuum Eliam Eliſéus, quem ſciens raptum iri in cælum, deſerere noluit, quamuis Elias ei diceret:

4. Reg. 2. *Sede hic, quia Dominus miſit me vſq; in Bethel. Cui ait Eliſéus: viuit Dominus, & viuit anima tua, quia non derelinquam te.* Atque ita tertiò reſpondit, in exemplum eorum, quibus vel vna hora graue eſt cum Magiſtro ſuo ambulare. Quid dicam de Apoſtolis, Chriſtum, vt *Magiſtrum* ſuum ac *Præceptorem*, venerantibus? eum vbique prædicantibus, & laudantibus? atque pro eius nomine ſanguinem & vitam fundentibus? Theodoſius *Imperator liberis ſuis virtutis magiſtrum præficere volens, Arſenio illi, cuius gloria terram ſub ſole omnem peruagata eſt, inuento, eos commiſit, quibus ille ſuſceptis, cùm diſciplina omni præceptoris*

Matth. 26. 18. Luc. 22. 11. Luc. 5. 5. 8. 24. 9. 33. 23. 7. Niceph. lib. 12. hiſt. Eccl. c. 23.

ptoris, tum liberali educatione, patris illis loco fuit. Imperator enim illum, ne quem ex Imperij sublimitate conciperet metum, sed illis potiùs vt seruis vteretur, admonuerat. Tantum verò vt id ille fecerit, abest, vt insigni modestia & moderatione diuersum potiùs fecerit. Et cùm derepentè Theodosius ad eos aliquando venisset, pueros quidem cum splendore magnifico considentes, Arsenium autem inter docendum eis astantem reperit. Qua de caussa Imperator indignatus, cùm illos insignibus principalibus nudauit, tum sempiterna memoria dignum, & verè imperiale illud verbum est prolocutus: Si tales se præbituri essent, vt mores vitamq; suam ad disciplinam & leges Dei componerent, propensum & illum fore, vt eis Imperium in manus tradat, ad ciuium & subditorum commodum & vtilitatem accommodatum: sin minùs, conducibilius eis esse dixit, vt sic priuatim vitam exigerent, quam doctrina nulla cum periculo imperarent. In hunc modum Theodosius filiorum suorum Præceptorem Arsenium honorauit. Quid autem fecerit alter discipulorum, diuina prouidentia regente, sic pergit narrare Nicephorus. *Sed grauis ea prouincia Arsenio visa est, qui curas eiusmodi odisset, & à talibus turbis & tumultibus alienissimus esset. Proinde Deum est preca-*

tus, vt honesta præberetur caussa, qua à præsentibus liberaretur vinculis. Et Deus breui id fecit. Admisit delictum quoddam Arcadius: quod quia impunitum relinquere non potuit, ferula illum coercens Arsenius castigauit. At ille factum id tamquam iniuriam agrè ferens, mortem ei est molitus. Consilium id clam captum vbi Arsenius resciuit, insolenti illo vestitu reiecto, quàm primùm in Scetim se contulit, & calitus ad se delatam vocem audijt: Arseni, tumultu fuge, & saluabere. Et, viuente quidem Theodosio, latuit. Postquam autem Arcadius ad Imperium peruenit, Angelicam eum consectari vitam innotuit. Proinde Imperator ad eum scribens, cùm precationem benedictionemq; eius, tum peccati gratiam ab eo petijt. Eidemq; vt Ægypti totius tributum pauperibus præberet, permisit. Sed hoc ille non recepit. Ita Arcadius discipulus, priùs ingratus, postea, quantum Arsenio deberet, agnoscens, Præceptorem suum honorauit.

§. IV.

Alia illustria exempla eorum, qui Præceptoru suos honorauerunt.

Petr. Matth. lib. 1. hist. Gallic.

Magnis & alij Principes honoribus Magistros suos sunt venerati. Hadrianum Præceptorem suum Carolus V. post varia atque magna

magna beneficia in eum collata, sua commendatione ad Pontificatum promouit. Imitatus est parentē filius rex Philippus II. qui Præceptori suo Ioanni Martini, post complures alios honores exhibitos, Ecclesiæ Hispanicæ Primatum contulit. Matthias Coruinus Vngariæ rex Ioannem Vitesium Varadiensem Episcopum, Præceptorē suum amplissimo illo ditissimoq; Comitatu perpetuo donauit: ac demum etiam ad Strigoniensis Episcopatus dignitatem eum euexit. De Ioannis Damasceni erga viuum Magistrum obseruantia, in vita eius memorat Surius. De Ioannis Quirini in defunctum Benedictum Primulum Præceptorem suum sepeliendum honorificentiâ refert Egnatius. Quantùm Clotarius Gallorum Rex filio Dagoberto, ob iniuriam Sadragesillo Pædagogo suo illatam iratus fuerit, memorat Robertus Gaguinus. Quàm demissè necessariam quodammodo absentiam à concione Præceptoris sui deprecata sit S. Elisabetha Regis Vngariæ filia, narrat Iacobus Montanus. Sed his omnibus omissis, non omittā in exemplum superborum iuuenum, atque Præceptoribus suis non modò non parentium, sed etiam contraria quæq; audentiū, recen-

Anton. Bonfin. lib. 1 Decad. 4.

Sur. 6. Maij in vita eius cap. 18.

Egnat. lib. 5. c. 2.

Robert. Gaguin. lib. 3. de gestis Franc. sub Clotario.

Paul. Æmil. lib. 1.

Iac. Montan. Spirensis; in

Vita S. Elisabethæ c. 6. Ex 3. volum. Annal. Hannon. c. 80.

recensere factum iuuenis æterna memoria commendandi. *Balduinus Hannoniæ Comes, qui Philippi comitis Flandriæ sororem Theodorici filiam in vxorem duxit, vir fuit non minùs virtutibus, quàm maiorum nobilitate illustris. In primis enim præclara non in parentes modò, sed etiam in præceptores fuit obseruantia. Illorum siquidem mandatis, ita parebat, vt ne latum quidem (vt aiunt) vnguem ab ijs discederet, neque vel minimam aut offensionis, aut iracundiæ ansam parentibus præberet. Præceptoribus verò tantum deferebat, eosq; ceu parentes venerabatur, quòd sentiret scilicet non minùs se Præceptoribus debere, quàm parentibus: ab his siquidem bene esse, ab illis autem, vt bene vineret, acceperat. Itaque iam factus eques, accidit, vt quodam die, quo Christianis lege Ecclesiastica ab altera corporis refectione abstinendum erat, apud quosdam esset, vbi ipso inscio erat etiam præceptor eius, & orexin equitando concitasset, cùm lupum piscem mensæ appositum dentibus attigisset, mox Præceptor ad primum bolum tussim emittit, quam Balduinus agnoscens, veluti pudibundus bolum sumptum ore eijcit dicens: Haud mihi salubris est piscis iste. Sicq; inde in cubiculum recessit, vbi tam propter Ecclesiæ mandatum, quàm propter Præceptoris reuerentiam,*

rentiam, totam insequentem noctem, licet magna fame pressus, abstinuit. Audiant hoc discipuli illi, quos nulla Magistri authoritas è ganeis potest abstrahere, neque à comessationibus & poculis absterrere. Præceptor, quemadmodum obedientiâ honoratur; ita peruicaciâ discipuli contemnitur; atque vt, illo absente, puerum insolescere leuioris est culpæ, ita iam iam illo imminente, vel præsente, idem facere, est superbæ mentis & indomitæ argumentum. Quidam etsi mali, tamẽ oculos adhuc magistri verentur, gnari scilicet dextrum pedem in calceo, sinistrũ in pelui ponere; qui nondum omnino perierunt, quia illis saltem pudor non perijt. Qui autem etiam podoniptrum non admittunt, vtroq; pede manent inquinati.

§. V.

Senibus, tamquam Patribus, aut Præceptoribus, aut magistratui, honorem deberi.

3. Honor debetur senectuti. Si enim parentes, si præceptores sunt honorandi, meritò & senes honorantur, qui sunt instar parentum, atque instar præceptorum. Parentum instar esse, ostendit modus loquendi, quo seniores à iunioribus, ac rursus iuniores à senioribus vel *Patres*, vel *Filij* ap-

pellantur; & apud Romanos, senatores *Patres conscripti* solebant nominari. De Essenis Philo ait: *Reuerentia erga seniores & cura talis est, qualis esse potest Germanorum liberorum erga parentes.* Apud Plutarchum Teleclus rogatus, quare Spartani iuniores senioribus assurgerent? respondit: *Eò id fieri, vt assueti hoc honoris deferre alienis, tantò magis venerentur parentes.* Esse autem instar Præceptorum senes, experientia & prudentia multis annis comparata docet; *corona senum multa peritia.* itemque: *Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt à patribus suis: quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis, dare responsum.* Itaque iuuenum est, gerere se coram senibus, tamquam discipulos coram magistris. Et quia magistrorum est, docendo in cathedra sedere, discipulorum verò eis astare, atque auscultare, quemadmodum suprà vidimus à Theodosio iussos esse filios eius Arsenio astare; idcirco, vt Aristoteles vult, *omni seniori pro ætate honor reddendus est, assurgendo, & sessione cedendo*; quod etiam fieri iussit Plato. Hunc honorem ijsdem etiam tribuendum monet sapientia eorum, magistratu digna. *In manu artificum opera laudabuntur, & princeps*

Plutarch. in Lacon.

Eccli. 25. 8.

Eccli. 8. 11.

Aristot. lib. 9. Ethic. c. 2.

Plato dial. de legibus.

Eccli. 9. 24.

ceps populi in sapientia sermonis sui, in sensu verò seniorum verbum. Consilium, ratio, sententia, constant in senibus, ait ille, *quæ nisi in illis essent, summũ consilium maiores nostri non appellassent senatum.* Nimirum, vt Ouidius cenit, Cic. lib. de senect.

A senibus nomen mite senatus habet;

quemadmodum ἀπὸ τῶν γερόντων, apud Spartanos, γερουσία, quæ erat magistratus regi assidens. Et bene agitur in omni communitate, vbi seniores in consilium adhibentur; pessimè, vbi *rex puer est*, & pueros, aut iuuenes habet consultores, qui probatos maiorum mores ac consilia ignorant. Eccles. 10. 16. Luculentum exemplum est in diuinis litteris, istis iuuenum amatoribus, & rerum innouatoribus antiquarum (quasi illi parentibus suis rectiùs saperent) communitatumque optimarum euersoribus iterum, iterumque robustissima voce inculcandum, de rege Roboam, à quo populus petijt imminui iugum, quod ei imposuerat pater eius. *Iniit consilium rex Roboam cum senioribus, qui assistebant coram Salomone patre eius, cùm adhuc viueret, & ait: Quod datis mihi consilium, vt respondeam populo huic? Qui dixerunt ei: Si hodie obedieris populo huic, & seruieris,* 3. Reg. 12. 6.

uieris, & petitioni eorum cesseris, locutusq; fueris ad eos verba lenia, erunt tibi serui cunctis diebus. Qui dereliquit consilium senum, quod dederant ei, & adhibuit adolescentes, qui nutriti fuerant cum eo, & assistebant illi. Horum consilium secutus auertit populum à se, & excitauit ingentem tempestatem, secessionemque; quæ facta non fuisset, si ille senes honorasset, qui apud omnes semper sapientes in honore fuerunt; immò naturæ monitu, apud omnes nationes. *Est adolescentis,* inquit Cicero, *maiores natu vereri.* Et Naso:

Cic. lib. 1. de offic.

Ouid. 5. Fast.

Magna fuit capitis quondam reuerentia cani;
Inq; suo pretio ruga senilis erat.

§. VI.

Varij modi, quibus senes possunt, ac solent honorari.

Honorabant autem illos modis varijs. 1. Ipsum nomen *Senioris & presbyteri* erat olim honorificum, quod & in sacra pagina licet obseruare. Nam & Abraham *seruum seniorem domus suæ, qui præerat omnibus, quæ habebat*, inter præcipuos numerauit. Et cùm funus duceret Ioseph patris sui Iacob, honoris ergò *ierunt cum eo omnes senes domus Pharaonis, cunctiq; maiores natu terræ Ægypti.*

Gen. 24. 2.

Gen. 50. 7.

pti. Ipse Dominus Moysi dixit: *Vade, & congrega seniores Israel, & dices ad eos, &c.* Exod. 3. 16.
Deniq; passim honoratiores populi, *seniores populi* vocitantur. Hispanis vox *senior*, nonnihil detorta in *Sennor*, & Italis *Signore*, significat dominum. Nunc *senex, vetulus, effætus, silicernium*, nomina sunt contemnentibus senectutem in ore, & lingua. Seniores, tamquam doctiores interrogabant: *Memento dierum antiquorum, cogitæ generationes singulas: interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; maiores tuos, & dicent tibi.* Deuter. 32. 7. Et Ecclesiasticus: *Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt à patribus suis: quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum.* Eccli. 8. 11. Hinc antiquitus senum consilia, iuuenum lanceæ laudabantur; atq; apud Homerum quoque Nestor in curia, Achilles in pugna celebratur. Audiendi igitur à iuuenibus sunt senes. Quo honore Christus ipse voluit afficere doctores, quem parentes inuenerunt *in templo, audientem illos, & interrogantem eos.* Luc. 2. 46. Neque sanè paruus est honor, pro oraculo consuli, & audiri non secus, atq; si ex tripode loquaris. Quem honorē non solùm sapientiæ magistri, apud Academicos, Peripateticos, Stoicos, cetero-

rosq; Philosophos, sed ipsi etiam diuinitatis æmuli cacodæmones affectârunt. 3. Senes surgendo honorabant. Hoc est, quod DEVS iussit illis verbis: *Coram cano capite consurge, & honora personam senis.* Quod præceptum quasi ad Lacedæmones quoq; peruenisset, ita sedulò in theatris omnes venientibus senibus consurgebant, eosq; sessum recipiebant. Senex in Olympijs cupidus erat spectandi certaminis, quod agebatur. Sed cùm nulla vacaret sedes, ad varia loca sese conferens, ludibrio erat, ac scommatis petebatur, quòd nullus eum exciperet. Vt verò peruenit ad Lacedæmonios, ibi non solùm pueri omnes assurrexerunt, verùm etiam viri multi cesserunt illi locum. Id factum cùm ceteri Græci, quotquot aderant, plausu comprobassent, patriumq; morem supra modum collaudassent, senex

Leuit. cap. 19. 32.

Plutarch. in Lacon.

Concutiens canasq; genas, & tempora cana,
Ac fusis lachrymis,

Heu miseriam! inquit, *vt omnes Græci norunt, quid sit honestum, sed eo soli vtuntur Lacedæmonij!* Nimirum

Improbitas illo fuit admirabilis ano.
Credebant hoc grande nefas, & morte piandum.

Iuuenal. Sat. 13.

Si

Si iuuenis vetulo non assurrexerat; & si
Barbato cuicumque puer, licet ipse videret
Plura domi farra, & maiores glandis acer-
nos.
Tam venerabile erat, præcedere quattuor
annis,
Primaq; par adeò sacra lanugo senecta.

Ioui, apud Homerum venienti assurgunt, & occurrunt omnes dij, sicut fit cùm nos magnos hospites excipimus. 4. Non assurgebant itaq; tantùm senibus, verùm etiam occurrebant, immò loco cedebant. Alexander, cùm hieme duceret exercitum, assidens igni recognoscere prætereuntes copias cœpit. Cumq; videret senem quendam horrentem frigore, & ad ignem stantem, considere loco suo iussit, dicens: *Si in Persida natus esses, in regia sella sedere tibi capitale foret: in Macedonia nato conceditur.* D. Benedictus duo vult, à iunioribus suis, senioribus impendi, *primum, vt vbicumque sibi obuiant Fratres, Iunior à Priore,* (seu seniore) *benedictionem petat:* alterum, vt *transeunte Maiore, minor surgat, & det ei locum sedendi: nec præsumat Iunior considere, nisi ei præcipiat Senior suus, vt fiat, quod scriptum est: honore inuicem præuenientes.* Addit, vt, *vbicumque*

Homer. 1. Iliad. Erasm. lib. 4. Apopht.

S. Benedict. Reg. c. 63.

que sibi obuiant Fratres, Iunior à Priore benedictionem petat: Vel nutu & capitis inclinatione, vel etiam, vbi & quando licet, addita voce illa: *Benedicite.* Et inter casus excommunicatione dignos sextus est, apud eumdem, si quis seniorum suorum contemptor repertus fuerit. 5. Senes ad cœnas inuitabant, & locum honoratiorem illis dabant. Quin, vt Valerius Maximus testatur, inuitati ad cœnam diligenter quærebant, quinā ei conuiuio essent interfuturi? ne senioris aduentum discubitu præcurrerent: sublataq; mensa priores consurgere, & abire patiebantur. Ex quibus apparet, cœnæ quoque tempore, quàm parco, & quàm modesto sermone his præsentibus soliti sint vti. 6. Iuuenes senibus aderant quasi serui. Hinc Romani adolescentes seniores in curiam deducebant, atq; extra curiam præstolabantur; vt eosdem domum reducerent. Iam vix eos volunt ad templum comitari. Vix adducuntur, vt parentū gratiâ se se submittant, ad officia mediastinorum. 7. Senibus, tamquam prudentioribus non solùm officia magistratus, sed alias quoque præcipuas dignitates committebant. Fridericus Imp. vt refert Æneas Syluius, cum

Val. Max. lib. 2.

Æn. Sylu.

cùm in vrbe quadam præfectum, senem admodum & ætate imbecillem dedisset, non defuerunt adolescentes, qui sibi præfecturã loci committi peterent. Cùm igitur senem amouendũ dicerent, fertur Fridericus dixisse: *Senem amicum oppido, non amico oppidum commendamus*, sentiens, dignum esse, vt senex iam à ciuibus ad mortem vsque foueretur. Quid mirum est, si res iam à pueris pueriliter gerantur? olim senes rebus præficiebantur, vt omnia fierent cum maturitate. Va illi communitati de qua dici potest: *Senes defecerunt de portis*, vbi iudicia exercentur; quid enim mirum est, si à iuuenibus iuueniliter iudicetur? Matura ætas, matura consilia parit: & plerumque idem est inter senum ac iuuenum cogitationes discrimen, quod inter excoctos & crudos fructus. Quæ tamen vtique intelligenda sunt prudenter; non enim officijs sola ætas, sed matura & cordata ætas est præficienda. Neq; sine perniciosa consuetudine inductus est in nostram militiam ille mos, vt non fortior peritiorque, sed antiquior militibus ducendis præponatur, siue leo ille sit, siue lepus. Aliter ratio, aliter suadet Theologia, quæ docet, digniorem in grauibus præsertim negotijs

lib. 4. de reb. gestis Alphons.

Thren. 5. 14.

gotijs esse ceteris præferendum, non senio-
rem. Miseranda res est, nos, cùm ægrotæ-
mus, à medico imperito, qui iam dicitur
aliquot cœmiteria impleuisse, refugere,
tametsi diutiùs medicum egerit; & opti-
mos quosque quamuis iuniores conquirere,
at quando agitur de salute Reip. de belli ca-
pite, de rerum summa, tantùm aspicere ad
antiquitatem, non ad virtutem: quasi non
ignauissimus quisque, qui vel simulatione
ægritudinis, vel dexterrima declinatione
sese subducit occasioni præliandi, vel mani-
festâ fugâ prodit suam trepidationem, pos-
sit diutissimè in bello versari, atque ita fieri
antiquissimus. Num idcirco existimandum
est, esse dignissimus, qui fiat Imperator? Si
tamen & virtus adsit, & ætas maturior, vti-
que erit iuniori senior plus meritus præfe-
rendus. Maxima malorum pars, ob quæ ma-
lè audit senectus, à vitijs hominum profi-
ciscitur, vt apud Ausonium Chilon pronun-
tiat: habet autem senectus ex se se nonnulla
commoda, plurimarum rerum vsum, ac me-
moriam, consulendi facultatem, reueren-
tiam & authoritatem. Hæc si adsint com-
moda, absintque incommoda, ea senectus
optabilior est multorum iuuentute, vitijs &

inertia

inertia marcente. Videas autem in nonnullis iuuenibus senilem imbecillitatem, senilem somnolentiam, senilem ignauiam, senilem morositatem. Horum iuuentus peior est senectute. Nam cùm senecta carent, senio tamen abundant. 8. Senes emeritos, ac præsertim de Rep. bene meritos publicè alebant in Prytaneo, loco Athenis in arce dignissimo, qui honos habebatur maximus, teste Cicerone. Nam ibi & curia erat, in qua iudices & magistratus consilia agitabant: & locus in quo sacra fiebant ab ijs, qui maxima in vrbe pollebant potestate; ibi ergo senibus victus quotidianus præbebatur publicè, vt omnibus palàm constaret, eos honestè tractari. Hodie si fieri posset, omnes senes ad Ponum & Raspinum mitterentur. Cic. lib. 1. de orat.

§. VII.

Senes non esse contemnendos.

S. Thomas scripsit, senectutem esse signum virtutis ideoq; honorandam, licet in ijs virtus quandoq; deficiat. Alij, eos honore dignos aiunt, quia DEVM æternum, repræsentant, talem enim eum vidit Daniel. *Aspiciebam*, inquit, *donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: vestimentum eius candidum quasi nix, & capilli capitis eius quasi lana* Dan. 7. 9.

munda. Et canum ſenem, non ob ætatis decliuitatem, ſed ob æternitatis maieſtatē quam quiſq; cohſiderare poteſt, ſi in homine venerandam canitiem intuetur, eamq; vt par eſt, reueretur. *Ob iſtam animi tui ſubmiſsionem, gloria te afficiet Deus,* ait S. Baſilius. Qua gloria? reſpondet Iſychius: Faciet, vt cùm ſenueris, eadem reuerentia tibi à iunioribus rependatur: ſi negligas ſenes, pœna talionis te ſenem puniet, vt à iunioribus quaſi delirus contemnaris. Quamquam hoc ipſum in contemptoribus iſtis & turpe eſt, & iniquum. Turpe, quia rectè apud Laërtium dixit Bion, nulli exprobrandam eſſe ſenectutem, ad quam omnes optant peruenire. Abſurdum enim eſt, alijs probro dare, quod quis optat ſibi contingere. Iniquum, quia ſapienter dicebat Cato, *cùm ſenectuti adſint multa probra, non eſſe addendum* aliud dedecus: ſentiens, ſenectutē non ſolam venire, ſed multis nominibus vulgò malè audire: veluti cùm audit deformis, edentula, luſciosa, imbecillis, obliuioſa, indocilis. Adde, & morbida, & morti atque capulo propinqua. Hæc ferre ſatis eſt, quid ætate curuo, ac gibboſo pondus aliud addis? Deploratur meritò ciuitas, cuius

S. Baſil. lib. de abdic. rer. Iſych. in c. 19. Leuit.

Laërt. lib. 4. c. 7.

Plutarch. in Rom. poph.

cuius pueri, sene conspecto, clamant: *ascende calue, ascende calue*, vrsorum dentibus digni, de qua canitur: *Facies sacerdotum non erubuerunt, neque senum miserti sunt*: itemque, *qui non sunt reuereriti senem.* Quid illis fecit Dominus? *Adduxit super illos gentem de longinquo, gentem improbam, & alterius linguæ.* Alexander Bucephalum, iam senem ab alijs equis gestandum curare solebat, donec ad hostem ventum esset, vt integer ad pugnam veniret: ita senum vtendum opera, vt eis adimatur, quantum potest laboris, ad necessitatem vsus illorum reseruetur. Iuuenes imprudentes, inexperti, crudeles, omnia in senes reijciunt onera, quæ ipsi ne digito quidē attingunt, atq; vel ob hoc ipsi indigni, qui ad senium perueniant, quod venerari nescierunt. Itaque iuxta vetus illud laudatumq; prouerbium, *maturè fiat senex, quicumque diu vult esse senex*; quorum enim virtutem veremur, eorum etiam ætatem meremur.

4 Reg. 2. 23.
Thren. 4. 36.
Baruch. 4. 16.

CAPVT IX.

Coniugibus, Dominis, Benefactoribus, rerum peritis, & amicis honorem deberi.

§. I.

Coniugibus quis honor debeatur?

4. HOnos debetur coniugibus. Honorantur autem, si amantur. Est enim & amor, si signis externis prodatur, testimonium excellentiæ eius, qui amatur. Qua de caussa & Paulus ait: *Viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea. Ita & viri debent diligere vxores suas, vt corpora sua. Qui suam vxorem diligit, seipsum diligit.* Vxoribus autem quid dicit? *Mulieres viris suis subditæ sint, sicut Domino; quoniam vir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ecclesiæ.* Hæc sunt officia viri & vxoris; vir enim vxori amorem, vxor viro debet timorem & reuerentiam, quasi subdita. Non imitantur Christum mariti in vxores suas truculenti; sed qui prudentia, grauitate, & patientia commune onus ferunt, quemadmodum tulit Christus peccata Ecclesiæ suæ ac sponsæ, quam sanguine suo expiauit; Neq;

Ephes. 5. 25.

officium

officium suum faciunt vxores, quæ audent procaciter, & inuerecundè maritis obloqui, quos deberent reuereri & cum reuerentia alloqui, sicut Sara reuerita est maritũ suum Abraham, quem *Dominum* vocauit: aut sicut Monica honorauit Patricium virum infidelem, de qua D. Augustinus Deum sic alloquitur. *Educata pudicè, sobriè, potiusq; à te subdita parentibus, quàm à parentibus tibi, ô Domine, vbi plenis annis nubilis facta est, tradita viro seruiuit veluti Domino, & sategit eum lucrari tibi, loquens te illi moribus suis, quibus eam pulchram faciebas & reuerenter amabilem atque mirabilem viro suo.* Secus agunt illæ vxores, quæ dominæ vocari, & esse volunt virorum suorum; atq; vt dominentur, non prudentem maritum quærunt, sed vecordẽ & vxorium, ac stolidum, vt eum habere possint sub sua potestate, eoq; tamquam mancipio vti: cumq; aliàs mulierem ornet silentium, illæ luculentè ostendunt, non deesse sibi verba, quoties vir, sine illarum nutu, pedem mouet. Vno verbo in illa domo nec obedientia est, nec reuerentia, in qua mulier & Imperator est, & miles. Hæ, quæ malunt dominari dementibus maritis, quàm sanis ac prudentibus parere, teste

Gen. 18. 12.

S. August. lib. 9. Confession. c. 9.

Plutarcho, perinde faciunt, ac si quis initi-
nere malit ducere cæcum, quàm sequi vi-
dentem, & viæ gnarum. Itaq; vir vxorem
debet diligere, vxor virum vereri. Sic S. Pau-
li, & verò etiam S. Petri suprà citato præ-
cepto fiet satis; sic coniugium erit honora-
tum. Vt enim corpus nihil potest absq; ani-
mo, neq; animus rectè valet, nisi corpore
incolumi, ita inter vxorem & maritum, ni-
si sit honor & amor, non est coniugium, sed
tormentum. Fusè de hoc argumento egi
in tractatu de faustis & infaustis matrimo-
nijs.

§. II.

Seruos dominis suis honorem debere.

5. Quemadmodum Apostolus iubet *mu-
lieres viris suis subditas esse, sicut Domino*, ita
& seruis dicit: *Serui obedite dominis carnali-*
*bus, cum timore & tremore in simplicitate cor-
dis vestri, sicut Christo, non ad oculum seruie-
entes, quasi hominibus placentes, sed vt serui
Christi, facientes voluntatem Dei ex animo,
cum bona voluntate seruientes, sicut Domino,
non hominibus, scientes quoniam vnusquisque
quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet à Do-
mino, siue seruus, siue liber. Et vos domini ea-
dem facite illis, remittentes minas: scientes,*

Ephes. 6. 5.

quia

quia & illorum & vester Dominus est in cælis: & personarum acceptio non est apud eum. Eadem repetit ad Colossenses scribens. Honorant ergo dominos Serui, dum eis cum timore seruiunt. D. Hieronymus tradit, sub initia fidei Christianæ, multos, cùm audirent se vocari ad libertatem Christianam, putasse per eam solui à vinculo seruitutis; sicut, priore sæculo, putarunt rustici in Germania, seruilem adhuc, vt dicitur, capillum præ se ferentes, quos tam in suam, quàm in dominorum perniciem ad rebellionem accendit & armauit Lutherus; ita vt ex eis cæsa sint centum millia. Quem errorem dudum euertit Concilium Gangrense hoc decreto: *Si quis seruum diuini cultus, aut aliquo religionis prætextu doceat contemnere dominum, & recedere à seruitute, non autem in bona voluntate & omni honore seruire dominis suis, anathema esto.* Ait autem S. Paulus, *Serui obedite dominis carnalibus* (seu sæcularibus) *cum timore & tremore,* vt seruilis conditio exigit; immò quia Christus in iudicio huius obedientiæ à vobis rationem exiget; vnde ad Colossenses addit, *timentes Deum* obedite. Nec obedientiam tantùm exigit, sed obedientiam simplicem, non fraudulentam

Colos. 3. 22.

S. Hieron. in ep. ad Ephes.

Concil. Gangrés. can. 3.

Col. 3. 22.

lentam; & *sicut Christo*, non fictè, non coactè vt serui Gentiles faciunt plerumque, de quibus Plato scribit: *Nihil in animo seruiente integrum est, nec quidquam seruorum generi est credendum, quod & sapientissimus Poëta testatur, cùm sic ait: Dimidium mentis Iuppiter illis aufert, qui seruituti subiecti sunt.* Fides Christi hanc barbariem emendat; vt dici possit, quod Plato ibidem habet: *Multi iam serui sunt meliores ad omnem virtutem fratribus & filijs, qui domos, & rem dominorum omnem, ipsosq; dominos seruant.* Qualis seruus fuit Pharaonis Ioseph Patriarcha in Ægypto, venditus à fratribus, & S. Paulinus Nolanus, qui se ipsum Wandalis, pro viduæ filio, tradidit in seruitutem, pium & fortem spiritum seruili nomine includens. Ob candidos mores ac sinceritatem, Romani veste candida donabant seruum, cùm eum in libertatem assererent; tenentesq; caput eius dicebant: *Hunc hominem liberum esse volo*, & mittebant eum manu sua. Tales seruos, ob mores quò minùs expectatos, hoc laudabiliores, saltem post hanc vitam, DEVS quoque manu mittet. Vult itaque & alibi Apostolus *seruos dominis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes;*

Plato dial. 8. de legibus.

Gen. 37. & 39.

Tit. 2. 9.

sed

sed in omnibus fidem bonam ostendentes, vt doctrinam Saluatoris nostri Dei ornent in omnibus. Vel Comicum audi:

Qui hero suo seruire vult, bene seruit seruitutem,
Nae adepol illum multa in pectore suo collocare oportet,
Quae hero placere censeat praesenti atq; absenti.

Plaut. in Persa.

§. III.

Quo modo tractandi sint serui, vt Dominos suos honorent?

Multa hîc possent exempla recenseri honoris, quem serui dominis suis obtulerunt; ego quoniã dominus domino, & seruus seruo præstat, vnicum apponã de Vrbini Panopionis seruo. *Qui cùm ad dominum proscriptum occidendum domesticorum indicio certiores factos milites in Reatinam villam venisse cognosset, commutata cum eo veste, permutato etiam annulo, illum postico clam emisit, se autem in cubiculum ac lectulum recepit, & vt Panopionem occidi passus est. Breuis huius facti narratio, sed non parua materia laudationis. Nam si quis ante oculos ponere velit subitum militum accursum, conuulsa claustra, minacem vocem, truces vultus, fulgentia arma; rem vera*

Val. Max. lib. 6. c. 8.

vera æstimatione prosequetur. Nec quàm citò dicitur aliquem pro alio mori voluisse, tam id ex facili etiam fieri potuisse arbitrabitur. Panopion autem quantum seruo deberet, amplum ei faciendo monimentum, ac testimonium pietatis grato titulo reddendo testatus est. Hoc est, quod etiam Apostolus à dominis vicissim exigit, cùm ait: *Et vos domini eadem facite illis: remittentes minas: scientes quia & illorum, & vester Dominus est in cælis, & personarum acceptio non est apud eum.* Itaq; non est imperiosè cum illis, & sicut Lacedæmonij olim cum Messenijs egerunt, teste Iustino, agendum, non superbè, non tyrannicè, sed tamquam cum conseruis, quia vni Deo pariter seruiunt & dominus, & seruus; & talem se dominis exhibebit cælestis Dominus erga illos, qualem se terreni isti exhibent erga suos seruos, vtiq; dicturus: *Nonnè oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum?* Et vel Macrobius docet, seruos ab heris benignè tractandos esse, natura ita iubente, & lege conditionis humanæ, quippe cùm ex eisdem elementis constent vtriq;, & seruitus non à natura, sed à fortuna sit introducta. *Hinc nostri maiores*, inquit, *omnem dominis inuidiam, omnem seruis contumeliam*

Ephes. 6. 6.

Iustin. lib 3. Vide S. Augustin. lib. 19. de ciuit. c. 16.

Matth. 18. 33.

Macreb. lib. 1. Saturn. c. 11.

meliam detrahentes, dominum patrem familias, seruos familiares appellauerunt. Colant ergo te potiùs serui tui, quàm timeant. Cogita, quem seruum tuum vocas, ait Seneca, *ex eisdem seminibus ortum, eodem frui cælo, æquè spirare, æquè viuere, æquè mori. Nam tu illum ingenuum videre potes, ille te seruum. Stare ante limen Callisti dominum suum vidi, & alijs intrantibus excludi. Mariana clade multos splendidissimè natos fortuna depressit: alium ex illis pastorem, alium custodem casæ fecit. Nescis qua ætate Hecuba seruire cœperit, qua Cræsus, qua Darij mater, qua Plato, qua Diogenes?* Vidit Demonax quemdam in seruum crudeliter verberibus sæuientem, illumque ita compellauit: *Vide, ne seruo tuo similis fias;* immò deterior. Nam Diogenes dicere solebat, inter seruos ac dominos malos, præter vocabula, aliud nihil interesse, quòd mancipia seruirent dominis, domini cupiditatibus: significans vtrosque esse seruos; miseriorē seruitutē seruire dominos, quàm mancipia, si sint improbi. Nam qui ducitur affectuum arbitrio, & multos habet dominos, & turpes, & inclementes. Quamobrem rectè monuit sapiens: *Seruus sensatus sit tibi dilectus quasi anima tua: ne defraudes illum*

Senec. ep. 47.

Laërt. lib. 6.

Eles. 7. 21

lum

lum libertate, neque inopem derelinquas illum. M. Crassus magnam seruorum turbam domi alebat, & præcipuam eorum agebat curam, discentibus astans interdum, & docens eos; dicebatque: *Hanc oportere præcipuam esse patris familias sollicitudinem, nosse, quot sint rei familiaris animata instrumenta.* Vtinam & nostri domini ita agerent, ne dici possit, *seruis nullum otium;* sed Christianè illis inuigilarent, eosq; docerent, cum doctrina sacra, bonos mores, neque à templis adeundis impedirent! haberent tunc non rei tantùm familiaris, sed etiam salutis suæ animata instrumenta, vnà enim orarent, vnà laudarent Deum; iste clementer & piè iubendo, ille libenter & sanctè obediendo. Quales fuêre SS. martyres Vitalis & Agricola, quorum martyrium describit S. Ambrosius. Nam prior horum posterioris servus fuit, sed talis seruus, vt etiam consors & martyrij collega esse vellet; in quem persecutores omnia tormentorum genera exercuerunt, ita vt non esset in corpore eius sine vulnere locus: quæ constanter perferens, in oratione spiritum Deo reddidit. Agricola autem plurimis vndique clauis eruci immaniter affixus interemptus est. Vnà passi, vnà

sepulti,

ſepulti, vnà ſunt coronati. Tranſlationi eorum S. Ambroſius, cùm Bononiæ intereſſet, martyris clàuos, ſanguinem triumphalem, & crucis lignum ſe collegiſſe refert, ac ſub ſacris altaribus condidiſſe. Baron. in Martyrol. Rom. 4. Nouemb.

§. IV.

Cur? & quo modo honorandi ſint benefactores?

6. Benefactoribus iure naturæ dandus eſt honos: alioquin enim ingrati animi vitium incurrimus. Nam *ſi ea quæ vtenda accepimus, maiore menſura reddimus: quid beneficio prouocati facere debemus? an non imitari agros fertiles, qui multò plus adferunt, quàm acceperunt?* ait Tullius. Et Poëta. *Quod bene fit bonis, haud perit.* Et poteſt quidem varijs modis gratia pro gratia rependi, poteſt par pari reddi; poteſt reddi pro plumbo aurum; poteſt quis ab auro reddendo excuſari: ſed ab honore reponendo nemo excuſatur: omnes poſſunt honorare ſuum benefactorem; dum eius liberalitatem ac beneficia prædicant; dum ei gratias habent; dum, quod benefactum eſt, non obliuiſcuntur; dum quocumq; modo eum colunt; quo pacto non ſolùm Manue voluit honorare Angelum ſibi apparentem, ſed etiam Tobias Raphа- Cic. lib. 1. de offic. Plaut. in Rud. Iudic. 13. 17.

Raphaëlem, de quo ad filium dixit pater:
Tob. 12. 1. *Quid possumus dare viro isti sancto, qui venit tecum? Et respondens Tobias dixit patri suo: Pater, quam mercedem dabimus ei? aut quid dignum poterit esse beneficijs eius?* Et recensuit beneficia accuratè. Abraham victoria
Gen. 14. 17. & spolijs lætus, quo honore acceptus est à Rege Sodomorum? qua gratulatione & pompa? Ruth quantâ reuerentiâ
Ruth. 2. 10. *cadens in faciem suam, & adorans super terram, dixit ad eum: Vnde mihi hoc, vt inuenirem gratiam ante oculos tuos?* &c. Innumera sunt exempla sacra & profana eorum, qui benefactores suos honorauerunt. Ægyptij non Dijs tantùm, aut hominibus, sed ipsis quoque brutis animalibus grati esse voluerunt. Romulus & Remus, cùm expositi ad Tiberim essent, & à lupa nutriti, eius beneficij memores Lupæ simulachrũ Romæ posuerunt.
Marc. 10. 42. Quid miremur, Deum dixisse, eum, qui haustum aquæ frigidæ, nomine suo, porrigeret, mercedem non perditurum? Agrippa cùm Romæ esset, atque eum ob falsas suspiciones Tiberius catenis ante palacium ad arborem vinciri iussisset, vt inde in carcerem duceretur; eo in loco, propter solis ardorem, animique molestiam, magna siti torquebatur,

quebatur; vt Baptista Fulgosus narrat. Ibi ergo prætereuntem Taumastem vidit Caij seruum, aquæ prægelidæ vas ferentem; orauit, vt bibere se sineret. Quod ille amanter cùm fecisset, dixit Agrippa, se pro hac re gratiam aliquando ei relaturum. Haud multò pòst igitur Tiberio Caius in principatu successit, à quo Agrippa, qui in eius contemptum captus fuerat, liberatus, atq; in Iudęa rex constitutus fuit, qui tunc à Caio impetrauit, vt eius precibus Taumastes liberaretur. Itaque postea in suorum numerum acceptum, regni procuratorem fecit: moriensque testamento cauit, vt vxor atque liberi, eodem apud se loco Taumastem retinerent. Si ergo & Agrippa, & Deus ipse pro frigida aqua honorant dantem, an non pro maioribus beneficijs, maior quoque honos erit rependendus? Creditori præter sortem numeramus extra ordinem; beneficiorum vsum cur esse gratuitum iudicemus? Quia, vt Aristoteles ait, *laus & gratiarum actio debetur danti*; sicut enim mensarij non grauatim reddunt deposita pignora, vt quæ in hoc ipsum acceperint, vt restituant; sic nos, quod ab alijs accepimus. Enim verò, vti faba & lupinum non exhaurit, sed stercorat

Aristot. lib. 4. Ethic.

agrum, ita gratus, & refert, quod accepi & meliorem reddit fortunam eius, à qu beneficio adiuuatur: cùm autem gratia ta ta referri non potest, quanta debetur, h benda tamen tanta est, quantam maxima animus capere potest. Verùm de hoc a gumento, ij qui de beneficijs, & gratit dine scripsêre, prolixè disputârunt. Nob ea cura esse debet, vt benefacta non solùm non occultemus, aut malè locata diei p tiamur; verùm etiam, vt delicta ipsa alio rum in nos pensemus benefactis.

Vide Senecam de beneficijs.

§. V.

Rerum, in quacumque re, periti, quantum sint honorati?

7. Rerum peritis honorem deberi, ind notum est, quia honor ipse nihil est aliud quàm testimonium excellentiæ; peritia au tem rerum vtiq; est quædam excellentia. Hinc in scholis Baccalaurei, Magistri, Do ctores creantur; neq; ipsi opifices antè ma gistri vocantur, quàm peritiæ suæ specimen ediderunt. Tantò autem isti magis honore digni sunt, quia sunt saltem in certo genere sapientes. Dicitur enim belli dux sapiens miles, dicitur sapiens pictor, sapiens archi- tectus. Cur autem dicitur: *Honora medi-*

Eccli. 38. 1.

cum,

eum, propter necessitatem, & non potiùs propter excellentiam, aut sapientiam? ex necessitate nimirum medici monemur, ne parci in illum simus, quæ si non esset, parum illi ob sapientiam, aut excellentiam suam daremus. Nunc autem ex necessitate illius excitamur ad diuinam sapientiam excellentiamq; laudandam. Quamobrem non dicitur tantùm: *Honora medicum propter necessitatem*, sed additur mox caussa illa: *etenim illum creauit Altissimus. A Deo est enim omnis medela, & à rege accipiet donationem.* Qualē accepit Theombrotus medicus, seu, vt alij eum nominant, Eristratus, ab Antiocho rege, quem talentis centum sanauit. Manilius Cornutus, prouinciæ Aquitaniæ legatus, mentagra fœdissima correptus, & sanitati restitutus, Medico, honorarij nomine, persoluit ducenta sestertia, quæ summa est nostrorum aureorum 4000. Erasistratus, ob Antiochum ab insano amore malè sanatum, à Seleuco patre eius donatus est sexaginta millibus aureorum. Recentiora sunt exempla. Thadæus Florentinus Medicus, in tanta fuit authoritate, vt extra vrbem proficiscenti sæpe in singulos dies numerarentur 50. coronati, & ad Papam

Vide Philipp. Camerar. cent. 1. Horar. subsecis. c. 4.

Honorium IV. ab eo habuerit 100. Itaq; toto, quo valetudinis illius curam gessit, tempore, fertur decem millia coronatorum collegisse. Petrus etiam Apponensis, medicus Patauinus, numquam valetudinis curandæ caussa ad ægros extra vrbem Bononiensem vocatus prodijt, quin acceperit dietim 50. coronatos. Et sunt qui dicant eumdem, ad Pontificem Honorium ægrotantem accersitum, singulis diebus, quadringentos coronatos, salarij loco, accepisse. Ludouicus quoque XI. rex Galliæ, apud Cominæum, medico suo, menstruum stipendium decem aureorum millia dare solebat; sic, vt intra quintum mensem ille ab eo ad quinquaginta quatuor millia reportaret. Nec medicus iste dumtaxat, sed etiam nepos eius, atque eius ceteri vel propinqui, vel amici, eamdem ob caussam fuerunt honorati. Nam nepoti rex Episcopatum Ambianensem, amicis munera publica largiebatur. Quamquam sint, qui existiment, eam liberalitatem metu potiùs, quàm reuerentia fuisse extortam. Persuaserat enim regi medicus, si ab eo discederet, regem diu superstitem viuere non posse. Non repetam hîc fabulosa illa de Apolline seu Phœbo, eiusq; filio

filio Æsculapio, de Machaone, de Podalirio; nec, veriora illa, de Hippocrate, de Galeno, de Rufino Nicaënsi, de Daphno Ephesio, de Auerröe, qui non more anicularum morbo morbum addere solebant, sed ipsam quoque arte sua mortem ab ijs, qui depositi deploratique fuerant, & iam alterum pedem in cymba Charontis habebant, depulerunt. In his quàm verus erat versiculus ille,

Dat Galenus opes? & dat Galenus honores?

Nam in ipsis isti opibus honorabantur. Cur non Deus? *A Deo est enim omnis medela. Febricitantibus*, inquit D. Chrysostomus, *medicos conuocamus, cubiculum certum tribuimus, & medicinæ legibus parere impellimus. Quas si negligunt, irascimur, & custodes apponimus, qui eos Medicorũ præceptis viuere cogant. Quòd si magni pretij medicina opus fuerit, libenter impensam subimus, & Medicis ipsis non paruam mercedem deponimus. At verò quando nos ipsi, heu, animâ ægrotamus, ne ad medicum quidem accurrere volumus, nullas pecunias impendere, nihil penitus prouidere; sed quasi publico quodam inimico & hoste nostro iacente, sic anima laborante afficimur.*

Eccli. 38. 1.

S. Chrys. in c. 23. Matth.

§. VI.

Iurisperitorum, ac præcipuè Christophori Longolij honor.

Ne autem medicis tantùm cum opibus cumulatos fuisse honores arbitremur, plenum carmen ad Iuris quoque consultos digitum intendit, est enim tale:

Dat Galenus opes, dat Iustinianus honores.

Possem hîc tota agmina producere eorum, qui Consiliarij, qui Prætores, qui Iudices, qui Cancellarij, qui Principum, qui Regum, qui Imperatorum intimi fuerunt; qui legationes amplissimas obierunt; qui titulos, & dignitates maximas acceperunt; quia Iurisperiti erant. Sed obuia prætereo. *De Christophoro Longolio multa præclara judicia principes viri fecêre. A rege Hispaniæ Philippo duodeviginti annos natus, sanctioribus illis reconditarum rerum notis, quibus hodie vnis omnia propè regnorum arcana committuntur, præfectus. A principibus Pannoniæ magno proposito præmio accersitus, vt regem puerum optimis artibus instituendum susciperet. A Ludouico XII. Francorum rege non vnius aut alterius suæ ditionis vrbium, sed vniuersi regni viribus vno edicto est donatus. Consilij centumuiralis Parisiensis iurati summo eum consensu in collegiũ suum*

Author vitæ Christoph. Longolij.

suum cooptarunt, habiturum in perpetuum ius vita & necis, ac summam fortunarum omnium potestatem, non in plebem modò, sed in omnes regni proceres. Vicesimo octauo ætatis anno à Leone X. Papâ & Rom. pop. ciuitas ei Romana vltrò est oblata, virtutuq; & litterarum ergò ciuis factus. Quæ res quamuis initio multarum illi turbarum caussa fuit, multis clàm inuidentibus, nonnullis verò nobilissimis viris eum oppugnantibus, & virtuti eius obtrectantibus, ita vt etiam perduellionis crimine accusaretur, tamen optimè cessit, nomenq; eius & gloriam magnopere auxit. Postquam enim amicorum cura defensiones eius in lucem prodiêre, ita ab omnibus sunt probatæ, vt multi dicerent, non Longolium ciuitatis donatione ornatum, sed ipsum ciuitatem illis orationibus ornasse, in quibus ciuitati vetera sua ornamenta omnia restituisse videretur. Principi verò ita placuêre, vt oblitus penè quid aduersario eius tribuisset, quē paulò antè, nulla magis re alia motus atque eius in Longolium actione, in familiarium numerum receperat, protinus iuberet, vt diplomata Longolio expedirentur, quibus ratum esset, quod S. P. Q. R. de ciue eum ascisciendo decreuisset, preterea quòd ipse de priuato ærario ad tuenda studia eius concessisset, atque ad eum vbicumque

terrarum esset, deferrentur, ea tamen lege, ut sedem studiorum alibi quàm in Italia poneret. Multis præterea honoribus affecit: nam in Palatina & Lateranensis aulæ comitatum sua sponte cooptauit, & in Romani pontificatus scribarum numero esse voluit. Eum populus Florentinus non solùm in ciuitatem suam ad instituendam bonis artibus iuuentutem inuitauit, verùm etiam vicena quina in annos singulos sestertiorum nummûm millia ex ærario publico decreuit. Tanta in existimatione fuit Christophorus Longolius, ob litteras profanas, etiam apud non profanos. Qui neque iura, neque iustitiam curant, neque Iurisconsultos magnopere curant. Quocirca eos honore prosequi, existimant, esse oleum perdere, aut Oresti pallium texere. Boni & æqui amantes, etiam hoc æquum putant, atque ex lege fieri, vt amentur legum amatores.

§. VII.

Theologorum ac SS. Patrum honor.

De ijs, qui ob peritiam scientiæ sacræ sunt ad maximas dignitates promoti, quid dicam? cùm eorum multitudo numerum superet? Quanti enim ad mitras, & tiaras, ad Episcopatus, & purpuram Cardinalitiam, denique ad Sedem Apostolicam (quæ est

est summa in terris dignitas) ob Theologiæ studia sunt euocati? Quis nescit, quo in honore sint SS. Patres? Composuit multa sermone Syro Efræm Edessenæ Ecclesiæ diaconus; qua ex re, teste Platina, tantam consecutus est authoritatem, vt, post lectionem Scripturæ sacræ, publicè in quibusdam Ecclesijs eius scripta legerentur. Isidorus Alexandrinus presbyter, sub Theophilo Episcopo, tantæ fuit etiam Gentilibus admirationi, vt, quemadmodum olim principis Apostolorum, ita & illius vmbram reueriti sint, sicut refert Palladius. S. Ambrosij tanta fuit opinio, vt se se illi neque ipse Imperator Theodosius auderet opponere, quamuis eum sacer Antistes Mediolani ab aditu templi repelleret, quòd, indicta caussa, Thessalonicæ, tot mortales interfici iussisset. Quod factum vsque adeò omnium, qui aderant animos permouit, vt summa illa in Ambrosio maiestas, veluti vox de cælo demissa, cunctos perterrefecerit. Itaq; & ipse Theodosius cum summa animi æquitate domum redijt, conscius sibi illatæ cædis, nimis præcipitatæ. De D. Augustini, Hieronymi, Gregorij, Chrysostomi, Basilij, Athanasij, aliorumque SS. Patrum nomine & fama,

Egnat. lib. 2. c. 5.

extant multa in vita eorumdem; & apud ipsum D. Hieronymum, in tractatu de scriptoribus sacris. D. Bernardum sanè omnes cum timore & amore quodā venerabantur, suum sensum eius prudentiæ & sapientiæ submittentes. *Stampis in Gallijs, concilio conuocato, ad sedandum schisma inter Innocentium II. & Petrum Leonis, qui se Anacletum vocauit, caussa cognitio tota ad illum reiecta est. Persuasit is toti concilio, vt reciperent Innocentium: idem Henrico Angliæ regi, qui Innocentio erat iniquior. Mediolanenses omnia illa, quæ tetigisset, sancta arbitrabantur: vellicabant pilos, quos poterant, de vestimentis eius, & ad curandos morbos illis vtebantur.* Itaq; & ob peritiam diuinarum litterarum, & ob opinionem sanctitatis fuit Bernardus eminentissimus, per omnia immortalibus, quàm mortalibus similior, cuius vim dicendi curiæ, & aulæ vbique senserunt. D. Thomam Aquinatem, ob doctrinæ sacræ maturitatem, totus pænè orbis terrarum veneratur, eiusque vestigijs insistens, quæstiones Theologicas exponit. Fuit in his talibus mira industria, excellens eruditio, sed par quoque virtus, & studium pietatis, quæ scientiarum, atque virtutum mixtura, præ alijs omnibus profanæ litte-

In vita S. Bernard. lib. 1. c. 11. & l. 2. c. 1. & 2.

raturæ

raturæ Doctoribus, illis ingentem peperit authoritatem. Et certè, nisi religio, & pietas cum scientijs etiam sacris coniungatur, præstaret ignorantem esse. Quia *ille seruus, qui cognouit voluntatem domini sui, & non præparauit, & non fecit secundùm voluntatem eius, vapulabit multis: qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.* Scientia itaque sola, apud Deum, homini pœnam, non gloriam auget. Semper cohorresco, quando recordor, Origenem & Tertullianum in hæresin lapsos perijsse. Quid prodest, scientiam alicuius, apud homines laudari, & animam illius apud inferos cruciari? Interim tamen non Theologis solùm, verùm & Philosophis suus est, apud homines, honos. Luc. 12. 47.

§. VIII.

Quàm fuerint honorati Philosophi?

De Hieronymo Fracastorio, scribit author vitæ illius, eum, cùm non solùm medicus, verùm etiam Philosophus & Poëta excellentissimus esset, in tanta fuisse existimatione, vt, cùm Carolus V. Imp. Pescaria in Algeriam transiret, & Fracastorius è Caphijs villa sua proxima spectatum quoque descendisset, Madrutius Tridentinus princeps

ceps ſolum ipſum in numeroſa hominum turba Cæſari digito demonſtrârit; *Hic eſt Fracaſtorius ille*, inquiens. Romani oraculo iuſſi, vt ſapientiſſimo & fortiſſimo, inter Græcos, apud ſe ſtatuas locarent, duas æneas in foro poſuêre, vnam Alcibiadi, alteram Pythagoræ. Neque hi ſolùm Philoſophi vel digitis, vel ſtatuis fuêre honorati; ſed, vt idem Plutarchus refert, Mithridates Platonis gloria motus, eidem ſtatuam dicauit, egregium Sylonis opus, quam hoc modo inſcripſit: *Mithridates Rhodoatæ filius, hanc Platonis imaginem Muſis dicatam erexit.* Iouianus Pontanus ſcribit, Captum ab Æginetis Platonem ab Anicere Cyrenæo pecunia redemptum, & liberum abire permiſſum. Pythagoræ quoque atque Gorgiæ, ob magnam in Philoſophia præſtantiam, præclaros datos honores legimus. Nam *Pythagoræ tanta veneratio ab auditoribus tributa eſt; vt quæ ab eo acceperant, in diſputationem deducere nefas exiſtimarent. Quin etiam interpellati ad reddendam cauſſam; hoc ſolùm reſpondebant, ipſum dixiſſe.* * *Magnus honos, ſed ſchola tenus. Illa vrbium ſuffragijs tributa eſt. Enixo Crotoniatæ ſtudio ab eo petierunt, vt ſenatum ipſorum, qui mille hominum numero conſtabat, conſilijs*

Plutarch. in Numa.

Val. Max. lib 8. c 15. Et Cæl. Rhod. lib. 19. Antiq. lect. c. 7.

* αὐτὸς ἔφα.

consilijs suis vti pateretur. Opulentissimaq; ciuitas tam frequenter venerata post mortem domum, Cereris sacrarium fecit: quantumq; illa vrbs viguit, & dea in hominis memoria, & homo in dea religione cultus est. Gorgia verò Leontini studijs litterarum ætatis suæ cunctos præstantis, adeò vt primus in conuentu poscere, quæ de re quisq; audire vellet, ausus sit, vniuersa Græcia in Templo Delphici Apollinis statuam solido ex auro posuit; cùm ceterorum ad id tempus auratas collocasset. Oraculorum societatem dedêre Chiloni Lacedæmonio homines, tria præcepta eius Delphis consecrando aureis litteris, quæ sunt hæc: *Nosse se quemque:* &: *Nihil nimium cupere, Comitemq; aris alieni atque litis, esse miseriam.* Quin & funus eius, cùm victore filio Olympiæ expirasset gaudio, tota Græcia prosecuta est. Atq; hic Philosophus, vti & Plato, ad Ethicam pertinet. Ad Mathematicum spectat ea res, quam in Euangelio legimus. Siquidem Magis, qui Iudæorum regem ex Oriente adoraturi venerant, tantum fidei, ob disciplinam astronomicam datum fuit, vt & Herodes, & tota Hierosolymorum vrbs commoueretur, regemque novum ceruicibus suis imminere expauesceret. Quamuis

Plin. lib. 7. cap. 32.

Matth. 2. 1.

vicissim

vicissim Magi, quia principum religionis Iudaicæ sapientiæ plurimum tribuebant, illorum authoritatem secuti, in Bethlehem peruenerunt, Christumque Deum, quem quæsierant, inuenerunt. Ad Physicum referendum est illud, quod de Aristotele memoratur, eum ab Alexandro Magno, pro descriptis animalium naturis, subministratis omnibus sumptibus, præmium insuper laboris accepisse octoginta talenta, hoc est, secundùm quorumdam calculum, coronatorum aureorum millia quadringenta octoginta: quemadmodum & Xenocratem Philosophum quinquaginta per legatos talenta, aureorum videlicet millia triginta. Illo autem recusante, quòd tanta pecunia diceret sibi opus non esse, legatis reuersis dixit Alexander: *Quid? nullosne habet amicos, quibus benefaciat?* ostendens diuitibus optimum vsum pecuniarum, si quidem ijs bene erogandis, quàm malè defodiendis vti malint.

§. IX.

Pulchrum ab eloquentia nomen qui sint sortiti?

De oratoribus, & Pöetis magnificè honoratis, præcedente capite etiam multa dixi.

Hîc

Hîc tantùm adijcio, Dionem historicum, ob insignem facundiam, *Chrysostomum* fuisse appellatum: quod nomen etiam Ioanni episcopo Constantinopolitano, inter Ecclesiæ Patres, eloquentissimo est attributum. Cuius aureo ab ore, aureum orationis flumen manabat; & quoties è cathedra loquebatur, rosas loqui videbatur. Sine numero sunt talia. Vt enim Pericles, propter summam eloquentiam, qua fulgurare & tonitrua ciere videbatur, *Olympij* cognomen meruit; vt Sophocles, propter sermonis dulcedinem, μέλιτλα, seu apis nominabatur; ita & alij ab eloquentia nomen honorificum acceperunt. Nam, vt Plutarchus scribit, Æmyliorum genus à dulci facundia lepôreque est nominatum: αἰμυλία enim lepiditas dicitur. Vnde etiam *Lepidi* cognomen assumpsêre; à quo procul absunt, qui ore & sale carent, & rore pascuntur, more cicadarum.

Plutarch. in Themistocle. Gyrald. lib. 7. hist. Poët.

Vide Plin. lib. 11. c. 36.

§. X.

Amici cur honorandi?

8. Amicos honore dignos quisque censet, qui ipse vult expectatque ab amicis honorari. Eos colendos esse, docet Deus, qui ipse amicos suos honorat. *Mihi autem nimis*

Psal. 138. 17

mis honorati sunt amici tui, Deus, nimis confortatus est principatus eorum. Docet ratio; vt enim nauis diligenter compingitur, quæ sit in tempestatibus præsidio futura; ita amicus fouendus est, qui & ipse in aduersis debet fouere. *Non exercitus, neque thesauri, præsidia regni sunt: verùm amici, quos neque armis cogere, neque auro parare queas: officio & fide parantur.* Id ipsum docet prouerbium, *Amicus magis necessarius, quàm ignis & aqua.* Colendus est igitur, ne perdatur. Quia amico amici sumus, & non sunt amici, qui degunt procul; & vultu sæpe lęditur pietas. De amicis honorandis multa Aristoteles, multa Cicero, multa alij. In diuinis mirifica Ionathæ erga Dauidem, & Dauidis erga Ionatham, amicitia describitur, qualis non fuit inter Theseum & Pirithoum, inter Damonem & Pythiam, aut si qui alij ab antiquis celebrantur. Sed abrumpo, quia complura extant volumina de hoc argumento; quod vel solum vno volumine non potuit comprehendi.

Sallust. in Iugurt.

Aristot. lib. 8. Ethic. Cic. lib. de Amicitia.

CAPVT

CAPVT X.

Viduas quoque, & Magistratus, & sacerdotes Deoq; consecratos, itemq; sanctos, immò & omnes Christianos, præcipuè autem Deum esse summo honore prosequendum.

§. I.

Viduas honorandas, non lædendas esse.

9 HOnorandæ sunt & viduæ: idq; duas ob caussas, quia scilicet à viro liberatæ iam Deo magis seruiunt, & quia viro defensore destitutæ, vbique premuntur, quamobrem auxilio solatioq; egent. De virtute earum multa memorant diuinæ historiæ. Qualis enim fuit Iudith, honestate, pietate, oratione, confidentia in Deum, castitate, fortitudine denique? Vt meritò populus dixerit: *Tu gloria Ierusalem, tu lætitia Israël, tu honorificentia populi nostri.* Iudith. 15. Qualis erat Anna Prophetissa filia Phanuel, *quæ non discedebat de templo, ieiunijs, & obsecrationibus seruiens die ac nocte.* Luc. 2. 37. Qualis illa, de qua legimus: *Vidit autem (Dominus) & quamdã viduam pauperculam mittentem æra minuta duo. Et dixit: Verè dico vobis,* Luc. 21. 2.

bus, quia vidua hæc pauper plus quàm omnes misit &c. Maximus honor est à summa laudari veritate. Nonnè viduas voluit esse honorandas, qui in parabola dixit, viduam
Luc. 18. 4. fuisse exauditam à iudice quoq;, *qui Deum non timebat, & hominem non reuerebatur?* Immò viduam ipse honorauit obuiam, dum eius filium, ad sepulchrum elatum, ad vitam
Luc. 7. 13. reuocauit; *quam cùm vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere.*
Deuter. 10. 18. Immò iam ab antiquo *facit iudicium pupillo & viduæ, amat peregrinum, & ei victum & vestitum* procurat Deus; qui ibidem nos quoque similia facere iubet. Alio autem in loco
Exod. 22. 22. ait: *Viduæ & pupillo non nocebitis. Si læseritis eos, vociferabuntur ad me, & ego audiam clamorem eorum, & indignabitur furor meus, percutiamq; vos gladio, & erunt vxores vestræ viduæ, & filij vestri pupilli.* Qua de caussa
1. Tim. 5. 3. & Timotheo scribit Apostolus: *Viduas honora, quæ verè viduæ sunt:* quia id virtus earum meretur, necessitas exigit. Dixi multa de viduis, in Tractatu de faustis & infaustis matrimonijs. Hîc sufficiet vel è poëta apponere laudatam à pudicitia viduam Didonem, ita enim loquitur:

Sed

Sed mihi vel tellus optem priùs ima dehiſcat, Virgil. lib. 4. Æneid.
Vel Pater omnipotens adigat me fulmine ad vmbras,
Pallentes vmbras Erebi, noctemq́ profundam:
Antè, pudor, quàm te violem; aut tua iura reſoluam,
Ille meos primus qui me ſibi iunxit, amores
Abſtulit: ille habeat ſecum: ſeruetq́ ſepulchro.

§. II.

Cur magiſtratus ſit honorandus?

10. Quia *ars gubernandi ciuitates principatum tenet in omnibus artibus*, meritò, ob hanc excellentiam, præcipuè honorandus eſt magiſtratus, qui eſt, vt Cic. ait, *lex loquens*, & loco Dei, *Ego dixi, Dij eſtis*: certè *miniſter Dei* eſt magiſtratus, atque tum ob virtutem, tum ob laborem, tum etiam ob periculum ſuum, & commodum communitatis honore dignus. Equidem & iſtud magnum eſt virtutis in principe argumentum, ſi ſubditi libenter ipſum ſequantur. Et ſine illius prudentia ac diligentia ciuitas eſſe non poteſt. *Omnino qui Reip. præſunt*, ait Tullius, *duo præcepta teneant: vnum, vt vtilitatem*

Ariſtot. lib. 1. Ethic.
Pſal. 82. 1. Rom. 13. & 64.
Cic. lib. 3. de legib.
Cic. lib. 1. de offic.

tatem ciuium sic tueantur, vt quidquid agant, ad eam referant, obliti commodorum suorum: alterum vt totum corpus Reip. curent, ne, dum partem aliquam tuentur, reliquas deserant. Vt enim tutela, sic procuratio Reipub. ad vtilitatem eorum, qui commissi sunt, non ad eorum, quibus commissa est, gerenda est. Quam ad rem non solùm prudentia, sed & iustitia, & vigilantia, animusq; sibi à nimia cupiditate temperans requiritur. Quin & fortitudo, quia *sudandum est ijs, qui magistratum gerunt, pro communibus commodis, adeunda inimicitia, subeunda sæpe pro Repub. tempestates: cum multis audacibus, improbis, nonnumquam etiam potentibus dimicandum.* Est itaq; magistratûs, erga rebellantes constantiâ, erga subiectos beneuolentia vti. Quæ omnia ferè complexus est Apostolus illis verbis: *Omnis anima potestatibus sublimioribus*, hoc est, Principibus, & magistratibus (idem enim est *potestatibus*, quod potestate præditis) *subdita sit*; in temporalibus potestati ciuili; in spiritualibus, Prælato, Episcopo, Pontifici. *Non est enim potestas, nisi à Deo*; eiusq; diuina ordinatione; non à diabolo, quamuis ille mentiendo dicat: *Hæc omnia tibi dabo:* nec à solo homine; sed ab eo, qui dicit,

Cic. pro Sest.

Rom. 13. 1.

Matth. 4. 9.

dicit, *Per me reges regnant.* Eſt autem pote- Prou. 8.
ſtas Eccleſiaſtica quidem immediatè à Deo 15.
inſtituta, cùm Chriſtus ipſe Petrum & Apoſtolos Eccleſiæ præfecerit; ciuilis autem ſaltem mediatè, cùm natura rectaq; ratio, quæ à ſolo Deo eſt, dictet, & hominibus ſuggerat, vt Reip. magiſtratus præficiant, à quibus regantur. Addit: *Quæ autem ſunt, à Deo ordinatæ ſunt*, vt homines à peccatis retrahant, atque ad iuſtitiam pacemq; colendam impellant. Neque verò ordinatæ ſunt tantùm apteq; inſtitutæ, verùm etiam præceptæ; vt eis reſiſtere nefas ſit. Vnde ſequitur: *Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt*; tum ab ipſa poteſtate temporariam, tum à Deo æternam, vt S. Chryſoſtomus exponit. E quibus deducit D. Auguſtinus, eſſe peccatum mortale S. Auguſt.
etiam ciuili reſiſtere poteſtati, ſi nimirum ep. 50.
res grauis, & ſub graui interminatione præcipiatur. Hac enim de cauſſa ſubiungit: *Ideò neceſſitate ſubditi eſtote, non ſolùm propter iram* (ſeu pœnam; ob quam *gladium portat*) *ſed etiam propter conſcientiam*, ne ea inobedientiæ rea fiat. Honorandus eſt igitur magiſtratus timore, reuerentia, obedientia, ve-

ctigalibus & tributis; denique titulis, sceptris, purpuris, prout cuiusq; gradus exigit.

§. III.

Magistratus obedientiâ honorandos.

Clem. Alex. lib. 4. strom. S. August. in Psal. 118. conc. 31.

Vt autem intelligamus, quorsum hunc honorem adeò inculcet D. Paulus, in memoriam reuocandum est, quod Clemens Alexandrinus, alijque scribunt, tempore Christi & D. Pauli, ob Iudæ, & Galilæorum sectam, quæ diu inter Iudæos viguit, docuitque, pro libertate tuenda omne dominium Cæsaris & vectigal, etiam morte proposita, abnuendum esse (de qua non solùm Iosephus, sed etiam Acta Apostolorũ meminerunt,) rumorem quoq; & suspicionem ad Christum & Apostolos transijsse, eò quòd ipsi quoq; Galilæi & nouarum rerum præcones essent; quasi per Euangelium politias humanas, regna, & Resp. sæculares euerterent; quemadmodum Iudæi omnes Iudam & Galilæos secuti, qui quòd dicerent, populum Dei liberum non debere subijci, & infidelibus Romanis seruire, Romanis de facto rebellarunt. Qua de caussa à Tito excisi sunt. Itaque tunc, cùm Christi Ecclesia inciperet innotescere, eadem calumnia, in Christianos, qui origine erant, & habebantur

Ioseph. lib. 18. Antiq. cap. 1. Act. 5. 37.

tur pro Iudæis, deriuata est. Eam calumniam vt abstergeret Christus, iussit dari *Cæsari, quæ Cæsaris sunt*, & Petro mandauit, vt didrachma solueret; ac ne apud Romanos, aliosúe magistratus Christiana religio in odium vocaretur, Paulus, Apostoliqúe, Principibus dandum esse honorem & tributum, sæpius docuerunt. Qua de caussa etiam princeps Apostolorum scripsit: *Omnes honorate: fraternitatem diligite; Deum timete: regem honorificate. Serui subditi estote in omni timore dominis, non tantùm bonis, & modestis, sed etiam dyscolis.* Quoniam igitur & Nero, & Diocletianus, & Domitianus alijq; eiusdem ingenij principes legitimè creati sunt Imperatores, etsi tyrannicè imperârint, haud tamen tyranni fuerunt, sed veri Imperatores; eaque propter potestatem à Deo acceperunt. Igitur Christiani omnes illis, in conscientia obedire debuerunt; quàm diu Deo nihil aduersum iusserunt, cui vtiq; semper *magis obedire oportet, quàm hominibus*, qui subinde potestate accepta abutuntur. *Non tribuamus*, inquit S. Augustinus, *dandi regni atque Imperij potestatem, nisi Deo vero, qui dat felicitatem in regno cælorum solis pijs, regnum verò terrenum & pijs, & impijs, sicut*

Matth. 22. 21.

1. Petr. 2. 17.

Act. 5. 29.

S. August. lib. 5. Ciuit. c. 21.

ei placet, cui nihil iniustè placet. Ac postea: *Qui dedit Mario, ipse & Cæsari; qui Augusto, ipse & Neroni; qui Vespasiano vel patri, vel filio suauissimis Imperatoribus, ipse & Domitiano crudelissimo: & ne per singulos ire necesse sit; qui Constantino Christiano, ipse apostatæ Iuliano.* Omnibus igitur Principibus honor & obedientia tribuenda est, quia hæc est ordinatio & præceptum Dei, illiqúe sunt ministri & vicarij illius, qui gladium portant, vt inobedientes plectant; immò quia conscientia id dictat, ne coram Deo peccemus, qui refractarijs minatur damnationem longè aliam, quàm magistratus ciuilis. *Habuerunt*, ait idem S. Pater, *Principes sua verba, Occido, Proscribo, in exilium mitto, sed hæc non possunt comparari huic: Hic potest corpus & animam mittere in gehennam, ob id à verbis tuis formidauit cor meum.* Hanc subiectionem & obedientiam indicant tributa, quæ subditi pendunt magistratibus, vt testentur, se eis esse subiectos. Quod Ioseph, quod Maria, immò Christus nondum natus fecit. *Exijt edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. Et ibant omnes, vt profiterentur singuli in suam ciuitatem. Ascendit autem & Ioseph à Galilæa de ciuitate Nazareth, &c. vt profi-*

S. August. in illud Psal. 118. à verbis tuis formidauit cor meũ. Luc. 2. 1.

profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore pregnante, & Christum in vtero ferente; qui & ipse voluit profiteri, nobisque ostendere modum obediendi magistratibus, qui est optimus modus eumdem honorandi.

§. IV.

Alij modi, quibus magistratus solent honorari.

Quamuis & alij sint, de quibus passim historiæ meminerunt. Honorantur autem magistratu digni ipsa electione, ipso munere & officio, ipsa solennitate, vt coronatione, iniectione pepli, diadematis, reuerentia, obedientia, donis. Et quamuis sæpe aliquis ampliore dignus esset officio; tamen hoc ipso magis laudatur, si ipse officium honoret. Epaminondæ, per inuidiam, & contumelię gratia, sordidus quidam & contemptibilis magistratus à populo Thebano delegatus est. Eum non aspernatus dixit: *Non solùm magistratum ostendere virum, sed virum vicissim ostendere magistratum.* Itaque se gessit, vt idem officium deinceps, tamque honestum munus, à multis ambiretur, cùm id nihil fuerit aliud, quàm cura sordes & stercora ex angiportis eijciendi. Inde ergo laudatus est tantò impensiùs, quia etiam vile officium fecit virtute sua diligentiaque

pretiosum. Sæpe autem ad tribunal, aut fasces euectus debet muneris sui conseruare dignitatem. Fabio Maximo jam sene, filius illius consul factus est, qui cùm publicitus multis audientibus habuisset orationem: Fabius conscenso equo præcedebat. Cùm autem iuuenis lictorem misisset, qui patrem iuberet equo descendere, alij quidem factũ hoc auersati sunt; at Fabius ab equo desiliens, non habita ætatis ratione, accurrit, ac filium complexus: *Euge*, inquit, *fili, sapis: qui intelligas, quibus imperes, & quàm magnum magistratum susceperis.* Honorantur denique, præter innumeros alios modos, ij qui in magistratu sunt oblatis donis. De regibus Persarum constat, eos sine munerũ oblatione non fuisse salutatos, ac vel aquam caua manu haustam, vel pomum eis fuisse donatum. Salomoni quæ cimelia attulerit regina Saba, historia regum narrat. Et in nouo testamento de Christo Magi aiunt: *Venimus cum muneribus adorare eum.* Digni omnino sunt & donis, & titulis, & obseruatione, & obedientia, quicumque digni sunt magistratu. Vt autem aliquis dignus sit, dicere solebat Agathon, magistratum trium debere meminisse: primùm, *Quòd imperet homi-*

3. Reg. 10. 10.

Matth. 2. 2.

Stobæus ser. 43.

hominibus: deinde, *Quòd secundùm leges:* tertiò, *Quòd non semper imperet.* Addo ego quartum, *quòd locum Dei teneat;* ita enim & ipse se rectè erga subditos, & subditi se rectè erga illum gerent; cùm ob hanc rationem etiam dyscoli sint venerandi. *Principes, & prælati honorantur,* ait S. Thomas, *etiam si sint mali, in quantum gerunt personam Dei, & communitatis, cui præficiuntur, secundùm illud Prouerb. Sicut qui mittit lapidem, &c. Quia enim gentiles ratiocinationẽ attribuebant Mercurio, aceruus Mercurij dicitur cumulus ratiocinij, in quo mercator aliquando mittit vnum lapillum loco centum Marcarum: ita etiam honoratur Prælatus, qui ponitur loco Dei, & loco totius communitatis, etiamsi improbus fortasse sit.* S. Thom. 2. 2. q. 63. a. 3.

§. V.

Tam in veteri, quàm in nouo Testamento sacerdotes fuisse eximiè honoratos.

11. Debetur honos sacerdotibus, religiosis, & omnibus hominibus Deo consecratis. Quia sacerdotes Christum repræsentant; & religiosi hoc ipso honore sunt digni, quia sunt aliquid Deo consecratum; quia ad virtutis perfectionem aspirant; quia honorem fugiunt, sequitur autem honor fugi- Heb. 5. 6.

entes

entes; quia pro populo orant; quia ab his benedictio; quia sacrificant; quia Dei sunt familiares; quia de reliquis sunt electi; quia à Deo ipso honorantur. *Facies quodcumq; dixerint, qui præsunt loco quem elegerit Dominus, & docuerint te, iuxta legem eius; sequerisq; sententiam eorum: nec declinabis ad dexteram, nec ad sinistram. Qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis morietur homo ille, & auferes malum de Israel.*

Leuit. 7. 9. Num. 6. 24. Deuter. 17. 10.

In noua etiam lege ait Apostolus: *Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maximè, qui laborant in verbo & doctrina.* Vbi nomine honoris, non tantùm reuerentia, verùm etiam alimonia est intelligenda; quia mox ipse Paulus exponit, de quo honore loquatur: *Non infrænabis os boni trituranti, & dignus est operarius mercede sua.* Ait autem, *duplici honore*, vel quia & reuerentia, & alimonia digni sunt, vt vult D. Ambrosius; vel quia, vt exponit D. Chrysostomus, *duplici*, hoc est, multiplici copiosoq; honore digni habentur. Ita enim alibi dicitur: *duplici contrione contere eos: omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus*, hoc est, multas & copiosas habent vestes. Atq; in

1. Tim. 5. 17.

Ierem. 17. 18. Prou. 31. 21.

in primis magnus eſt honor, Deo ſacrari. Sunt huius rei apud ſacros & profanos exempla. Nam, teſte Sorano, Herculem & Hippocratem Coum Athenienſes, ob præclara merita, publicè Eleuſinijs ſacris initiarunt, quod decus nulli ante illos contigit. Demetrius quoque, vt Diodorus refert, Poliorcetes dictus, Athenis commorans initiari cupiebat, & Eleuſinijs ſacris imbui. Cùmq; abeſſet ſatis diu legitima dies, in qua ſoliti erant Athenienſes ſacra illa celebrare, perſuaſit populo, vt propter beneficia ſua, patrium morem mutarent. Igitur ſe ipſum inermem ſacerdotibus tradidit, & ante ſtatum diem initiatus eſt. Quod quidem, vt Suidas ſcribit, peculiare ei, præter ceteros, contigit, vt ſolus & initiaretur ſimul, & arcana intueretur, & præfinitum tempus à maioribus non obſeruaret. In veteri teſtamento capita familiarum earumdem erant ſacerdotes. Ius enim ſacerdotii tunc per ordinẽ naſcentium ad poſteros, nimirum in primogenitos & in capita familiarum deuoluebatur. Vnde & Abraham, tamquam totius familiæ ſuæ omniumque duodecim tribuum pater & patriarcha, earumdem ſimul ſummus ſacerdos & pontifex

Soran. in vita Hippocratis.

Diodorus lib. 20.

tifex fuit. Itaque omne sacerdotium Hebræorum descendit ab Abrahamo. Quamuis autem singuli filij Iacob poterant esse tribuum suarum sacerdotes; voluit tamen Deus, vt ex omnibus vnus conflaretur populus, & vna Ecclesia fieret: vnde & statuit, vt vna familia, scilicet Leui & Aaronis, pro reliquis omnibus hoc sacerdotio fungeretur. Quantum autem honorata fuerit præ reliquis familia Leui, constat è diuinis litteris.

§. VI.

Varij sacerdotum honores.

Primùm ornabantur veste & insignibus sacerdotalibus. Quod etiam apud profanas gentes in more positum, testatur Herodotus. Ægyptij sacerdotes lineis vestibus induebantur, *non solùm intrinsecus, sed etiam extrinsecus*, ait S. Hieronymus. Apud Romanos virgines Vestales, alba quidem veste, more communi, sed discriminis caussa, limbo punicante vtebantur, qui ornatus etiam sacerdotis & magistratus erat, vt docet Lipsius. Peculiaris quoque habitus erat ijs, qui sacris præfuerunt, tam apud Indos orientales, quàm occidentales. Sed præcipuè eminebat amictus Aaronis; & asper cultus

Herodot. lib. 5.

S. Hieronym. ad cap. 48. Ezech.

Lipsius Syntag. de Vesta. lib. c. 12.

cultus Eliæ, Ioannis Bapstistæ & reliquorũ Prophetarum. Integro quoq; libro descripsit monachorum vestimenta Cassianus, vbi *Zonas, cucullos, colobia, rebrachiatoria, Mafortes, Melotes, & calceamenta* oculis subijcit. Deinde hominum Deo sacratorum habitus *venerandus* & erat, & à Patribus vocabatur; quin & *Angelicus*. Quin tertiò & Athenæus affirmat, sollenne olim Græcis fuisse, vestes eorum tangere, præ reuerentia, quos proximè DEO venerabantur. Quartò, vt olim S. Petri vmbra, & S. Pauli sudaria ægris sanitatem contulerunt, & ipsa quoq; fimbria Christi sanguinem mulieri stitit; ita quoq; sæpe aliorum etiam Deo dedicatorum vestimenta honorata prodigijs claruerunt. Theodosius Imperator Maximo Tyranno bellum moturus Senuphij Monachi superhumerali caput, baculoque illius manum muniuit, Deo in vota vocato, hostibus iam in vicino stantibus, ipse primus in acie exercitum duxit. Quàm primum eum aspexêre barbari, haud secus atq; è cælestibus vnum admirati, in fugam conuersi sunt. Ita Imperator tectus & sine sanguine, & sine labore potitus est victoria. Quintò, adeò vestes Deo seruientium in honore debent esse,

Cassian.

Act. 5. 15.
Act. 19. 12.
Matth. 9. 20.

esse, vt si quid contumeliosiùs tractentur, vel diuinitus adsit vindicta. Qua de caussa Saluianus Massiliensis scribit Africanam prouinciam à barbaris affligi commeruisse, quòd Religiosorum habitum ludibrijs ac sannis insectati fuissent. Sextò, si vestes horum hominum honorandæ, quantò magis ipsi? itaque vel coronam etiam in capite gerunt sacerdotes, ex ordinatione Apostolorum, ad exemplum S. Petri, non solùm, vt repræsentent coronam spineam Christi, & opprobrium S. Petri, aliorumq; Apostolorum; verùm etiam, vt regius illorum honor, & cælestis gloriæ corona, quam expectant, significetur. Septimò, muneribus & decimis honorandi sunt sacerdotes, quippe & Melchisedeco regi Salem, sacerdoti Dei summi, *decimas omnium diuisit Abraham. Intuemini autem quantus sit hic, cui & decimas dedit de præcipuis Abraham patriarcha.* Postea *de filijs Leui sacerdotium accipientes mandatum habent decimas sumere à populo secundùm legem, id est, à fratribus suis*, ceteris Iudæis, ex eodem Abraham & Iacob genitis, in signum eminentiæ. Populus proinde à sacerdotibus, quibus decimas dat, benedictionem accipit, quemadmodum & Melchisedec Abrahamo bene-

Saluian. lib. 8. de vero judicio,

Beda lib. 5 hist. Angl. cap. 22. Greg. Turon lib. de gloria confessor. cap. 28.

Hebr. 7. 1. & 4.

Hebr 7. 1.

benedixit: vti & illi accipiunt maledictionem, qui sacratis Deo hominibus, non modò non dant, sed auferunt, quod habent. Hinc Abraham fuit victoriosus, qui ita erat constitutus, vt vellet Melchisedecum prædæ quoque suæ facere participem. Octauò mulieres iubentur caput velare, seu obnubere, *propter Angelos*, hoc est viros bonos, vt vult Clemens, aut propter sacerdotes & episcopos, vt vult S. Anselmus & S. Thomas, qui in Apocalypsi Angeli vocantur; ne scilicet eos formâ suâ offendant. Quare putat Clemens præcipi, non tantùm vt caput tegant in templo mulieres, sed vt etiã frontem & vultum velamine inumbrent. Cui prorsus contrarium faciunt nostrates puellæ, vtinam non & matronæ, quæ & vultum, & pectus, fere etiam vbera denudant, vt in templo oculos papillis venari, ac se se mammis ipsis prostituere videantur. Nonò ipsis & barbaris & hostibus venerabiles fuerunt, Sacerdotes, & Pontifices, qui vel precibus, vel authoritate eos à direptione vrbium, & nece populorum absterruerunt. Exempla aliquot ascribam.

1. Cor. 11. 10.
Clem. lib. 2. Hypotyp.
S. Ansel. & S Thomas. ib.
Apoc. 2.

§. VII.

Hostium erga sacerdotes reuerentia.

Platina in Leone. & Sab. lib. 1. En. 8.

Leo III. p. p. Attilam Gothorum Regem, ad vrbis direptionem properantem, cum altero consulum & parte senatus non modica ei occurrens ita flexit, vt præter omnium expectationem, & exercitus sui voluntatem, Vrbi parceret. Idem post Vandalorum regem Gensericum crudelissimum Tyrannum ad Vrbem vocatum ab Eudoxia, in vltionem perempti coniugis Valentiniani, ita demulsit, vt spolijs & direptionibus contentus, à cædibus & incendijs abstineret. Seuerinus monachus Afer, qui apud Noricos & Vindelicos Christũ prædicauit, post mortem Attilæ, cùm Hibuldus Alemannorum Rex cum exercitu Batauiam properaret, specie visendi Seuerini, reuera autem occupandæ vrbis, obuiam Regi processit: eumq́; authoritate sua permouit, vt ab incepto desisteret. Paruit ei Rex barbarus, & captiuos omnes Romanis remisit. Ad eum quoque Odacer Rugorum regulus venerabundus venit, cui Italiæ regnum prædixit, & Romæ excidium. Epiphanius episcopus Ticinensis tanta fuit authoritate apud hostes, vt cùm Theodoricus Gothorum rex, capto Ticino, præsidium imposuisset, barbari milites eum patris loco venerarentur: & vrbe egredientes ei cum lachrymis valedicerent. Præterea capto ab Odoacro rege Herulorũ Ticino, à victore rege ciuibus

Frisingnesis lib. 4. c. 30. & Eugypius

Euodius in eius vita.

suis

suis fiscalium tributorum immunitatem impetrauit ad annos quinque. A Theodorico durissimæ legis in omnes, quotquot sponte se hostibus Herulis coniunxerant, lata relaxationem impetrauit. Ad Gundebaudũ regem Gallia Lugdunum à Theodorico missus pro captiuis redimendis, sex millia Ligurum sine pretio, precibus tantùm & pietate sibi donatos, patria restituit. Diui Remigij Rhemensis Episcopi tanta fuit etiam apud hostes authoritas, vt Alaricus Gothus rex Arianus apud eum pro puella cuiusdam sui aulici damoniaca intercederet: & Clodoueus Rex Gallorum adhuc paganus cum toto exercitu eum veneraretur. Nam cùm miles quidam vrnam ex Rhemensi Ecclesia abstulisset, ad preces Remigij Rex eam reddi iussit: cumq; alter non statim paruisset, supplicium propria manu de eo sumpsit. Hincmarus in vita Remigij.

Tantus honos habetur pietati, apud barbaros: vt proinde ipsos barbarie barbaros vincant, qui Dei seruos nesciunt honorare; immò audent digitis, & velut Apula canis, linguis quoque, ciconijsque ridendos propinare.

§. VIII.

Honor Sanctis debitus, & habitus.

12. Honor, veneratio & cultus debetur etiam Sanctis vitâ seu fruentibus, seu fun-

ctis. Si viuunt adhuc, multa, immò fere pleraque illis conueniunt, cum hominibus Deo sacratis. Quo pacto Melitenses magnis obseruantiæ signis titulisque Paulum cum socijs prosecuti sunt, quin & muneribus eum, & propter eum comites quoque eius

Act.28.10. honorauerunt. *Qui multis honoribus nos honorauerunt, & nauigantibus imposuerunt, quæ necessaria erant*, ait. Vbi *honorum*, & *honorandi* verbum, pro diuitijs ac ditando, phrasi

Prou.5.9. Scripturæ, accipitur, sicut cùm dicitur, *Ne des alienis honorem tuum*, hoc est, facultates tuas. Mirum est autem, Paulum eum honorem, hoc est, commeatum admisisse. Sed non admisit mercedis loco, qui adeò abhorrebat à necessario quoque victu, quem alij deferrent, malens manibus ipse suis, quin & labore ac sudore comparare. Cur igitur admisit? Vincto & in itinere maritimo non licuit laborare. Cur admisit? Melitensium liberalitas & gratitudo adeò erat vehemens, importuna, & quodammodo violenta, vt non posset eum honorem repudiare. Cur admisit? itineris comites, quibus in eius gratiam benignè fiebat à Melitensibus, noluit fraudare hoc emolumento. Cur admisit? quia, sicut aliàs, vidit in se

Christum

Christum honorari, & Euangelium, vti quando *super languidos* deferebantur *à corpore eius sudaria, vel semicinctia, & recedebant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebantur.* Vsque adeò reliquiæ etiam tum magni fiebant, vt vel sudariola, quibus sudorem abstergebat, vel semicinctia, seu perizomata, quibus se medium cingebat, ad cauendas & arcendas è vestibus sordes, cùm in opificio versaretur scenofactoriam exercens. Ad quem modum caligula Honorati cadaueri admota, illud ad vitã excitauit, teste S. Gregorio, eam enim Libertinus, qui admouit, ob tanti Abbatis reuerentiam gestabat semper in sinu. Quia igitur Deus in sanctorum suorum honoribus honoratur, promisit Christus, discipulos suos operibus suis maiora facturos. Itaque prodit S. Augustinus ipsorum languentium atque mortuorum relata post sanctarum contactum reliquiarum vestimenta, sanitatem vtramque attulisse; immò & flores. De puluere, ac situ sepulchrorum, de oleo lampadarum, & lychnorum ad illa suspensorum, de manuali aqua, pedumque ablutorum, & similibus, tam multa sunt in historijs & Patrum scriptis testimonia, vt qui dubitet, meritò nihil

Act. 19. 12.

S. Greg. lib. 1. Dialog. c. 2.

Ioan. 14. 12.

S. Augustin. lib. 22. de ciuit. c. 8.

Vide Bellarmin.

lib. 2. de adorat. Gabr. Vasques lib. 3. de adorat. Baron. in Notis Martyrol. 15. Iunij.

nihil omnino credere videatur, & pertinacior sit spiritibus nequam, qui Apostolorum semicinctia & sudaria ferre non valentes eorum potentiam experti, ab obsessis vel inuiti egressi sunt. Rectè igitur hinc cultus Sanctorum, & sanctarum reliquiarum deducitur. Quòd si enim Deus ipse Sanctos suos, eorumque Reliquias miraculis honorat, quis tam superbus erit, vt non & ipse eos velit honorare?

§. IX.

Sancti nomine honorati, & alijs modis culti.

Sabellicus lib. 6. c. 3.

Et quidem in viuis adhuc degentes fuisse æstimatos atque honoribus ornatos, etiam nomina ostendunt, quæ eis, ob pietatem, homines imposuerunt. Mirum est, quod de Iacobo minore Christi discipulo proditum memoriæ, quia puer adhuc incredibili, & supra ætatem magna sanctitatis opinione imbuit omnium mentes, vnde *Sanctus* vulgo appellatus est. Auxit opinionem hanc de eo receptam summa vitæ austeritas. Enimverò neque vinum bibit vmquam, neque vllum carnis nouit vsum; intonsus vixit, vnguenti & balnei expers: adeò precando Numini deditus, vt eius genua in camelorum

speciem

speciem occalluerint. Sic Gallus adhuc vivus *Sancti* cognomen meruit, ob pietatem. Et Bonfinius est author, D. Germano à Gallis nō solùm in morte, verùm etiam in vita velut sancto magnos honores exhibitos: quòd sanctissimam vitam duxisset,, hæreses extirpasset, & miserrimis Hunnorum temporibus consilio & precibus Gallis & Britannis mirabili adiumento fuisset. Sic prisci Patres, vt videre est in epistolis S. Augustini, cùm ad se se mutuò epistolas missitarent, non solùm, ob officium, verùm etiam, ob mores se se mutuò *Sanctos* appellauerunt. Quod & tempore Apostoli factum est, ita enim scribit: *Salutate Philologum, & Iuliam, Nereum & sororem eius, & Olympiadem, & omnes, qui cum eis sunt Sanctos.* Christianos enim quasi sanctos & recipi, & salutari oportere iudicabat. Ita salutabat, recipiebat, consulebat *Sanctos* prisca ætas, in exemplum sæculi deterioris, ab ijs, qui veritatem dicere audent, abhorrentis. *Franciscus Paule Eremita, vir natione Calaber, à decimo tertio anno vsque ad sexagesimum Eremiticam egit vitam, obsonio nullo cibos suos molliente. Missis igitur à Ludouico vndecimo Gallorum rege, ad Ferdinandum seniorem Neapolitanum regem*

Bonfinius l. 4. dec. 1.

Rom. 16. 15.

Fulgos. lib. 2. c. 51.

oratoribus, qui precibus multis hoc peterent: vix tandem Sixto IV. Papa ita iubente, adduci Franciscus potuit, vt in Galliam ad Ludouicum se conferret: à quo per omne regnum, quò iter habuit, præmissis sacris, ceu si Cardinalis cum legationis honore illuc tenderet, exceptus fuit: quamquam litterarum expers esset, ab eo Rege eiusq; filio Carolo VIII. consilijs de magnis rebus adhibebatur, sententiaq; eius præferebatur: Alexandroq; VI. Pontifice hoc præbente, Princeps quintæ regulæ factus fuit, quæ postea ab eo nomen accepit. Hieremias Propheta in tanta fuit existimatione etiam apud hostes Babylonios, vt ex regis Nabuchodonosoris iussu Nabuzardan magister equitum eum magnis præmijs Babylonem pellicere voluerit, quem alioquin tamquam captiuum abducere poterat. At cùm apud reliquias Iudæorum manere vellet, liberum hoc ei permisit, eique Baruch scribam discipulum adiunxit, & amplis muneribus ornauit. Esdras inter homines Hebraici sanguinis in Assyria agentes prudentissimus, qui Mosaicas leges vel hominum incuria, vel iniuria temporum propemodum deperditas, quia omnia memoria teneret, litterarũ monumentis restituit, ob celebrem sapientiæ & sanctitatis

Ioseph. lib. 10. c. 9. Antiq.

Sab lib. 3. Enc. 3.

tatis famam, regi Xerxi non ignotus, facilè ab eo impetrauit, vt ex Babylone populares suos secum migrare volentes in Palæstinam deduceret.

§. X.

Canonizatione culti Sancti.

Longè autem maior honoris gradus debetur ijs, qui post mortem in numerum Sanctorum sunt relati, neque ampliùs excidere possunt. Non quòd eos vt Deos adoremus, sed vt tamquam amicos Dei debito cultu, quem duliam vocamus, veneremur. Apud Plinium, vt mortales bene meriti inter deos referantur, mos est adeò vetus, vt pænè nihil sit eo antiquius. *Hic est vetustissimus referendi bene merentibus gratiam mos*, inquit, *vt tales numinibus ascribantur.* Ad hunc errorem corrigendum, atque in ritum meliorem mutandũ, ab Ecclesia instituta est *canonizatio Sanctorum.* Hinc Pontifices Romani, ad memoriam martyrum, annua festa & sacra instituerunt, quod aliud non fuit, nisi testari, eos fuisse sanctos. *Verùm postremò, vt ne vnusquisq; arbitratu suo hunc vel illum pro diuo haberet, coleretúe, Alexander III. statuit, vt nulli mortalium talis in terris honor haberetur publicè, nisi illi, qui priùs*

Plin. lib. 2. cap. 7.

ex edicto Apostolico in diuorum esset catalogum ascriptus. Hoc decretum inter decretales epistolas, in titulo de reliquijs Sanctorum scriptum leges. Ad hunc modum, inquisitione diligenter facta in vitam & miracula, relati sunt in numerum Sanctorum Dominicus Anno 53. Imperij Alphonsi: Franciscus à Gregorio IX. vti & Elisabetha regis Hungariæ filia: Clara ab Alexandro IV. Stephanus & Ladislaus Vngariæ reges, Stanislaus Cracouiensis Episcopus, & alij ab alijs. A Ioanne XXIII. Thomas Herfordensis Episcopus, & Thomas de Aquino: Bonauentura à Sixto IV. Bernardinus Senensis à Nicolao V. Vincentius à Callisto III. vti & Edmundus Anglicus: Nicolaus Tolentinas ab Eugenio IV. Benno ab Hadriano VI. &, ne numerus fiat sine numero, Ignatius Loyola, & Franciscus Xauerius, cum Philippo Nerio, Isidoro, & Theresia, à Gregorio XV. Quæ consecratio Pontificis totius Ecclesiæ approbatione facta, tantò pluris facienda est, quia neque Pontifex tamquam caput Ecclesiæ, publica authoritate aliquid decernens, neque tota Ecclesia aliquid credens, aut credendum proponens, errare potest.

Ritius l. 3. Platina. Bonfin. l. 1. Dec. 2.

§. XI.

§. XI.

Varijs modis, sed maximè inuocatione Sanctos honorari.

Hanc consecrationem alij deinde, atque alij sequuntur honores, imagines, aræ, oratoria, sacella, templa, festi & solennes dies, ieiunia, vigiliæ, & omnifariā factæ ceremoniæ, quas Christo regi, & sacratissimæ eius militiæ decernit humana pietas; quæ tantò sunt ceteris honoribus, qui in terris decernuntur, maiores sanctioresque, quantò sanctior illorum fuit vita, quàm reliquorum hominum, qui omni æuo floruerunt. Templa Sanctis erecta, testantur Romæ Basilica D. Petro in Vaticano & Ostiensi via, & altera D. Paulo, vtraque immani amplitudine & apparatu visendo consecrata, itemque tertia Lateranensis Ioanni Baptistæ; & quarta Pantheon antea dicta, postea DEI Matri Mariæ, aliæque alijs Diuis, & Romæ, & vbique gentium & terrarum dedicatæ. Neque sanè festa Sanctorum aliò respiciunt, quàm vt ijs diebus præcipua quadam veneratione colantur, enimuerò, vt tamquam patroni & aduocati nostri inuocentur. Quod à nobis faciendum esse, antiqui PP. Nectarius, Ephræm, Nazianzenus,

Sabelli l. 10. c. 14.

nus, Nyssenus, Ambrosius, Chrysostomus, Augustinus, & posteri omnes suo exemplo docuerunt; quem cultum Ecclesia & vsu, & doctrina semper approbauit; nec sine insigni fructu. Quot enim & quanti, per huius, aut illius Sancti inuocationem & patrocinium iam morbos corporis; iam animi molestias ac tentationes; iam lumen intellectus; iam donum sobrietatis vel castitatis impetrauerunt? Pendent in templis anathemata; loquuntur tabellæ; nos ipsi quot vidimus, audiuimus, Sanctorum ope, è flammis & fluminibus, è peste, è carcere ereptos? vt negare experientias tam claras, sit lumen solis meridiani velle extinguere. Certè inuocari Sanctos in hac vita existentes & piè, & vtiliter, ostendit D. Paulus, quando scripsit: *Orationi instate, orantes simul & pro nobis*: iterumq; *Fratres orate pro nobis, vt sermo Dei currat, & clarificetur, sicut & apud vos.* Quod si Sanctos licet inuocare in hac vita existentes, idq; & pium, & vtile est, & fit exemplo Pauli, cur non liceat, & vtile sit, inuocare item & Sanctos cum Christo regnantes? aut cur eorum oratio sit minùs efficax, quàm eorum, qui adhuc in hac vita peccare, & Deum offendere possunt?

Coloss. 4. 2.
2. Thess. 3. 1.

sunt? Orare autem & defunctos pro viuis, ostensum est Machabæo. *Erat autem huiuscemodi visus: Oniam qui fuerat summus sacerdos, virum bonum & benignum, verecundum visu, modestum moribus, & eloquio decorum, & qui à puero in virtutibus exercitatus sit, manus protendentem, orare pro omni populo Iudæorum: Post hoc apparuisse & alium virum, ætate, & gloria mirabilem, & magni decoris habitudine circa illum: Respondentem verò Oniam dixisse: Hic est fratrum amator, & populi Israel: hic est, qui multum orat pro populo, & vniuersa sancta ciuitate, Ieremias propheta Dei. Extendisse autem Ieremiam dexteram, & dedisse Iudæ gladium aureum, dicentem: Accipe sanctum gladium munus à Deo, in quo deijcies aduersarios populi mei Israël.* Potuit Onias, potuit Ieremias orare pro populo, cur alij non possunt? Hanc opinionem communem fuisse, apud Iudæos, etiam Christi tempore, illa confirmant, quòd, cùm Seruator noster in cruce clamaret: *Eli, Eli, lamma Sabactani, quidam illic stantes & audientes*, vtique ex consuetudine inuocandi sanctos, dicerent: *Eliam vocat iste*, itemque, *sine, videamus an veniat Elias liberans eum.* Non dixerunt, quid Eliam vocat? Elias non audit,

2. Mach. 15. 12.

Matth. 27. 46.

gratis

gratis ergo eum vocat: nec dixerunt, Elias non potest eum liberare; sed, *videamus, an veniat Elias, & liberet eum.* Crediderunt ergo, eum, si vellet, posse; an autem liberaturus esset, dubij fuerunt. Inuocemus igitur & nos quotidie Sanctos in cælo existentes, dicamusq; *S. Maria, ora pro nobis: S. Michael, ora pro nobis: S. Ioannes Baptista, ora pro nobis: S. Petre, ora pro nobis: omnes Sancti & Sanctæ Dei, intercedite pro nobis &c.* Ita honoramus, quos inuocamus, tamquà potentes succurrere.

§. XII.

Contra inuocationem Sanctorum quàm infirma argumenta afferantur?

Neque sanè hic honor Sanctis exhibitus, est Deo iniuriosus. Si enim S. Paulus Deo non intulit iniuriam, quando Sanctis in terra scripsit: *orationi instantes, orantes simul & pro nobis*; cur iniuriam inferat is, qui Sanctis in cælo existentibus dicit: *orate pro nobis?* At Deus vult solus adorari? quid tum? an inde conficitur: Ergo non licet inuocare Sanctos in cælo? Si hoc rectè colligitur, rectè etiam colligetur: Ergo non licet inuocare Sanctos in terra. Atqui hos licet cum Paulo, ergo & illos licet inuocare. Neq; rectiùs

Coloss. 4. 2.

ctiùs argumentantur, qui sic argumentantur: Solus Christus est Mediator; Ergo non licet inuocare Sanctos in cælo: quàm qui sic inferunt: Solus Christus est Mediator; Ergo non licet inuocare Sanctos in terra. Quicumque ergo hoc telum esse infirmum, dicunt, ne Paulum videantur velle sauciare; fateantur etiam prius esse infirmum, quia ex eodem modulo prodit. Pari pacto, si signum est, nos diffidere Deo & Christo, quando confugimus ad Sanctos in cælo triumphantes, erit etiam signum diffidentiæ in Paulo, & in alijs, quando inuocant Sanctos in terra militantes, & dicunt: *Fratres orate pro nobis.* Neq; putare debet quisquam Sanctos frustra inuocari atque sine fructu, quasi illi, qui in cælo sunt, non audiant preces nostras, neque sciant, quid hîc apud nos geratur. Si enim Sancti adhuc in hac vita possunt, Deo reuelante, cognoscere arcana aliorum consilia & molitiones, quẽ admodum Samuel cognouit omnia, quæ erant in corde Saulis; & Eliséus sciuit omnia, quæ à famulo absente erant perpetrata, itemq; omnia secreta consilia regis Syriæ; ac Daniel occultum somnium Nabuchodonosoris atq; interpretationem illius:

2. Thessal. 3. 1.

Petrus

1. Reg. 9. 19. 4. Reg. 5. 26. 4. Reg. 6. 9. Dan. 2. 26. Act. 5. 1. Petrus quoque occultam fraudem Ananiæ & Saphiræ; & quicumque Spiritu Prophetico abscondita & futura prædixerant; cur non in cælo, immò & in Limbo SS.PP. posset idem Deus beatis animabus similia reuelare? Hoc tamen discrimen esse facilè credo, quòd beati plus videant, eaq; maximè, quæ ad illos pertinent, aut quæ desiderant scire & videre; quàm Patres, qui olim adhuc in Limbo, & vmbra mortis extiterunt; multoq; minùs sciunt illi, qui in inferno etiam hac ignorantia cruciantur. Atque de his intelliguntur illa, quę malè intelligunt, qui Sanctos habere patronos nolunt: vt cùm dicitur: *Viuentes sciunt, se esse morituros: mortui verò nihil nouerunt ampliùs*: item: *siue nobiles fuerint filij eius, siue ignobiles, non intelliget*, de nostris scilicet rebus, quæ apud nos aguntur; &, nisi illis reueletur: nam vtique animæ damnatorum sciunt; se esse damnatas; & animæ beatorum sciunt, se esse beatas; animæ autem in Limbo PP. existentes, sciuerunt Messiam venturum; & anima Abrahami insuper sciuit, quid diues in inferno peteret: quin & ipsa damnata diuitis epulonis anima sciuit adhuc se habere in viuis quinq; fratres, pro quibus orauit.

Eccles. 9. 5. Iob. 14. 21.

uit. Quod autem dicitur: *Abraham nesciuit nos, & Israel ignorauit nos*, intelligitur de Abrahamo, tempore veteris testamenti, adhuc existente in Limbo PP. vbi sine peculiari reuelatione vtique nihil scire potuit eorum, quæ in terris gererentur; alia ratio est nunc, tempore noui testamenti, de eodem iam inter beatos in cælo degente, & de alijs Sanctis, qui in beatifica visione, & Deo, omnia vident, quæ desiderant videre. Itaque sine formidine eos possumus inuocare, facilè intelligent, etsi à nobis procul distent, quæ ad eos vel loquendo, vel cogitando mittimus. Sic eos, & in illis Deum honoramus: est enim, vt S. Thomas docet, inuocare nihil aliud, quàm aliquem in se vocare, per affectum, & deuotum cultum: quod vt fieret, voluit Deus, qui voluit Sanctis etiam hunc honorem tribuere, vt sineret eos secundarios apud se esse aduocatos; non quasi Christus non sufficeret, sed quòd Christo ipsi quoque honorificum esset, si ad eum, eiusq; Patrem tales legatos mitteremus, quibus ipse vim impetrandi & meruisset, & honoris caussa contulisset.

Isa. 63. 16.

S. Thom. in ep. ad Rom. cap. 10. lect. 2.

§. XIII.

Omnes honorandos esse.

1 Petr. 2. 17. Rom. 12. 10.

13. D. Petrus deniq; quasi in compendio scribit: *Omnes honorate;* & S. Paulus iubet nos esse *honore inuicem præuenientes;* sed præmittit, *charitate fraternitatis inuicem diligentes,* hoc est, φιλαδελφίᾳ, seu charitate fraterna. Quia omnes vnum patrem habemus DEVM, omnes in Christo fratres sumus; omnibus ergo honorem, & charitatem fraternam debemus, tantoq; magis, quanto fraternitas spiritualis perfectior est carnali, ait S. Ambrosius. Ad hunc honorem & amorem promouendum primitiuæ Ecclesiæ Christiani se se omnes vocabant mutuò *fratres*, tamquam ex eodem patre Christo, atq; eadem matre Ecclesia oriundi. Nec satis est honorare fratres, sed honore etiam præueniendi sunt, vt quodammodo, dum certamus, quis alterũ anteuertat, amorem tantò maiorem excitemus; sic subditus debet superiorem præuenire; & non est indecens, vt etiam superior præueniat inferiorẽ, tantoque se magis demittat, exemplo Christi, quantò ipse maior est; enimuerò potest & debet superior ipsum quoq; inferiorem suum tamquam superiorem honorare, si in eo Christum agnoscat; & non sua, sed alterius bona consideret. Vnde Apostolus ait: *in humilitate*

S. Ambr. serm. 6.

Philip. 2. 3.

militate superiores sibi inuicem arbitrantes, non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea, quæ aliorum. Ne, dum alter alteri se humiliat, inquit S. Gregorius, *humiliatio iret alteri in elationem, bene vtramque partem admonuit dicens: Superiores sibi inuicem arbitrantes, vt in cogitationibus cordis, & ego mihi illum præferam, & vicissim ille me sibi: vt cùm vtraq; parte cor inferiùs premitur, nullus ex impenso honore subleuetur.* Hinc intelligitur, quàm indignum sit facinus, contemnere illum, quem obligatus es honorare. Meritoque par pari refertur, & qui malè dicit, malè audit; vt eamdem mensuram recipiat, qui mala mensura est vsus. *Væ, qui spernis, nonne & ipse spernêris? cùm fatigatus desieris contemnere, contemnêris.* Ita factum est ancillæ Agar, quæ, quia *concepisse se videns despexit dominã suam*, postea *humiliata est sub manu illius.* Ita *Michol filia Saul prospiciens per fenestram, vidit regem Dauid subsilientem, atque saltantem coram Domino, & despexit eum in corde suo. Idcò Michol filiæ Saul non est natus filius vsque ad diem mortis suæ*, Ita Rabsaces dux militiæ regis Assyriorum, qui primùm de populo Dei, deinde de ipso DEO contemptim locutus ita punitus est, vt vna nocte in castris eius *Assyriorum*

S. Greg. l. 34. Moral. c. 17.

Isa. 33. 1.

Gen. 16. 4.

2. Reg. 6. 16.

4. Reg. 18. 19.

centum octoginta millia occiderentur ab Angelo. Ita Aman Mardochæum despiciens, in ipso patibulo suspensus est, quod Mardochæo exædificauit. Ita Pharisæus præ se humilem Publicanum cæterosque homines contemnens, tantum à Deo infra Publicanum deiectus est, quantum supra eum se se extulit. Adeò neminem decet aspernari, & omnes, suo modo conuenit honorare, etsi non reuereri: etsi enim superiores inferiores, immò & Deus homines honoret; non tamẽ eos reueretur, cùm nomine reuerentiæ submissio erga alterũ, & agnitio tamquam maioris intelligatur.

Esther. 3. 4.

Luc. 18. 9.

§. XIV.

Deum ante omnia colendum atq; honorandum esse.

14. Quod si omnes honorare oportet, ergo & DEVM, & quidem ante, ac supra omnes. Ille enim est parens, ille præceptor & doctor, ille senior quia æternus, ille animæ nostræ sponsus, ille dominus, ille benefactor; omnium rerum gnarus, ille nos vocat amicos suos, ille magistratus supremus, ille cui omnia sacra consecrantur, ille Sanctus Sanctorum. Habet ergo omnes titulos & caussas honoris illi exhibendi, & gloriæ

in

in illum referendæ. Quod quidem Angeli in cælo faciunt, perpetim clamantes: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria eius.* Neque Angeli tantùm, ait enim Ioannes: *Et vidi, & audiui vocem Angelorum multorum in circuitu throni, & animalium, & seniorum: & erat numerus eorum millia millium, dicentium voce magna: Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.* Hoc omnes beati in cælo facient in omnem æternitatem. Quod se quoque sperant facturos, quicumque, in hac vita, omnia ad maiorem Dei gloriam negotia incipiunt, continuant, finiunt. Ille enim vt principium est, ita & finis debet esse omnium bonarum nostrarum actionum: *Ego sum, α. & ω. principium & finis, dicit Dominus.* Hinc meritò dicitur: *Afferte Domino gloriam & honorem, afferte Domino gloriam nomini eius, adorate Dominum in atrio sancto eius,* hoc est, in terrâ, quæ est atrium, è quo Sancti in aulam cælestem intrant. In hoc atrio identidem cantandum est: *O veritas mea, & misericordia mea, Deus meus,*

Isa. 6. 3.

Apoc. 5. 11.

Vide suprà, c. 2. §. 9.

Apoc. 1. 8.

Psal. 28. 2.

Thom de Kemp. l. 3. de imit. cap. 40.

Vide suprà cap. 4. de gloria Deo danda.

Trinitas beata, tibi soli laus, honor, virtus, & gloria, per infinita sæculorum sæcula.

CAPVT XI.

Cur non solùm malis, sed etiam sæpe bonis honores negari, vel auferri diuina prouidentia patiatur?

§. I.

Perire honorem, qui indignis tribuitur.

FAcilè quisquis honoratur, quiescit, siue dignus sit eo honore, siue indignus: haud ita facilè, cui honor negatur. *Itaq; non inscitè Heracleotes Dionysius ad ea disputat, quæ apud Homerum Achilles queritur, hoc, vt opinor, modo.*

Cic. lib. 3. Tuscul. qq.

Corq; meum penitus turgescit tristibus iris,
Cùm decore atque omni me orbatum laude recordor.

Num manus affecta rectè est, cùm in tumore est? aut num quodpiam membrum tumidum aut turgidum non vitiosè se habet? Sic igitur plerumque ægritudine laborant, qui se se vident honore destitutos. Itaq; sanandi sunt. Quamquam non solùm ægrotant, qui se se vident esse sine honore, sed etiam in vitio est

illo

ille animus, qui *tristibus iris* idcirco tumet, quia alios videt honorari. De illis priùs dicamus. Nam vel indigni sunt honoribus, qui eis non conferuntur, aut auferuntur; vel digni. Si indigni, nulla eis fit iniuria, quid ergo conqueruntur? Quàm ridiculus esset agricola, qui indignaretur, quòd non electus esset in Imperatorem? Quàm stolidus latro, aut prædo, qui pro laqueo sperarret, aut postularet diadema? aut qui gladio dignus se se sceptro dignum iudicaret? *Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij; sic qui tribuit insipienti honorem.* Prou. 26. 8. Si enim testæ fragmentum in lapidum aceruum mittatur, impactum in minutissimas particulas confringitur; vt nullis postea vsibus sit aptum: ita etiam honor insipienti perperam impensus, perit prorsus, & frustra impenditur. *Et comminuetur, sicut conteritur lagena figuli contritione præualida, & non inuenietur de fragmentis eius testa, in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parum aquæ de fouea.* Isa. 30. Quo modo honor insipienti, aut impio oblatus perit? quia Æthiopem lauat, siquidem non facit eum sapientem aut probum; & ipse vilescit, vt postquam viderint eum deferri indigno, contemnant sapientes, &

digni, qui non æstimant id, quod etiam stultis & sceleratis obtingit. Vidi audiuiq; sæpe officia quædam, alioquin honorifica, repudiari à sapientibus, eo solo nomine quòd vidissent ea, ante se habuisse insipientes.

Sellâ in curuli Struma Nonius sedet.
Ego nolo Consul esse.

nolunt enim mentes generosæ fasces contaminatos tangere; aut id præstare, quod videntur ineptissimi quique præstare posse. Itaque honores indignis collati & ipsi putiscunt, & eos, quibus conferuntur, ludibrio exponunt; sunt enim velut lucerna admota vesti maculatæ, quæ non tam vestem illuminat, quàm maculas detegit. Lapides pretiosos proijcere in aceruum & congeriem rudium saxorum, est non illa ornare, sed proprium pretium perdere; ita honores indignis tribuere, est illos deformare, ipsosque honores dehonestare; immò & ipsos indignos in exitium promouere, non secus, ac si quis fundâ lapidē in altum eijciat; quò eum altiùs impellit, eò altiùs cadit. Enimuerò haud rarò seipsum sauciat, quisquis indignum honorat. *Libertas*, inquit S. Ambrosius *sapienti, non insipienti conuenit, quoniam*

S. Ambr. ep. 7. ad Simplician.

xiam (iuxta versionem septuaginta) *qui deligat lapidem in fundibulo, similis est ei, qui dat insipienti claritatem, se ipsum vulnerat, atque sibi potiùs cùm interquet iaculum, affert periculum. Deinde sicut tormento acerbatur & geminatur malum saxi ruina, sic insipientis in libertate ruina vehementior est.* Nostra tamen versio est: *Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij, sic qui tribuit insipienti honorem*

§. II.

Ob quas caussas Honor indignis non sit dandus?

Veteres Mercurium suum pedibus & brachijs truncum formare solebant; hinc homines inutiles, stolidos, mente captos, & rerum imperitos *ligneos Mercurios* vulgò appellabant: *at tu*

Nil nisi Cecropides, truncoq; simillimus Herma. Iuuen. sat. 8.

Nullo quippe alio vincis discrimine, quàm quòd

Illi marmoreum caput est, tua viuit imago.

Itaque qui bardum hominem honore afficit, similis est illi, qui aliquod Mercurij simulachrum vndequaque truncum reueretur. Et sunt profectò quidam idolo magis

trunci; quos proinde honorare, est colere idolum, quod qui faciunt, in saxis seminant, nec rarò & ipsi stultescunt. Vt quid enim magistratum, regnum, imperium, exercitum, væcordi, imperito, stupido committunt? Naufragij caussa est, qui nauem puero regendam concredidit. Insipiens autem est, & plus quàm puer etiam qui improbus est, aut ad officium aliquod ineptus, illudque appetit. Fit tamen plerumque, vt quantò quisque est ineptior indigniorque ad aliquam dignitatem, tantò se ipsum aptiorem digniorémq; arbitretur. Vt igitur non oportet titillare eum, qui natura proeliuis est ad risum, sic non oportet laudare illum, qui gloriæ suapte sponte est appetentior. *Qui cùm sit indignus, dignum se magnis putat, inflatus est*, ait Aristoteles. Minuendus, non augendus est inflatis tumor. *Rhegium Italiæ tyrannus Syracusanorum Dionysius solo æquauit, commotus*, vt refert Strabo, *quòd cùm ex ea ciuitate puellam in matrimonium petiysset, Rhegini lictoris filiam ei obtulerint.* Quid isti merentur, qui rudes, bardi, stolidi, & stolones, & vix digni sunt, vt lictores fiant, tamen fieri consules volunt, aut in alijs muneribus Rerumpublicarum euerso-

Strabo lib. 6.

euersores, non conseruatores? Multæ itaque caussæ sunt, ob quas honor vel negetur, vel auferatur ab indignis, quarum vel hæc prima sufficit. Itaque 1. hoc ipso, quia indigni sunt, ægrè ferre non possunt, si honorem non capiant, quem non merentur. Quid porco balsamum? quid crocomagma vpupæ? 2. Quid *quærunt vanitatem & diligunt mendacium?* Non excellunt, neq; virtute, neque arte, & volunt dici Excellentes? sunt flagitiosi, & cupiunt à virtute laudari? sunt indocti, & ambiunt titulum eruditionis? Fridericus II. Imp. à Veronensibus indignè acceptus, iniecto igne, vrbem incendio deformauit, studiumque illinc generale Patauium transtulit. A talibus candidatis auferendus esset titulus Doctoris, non autē illis conferendus. 3. Hoc titulo honor vilescit; quid enim magni est, quod apud indignos, & vilissimos reperitur? Memorat Ægidius Corrozetus, Bertrandum Geiquinatem Magistrum equitum, sub Carolo V. Gallorum rege, morem introduxisse, vt quicumque nobilitate, & conditione sua aliquid indignum commisisset, in publico conuiuio, dedecoris caussa, mappa coram illo præcideretur, & hoc ipso indignus conuictu nobilium

Psal. 4. 3.

Ægid. Corroz. de dictis & factis mem.

nobilium iudicaretur. Tantò igitur pluris fiebat inter nobiles assidere, quantò pluribus constabat, indignum nullum admitti. 4. Vt honor bonos iuuat, ad multa bona promouenda; ita malis, tamquã furiosis, arma ministrat, ad exercendã, & promouendam impietatem. Quis enim tyrannidem exerceret, si non esset in solio, aut potentiâ emineret? 5. Iniustũ est, honorare indignos; iustum, malis honorem negare, immò etiam auferre, & in virum dignũ transferre: *Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet, auferetur abeo.* Sic & Iudæis dictum est: *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructum eius.* Nec regnum, sed etiam honor ab illis ablatus est, postquam Messiam suum tanta ignominia affecerunt. Qua de caussa, vt scribit Paulus Diaconus, *exclusi sunt olim Iudæi ab omnibus dignitatibus, honoribus, functionibus, & congressibus Christianorum: fuitq; lege vetitum, ne quis Christianus munera à Iudæo acciperet. Ad alloquium etiam Pontificum numquam sunt admissi, neque concessum, vt in scamnis sederent, sed in pauimento merces suas exponere cogebantur. Si quis etiam Christianum laderet, aut religionem violaret, grauissi-*

Matth. 13. 12.

grauissimè puniebatur. 6. Sic in viam reducuntur, vt cupiant facere honoranda, qui nihil honore dignum præstiterunt, & tamen sunt honoris appetentes. 7. Honoribus indigni sæpe multas alias habent caussas suæ damnationis, fortè igitur magis peccarent, maioremque mererentur damnationem, si peccarent cum authoritate. *Discant ergo fideles*, ait ille, *culmina reuereri, & nequaquam cathedras impudenter ascendant: quia quantò gradus altior, tantò casus grauior.* Hi tales ipsum DEVM non honorant, qua igitur fronte volunt à Deo honorari? Si mica salis in eiuscemodi prensatore esset, diceret: *Vnde possum gloriari? aut appeto reputari? Numquid de nihilo? & hoc vanissimum est. Verè inanis gloria, mala pestis, vanitas maxima: quia à vera trahit gloria, & cælesti spoliat gratia. Dum enim homo complacet sibi, displicet tibi: dum inhiat laudibus humanis, priuatur veris virtutibus.*

Thom. Cantipr. lib. 1. Apum. c. 20. § 7.

Thom. de Kemp. lib. 3. de imit. c. 40.

§. III.

Quas ob caussas bonis honores sæpe non conferantur?

At, licet perspicuum sit cur indignis honor nec debeatur, nec relinquatur, nonnè multi indole, arte, ingenio, scientijs, adde

& vir-

& virtutibus præstantes passim negligun-
tur, & latent inter obscuros, qui clauo, sce-
ptro, regno digni essent? Est ita, sed id non
fit sine Numine, neque sine singulari prouidentia ac beneuolentia diuina. Primùm cui se se obligauit Deus, vt eum debeat, in ter-
2. Tim. 2. 20. ris, facere honoratum? *In magna domo non solùm sunt vasa aurea, & argentea, sed & lignea, & fictilia: quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.* Facit figulus ex limo quod vult, & Deo non liceat hunc regem facere, illum ad gregem destinare? Deinde, sæpe, quos maximè amat Deus, in terris minimè honorat, immò facit ab honoribus vehementer abhorrere. *Apud Sanctum Victorem Parisijs, referentibus Canonicis audiui;* inquit Thomas Cantipratensis, *quòd quidam Canonicus regularis erat, vita, genere, & litteris pollens. Electus autem in Episcopum, renuit, & pertinaci constantiâ contra plurimorũ & maiorum consilium, se subtraxit. Moriturum autẽ post multos annos socius quidam eius, qui eum multùm dilexerat, adiurauit eum, quatenus ad se, si Deus permitteret, resolutus morte rediret. Annuit ille statimq; defunctus est. Nec dies multi, post mortem eius effluxerant, cùm ecce anima, secundùm quod promi-*

Thom. Cantipr. lib. 1. cap. 20. §. 4.

serat,

ferat, rediens, eminus in pariete crucis signum impreßit, dicens: Ne dubites, nec vacilles in visu. Sed quare, quod vis, & me sinas ad potiora redire. Mox socius ad visionem exultans: sollicitus, inquit, valde fui, ne grauißimam ad minus pœnam in purgatorio sustineres: quia refutasti contra maiorum consilium tam pertinaciter Præsulatum, in quo ad salutem animarũ, tot, & tanta bona facere potuisses. Cui anima. In me, ait, hoc ordinauit clementißima bonitas Saluatoris, quia ex tunc timui, & nunc scio, quòd si Episcopatus cathedram ascendissem, perpetua damnationis periculum incidissem. Et hoc dicens; quasi cum ingenti coruscationis lumine pertransiuit. Nimirum verè dixit D. Augustinus: *Quàm multis honor occasio exitij fuit?* Nemo altiùs cadit, quàm qui altiùs ascendit. Quidquid in terris sublime est, ruinæ obnoxium est. Humilia minùs periclitantur. Itaque non malè volentis, sed diligentis est Dei, si quem collocat in loco securiore. *Quantò plus honoramur, tantò plus periclitamur*, ait idem S. Pater. Ac rursus alibi, si idem est: *Crescit vana potentia, crescit & pœna. Potentes potentiora tormenta patientur. Quantò maior honor datur, tantò maius periculum comparatur. Isti tales sunt elati, superbi,*

S. Augustin. serm. 12. in S. Matth.

S. August. in Psal. 106. Idem serm. 61. ad Fratres in eremo.

vanitate

vanitate pleni, luxuriosi, gulosi, & hominibus magis placentes quàm DEO. Hi sunt se ipsos amantes, gulæ seruientes magis, quàm spiritualibus intendentes, corpus ornantes, & animam fœdantes, carnalibus consentientes, spiritualia negligentes. Domitianus Imp. conditionem Principum miserrimam aiebat, quibus de coniuratione comperta non crederetur, nisi occisis. Multò miserior est conditio talium Prælatorum, qui antè non agnoscunt suam calamitatem, quàm in id barathrum inciderunt, vnde vix datur emergendi potestas. Quomodo enim emergerent, *elati, superbi, vanitate pleni, luxuriosi, gulosi, & hominibus magis placentes, quàm Deo?* Quibus tantum plumbi ad alas est appensum, non possunt de profundis in altum euolare.

Sueton. in Domitiano,

§. IV.

Honoratorum pericula, & status.

Hæc talia dicta credibilem faciunt tremendam illam historiã, quam idem suprà dictus author his verbis enarrat. *Sed & illud sollemne miraculũ ad terrorem omnium prælatorum enarrabo. Clericus quidam in Synodo Episcoporum prædicare compulsus, angustiabatur non modicum, quidnam dignè posset coram tot prælatis Ecclesiæ prædicare. At vbi accessurus in oratione*

Thom. Cantipr. lib 1. Apum. c. 20. §. 8. & 9.

oratione iaceret, venit ad eum diabolus, & dixit ei. Quid angustiaris istis clericis prædicare? Dicas eis istud, & non aliud: Principes infernalium tenebrarum, principes Ecclesiæ salutant. Læti omnes nos gratias eisdem referimus, quia cum ipsis, eorum [illegible] afferuntur subditi, & per eorum negligentiam ad nos deuoluitur totus pariter ferè mundus. Inuitus quidem tibi dico, quod dico, sed Altissimi iussione coactus. Respondit Clericus: Mihi quidem, si hæc eis retulero, non credent. Tunc diabolus tangens maxillam eius: Ecce, ait, signum, nigredo insolitæ faciei. Hanc antequam prædices, non contingas, quia frustra: post prædicationem verò aqua benedicta delebis. Processit ergo Clericus in Synodo prædicaturus: & admirantibus cunctis in signo indito faciei, tantùm illa, quæ sibi iussa sunt, indicauit, & ad horrorem maximum cunctorum corda permouit. Hæc anno ab incarnatione Domini M.CC.XLVIII. fuerunt Parisijs coram omni clero & populo solemniter recitata. Quàm vera sint ista, status procul dubio demonstrat Ecclesiæ: qui nullam superbiæ, auaritiæ, luxuriæ, in clericis & prælatis recipit comparationem. Vidi moderatores orbis & Reges magnos, vidi Duces, & Comites, Barones; nihil tamen vidi in eorum cultu vestium tam sin-

gulariter exquisitum. Eorum auaritiam si attendas: nulla mercatorum, nulla ciuium talis. Qui tamen hæredes legitimos si haberent, tolerabilior insania videretur. De luxuria verò eorum nil definire præsumo, nisi quòd illam solus omnipotens nouerit, qui renum & cordium scrutator est

Psal. 7. *Deus. Si quis clericorum culpabilis, de duritia verborum dictorum conqueritur, corrigat se: & contra se prolata non audiet. Si quis verò legentium se à reprehensis mordaciter vitijs inuenerit innocentem, non irascatur, non indignetur mihi, sed gaudeat, vitia, de quibus conscius non est, in conscijs reprehendi Si quis verò indigné dicta verba tulerit, notabilem se reddet in dictis, & veritatis planissimæ detractorem.* Hæc ille.

§. V.

S. Spiridonis patiens humilitas honorata.

His tantis periculis caret, quisquis honoribus patienter caret. Quare beneficij loco est habendum, si quis fit à periculis immunis. Quid quòd ipse despectus honorum, atque etiam iniuriarum patientia multis est

Surius. 24 Decemb. via ad honorem? S. Spiridonis ad Constantium Imperatorem euocati vilissimus erat habitus, toga detrita & decotis. Pro cingulo funis. Vas fictile pependit è collo. In manu, loco hastæ, aut spiculi, virgam

ex

ex palma tenebat. In compendio dicam, à vertice vsque ad calcem contempti hominis speciem præ se ferebat. Talis regiam ingrediebatur. Quod vbi vidit colax quidam, quo hominum genere plenę solent esse aulę, indignum ratus, vt homo tam abiecta specie intraret in palatium Imperatoris, non veritus est sacræ eius maxillæ colaphum infringere, quo longè lateque exsonante, affatim riserunt, qui audierant, aut viderant. At quid sanctissimus vir tantâ contumeliâ affectus fecit? Christi doctrinam secutus, non modò tulit eam iniuriam patienter, verùm etiam genarum alteram, prompto patiendi animo exhibuit percussori. Quasi repercussisset verberantem, ita erubuit alter. Nam tantæ patientiæ modestia insolentem illum tanto pudore affecit, vt repentè ei supplex fieret, atque subitæ inconsideratæque suæ audaciæ veniam flagitaret. Quam quidem Sanctus ille libens concessit; sed hominem paternè instruxit, vt posthac ab inferendis iniurijs se se contineret. Eo tam generoso facto spectantes in stuporem dedit, adeò, vt qui antea illum clarissimè sonantibus cachinnis exceperant, iam de virtute admirarentur. Itaque à viris principibus mag-

Matth. 5. 39.

no in honore habebatur, qui eum ſumma cum reuerentia ad Imperatorem deduxerunt. Si impatiens fuiſſet, ſi honorem ſuum defendiſſet, ſi de iniuria ſibi facta expoſtulaſſet, ſi colaphum colapho repoſuiſſet; nemo illum ad Imperatorem, ſed ad carcerem duxiſſet. Irritati enim crabrones crudeliùs ſæuiunt. Irritatus fuiſſet Spiridon quoque, ſi de genere crabronum fuiſſet: nunc igitur in ipſa contumelia perferenda apparuit, non contumelia eum, ſed gloria dignum extitiſſe.

§. VI.

Nihil honoris vel acquirendi, vel recuperandi cauſſa ambitiosè agendum.

Infertur ſanè ſæpenumero grauis iniuria, & atrox plaga viris præſtantiſſimis, ſi eis, ob egregias animi ingenijque dotes debitus honor, debita laus, debitum officium negetur, vel adimatur; vt is illud habeat, qui blanditijs, calumnijs in alios excogitatis, adulatione, aut inani iactatione id extorſit; aut, ne perdat, veritatem tegit, neque vnquam liberè audet effari, quæ vtilia ſunt; metuens gratię pariter & honoris iacturam. Sed virtuti datur, per iniurias, occaſio. Patiens, fortis, magnanimus, nullâ ſibi ſi-

nit

nit iniuriâ virtutem eripi; ſed adeò eſt prouidus, vt ex ipſis iniurijs ſumat occaſionem patientiæ, & fortitudinis exercendæ. Itaq; etſi alij inuitis auribus audiant veritatem, oculiſq; indignantibus aſpiciant fieri, quæ iuſta ſunt, apertè tamen odit, quos odio dignos exiſtimat, & amat, quos viderit odio proſequendos, profeſſus illud Ennianum: *Eo ego ingenio natus ſum, vt iram atque amicitiam in fronte promptam geram.* Oderint homines, dummodo amet Deus; deſpiciant homines, dummodo honoret Deus. Infra iſtos eſt gloria & fauor humanus, non ſupra: numquam eum adorant; & calcare poſſunt, ſi ſit neceſſe. *Magni animi eſt*, inquit Seneca, *iniurias deſpicere. Vltionis contumelioſiſſimum genus eſt, non eſſe viſum dignum, ex quo peteretur vltio. Multi leues iniurias, altiùs ſibi demisêre dum vindicant. Ille magnus & nobilis eſt, qui more magnæ feræ, latratus minatorũ canum ſecurus exaudit.* Rurſus, *Propriũ eſt magnitudinis veræ, non ſe ſentir[illegible]cuſſum. Sic immanis fera, ad latratum c[illegible]m lenta reſpexit. Sic irritus ingenti ſcopul[illegible] fluctus aſſultat.* Hæc Philoſophus Ethnicus; multò efficaciùs Epiſcopus Chriſtianus, *Magnum*, ait, *nobis diuina pietas largita eſt beneficium, cùm de-*

Seneca lib. 2. de ira, c. 32.

Greg. Turon. de vitis PP. c. 8. apud Sur. 13. April.

lictis nostris fieri præcepit de remissione refugium, si negligentibus ignoscamus, si indulgeamus lædentibus, si odientibus nos è contrario commodum benedictionis impertiamus, dicente D. N. IESU Christo; Diligite inimicos vestros, benefacite ijs, qui oderunt vos &c. Ecce remissio iniuriarum filium te Dei patris facit, coheredem Christi adscribit, cælestibus regnis habitatorem statuit. Vnde manifestum est oblita delicta eius in cælo, qui delinquenti beneficium veniæ impertitur in sæculo, testante Domino: si, inquit, dimiseritis hominibus peccata eorum &c. Cùm verò supplices famulis docet orare, ait: sic dicetis ad patrem; Dimitte nobis peccata nostra &c. cui sententiæ Martius abbas sanctitate præclarus, ac diuinis eruditus litteris, vim corde retinuit, vt libenter dimitteret delinquenti, nec solùm ignouit noxam, verùm etiam munere præbuit gratiam.

Matth. 6.

§. VII.

Eosdem esse iniuriarum & honorum contemptores.

Qui iniurias didicit non curare, facilè etiam nihil aget peruersè, ob honorem, quem sensit esse fugitiuum, etsi sine sua sibi culpa ablatum; immò in animæ suæ salutem ablatum. Ita enim scribit ad Maximinum Augu-

Augustinus: *Transit honor huius sæculi, transit ambitio. In futuro Christi iudicio, nec absidæ gradatæ, nec cathedræ velatæ, nec sanctimonialium occursantium atq; cantantium greges adhibebuntur ad defensionem, vbi cœperit accusare conscientia, & conscientiarum arbiter iudicare. Quæ hîc honorant, ibi onerant, quæ hîs releuant, ibi grauant. Ista quæ pro tempore propter Ecclesiæ vtilitatem honori nostro exhibentur, defendentur fortè bona conscientia, defendere autem non poterunt malam.* Quod cùm agnosceret Clodoueus Francorum rex, primus ex regibus Franciæ ad Christum conuersus per sanè libenter ac patienter se B. Remigio Archiepiscopo Rhemensi submisit. Quando enim, post superatos Alemannos, erat baptismo tingendus, ei deponenti ornamenta regalia & ad sacrum se lauacrum humilianti, coram procerum frequentia, cunctisque audientibus dixit Remigius: *Mitis depone colla Sicamber; adora, quod incendisti; incende, quod adorasti*: hoc est, Christum adora, cuius Ecclesias incendisti paganus; incende idola, quæ tunc adorasti. Ita baptismo pariter, & aceto eum Sanctus Antistes, sed vtiliter, perfudit. Et passus est rex, quia hanc humiliationem vidit esse viam ad

S. August. ep. 205.

Io. Trithem. lib. 1. compend. Annal. t. 8. & lib. de origine Francor.

veram gloriam; ad quam peruenturus non erat, nisi pristina præsepia contempsisset. Quin & multi, qui honore in futurum nihil ad salutem collaturo destituuntur, assuescunt opera sua ad verum honorem æternamque gloriam destinare. Quemadmodũ enim alij fluxis honoribus, tamquam viliore esca saturi, nauseant æterni decoris immortalitatẽ; ita qui terrenis titulis non saginantur, famem integram afferunt ad delicias cæli; & tantò cupidiùs esuriunt sitiuntque iustitiam, numquam, apud beatos, morituram. Qua de caussa ita hominem alloquitur Deus, per pij authoris calamum:

Thom. de Kemp. lib. 3. de imit. c. 41.

Fili, noli tibi atttrahere, si videas alios honorari, & eleuari, te autem despici & humiliari. Erige cor tuum ad me in cælum, & non contristabit te contemptus hominum in terris. Domine in cæcitate sumus, & vanitate citò seducimur. Si rectè me inspicio, numquam mihi facta est iniuria ab aliqua creatura, vnde nec iustè habeo conqueri aduersum te. Quia autem frequenter & grauiter peccaui tibi, meritò armatur contra me omnis creatura. Mihi igitur iustè debetur confusio & contemptus, tibi autem laus, honor, & gloria. Et nisi me ad hoc præparauero, quòd velim libenter ab omni creatura

despici

despici & relinqui, atq; penitus nihil videri, non possum interiùs pacificari, & stabiliri, nec spiritualiter illuminari, neque plenè tibi vniri. Quòd si mirificè sibi hominum animos obstringit is, qui nouit iniurias sibi impactas tolerare, immò obliuisci, aut, quod maius est, etiam beneficijs compensare; quid apud patientiæ remuneratorem Deum merebitur, is, qui despectoribus, immò persecutoribus suis mala pro bonis reponit? Huic ergo tali merito vt occasio fiat, permittit diuina prouidentia, vt multi despiciantur, honoribus, dignitate, principatu exuantur. Cui rei confirmandæ inseram hîc siue fictũ, siue verum, de Hercule Ferrariensi, exemplum, ea fide, qua ex Ioan. Baptistæ Gyraldi Cynthij Italico idiomate translatum à curioso ingenio accepi.

§. VIII.

Hercules Ferrariensis atroci iniuria affectus, quàm magna cum laude & vilitate ignouerit?

Leonellus & Borsus spurij, legitimum filium Herculem Ferrariensem, Imperio ad se rapto, paternâ hæreditate spoliauerant. Noluit tamen ex hisce Borsus vxorem ducere, ne, vti animo destinauerat, natis sibi libe- Ioan. Baptista Gyrald. Cynthius Hecathomithorum

Decade 6. Nouell. X. Italica fol. 95. p. 2. Venet. Anno 1584. apud Fabium & Augin. Zoppinos Fratres.

ris, reddere principatum per vim ablatum Herculi non posset. Leonello vxor sua peperit filium Nicolaum, quem, cùm ipse IX. dumtaxat annos imperitásset, cælibi Borso fratri educandum moriens commendauit, vt, si ipse quoq; Borsus vita excederet, Nicolaus capesseret fasces, id quod sanè perfacilè accidere poterat, si, vt Hercules, generosâ indole iam à puero vtilibus, honestis, ac nobilitante cum virtute coniunctis, strenuam operam nauare, vti decebat, voluisset. Nunc secutus perditæ luxu adolescentiæ mores, vanissimis, quin perniciosis deditus, gulæ dumtaxat, lusibus & amoribus obscœnis, iuuentæ florem indignissimè corrupit, cum asotis, sanguine, & viuendi ritu sibi coniunctis. Certè signum de se præbuit nullum, quod trahi posset in omen, pręclarum illum aliquando, & patriæ commodum principem extiturum, cùm in alia interim omnia ferretur Hercules, & pulcherrimâ contentione paulatim Heroum exempla imitatus ad celsissimæ dignitatis fastigium grassaretur. Hæc habebant sanè Borsum pessimè, verentem, ne à morte suâ intertrimentosâ Nicolai segnitie respublica grauissimè concuteretur: ac quamquam nihil

hil inexpertum intentatumq; relinqueret, vt ad bonam frugem ex Fratre nepotem extimularet, proposito, vt modò dixi, Hercule, & quæ incommoda consecutura essent, nî in alium migraret, hilum tamen eheu! non profecit, nec pilo ille melior se ipso est factus, ita prauæ eum sodalitatis in sequiora abripuit commercium. Nempe communi vitio iuuentutis, quam illecebræ plerumq; à salutaribus maiorum monitis abducunt. Abijt ad plures tandem Borsus. Hercules verò, Deo Duce, virtute & fortunâ Comite, septus validâ clientum manu Ferrariam Princeps est ingressus, cùm Nicolaus rebus suis diffidens aliò abscessit, serâ nimirum pœnitudine dementiam suam deplorans ac detestans, quâ benè nuper Patruo monenti non obsecundâsset, & quò tandem corruptela euasura esset, seriùs expendisset. Hercule interim plausu publico triumphante, nisi, quòd cirratuli, qui incentiua vitiorum Nicolao subministrarunt, ægrescentibus animis gloriam eius spectare, & inuiti perferre cogebantur. Cæterùm, ad hoc potissimum cura & industria Herculis incubuit: vt nihil non iustè exequeretur & prudenter, vnde omnium sibi mentibus meritò obstri-

ctis

ctis mirificè amari meruit & obseruari, vt cælitum dono Patrem patriæ concessum publicâ contestatione confiterentur, quam quidẽ ille de se tam præclaram existimationem generosâ liberalitate, & heroicæ indolis magnitudine magnificè fouit, & conseruauit. Quæ cùm ita se haberent, Nicolaus, occurrentibus identidem Borsi salutaribus monitis, accedentibus stimulis ab matris suæ consanguineis, & iuuenum cohortationibus, qui ab Hercule licentiam suam compesci concoquere non poterant, & verò sperabant, Nicolao Principe quiduis sibi impunè liciturum, ad arma capienda, & vi sibi principatum vendicandum, animum aduertit. Aliquando igitur, cùm per coniuratos didicisset Ferrariâ Herculem abesse, complures in ditione Mantuani Ducis naues; milite compleuit; & fœnum ijs vehi mentitus, secundo flumine in Pado Ferrariam festinatò deduxit, vsus præterea, ad hoc strategema, obscuræ noctis beneficio. Iamque appulsus ex 5000. quos secum habebat, priùs quàm dilucularet, numerosam manũ misit, quæ mœnia, supra Theobaldinæ Arcis pontẽ vbi infirmissima ea esse didicerat, perfringerent, vt succedentibus cæteris copijs liber-

pateret

pateret ingressus. Et sanè tam strenuè rem illi perfecerunt, vt decem vndecimúe armati per ruinas ingredi non prohiberentur. Non desunt, qui aiunt, proditione coniuratæ nobilitatis hauc muri stragem fuisse editam. Iamque diluculante paulatim cælo admissus totus exercitus producebatur in forum personante horrificâ vociferatione symbolo, ac belli tesserâ: *Viuat velum! pereat Hercules! & quotquot Herculei Adamantis factioni sunt addicti, pereant!* dici non potest quantum terroris ac consternationis ciuibus, nondum somno excusso, hæ feralium nouorum comminationes attulerint. Erat in vrbe fortè Sigismundus Herculis frater, quo cum concorditer hactenus vixerat. Hic percepto tumultu, fratris vxorem, filiúmque cùm permunitam semouisset in arcem, prosilijt in publicum: cúmque, qui pro præsidio vrbi erant, milites partiúmque Herculis ciues armatos contraxisset, infesto agmine procurrit in Nicolaum, & diuina Nemesi tyrannidem affectantẽ prosequente, in fugã factâ pugnâ multis interemptis coniecit. Cumq; is è palude captus ad Bundenum retractus esset, sententiâ in ipsum, ceu perduellem, latâ vitam sceleratè perfido abroganit.

Venit

Venit interim Ferrariam Hercules, cui vt Nicolai rebellio cordolium, ita fida & animosa Sigismundi fratris felicitas lætitiam peperit, quâ quidem perfectum esset, vt illustrissimæ suæ familiæ metus & periculi omnis caussa ab æmulis tolleretur. Ac quamquam non ignoraret, quot, quales, ac quanti improbos Nicolai conatus promouissent, id tamen sapienter sic dissimulauit, ac si de eis, ad se verbum nullum emanâsset; quin ijsdem ita se beneuolum, benignumq; exhibuit, ac si in se non modò peccassent nihil, sed & meriti fuissent benè. Sciuerat nimirum, etiam Dauidem ijs, qui regno eius obstiterant, aut insidiati fuerant, pro maleficio, beneficia reposuisse.

Erat ex eorum ordine, qui, quòd ad arduorum, & secretorum consiliorum consultationes admittuntur, *Oculi*, atque *Aures* magnatum appellitantur, hic cùm Domini sui beneficentiam in hostes suos capere non posset, ratus nihil ipsi de eorum nominibus prorsus constare, volensque suis, & illius commodis inseruire, dementi consilio, improba tamen industriâ, clam Hercule, anquirere in ciues cœpit, Ecqui eorum armorum societate vitæ Principis sui cum Nico-

lao

lao insidias tendere non perhorruissent; ac deprehendit, prope tertium quemque è nobilioribus adolescentibus affinem esse tam nefariæ proditionis. Horum omnium syllabum cùm confecisset, ipsis nascentis Christi ferijs, felicia ineuntis lucis auspicia Principi apprecaturus, (*Bonum manè* Lombardi vocant) hilarus in aulam se contulit, atque vbi admissus est ad Herculem, exporrectâ fronte gestiens, fert quidem, aiebat, antiquus mos, vti clientibus suis magnates *Bonum manè*, seu Xenia impertiant: ego verò vertam equidem nunc stylum, & te lautijs, atq; apprimè faustis, Domine, beabo. Hercules, qui alia omnia dicturum putaret, quàm quæ in medium erat allaturus (nempe quem non par erat solicitâ exploratione angi, vt ea inuestigaret, quæ benigni principis prudentia, quòd id ita boni publici rationes exposcerent, sepulta penitus voluit, & ex hominum memoriâ deleta) Hercules, inquam, Ecquem igitur tam faustum adferret nuncium, disertiùs iussit explicare, cùm hic sapientum octauus, Enimuerò habebis, excepit, ex me, quod cùm iuuerit te multis alijs de causis, tum ab hostium tuorum te metu liberabit. En tibi syllabum se-

dulitate

dulitate mea, quoad eius fieri potuit, maximâ confectum, in quem nominatim retuli eos omnes, qui fide, & iureiurando, quo tibi adſtricti iure fuerant, inſuper habitis, cum Nicolao conſpirantes, per ſummum nefas, arma corripere in excidium tuum ac tuorum non cohorruerunt, & id hactenus tulêre impunè: cùm ergo quadringentos excedant, &, vti ego quidem calculum poſui, bona eorum auri myriadem ſuperent, ſi ijs, vt merentur, contrucidatis in fiſcum ea retuleris, vides ipſe quanto ærarium tuum locupletius ſis redditurus. Hercules animo haud parùm commotus, quòd, qui apud ſe iuſtitiæ conſeruandæ, paciſq; ac concordiæ ſtabiliendæ ſtipendia mereret, tam acerbi funeſtique conſilij ſibi eſſet auctor, vnde tot nobiliſſimis adoleſcentibus, eâ quidem ætate væcordibus, ſine miſſione mittendus eſſet ſanguis, quo innumeri innocentes multis ijs titulis deuincti, ægreſcentem darentur in luctum. Statuit igitur vt nemini non conſtaret de generoſiſſimi animi ſui magnitudine, ita ſontes plectere, vt ſupplicium omne intra verecundiam conſiſteret. Accepit itaq; codicillũ, &, priuſquam inſpexiſſet, Hoſee, inquiebat, meo imperio omnes carnificis

ferro

ferro perire faſque piumq; arbitraris? Faſque piumq; eſt, ô princeps, ſubiecit alter, vt, qui peſſimè fecêre, pereant non minùs peſſimè. Ergo & mihi ſedet, ait Hercules, hos omnes tolli è medio cum bonis ſuis; ſimul illectum nomenclatorem in proptèr ardentem focum coniecit, moriantur ergo hi, inquiens, cum omnibus bonis ſuis huic pytacio inſcriptis: & cum eis comburatur memoria eorum omnium, quæ animo apud ſe contra me agitarunt, quæ linguâ, manuq; peccarunt. O facinus illuſtriſſimum, ſummoque dignum Principe! quod ſceptris, & regum aureis coronis inſcribatur, vt maximi quique dynaſtæ intelligant, non vindictâ, non honoris ſui læſi memoriâ, ſed ſolâ ſe clementiâ ad immortalis Dei Maieſtatem æternabili gloriâ ſubleuari.

Attonitus inſolentiâ ſpectaculi delator, &, quî igitur tutò prouiues, ait, ô Princeps, inter tot coniuratos in caput tuum hoſtes? Quid aureos hos montes Gazophylacio tuo inferre ſuperſedere cogitas, quos citra iniuriam tutè tibi potes vendicare? Et potin' tu hoc optare, ſuſcepit Hercules, vt, me Duce, tot, ac tanti parentes, fratres, ſorores, innumeriqúe conſanguinei, qui omnes mei

ciues sunt, in summum luctum ac calamitatem adducantur, si pœnas mihi coniurati pendant? procul abest hæc Tyrannis ab Herculis indole: proin sic habeas velim, nolle me, vt aduersarij mei occidantur, & bonis excutiantur; sed vt tranquilli alacresque & sibi imperari, & erroris aduersum me veniam obtigisse gaudeant: facultatumque suarum copiâ beati, se amicos mihi plaudant iucundam vitam ducere. Nam quod ad bona ipsorum attinet, ea ego haud minùs in meis numero, cùm sint ciuium meorum, ac si in ærarij domestici arculis conclusa possiderem.

Et quia malo ab ijs considerari atque expendi, quid sint meriti, & quàm iure in eos ego potuerim seuerè animaduertens legem agere, quàm vt reapsè vindictam experiantur; itemque cùm ipsi inhumanæ feritatis suæ barbariem perspexerint, nec possint non ac debeant confiteri, Patrem me Patriæ vindictam exercere noluisse; iam nunc tibi interminor, capite te luiturum, si verbulum super his ampliùs effutiueris; viuásq; contentus *Hoc bono manè*, quod attulisti, quod profectò candido notandum arbitror calculo, cùm facultatem eo præbueris, eorum extin-

extinguendi nomina, quos tu in aduersaria hæc tua velut hostes meos coniecisti. Et vt æternùm nulla ampliùs apud posteros superet memoria, volo, imperoque tibi, vt siquid domi superest chartularum, quo propagari tragœdiæ, quâ perfuncti sumus feliciter, possit catastrophe, id omne actutum flammis, si tua tibi salus cordi est, aboleas. Ac caue deinceps interpellandum me putes, nisi si quæ suggeres, quæ cum ciuium meorum commodis coniuncta fuerint, quæque à te ad me delata esse sibi iucunda ac grata existere gratulabundi contestentur. His dictis exautoratum officio à se dimisit, spe suâ nimiopere falsum, quâ, vt vultures prædæ partem captant ex cadaueribus, confidebat si peremptorum bona fisco addixisset princeps, non contemnendâ eorum parte sequoque aspersum iri. Plerumque enim spe aliqua lactantur delatores. At verò vbi per vrbem increbuit pulcherrimum istud Principis facinus, adeò reorum animos, qui vel suâ sententia capite se plectendos negare non poterant, inexpectata clementia permouit, vt neminiiam quàm Herculi vellent meliùs, atque adeò parum se gratos, & obsequiosos interpretarentur futuros, si vel

sanguinem in eius gratiam profundere non dubitarent. Quòd si dux se pestilentis illius susurronis hortatibus ad sæuitiem siuisset exacerbari, quâ re nisi lugubri vlulatu, auersis à se cæterorum mentibus & sexcentis alijs vrbem calamitatibus impleuisset? cùm nunc vniuersos summam dederit in lætitiâ, beneuolentiâ sibi adiunxerit singulari, vt eum vnicè diligerent, & inconuulsam præstarent fidem, nec Herculi modò Patri obtingeret hæc felicitas, sed in nepotibus quoque hodie perseueret, ac perennet.

§. IX.

Religiosus cetera negligens, ob iniurias condonatas, judicium Dei euadit.

Hunc patientia, mansuetudo, & clementia fructum protulit apud mortales, vt non tantùm Herculis nomine dignus esset Princeps, qui hæreditate, patriaque sede & dignitate, per summam iniuriam priuatus, ac postea etiam armis appetitus, veniam dedit rebellibus; sed etiam mirè sibi omnium animos conciliaret, atque ex hostibus amicos, ex seditiosis pacatos, ex immorigeris homines frugi, & quales esse oportet ciues, faceret. Numquam ita floruisset, si de honore, deque potestate deiectus non fuisset. Vtiliter

ter iactatus est, vt per magna pericula peruenirent ad magnam securitatem. Longè autem maior securitas fuit alterius, de quo Anastasius Episcopus Antiochenus cognomento Sinaita in oratione de sacra synaxi, quam Achilles Statius Lusitanus in Latinum à se conuersam sermonem obtulit Gregorio XIII. Pontifici Maximo Anno Christi 1579. in qua oratione hanc historiam his verbis refert. *Vir vnus ex ijs qui monachali insigniti sunt schemate, cùm negligentissime per summum otium vitam suam omnem egisset; ea quæ esset ad mortem, infirmitate cœpit infirmari. Cumq; iam vltimum spiritum duceret, suam ipsius mortem nequaquam perhorrescens, summâ voluntate, magnaq; cum gratiarum actione exolutus vinculis excedebat. Ad quem assidentium Patrum vnus: Frater, inquit, persuasum tibi habeto, & putasse nos, & vidisse summâ negligentiâ, animiq; remissione vixisse te vtiq; ad hoc vsque tempus: & vnde hac tibi nunc tanta securitas, id verò omnes nescimus. Cui respondit Frater: Est ita omnino, Patres, vitam per summam negligentiam duxi: sed Angeli Dei eádem hac ipsâ horâ peccatorum meorum ad me chirographon attulerunt, cumq; ea quæ fecissem postquam sæculo renuntiassem peccata legissent,*

Ex Anastasio eandem ex scripsit Card. Baron. tom. 8. Anno Christi 599.

numquid agnoscerem, rogauerunt. Quibus ego: Maximè verò, inquam, agnosco: sed idem ex quo renuntiaui sæculo, vitamq; institui monasticam, nec iudicaui quemquam, nec ab vllo mihi factam iniuriam meminisse volui. Igitur Domini verba ad me quoque pertinere opto & oro, qui dixit: Nolite iudicare, & non iudicabimini: & dimittite, & dimittetur vobis. Quapostquam Angelus dixi, chirographon peccatorum meorum consciderunt: & inde nunc summâ cum lætitiâ & securitate proficiscor ad Dominum. Hæc vbi frater ille narrauit Patribus, Domino in pace spiritum reddidit, magnaq; astantibus ædificationis vtilitatisq; caussa & auctor extitit. Eat nunc aliquis, & conquerantur de Deo permittente, vt homines spernantur, iniurijs, contumelijs, sexcentis despectibus obruantur; hæc omnia seges sunt patientiæ, gloriæ, & coronæ cælestis metendæ.

CAPVT

CAPVT XII.

Cur non solùm bonos, sed etiam malos sinat honorari Deus?

§. I.

Ob quas caussas bonis honor sit exhibendus?

BOnos honoribus afficiendos esse, omnes leges iubent, omnes historiæ clamant, ipsa ratio & natura suggerit. De legibus id constat ex dictis suprà. Diuinæ enim leges sunt: *Honora patrem tuum, & matrem tuam. Honora personam senis. Viduas honora, &c.* Historiæ pænè nullæ sunt, quæ non narrent, honores dignis decretos, aut collatos esse; aut accusent eos, à quibus illi bene meritis negati ablatiúe fuerunt. Ratio autem atque natura dictat, vt verè, hoc est, id quod res est, iudicemus, bonamq; de bonis opinionem concipiamus; eisq; coram alijs testimonium impertiamur; quod est eos laudare, atq; honorare. Quod sanè facere, non tantùm veritatis amore, sed etiã virtutis jure obligamur; vsque adeò, vt qui tacet, vbi alter laudandus est, iniustus esse, alteriq; iniuriam facere censeatur. Qua in re multi grauiter delinquunt, & silendo detrahunt de laude aliorum. Perinde

Exod. 20. 12. Leuit. 19. 32. 1. Tim. 5. 3.

enim est, siue laudanda celes, siue celanda diuulges; & par malitia, siue vitia alterius prodantur, siue virtutes supprimantur, quando nulla, quæ excuset, caussa subest, siue in silentio, siue in manifestatione. Si exempla quærimus, ipse *Deus illos honorat, & diligit, qui illicita fugiunt*; aitque: *Quicumque glorificauerit me, glorificabo eum.* Et de bene certantibus ait insignis ille heros:

S. August. Dominic. 1. in 40. serm. 1. 1. Reg. 2. 30. Virgil. 5. Æneid.

Nullus in hoc numero mihi non donatus abibit.

§. II.

In deferendis honoribus ordinem esse seruandum.

Illud solùm hîc monendum est, ne ordinem honoris prætereamus, præsertim in rebus, quæ sunt alicuius momenti. Vt enim, etsi omnes in necessitate, qui volunt facere, quod facit Ecclesia, baptizare possint, haud tamen decet laicum id officium facere, si adest clericus; nec subdiaconum, si adest diaconus; neque diaconum, si adest sacerdos; ita in alijs quoque officijs ac dignitatibus demandandis, aut honoribus distribuendis, semper attendendum est, ne indignior digniori præferatur. Væ illis, qui in gradibus, ac muneribus dandis iniustè iudicant,

cant, quia iustè damnabuntur. Siquidem *pondus & pondus, mensura & mensura: vtrumque est abominabile apud Deum.* Duplex enim pondus quàm plurimi habent; vnum, quod eos inclinat ac trahit, quò fauor & affectus inclinat ac trahit, vnde ijs dignior est, qui charior est; Prou. 20. 10.

Tutatur fauor Euryalum, lachrymaq; decora: Virgil. lib. 5.

alterum, quo appenso, parum momenti obtinent, qui vel adulatione, vel munerum largitione, vel affinitate, alijsúe artibus parum gratiæ acquisiuerunt. Qui iustus est, erga omnes eadem mensura vtitur, remque suis momentis expendit, neque alia mensura vtitur domi, alia foris; alia erga Titum, alia erga Sempronium, *Rex Iuppiter omnibus idem.* Agebatur aliquando de successore in magnæ tiaræ Principem eligendo. Ibi duo fratres erant, quibus inter ceteros ius eligendi competebat. Cùm itaque diu non conuenirent suffragia, & alij quemdam de senioribus, sed haud castæ famæ; alij iuniorem, doctiorem, sobrium, castum, pudicum vellent euehere, vota in ambiguo nutauerunt. Postquam igitur intellexi, illos quoque ipsos fratres magno sanguine & stem-

mate oriundos, calculo dissensisse; qui si conspirassent, facilè potuissent controuersiæ finem imponere: interrogaui eorum alterum mihi familiariorem, vtri ipse suffragium dedisset? Seniori, inquiebat. Institi quærendo, An nihil de publica illius fama audijsset? Audisse se respondit. Quæsiui tertiò, Num eum putasset esse digniorem? Nequaquam, dicebat, sed alia mihi caussa fuit huius eligendi. Nam sciebam à fratre meo suffragando faueri iuniori, idcirco mihi pro seniore eligendo fuit laborandum. Quàm diu enim vota in æquilibrio fluctuarunt, incertum erat, quisnam tandem futurus esset Princeps. Ita igitur apud me statuebam: si vterque nostrûm accesserit voto ad iuniorem, eligatur autem senior, vterq; semper pessimo erit apud Principem loco. Iam verò hoc pacto, siue senior iuniori, siue iunior præferatur seniori, semper vnus fratrum bonam habebit gratiam, poterit-que alterum excusare, ac Principi conciliare. Hic nunc stilus est, hæc Mundi consuetudo, ita dexterè nauem agere, vt in vtramque possit ripam applicari. Hæc ille ipse, qui fecit, cùm mihi retulisset, steti, obstupui, & aliquando tacitus mecum quibus

verbis

verbis rei indignitas explicanda esset, cogitaui. Vbi animum satis collegi, Quæso, Domine, dixi, fictáne hæc esse, credere debeo, ad simplicitatem meam ludificandam, an reuera hoc ingenio vsi estis ambo fratres? Nihil fingo, inquit, rem, vt gesta est, narraui ipsissimam. Ita nunc viuitur; hæc Politia est nostra, sine qua, qui vult in aulis, & inter homines Politicos degere, numquam æstimabitur, numquam in numero, aut loco erit. Tum ego: At quid Deus dicet? Deus, inquit, bonus est, facilè se nouit moribus hominum accommodare. Itáne ergo, inquam, Deus se se nobis, non nos Deo debemus accommodare? ita quisquis ius habet suffragij, in eligendo Principe, non Remp. sed semetipsum, suaque, non communitatis commoda debet spectare? Ita Ecclesiæ Dei prospicitur, vt ei non qui omnibus, sed qui vni prosit, præficiatur? ita nulla bonæ famæ, nulla morum, nulla eruditionis ratio habetur? vbi iustitia? vbi publici boni amor? vbi veritas? Qui enim aliquē elegit, ipso suo suffragio dicit, illum eligo, quem judico digniorem. Si ergo illum eligit, quem scit esse indigniorem, mentitur. Quin & totam communitatem exponit periculo

riculo pereundi. Idem enim facit, atque ille, qui nauem vectoribus plenam committit nauclero imperito; aut qui exercitum credit duci væcordi; vno verbo, qui ouium gregi lupum constituit custodem. Deniq; cùm ab vno sæpe pastore tali multa millia pendeant animarum, quanti exitij caussa est, qui caussa est, vt malus pastor eligatur? Et ad hoc nihil dicet Deus? tacebit Christus, si videat Ecclesiæ suæ non dari sponsum, sed mœchum? Hæc vbi pluribus explicaui, subiecit ille: Mi Pater, non venit nobis in mentem ista considerare: omnis nostra cogitatio est, *Quid in rem sit nostram.* Ah,
Psal. 145. 3. *nolite considere,* inquiebam ego, *in Principibus, in filijs hominum, in quibus non est salus.* Non rarò contigisse memini, vt, diuina Nemesi ita agente, isti tales suis ipsis promotoribus fiant infensissimi. Rectè igitur & sapiunt, & faciunt, qui in honoribus dispensandis iustitiæ normam seruant.

§. III.

Obedientiâ Deo magis, quam hominibus honor deferendus.

Ante omnia tamen tenendus est ordo is, qui inter Deum & homines intercedit. Ad
Act. 5. 29. quem attendens *Petrus & Apostoli dixerunt:*

Obedire

Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus. Ergo etiam hominibus, quando Deo non aduersantur: nam illi à Deo authoritatē acceperunt. Vnde, teste D. Bernardo, *siue Deus, siue homo Vicarius Dei mandatum quodcumq; tradiderit, pari profectò obsequendum est cura, pari reuerentia deferendum, vbi tamen contraria non præcipit homo.* Quod ostendit D. Basilius alijque ex humanis negotijs, in quibus obedientia inferiori magistratui negatur, quando contraria est superiori. Hinc serui dominos suos debent honorare, atq; audire, sed tam diu, quàm diu nihil contra diuinum honorem præcipiunt. Ita & coniuges, & amici, vsque aras debent esse amici. Ita Balaam, non quod regi placuisset, sed quod Deus iubebat, locutus est, benedixitque ijs, quibus Deus voluit benedici. Nec Machabæi tyranno, sed Deo obedierunt. Quin vbi de Dei honore agebatur, palàm Principibus restiterunt Ambrosius, Basilius, Hilarius, Chrysostomus, Martinus, Thomas Cantuariensis, & apud Theodoretum Beroœensis quidam Christianus princeps Apostatæ Iuliano. Quin & aulici illi, Ioannes & Paulus *à Iuliano in numerum familiarium inuitati, liberè negauerunt, se apud eum esse velle, qui à*

S. Bern. de præcept. & dispens.

S. Basil. Reg. 7. ex breuior. & 114.

Num. 22. 18. 38. & cap. 23. 8. 12. 26.

1. Mach. 2. 19.

Theodoret. lib. 3. hist. c. 22.

IESV

IESV Christo defecisset: & Terentiano dixerunt: *Si tuus est dominus Iulianus, habeto pacem cum illo: nobis alius non est, nisi Dominus IESVS Christus*. Gregorius quoque Magnus restitit Mauritio leges ferenti, cum Ecclesiastica potestate pugnantes. Eumdem ordinem seruauerunt, vt Deo magis obedirent, quàm hominibus, omnes Martyres, qui tyrannis impia exigentibus non solùm non paruerunt, sed etiam fortissimè restiterunt.

S. Bern. ep. 7. *Valde peruersum est*, ait S. Bernardus, *profiteri te obedientem, in quo nosceris superiorem, propter inferiorem, id est, diuinam, propter humanam, soluere obedientiam. Quid enim? quod iubet homo, prohibet Deus, & ego audiam hominem, surdus Deo? Non sic Apostoli, clamant quippe dicentes: Melius est obedire Deo, quam hominibus*. Quàm displiceat vehementer Deo, si, ipso contempto, iussa hominum faciamus, ostendit in Adamo, cui dixit: *Quia audisti vocem vxoris tuæ, & comedisti de ligno, ex quo præceperam tibi, ne comederes, maledicta terra in opere tuo, &c.* Inde labor, inde sudor, inde spinæ & tribuli, inde mors, & peccatum in omnes posteros eius propagatum.

Gen. 3. 17.

§. IV.

§. IV.

Filij Deo vocanti potiùs, qum parenti reuocanti pareant.

Quid ergo fiet illis, qui idcirco DEVM non honorant, quia parentes contrarium iubentes nolunt offendere? Stat hinc Christus, & annuit tibi, ô iuuenis; inde mater, & retrahit te? Cur sinis matrem Deo esse fortiorem? Veniam, ais, & dabo Deo gloriam, seruiámque illi, sed ne offendam senem parentem, sinam illum priùs emori, tunc liber euolabo ad Crucem Christi. Quis tibi dixit, ô iuuenis, patrem tuum, aut matrem ante te moriturum? Nonnè audiuisti vnum è discipulis eius dicentem: *Domine, permitte me primùm ire, & sepelire patrem meum?* quid illi IESVS respondit? *Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. Fides cordis eius Domino se ostendebat*, ait S. Augustinus, *sed pietas differebat. Dominus autem Christus quando parat homines Euangelio, nullam excusationem vult interponi carnalis huius temporalisq; pietatis. Equidem, & lex Dei habet, & ipse Dominus arguit Iudaeos, quia destruebant ipsum mandatum DEI. Et Paulus Apostolus in epistola sua posuit & dixit: Hoc est mandatum primum in repromissione: Honora pa-*

Matth. 8. 21.

S. August. serm. 7. in Euang. secundũ Matth.

Ephes. 6.

ra patrem tuum & matrem tuam; Deus vtique dixit. Volebat enim iste iuuenis obtemperare Deo & sepelire patrem suum: sed est locus, & est tempus, & est res, quæ huic rei, huic tempori, huic loco seruiat. Honorandus est pater, sed obediendum Deo est. Amandus est generator, sed præponendus est Creator. Ego (inquit) ad Euangelium te voco, ad aliud opus mihi necessarius es. Maius est hoc, quàm quod vis facere. Sine mortuos sepelire mortuos suos. Pater tuus mortuus est, sunt alij mortui, qui sepeliant mortuos. Mortui sepelientes mortuos qui sunt? Potestné mortuus à mortuis sepeliri? Quomodo inuoluunt, si mortui sunt? Quomodo portant, si mortui sunt? Quomodo plangunt si mortui sunt? Et inuoluunt, & portant, & plangunt, & mortui sunt, quia infideles sunt. Docuit nos

Cant. 2. *quod scriptum est in Cantico Canticorum, dicente Ecclesia: Ordinate in me charitatem. Quid est, ordinate in me charitatem? Facite gradui, & cuicumque debetur restituite. Nolite anteriora posterioribus subdere. Amate parentes, sed præponite Deum parentibus. Attendite matrē Machabæorum. Filij, inquit, nescio quomodo*

2. Mach. 7. *apparuistis in ventre. Concipere vos potui, parere potui, formare vos non potui. Illum ergo audite, illum mihi præponite. Nolite attendere*

ne sine

ne sine vobis remaneam. Præcepit, & secuti sunt. Quod docuit mater filios, hoc docebat Dominus IESVS Christus istum cui dicebat, Sequere me.

§. V.

Vel Ethnicos, quæ recta erant, honori suo præposuisse.

Par est vtique Christianos Numini magis addictos esse, atq; illius honori plus tribuere, quàm Gentiles; qui tamen nec ipsi sæpe, licet alioqui subditi, si quid contra leges & rationem præceptum esset, Principibus suis obedire; immò nec Principes sibi obtemperari voluerunt. Celebratur meritò illud Antigoni regis Macedonum, adulatori, *omnia regibus honesta iusta q; esse*, dicenti, responsum: *Sunt (pe[illegible]m) barbarorum dumtaxat regibus: at nobis ea dumtaxat honesta sunt, quæ honesta sunt: & ea tantùm iusta, quæ iusta sunt.* Sicut ergo barbari nullo discrimine habent, honestumné, an inhonestum sit aliquid; ita qui sapiunt ad sobrietatem, ad id maximè attendunt, quis sit, qui iubet, & cui primi, cui secundi honores debeantur. Quòd si parentes, si cognati, si domini aliquid imperent, quod Deo sit aduersum, illicò cum Petro & Ioanne dicunt: *Si iustum*

Manut. in Apophth.

Act. 4. 19.

est in conspectu Dei, vos potiùs audire, quàm Deum, iudicate. Enimuerò etiam ipse magistratus, qui rectè sentit, nequaquam vult se magis, quàm Deum honorari, aut sibi obediri, contra leges Dei. Legimus Antiochum III. ciuitatibus scripsisse: *Si quid per litteras iuberet legibus repugnans, ne curarent, perinde quasi ipso nescio scriptum esset.* Quoties igitur duo, vel plures concurrunt, qui simul eiusdem officij, aut honoris non sunt capaces, vtique iustitia distributiua exigit, vt dignior præferatur. Maximè autem, quando de Religione agitur. *Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.* Semper autem quando inter Deum & hominem honoris trutina agitur, ita loquitur cultor pietatis: *Est vera gloria, & exultatio sancta, gloriari in te, & non in se: gaudere in nomine tuo, non in propria virtute, nec in aliqua creatura delectari, nisi propter te. Laudetur nomen tuum, non meum: magnificetur opus tuum, non meum: benedicatur nomen sanctum tuum, nihil mihi autem attribuatur de laudibus hominum. Tu gloria mea, tu exultatio cordis mei: In te gloriabor & exultabo tota die, pro me autem nihil, nisi in infirmitatibus meis.*

Manut. loc. cit.

Thom. de Kemp. lib 3. de imitat. Christi cap. 40.

§. VI.

§. VI.

Cur, ex parte hominum, indigni ad honores promoueantur?

Maior quæstio est, cur indignis immeritisque Deus permittat honorem obtingere, & verò ipse honorem offerat? cuius rei multæ sunt caussæ iustissimæ, quarum nonnullas, suprà iam perstrinximus. Nam. 1. Ex parte hominum. 2. ex parte dæmonum. 3. ex parte Dei caussæ possunt assignari. Ex parte hominum, ignorantiâ, malitiâ, fortunâ, indigni honore honestantur. Ignorantia enim multos euehit, qui putantur pij, prudentes, docti, cùm sint sceleribus pleni, bardi, rudes; quod si constaret, vtique non extollerentur; & si tam facile esset eos de gradu deijcere, quàm est illis gratum poni in alto, non vtiq; multi soles occiderent, ijs sceptra, aut quemcunque clauum tenentibus. Cumulantur alijs honores, quorum improbitas non est occulta, quorum stoliditas, quorum ruditas est satis cognita; malitia mortalium est adeò proiecta, vt mandare honorem vel indignissimis non vereantur. Dummodo sit charus, dummodo fauorem, vel suffragium emerit aliquis; dummodo sanguine vel amicitia sit iunctus, iam

magiſtratu, iam ſolio dignus perhibetur. Atqui libero hominem arbitrio eſſe par eſt; poteſt igitur vel malitiâ vti, vel iuſtitiâ in officijs titulisque largiendis. Cuius rei vbique ſe ſe offerunt agminatim exempla. Adeò, vt plures paſſim, qui immeriti, quàm meriti aſcenderint ad honorem, reperiantur. Vnum ſtrictim dabo exemplum, in quo malitia humana, contra ſuam voluntatem, alterum extulit. *Prior quidam Ordinis noſtri,* ait Cæſarius, *defuncto Abbate ſuo ad abbatiam aſpirans, cùm tempore electionis à Viſitatore, ſicut cæteri ſeniores, de perſona idonea interrogaretur, non corde columbino, monachum quemdam de domo eadem ob infamiam eiectum nominauit; ſciebat enim Prioris auctoritatem non eſſe modicam, & ſi aliquem de Conuentu nominaret, per hoc ſuam electionem poſſe infirmari, & ſe in ſuo deſiderio impediri. Factum eſt, nutu, vt creditur, diuino, vt cæteri, eius exemplo, eamdem perſonam eligerent, dicentes inter ſe; Prior oculus noſter nec talem perſonam nominaſſet, ſi ei de illius innocentia non conſtaret. Fortè ſi idem Prior ſimpliciter ambulaſſet, factus eſſet Abbas. Et ſatis puto, quantum ex verbis cuiuſdam Abbatis, qui mihi retulit conjicio, quòd tantum fuerit cruciatus in eiuſdem monachi*

Cæſarius. lib. 6. Illuſtr. mirac. c. 20.

nachi promotione, quantum ille tribulatus extiterat in sua eiectione. Ecce si astutos & dolosos punit etiam in præsenti Deus, de tribulatione, confusione, & deiectione Prælatorum Ecclesiæ, hodie magis quàm ante nostra tempora abundant exempla. Et hoc fortè ideò, quia DEI voluntas in illorum promotione non fuit. Ipsi regnauerunt, & non ex me: principes extiterunt, & non cognoui. Verba sunt Dei per os Osee prophetæ. Denique si quidquam sortes, si fortuna, si casus in hominibus potest, etiam hac via ad dignitates gradiuntur.

Si fortuna volet, fies de Rhetore Consul:
Si volet hæc eadem, fies de Consule Rhetor.

§. VII.

Cur, ex parte dæmonum, indigni honoribus inescentur?

Dæmon quoque sæpenumerò est author, vt boni non succedant, & eorum loco mali honoribus floreant, occupentque & nomen, in Republica, & dignitatem. Sic alios à virtute auocat; alios illicit in vitia; alios, ne veritatem videant, inescat vanitate. Henricus Teutonicus, vir æquè pius, ac doctus, in Ordine Patrum Dominicanorum, prouinciæ Transmarinæ præerat. Visitabat igitur de more aliquando Ptolemaidem, quæ

Thom. Cantipr. lib. 2. Apum. cap. 57. §. 29.

quæ alio nomine Aco, & Accon ſolet appellari. Ea in ciuitate, cùm apud Fratres ſuos eſſet, à cœna, eos pia adhortatione reficiendos extra cœnobium duxit, in amœnum quemdam locum, ad occiduam vrbis partem, propter mare, ſitum. Iam in orbẽ omnes humi conſederant, cùm à littore cœpit quædam exoriri nebula, quæ ſeſe longè lateque ſuper mare diffundebat. Sed mox iterum, cælo ſerenato, diſſipata eſt. Ea diſpulſa, viſendum apparuit ſpectaculum. Mons enim eximiæ altitudinis è fluctibus videbatur emerſiſſe. Super montem, per gyrum, admirabilis quædam erat ſtructura, in modum caſtri murorum ambitu, turribus, ac palatijs decentiſſima diſpoſitione circumpoſita. Ab hoc caſtro, vſque ad littus pons ingens porrigebatur, quem equites, peditesque, diuerſo ornatu atque figura, aſcendere, atque deſcendere putabantur. Potuit tale ſpectaculum, non ſolùm oculos tenere, verùm etiam pedes allicere intuentiũ. Quamobrem etiam Fratres eius montis aſpectu attoniti hęrebant. Henricus igitur, *Surgamus, Fratres, inquit, eamus ad orationẽ, illudit enim diabolus oculis noſtris, vt curioſitate nos teneat, & à Dei opere torpeamus.* Quidam illico ſe-

cede-

cedebant, quidam curiositate ducti, inibi permanserunt euentum rei expectantes. Tam diu ea res visa est, donec inter diem & noctem cælum crepusculasceret. Tum igitur rursum nebula de littore propagata & montem & mare texit; moxque iterum dissiecta est. Ea disiectâ etiam mons, & muri, & palatia, & omnis pompa vmbratilis videri desierunt. Talibus illecebris fallere homines Orcus solet, & à diuinis rebus auocare: tales nebulas, tales vmbras, tales arces, & muros, & palatia in aëre ædificare, & nescio quos non montes aureos, & coronas aureas, aut torques aureos hominibus promittere; vt ijs inescati muneris & virtutis suæ obliuiscantur. Nec desunt illi modi. Nam & promouentium iudicia corrumpit; & quædam etiam Stygiâ subinde arte largitur promouendis, vt fascinet promotores. Quo pacto Loysio Gaufredi, omnium magorum antesignano, authoritatem maximam apud Gallos conciliauit, sed tandem in fumum, & ignem, & infernum desiturā. Cuius plus quàm tragica facinora, & miserandum interitum alibi recensui. Vix aliquid simile vidit orbis.

§. VIII.

Cur, ex parte Dei, indigni ſinantur honores capeſſere?

Deus autem multas & æquas cauſſas habet, ob quas impios, & ineptos, & immeritos, & prorſus indignos vel ipſe ad honores promouet, vel ab alijs ſinit promoueri. 1. Ne homines, in hac vita, iudicentur ex honoribus, ſed ex virtutibus. Si enim etiam indigni ſciuntur honoribus atque opibus peruigere; & digni ijs carere; nemo idcirco malus debet exiſtimari, quia gloria, aut officio honorifico caret; neque idcirco bonus, quia gloria aut dignitate floret. 2. Grauiſſima Dei pœna eſt, qua plectit populum, ſi ei det præficiatque malum ducem; ſæpe enim vnum exaltat, vt alterum humiliet.

Ierem. 22. 22. *Omnes paſtores tuos paſcet ventus, & amatores tui in captiuitatem ibunt: & tunc confunderis, & erubeſces ab omni malitia tua.* Quidam episcopantur in cunis, hoc eſt, mitra honeſtantur, quia grex alium paſtorem non meretur; nec populus alium regem.

Eccleſ. 10. 16. *Væ tibi terra, cuius rex puer eſt, & cuius principes mane comedunt.* Sicut grauiſſimus dolor eſt, quando caput ægrotat, ita grauiſſimum pœnæ genus eſt, ſi in honores aſcendant ſummos, non

non digni, multa enim committunt indigna; tantoque maior est clades, quantò altior gloria malè gubernantis. 3. Sinit Deus quosdam fulgere honoribus, vt in eis mutet mores. Multi enim antea priuati, haud magna sanè vel fecerunt, vel promiserunt, qui postea, ad officia magna admissi magna præstiterunt; videbant enim, alium statum aliam vitam exigere. Et experti sumus, non solùm multos, potestate factos insolentes, sed etiam non rarò alios ipsis titulis maioribus emendatos. Mirati sunt multi, aliquos non præter propter honestatem viuere in Episcopatu, qui cùm Canonici essent ita vitulabantur, vt omnibus lachrymis deflendi essent. 4. Honestas adhibetur inhonestis, vt, sicut in corpore humano membra tantò abundantiùs, quantò magis inhonesta sunt, à velamine honestentur. *Eorum quippe honestas & honor est velamentum.* Multi mali, ignaui, nihil boni haberent, si officio nudarentur. Sic ergo munere, quo funguntur, eorum tegitur turpitudo. Et sæpe fit, vt saltem minùs sint mali, aut aliquid de improbitate remittant. Quemadmodum & *pueris dant crustula blandi*

S. August. lib. 4. contr. Pelag. c. 16.

Doctores, elementa velint vt discere prima.

§. IX.

Ad gloriam omnes, sed non omnes ad veram aspirare.

5. Ad beatitudinem omnes nati sumus, ad quam & aspiramus; sed non omnes ad veram. Hinc qui vel ignorant, vel non curant veram; falsa contenti sunt, ad quam auidissimè anhelant. *Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum. Quia cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim, se esse sapientes, stulti facti sunt.* Quàm stulti? vt scriberent: *Alium alium, ego beatissimum existimo, qui bona mansuraq; fama præsumptione perfruitur, certusq; posteritatis cum futura gloria viuit, ac nihil nisi præmiũ æternitatis ante oculos, pingue illud altumq; otium placet. Etenim omnes homines arbitror oportere aut immortalitatem suam, aut mortalitatem cogitare. Et illos quidem contendere, & non remitti. Tum hos quiescere, nec breuem vitam caducis laboribus fatigare (vt video multos) misera simul & ingrata imagine industriæ ad mortalitatem sui peruenire.* Et. *Omnes ego qui magnum aliquod memorandumq; fecerunt, non modò venia, verùm etiam laude dignissi-*

Rom. 1. 24.

Ibid. v. 21.

Plin. lib. 3. ep. 3.

Ibid. ep. 19.

dignissimos iudico, si immortalitatem quam meruêre sectantur: victuriq; nominis famam, supremis etiam titulis prorogare nituntur.

§. X.

Vanitas eorum, qui nomina sua omnibus operibus incidunt.

Ita loquitur Gentilis, atque ij, qui quodam veluti rudimento delirij tenentur, & vel gentilitia insignia, vel nomina sua vbiq; aut affigunt, aut ascribunt, ad honorificam operis à se facti recordationem. Quod etsi subinde necesse sit, vt in libris præsertim ad cauendas imposturas (quamuis etiam doctissimus author, qui se *Idiotam* præ modestia vocat, nomen suum suppressit) aut etiam in quibusdam alijs rebus, quibus artificis nomen addit pretium & authoritatem; tamen planè plurimorum nimia est sitis, studiumque omne (vt in Traianum iocabatur Constantinus Magnus, apud Aurelium Victorem) in eo locatur, vt quasi parietariæ muris omnibus adhærescant; adeò, vt si aliter non possint, vel creta, vel carbone, vel rubrica nomen suum omnibus muris impingant. Et fui in vico, vbi mihi magnæ dignitatis Dominus patibulum ostendit ligneum recens erectum, in quod rustici senatores

tores omnes cultris ſua nomina incîdi voluerunt, vt non ſolùm pro quibus, ſed etiam à quibus ea crux ædificata eſſet, palàm omnibus, etiam poſteris conſtaret. Hanc vanitatem vitio vertit; & in diuitibus deplorans Dauid ait: *Vocauerunt nomina ſua in terris ſuis.* In quem locum Baſilius ita diſſerit: *Nonne vides eos, qui fora & gymnaſia in ciuitatibus ædificarunt, muros excitarunt, aquæductus ad ornarunt, quo pacto eorum nomina hiſce ſint indita ædificijs terrenis? Iam verò & ſua ipſorum nomina inuſſerunt equorum armentis; commenti modum quo in longum vitæ ſuæ tempus, ſui memoriam nominis prorogarent. Quin & in ſepulchris inſcripſerunt ſua ipſorum nomina, monumentis ad propriæ oſtentationem magnificentiæ. Hi ſunt, qui terrena, præſertimq́; gloriam temporis ſapiunt, ac per hominum ora volitare tantùm ſtudent, atque iſta ſatis eſſe ad felicitatem putant.*

Pſal. 48. 12.

§. XI.

Eos, qui laudem ſuam quærunt, ſæpe indignationem mereri, in ædificijs.

Cuius animi etiam fuit Soſtratus Gnidius architectus, qui, teſte Æliano, Ptolomæo regi frabricatus maximam illam pulcherrimamq́ue in Pharo Ægypti turrim, vnde nautis no-

tis nocturna lumina ostenderentur, suum quidem nomen in lapide muri ipsius clam incidit: calcem deinde superinducens, Regis nomen inscripsit; fore id, quod accidit, auguratus, vt non multò pòst litteræ illæ cum lorica sua defluerent, atq; insculptum saxo nomen suum appareret. Hæc autem erat inscriptio: *Sostratus Dexiphanis Gnidius dijs salutaribus, ob nauigantes.* Ad hunc modum multi, qui sacra quoque docent, qui concionantur, qui pia scribunt, ad speciem quidem, honorem Dei præ se ferunt, re autem ipsa semet quærunt, nam si ijs larvam detrahas, inuenies eos, non Dei, sed suum honorem quæsiuisse. Quod tum demum apparebit, quando omnia, quæ gessimus in vita, totius Mundi oculis nuda & aperta erunt. Quid de his aliud dicas, quàm *receperunt mercedē suam?* quam scilicet quæsiuerunt. Neq; conqueri possunt, si habent, quod quærunt. Quibus illud Isaiæ dici potest: *Post ostium, & retro postem posuisti memoriale tuum.* Et quàm diu perennabit nomen muro inscriptum, aut insignia per parietem vndique depicta? donec calx iniecta decidat, donec saxa putredine exesa fatiscant. Non est hæc perennis memoria. Fortasse neque

Matth. 6. 3.

Isa. 57.

Vide Menoch. lib. 1. Institut. œconom. c. 22.

neque memoria est ad laudem. Quicumq; enim vel columnam, vel statuam, vel pyramidem, vel domum magnificam, vel aliud splendidum monumentum aspicient, ex rapinis, vel alijs iniustis pecunijs ædificatum, admonebuntur, & indignabuntur auaritiæ eius, qui nomen suum inscripsit, aut insignia sua apposuit. Audi S. Chrysostomum: *Homo*, ait, *qui nosti vitam futuram, & bona illa ineffabilia, & quòd ex dicto Euangelico iusti tunc fulgebunt sicut sol, quamnam veniam assequeris, quomodo te defendes; quod non supplicium patieris, qui hic omnia consumas in puluere, in cinere, in monimentis, in hostibus, in inimicis? Vocauerunt nomina sua in terris suis. Ecce aliud genus amentiæ, ædificijs, agris & balneis sua nomina inscribere, putare, se magnam consolationem ex eo accipere, & vmbram pro rei veritate persequi. Si enim perpetuam memoriam desideras, ne nomen, ô homo ædificijs inscribas, sed trophæa rectè factorum erigas, quæ & in præsenti vita nomen tibi conseruant, & in futura vita immortalem tibi requiem comparant. Si sis memoriæ cupidus, ego te doceo viam veram & apertissimam: virtutis curam gere. Nihil enim facit nomen adeò immortale, vt natura virtutis. Id ostendunt Martyres, ostendunt Apostoli.*

S. Chrys. in Psal. 48. v. 12.

Apostolorum reliquiæ, ostendit memoria eorum, qui rectè & ex virtute vixerunt. Quot Reges vrbes euerterunt, portas extruxerunt, & nominibus suis inscriptis decesserunt, nec tamen eis quicquam profuit, sed silentio & obliuioni mandati sunt? Piscator autem Petrus, qui nihil fecit eorum, quoniam virtutem est prosecutus, & ciuitatem maximè regiam occupauit, etiam post mortem resplendet Sole clariùs. Quod tu autem facis, est ridiculum, & plenum ignominiâ. Hæc enim monimenta, non solùm non te clarum reddent, sed etiam facient ridiculum, & ora omnium aperient. Ædificia enim non sinunt tuam auaritiam, quæ obliuioni tradi poterat, temporis excursu extingui, & stant veluti columnæ & trophæa erecta adversus auaritiam. Sunt enim ex aliena pecunia, è pupillorum censu, è decimis Ecclesiæ subductis, è defraudati amici ærario, è furtis, è rapinis extructa. Hæc omnia in memoriam reuocabunt, qui posthac palatium à te extructum intuebuntur.

§. XII.

Gloriam humanam ijs dari sæpe, quibus alia merces, in altera vita, non manet.

Quod de ædificijs dixit Chrysostomus, dici potest & de picturis, de cimelijs, de anaglyphis,

glyphis, immò de omnibus rebus pulchris laudemque humanam merentibus, vti & de præclarè gestis, si propter plausum vanumq; honorem facta sunt. Quemadmodum enim nulla laus est, esse vanum, ita, apud Christianè prudentes, quicumque illa vel fecerunt, vel gesserunt ad inanes glorias captandas, censentur non præconium, sed vituperium meruisse. Sed ante Christi doctrinam, velut lumen, mundo illatam, cùm Ethnici meliorem virtutis vel laboris laude humana mercedem ignorarent, ad honores tantopere aspirauerunt. *Quibus ergo non erat Deus daturus vitam æternam*, ait S. Augustinus, *cum sanctis Angelis suis, in ciuitate sua cælesti, ad cuius societatem pietas vera perducit, quæ non exhibet seruitutem religionis, quam latriam Græci vocant, nisi vni vero Deo, si nequ hanc eis terrenam gloriam excellentissimi Imperij concederet, non redderetur merces bonis artibus eorum, id est virtutibus, quibus ad tantam gloriam peruenire nitebantur. De talibus enim, qui propter hoc boni aliquid facere videntur, vt glorificentur ab hominibus, etiam Dominus ait: Amen dico vobis, perceperunt mercedem suam. Sic & isti priuatas res suas pro re communi, hoc est, republica, & pro eius ærario contempserunt,*

S. August. lib. 5. de ciuit. c. 15.

runt, auaritiæ restiterunt, consuluerunt patriæ consilio libero: neque delicto secundùm suas leges, neque libidini obnoxij: his omnibus artibus tamquam vera via nisi sunt ad honores, imperium, gloriam: honorati sunt in omnibus ferè gentibus: imperij sui leges imposuerunt multis gentibus: hodieq; litteris & historia gloriosi sunt penè in omnibus gentibus. Non est quod de summi & veri Dei iustitia conquerantur: perceperunt mercedem suam. Merces autem sanctorum longè alia est etiam hic opprobria sustinentium pro ciuitate Dei, quæ mundi huius dilectoribus odiosa est. Illa ciuitas sempiterna. Ubi nullus oritur, quia nullus moritur. Ubi est vera & plena felicitas, non dea, sed donum Dei. Inde fidei pignus accipimus quamdiu peregrinantes eius pulchritudini suspiramus. Ibi non oritur sol super bonos & malos, sed sol iustitiæ solos protegit bonos. Ibi non erit magna industria ditare ararium publicum priuatis rebus angustis, vbi thesaurus communis est veritatis. Proinde non solùm vt talis merces talibus hominibus redderetur, Romanum Imperium ad humanam gloriã dilatum est, verùm etiam vt ciues æternæ illius ciuitatis, quàm diu hic peregrinantur, diligenter & sobriè illa intueantur exempla, & videant, quanta dilectio debeatur superna patriæ

Ibid. cap. 16.

propter vitam aternam, si tantum à suis civibus terrena dilecta est propter hominum gloriam. Atque hoc præcipuum est argumentum, ob quod omnes honorati meritò metuere debent, ne hîc *recipiant mercedem suam*; cùm & Gentibus Deus honores terrenos contulerit in mercedem, *quibus non erat daturus vitam aternam.* Enimuerò, quotiescumq; aliquid feliciter succedit, prouidæ mentis homo formidat, ne per huius vitæ felicitatem, æternam amittat felicitatem, dicaturque illi aliquando, *recepisti mercedem tuam.* Videant igitur, qui propter opera sua laudari cupiunt, quam mercedem cupiant, quam omittant.

CAPVT XIII.

Superbos, Calumniatores, Detractores, & omnes iniustos atq; impios, meritò infamari, & aliquando etiam vtiliter rideri.

§. I.

Malè aliquos dolere, si quid in honore patiantur.

LAudari non cupio, inquies, neque correptionem fugio, si peccaui.

Sunt

Sunt, qui differant nomen innocentis: sunt, qui crimina mihi affingant, de quibus numquam somniaui: sunt, qui, quæ optimâ mente gessi, pessima suspicione interpretentur, virtutibusque nomen imponant vitiorum. Hoc me vrit, hoc tolerare non possum; hoc, apud Deum, mihi non videor promeruisse. Ferrem, si vera dicerent: si mihi conscius essem, libenter me emendarem. Bene facere, & malè audire, hoc excedit vires meas; hoc captum meum superat. Nec enim video, quid Deus mecum velit. Quò melior sum, eò me peiùs tractat; vt propemodum satius sit, non esse nimis pium. Probos obtrectatio & calumniæ sequuntur; felicitas audaces. Talia impatienter iactant diuinorum iudiciorum imperiti; atque idcirco etiam illa desperatissima addunt: Malo nocens esse, si perinde est, siue nocentem affligi, siue innocentem. Ægroti vox est ista: medico eget. Atque inprimis multi periculosè habent, qui se sanos iudicant: sic plurimi sibi videntur innocentes, qui vitijs scatent. Quis scit igitur, si tibi homines maledicunt, an non tu ipsis maledixeris priùs? aut si his non recordaris te maledixisse, fortasse aliorum nomen & famam sæpe aggres-

sus es. Quid ergo mirum, si Deus permitta
vnum alterumúe laudes tuas contrahere,
cùm tu fortè decem aut viginti honestiss
morum virorum honorem sis depopulatu
Aut, si linguam in fræno habes, fortasse
manibus, fortasse oculis peccauisti, quo
meritò luas. Crates certè Thebanus dice
bat, non inueniri, cuius facta omnia sin
qualia esse oportet, quemadmodum etiam
in malo Punico granum aliquod putridum
reperitur. Quid gemis ergo, si luis? qui
quiritaris, si castigaris? Quis est, qui *in verb*
non offendit? Quid ergo mirum, si lingua
flagellant? iam sentis, quo dolore alios
feceris, cùm & tu eos aculeatissimis dict
flagellares. In summa, quisquis malè viui
seipsum infamat, aut fundamentum poni
vt possit infamari.

De hoc Plutarch. in Apoph. & Diogen. Laert. in Crat. Iacob. 3. 1.

§. II.

Varij modi, quibus antiqui reos infamia notauerunt.

Siue igitur linguâ, siue manu alios inu
das, dignus es, qui lege talionis puniaris. Ve
teres calumniatoribus, infami stigmate
calumniæ litteram in frontem inusserunt.
Quali etiam signo furti reos notarunt, vt
obuij oculis legerent, cuius vel lingua, vel
digi

digiti cauendi essent. Samij captiuos Athenienses, quos seruorum loco habebant, noctuæ figurâ signabant. Vicissim Athenienses Samiorum frontibus stigmata inusserunt, vnde iactatum vulgò, *Samijs neminem esse litteratiorem.* Nec quidquam tam fuit infame, quàm inscripti vultus; nam apud solos Thracas signum nobilitatis erat, frontem punctis notatam prætulisse, vt Herodotus scribit, vnde *Threiciæ notæ* in prouerbium venerunt. A quibus Istriani non longè, vt loco, ita nec moribus recesserunt. Lysander, ignominiæ caussa, ab Agesilao rege carnium diuendendarum muneri præfectus est. Eadem de caussa Brutij lorarij facti sunt. Calpurnius Piso Consul, & Octauius Augustus milites ignauos & timidos tunicatos discinctosque, per totum diem, cum decempedis plerumque cespitem portantes, ante prætorium stare, vel obsoleta toga, & tunica discincta, nudisque pedibus, ante principia adesse iubebant; vel fossam fodere discinctos cogebant; vt eo habitu & specie deformi in omnium conspectu præ se ferrent insignem memoriam flagitij ignominiæque acceptæ. Arnoldus Archiepiscopus Moguntinus contra Hermannum Comitem

Alex. lib. 2. cap. 13.

In appendice Mariani.

mitem Palatinum, bello gesto sub Friderico I. Imp. fulmine excommunicationis victos hostes, canes, per ignominiam, portare coëgit, atque ita in gratiam recepit An. 1155.

Sab. lib. 3. En. 3. Equi à L. Quintio Cincinnato Dictatore inclusi, cùm se dedidissent, inermes sub iugum missi sunt. Tribus hastis iugum fiebat, duabus humi defixis, superq; eas vna tranuersa deligata. Alij asinis retrorsum insidentes, & caudam manibus tenentes, per vrbem circumducti sunt, quod Andronico tyranno contigit à Constantinopolitanis. Nudati alij, verberati, cum ignominia occisi; immò & occisi contumeliosè tractati, quo pacto, teste Plutarcho, Ptolomæus rex Cleomenem mortuum pelle nudauit, & cruci affixit. Ita in pœnā multi honore sepulchri caruerunt; multi sub patibulo tumulati, multi refossi cremati sunt. Denique quid non excogitauit humanum genus, vt hostes, inimici, & qui malum meruerunt, infamiâ plecterentur?

§. III.

Ex sacra historia superbi humiliati.

Plexit summus iudex æternâ infamiâ superbum Spiritum, Luciferum, qui est fratrū suorum calumniator. Cecidit in imum, qui

Isa. 14. 13.

qui ſummus eſſe voluit; veſtitus eſt ignominia, qui ornatus erat omni lapide pretioſo. Adam, qui voluit eſſe, *ſicut Dij*, humiliatus eſt, cumq; ipſe, & vxor eius, tunicis pelliceis indutus, inſtar ægroti incederet lugens, audire coactus eſt illa amari riſus verba: *Ecce Adam, quaſi vnus ex nobis factus eſt, ſciens bonum & malum.* Extructores turris Babel quàm altas habuerunt cogitationes? *Venite,* inquiebant, *faciamus nobis ciuitatem, & turrim, cuius culmen pertingat ad cælum: & celebremus nomen noſtrum.* Opere interrupto deſtiterunt, in ruborem dati, vnde nomen quæſiuerunt: vt tam de architecto, quàm de operario per ludibrium dici poſſet: *Hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare.* Core, Dathan, & Abiron contra Moyſen & Aaron ſuperbi calumniatores, nonne iuſtiſſimo judicio vſque ad infernum humiliati ſunt? Saul, cùm vellet magis ſapere quàm Samuel, neq; Deo obediret, nonne audiuit: *Pro eo, quòd abieciſti ſermonem Domini, abiecit te Dominus ne ſis rex?* Sennacherib rex Aſſyriorum, quàm ſuperbus, & quàm contumelioſus fuit in Iudæos, & Deum Iudæorum? quàm autem citò ſubuerſus eſt cum omni exercitu ſuo? itaq; nihili

Gen. 3. 22.
Gen. 11. 4.
Luc. 14. 30.
Num. 16. 4.
1. Reg. 15. 23.
Iſa. 27. 38.

habitus est, vt eum proprij filij Adramelech, & Sarasar in templo Nesroch crudelissimè
Dan. 4. 7. contrucidarent. Nabuchodonosor ex fastuoso homine propemodum in bestiam, certè in bestiæ ignobilitatem degenerauit.
Iudith. 14. 16. Holofernem alterum gradiuum Martem feminea manus quantùm deiecit? Ipse hostis dicere coactus est: *Vna mulier Hebræa fecit confusionem in domo regis Nabuchodonosor, ecce enim Holofernes iacet in terra, & caput*
Esther. 4. 9. *eius non est in illo.* Aman super nubes gradiens, seq; ipsum, præ magnitudine, non capiens, quàm ignominiosè sublimatus est? qui cum rege & regina solus in mensa accubuerat, quantum postea gentis suæ dedecus in patibulo pependit, exemplum superbo-
2. Mach. 9. 9. rum? Quid Antiocho insolentius, quid miserius? quò altiùs se sè extulit, eò grauiùs à diuina vindicta percussus est, *ita vt de corpore impij vermes scaturirent, ac viuentis in doloribus carnes eius effluerent, odore etiam illius & fœtore exercitus granaretur, & qui paulò ante sidera cæli contingere se arbitrabatur, eum nemo poterat propter intolerantiam fœtoris por-*
Act. 12. 21. *tare.* Herodes quoq; vterque, quàm infami morte perijt? illum pediculi, hunc illius nepotem repentina similis percussio, & subitum

bitum de cælo exitium sustulerunt. Quare in illum sic iuuenes lusimus.

Es Dux, es Imperator, esq; legatus.
Optare quid vis amplius? Negas isthac?
Indusium inspice, copias tuas cernes.

Alter autem Herodes vestitus veste regia, cùm sedens pro tribunali, summa lubentia audiuisset populum acclamantem: *Dei voces & non hominis*, itidem de sede graduq; deiectus superbiam condignè luit: nam *confestim percussit eum Angelus Domini, eò quòd non dedisset honorem Deo: & consumptus a vermibus expirauit.* Ita minutissima animalia in grandes illos vel Dei simios, vel persecutores immissa sunt, vt supercilium ponere, & cristas vel inuiti demittere cogerentur, si à vilissimis bestijs deuorarentur, qui se ipsos Deos facere conabantur. Hoc superbiæ remedium etiam D. Chrysostomus dedit, cùm dixit: *Pensa naturàm nostram, ex quibus constat, & quò desinit. Cogita, cùm dormis, quo sis dignus: nonne vel minima bestia te posset interimere?*

Act. 12. 21.

S. Chrys. hom. 49. ad pop. Antiochen.

§. IV.

Diocletiani superbia itidem à vermibus castigata.

Diocletianus Imp. post triumphum de Persis

Carol. Sigon. lib. 1.

de occid. Imp. An. Dom. 297 ex Nicephor. l. 7. cap. 20.

actum, hanc tantam felicitatem, tamq; prosperum fortunæ obsequiũ capere animo non potuit; siquidem moderatione prorsus in superbiam versâ eo vsque insolentia prodijt, vt se posthac, mortalitatis oblitus, tamquam Deum adorari voluerit. Nam proijcere se homines venerabundos, atque osculum pedibus figere pati cœpit, & gemmas vestibus calceisq; inseruit; cùm ante ipsum omnes Imperatores consulari tantùm salutatione contenti fuissent, solam chlamydem purpuream priuato habitui adiecissent. Is autem, vt ait Nicephorus, diuinis expetitus plagis, toto primùm corpore tumorem ingentem concepit, quo deinde variè disrupto, lentè ita emarcuit, vt blasphema eius & impia lingua, quæ iniquitatẽ in altum euomuerat, intra fauces ipsas vermium vim proferret, qui ex ore illius prorepentes fœtore peßimo locum habitationis omnem replebant. Postremò autem, more canis, quàm maximè latrans, scẽleratam & nefariam cum violentia quadam exhalauit animam.

§. V.

Cosrhoæ regis superbia humiliata.

Ne quisquam sceptra adoret, aut reges Deo æquet, ecce vel Imperatores viui à vermibus cruciantur, & purpurati Principes facti sunt pediculosi; vt non solùm despiciantur,

antur, verùm etiam velut cadauera, ob infamem pædorem, execrabiles nauseentur. An illis iniuria irrogatur? Nequaquam. Nam quia *superbia eorum, qui te oderunt, ascendit semper*, & fœtet ante te, Domine, iustissimè fœtorem fœtore plectis. *Nullum malum par elationi*, ait S. Chrysostomus, *Hominem reddit dæmonem, blasphemum, contumeliosum, periurum, cupidum cædium & homicidiorum. Elatus semper in doloribus viuit, semper indignatur; semper mœret, nihil est, quod eius explere possit libidinem. Sicut enim auari quantò plura acceperint, tantò pluribus egent: sic superbi quantò maiori funguntur honore, tantò plus concupiscunt.* An non, ob hoc ipsum, deprimendi? vituperandi? mille contumelijs afficiendi? Quemadmodum Deus irascitur illis, qui fulmen ac tonitru imitantur, eosque in Tartara præcipitat, vt Salmoneum, sic superbis & elatis indignatur, qui magnitudinem æmulantur, non exprimunt bonitatem. Cuius rei insigne exemplum recitat Siffridus Presbyter, in hunc modum. *Anno tertio Heraclij Imperatoris qui fuit LXI. à Cæsare Augusto, permittente Deo flagellari populum suum per sæuitiam paganorum, Cosrhoes Persarum Rex, omnia ferè regnater-*

Psal. 37. 23.

S. Chrys. hom. 43.

Siffrid. Presb. lib. 1. Epitomes An. Dom. 612.

Baron. tom. 8. An 614.

na terrarum suo imperio subiugauit. Ierusalem veniens à sepulchro Domini territus rediit, sed tamen partem Crucis sancta, quam Helena ibidem reliquerat, asportauit. Volens coli ab omnibus vt Deus. In currum ex auro, inter subtiles etiam & occultos ductus, quasi Deus, desuper aquam infundebat, & in specu subterraneo equi quadrigas trahentes in circuitu, vt quasi currum mouerent, & tonitru simularent. Filio igitur suo regno tradito, in tali fano profanus residet, & iuxta se Crucem Domini collocans appellari se ab omnibus Deum volebat, & sicut legitur in libro de naturali officio, ipse Cosrhoes in throno residens, tamquam Pater lignum Crucis à dextris posuit loco Filij, & gallum à sinistris loco Spiritus sancti; se verò Patrem iussit nominari. Tunc Heraclius Imperator exercitum copiosum collegit, & contra filium Cosrhois iuxta Danubium fluuium dimicaturus aduenit. Tandem vtriusque principibus placuit, vt ipsi super pontem lapideum confligerent, & qui victor existeret, ipse sine damno vtriusq; exercitus Imperium vsurparet. Decretum etiam exijt, vt quicumq; principem suum iuuare prasumeret, cruribus & brachijs abscissis, continuò in flumine mergeretur. Et Heraclius totum se Deo obtulit, & sancta Cruci se deuotione, qua potuit, com-

commendauit. Ambobus itaq; in conflictu durantibus, Heraclio victoriam Deus tribuit, & cunctum exercitum suo Imperio subiugauit, adeò vt vniuersus populus Cosrhoæ fidei Christianæ se subdiderit, & sacrum baptisma susceperit. Cosrhoes autem ignorabat exitum belli, quia cùm omnibus odio esset, id à nemine ei intimabatur. Heraclius improuisò ad eum peruenit, & in throno aureo eum sedere reperiens, eidem dixit: Quia lignum S. Crucis secundùm modum tuum honorasti, si baptismum & fidem Christi susceperis, adhuc vitam & regnum à pacis obsidibus obtinebis: sin verò implere contempseris, gladio meo te feriam, & caput tuum pracidam. Cùm ille acquiescere nollet, extracto gladio protinus eum decollauit. Sic Siffridus, Breuiarium Rom. 14. Sept. à Sinochio proprio filio occisum ait. Ita theatralis Deus, Deus pariter & homo esse desijt, vitam simul & personam exuens. An non meritò? Iam dudum diuina æquitas *Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.* Luc. 1. 52.

§. III.

Confusio in pœnam.

In plerisq; vrbibus catasta est, in qua rei ludibrio exponuntur; & vulgaris pœna est, vt adulteri, vel adulteræ, cum cereo, vel virgis,

virgis, in ignominiam, ante fores aditusq; templorum statuantur. Ita iudex quoq; diuinus peccatores infamiâ punit, in exemplum & emendationem aliorum, vt si erubescere nolint, non faciant erubescenda. De tali dicitur: *Diripuerunt eum omnes transeuntes viam: factus est opprobrium vicinis suis. Exaltasti dexteram deprimentium eum: laetificasti omnes inimicos eius. Auertisti adiutorium gladij eius: & non es auxiliatus ei in bello. Destruxisti eum ab emundatione: & sedem eius in terram collisisti. Minorasti dies temporis eius: perfudisti eum confusione.* Quid miratur is se diripi, qui pauperes diripuit, vt ditaretur? quid queritur, se esse opprobrium vicinis suis, qui ipse despexit vniuersos? quid de iustitia Dei dubitat, quando videt se desertum in bello, & hostes suos triumphare, qui abusus est potentia, itaque subditos contra ius & fas pressit, vt ipse loco hostis haberetur? Pauperes, egeni, religiosi, quos auari deglubunt, cùm alioqui pro eis vota ad Superos facere deberent, iniuria prouocati hac oratione vtuntur: *Induantur, qui detrahunt mihi, pudore: & operiantur, sicut diploide, confusione sua.* An non debet iniquissimè pressos exaudire Deus? & prementes premere vi-

Psal. 88. 42.

Psal. 108. 29.

re vicissim? An non mulier, seu anima potiùs in ruborem danda est, *quæ confusione res dignas gerit?* Numquid, *Qui priùs respondet, quàm audiat, stultum se esse demonstrat, & confusione dignum?* Deniq; sicut *honor & gloria in sermone sensati*, ita *lingua imprudentis subuersio est ipsius. Non appelleris susurro*, ait idem, *& lingua tua ne capiaris, & confundaris. Super furem enim est confusio & pœnitentia, & denotatio peßima super bilinguem: susurratori autem odium, & inimicitia, & contumelia.* Hæc talia, isti tales merentur. Atq; vtinam icti saperent, ne *operiantur, sicut diploide, confusione sua*, & non solùm in hac vita, sed etiam in altera, æterna confusione induantur.

Prou. 12. 4.
Prou. 18. 13.
Eccli. 5. 15.

§. VII.

Confusio in medicinam.

Est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gratiam & gloriam: tum scilicet, si admoniti de errore resipiscant. Hinc ait Psalmista: *Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum, Domine.* Potest enim contemptus & ignominia aperire homini oculos, vt & suam videat miseriam, & mundi agnoscat vanitatem. Qualem historiam ex PP. Dominicanorum Annalibus

Eccli. 4. 25.
Psal. 82. 17.

recitat

Hieron. Platus lib. 3. de bono stat. Relig. cap. 38.

recitat Hieronymus Platus, in hunc ferè modum: *In eodem quoque Ordine* (Dominicano) *eodem etiam ferè tempore, illustris fuit omni item sanctitatis & doctrinæ laude Petrus Consaluus, cuius conuersioni causam dedit res leuis in speciem, sed quæ mundi vanitatem ei planè ostendit. Nam cùm Episcopo Valentino nepos esset, & ab eo opima beneficia adolescentulus adhuc ante legitimam ætatem consequutus esset, quibus ille ad delicias, & inanem fastum fruebatur, ita contigit, vt quadam die, dum in equo vnà cum aliquot æqualibus tota vrbe, hìc, illic, lasciuiret, in profundum lutum caderet; ex quo cùm totus madidus ac cœnosus extractus esset, accidit insuper vt à puerorum manu, qua fortè circumstabat, cum risu & scommate multo procaciter exciperetur. Qua re pudore suffusus, sibiq; ipsi iratus, ita secum loqui cœpit; quandoquidem sic à mundo, cui seruierat, tractaretur, se quoque vicissim eum tractaturum, vt decebat. Itaq; eodem momento constituit se Deo famulaturum, quod etiam paulò pòst cum magna ciuium omnium admiratione aggressus est in ea, quam dixi, familia.* Quin & regum superbia domita est contusione. Canutus Daniæ rex & Angliæ, aliquando sedili in littore posito dixisse fertur; *Mare regni mei*

Polydor. Virgil circa finē lib. 7. ex Chron. German,

pars

pars es, itaq; mihi obtemperes: volebet nimirum, vt homines dicerent: *Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei?* Sed aliter res euenit, nam protinus contrarium factum est: mox enim mare, impetu facto, sinum eius liberaliter irrigauit. Quare territus rex uuidis vestibus de solio surrexit, & tam lautè habitus, *Vana est*, dixit, *omnium regum potestas: solus Deus omnipotens.* Itaque coronâ Cruci impositâ, post illa, pietatis cultor, & modestiæ exemplum fuit. Mare igitur, *Dum non pareret, docuit parere;* & regem, quem voluit docere, cuius potentiæ esset, pudefecit. Matth. 8. 27.

CAPVT XIV.

Hypocritas detectos iustissimè, pro quæsita laude, ignominijs omnibus appeti & concîdi.

§. I.

Quibus similes sint Hypocritæ?

Diogenes cuidam sibi placenti, quòd leonis exuuio tectus ingrederetur: *Non tu desines,* inquiebat, *virtutis stragulas pudefacere?* scilicet indecens esse existimabat, quòd homo mollis Herculis amictum Laërt. lib. 6. cap. 2.

amictum ſibi vendicaret. Plurimi ſunt in Dei Eccleſia in ſpeciem boni, moribus mali; qui, more Phariſæorum & falſorum Prophetarum, *veniunt in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Verbis profitentur ſe Catholicos, re ipſa ſunt multis hæreticis deteriores. Confitentur ſæpe, ſacram Synaxin adeunt frequenter, *exterminant facies ſuas, vt appareant hominibus ieiunantes;* ſed ſimiles ſunt Antipatro, cuius frugalitatem nonullis laudantibus, quòd alienam ab omnibus delicij [illegible]ſteramq; vitam ageret: *Foris*, aiebat [illegible]cander, *albo vtitur pallio, intus verò totus eſt purpureus*, notans fictam illius parſimoniam. A talibus Eccleſia obſidetur, premitur, contaminatur; ob hos contemnitur, quòd tales habeat, tamquam ſcabioſas oues. Sed ſunt in grege, vt Vlyſſes quondam. In agro Dominico creuerunt, ſed lolia ſunt; miſcentur frugibus, ſed ventus paleas eſſe conuincit. Reti includuntur, ſed maris retrimenta ſunt, & hydri, non piſces. Ouillum eſt velus, lupinum ingenium, vno verbo, hypocritæ, fictores, ſimulatores, irriſores pietatis, inſidiatores religionis. Atque vtinam ſæcularium dumtaxat multi tales exiſterent, &

Matth. 7. 15.

Matth. 6. 16.

Plutarch. in Reg. & Imp. Apoph.

& non etiam aliquammulti Ecclesiasticorum, qui inani fidei professione gregem Dominicum agnoscunt, quem vitæ libertate vitijsq; infamant. Non accuso hîc eos, qui non sunt tales, ne sibi arripiant irascendo, quod reis dicitur, vt à se amoueant dolendo. Sunt certè qui cum Antipatro foris *albo pallio* vtuntur, vt emergant, vt gratiam Principum venentur, intus *toti sunt purpurei*, & conspersi sanguine innocentum. Qua de caussa eos meritò Christus in hunc modum alloquitur: *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ à foris parent hominibus speciosa, intus verò plena sunt oßibus mortuorum, & omni spurcitia. Sic & vos à foris quidem paretis hominibus iusti: intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate*, iram Dei in vos, & alios vobiscum prouocantes, *multorum caussa malorum.* Matth. 23. 27.

§. II.

Hypocritas meritò puniri.

An non talibus exuuiæ Herculis detrahendæ? an non exuendum pallium album? An non in apricum proferendi, & de ipsa laudis ambitione in ruborem dandi sunt? Et facit hoc scrutator cordium Deus, [illegible]utiùs lateant, & plus noceant. Nam [illegible] Aristotele Aristoti lib. 9. Ethic.

ſtotele teſte, *qui fingit ſe amicum, & non eſt peior eſt eo, qui facit falſam monetam.* Percu[illegible] ergo meretur, vt, ſi corrigi non vult, ſaltem innoteſcat, atque ipſa plaga adactus ſe ſepa[illegible] ret à bonis. Vt enim motu & calore, ea quæ diuerſæ naturæ ſunt, verùm confuſa, ſe[illegible] iunguntur; vt butyrum à lacte agitatio ſe[illegible] cernit; vt paleas à tritico diuidit turbo, au[illegible] ventilabrum; vt metalla omnia calor à[illegible] alijs diſiungit; ita concuſſio & ignis tribu[illegible] lationis diuerſos animos commouet; laten[illegible] tium cogitationum diſcrimina detegit; d[illegible] ſuo quemque ordini remittit. *Nemo potest perſonam fictam diu ferre, ficta in naturam ſu[illegible] am citò recidunt.* Sed tum maximè, cùm tan[illegible] guntur, mouentur, vruntur. *Tutò ſerpens po[illegible] ſtifer tractatur, dum riget frigore, non deſun[illegible] tamen illi venena, ſed torpent.* Ignem illi ad[illegible] hibe, & ſerpentem experieris. Tales vt de[illegible] tegat Deus, vrit, & in fornace tentationis probat, ac turbine perſecutionis de area ſu[illegible] euentilat. Fulgent vt aurum; ſi lapidem ad[illegible] moueas Lydium, aut prunas, mox ſcoriam ſuam loquuntur: forma videtur, ſed fucus eſt, quem diluens tempeſtas lutum facit. Ri[illegible] dent, quàm diu fauor fortunæ adeſt; in tran[illegible] quillo petræ, in turbido ſpongiæ. *Fremit nulla*

Iuuen. Sat. 2.

nulla fides. Is, qui Cato videbatur, cùm sol fulgeret, totus contrahit se se, quàm primùm cælum nubibus obducitur; vt dicere possis;

Vbi vultus ille, & victa maiestas viri: Senec. in
Atque habitus horrens, prisca & antiqua Hippol.
appetens,
Morumq; senium triste, & adspectu graue?
O vita fallax! abditos sensus geris,
Animisq; pulchram turbidis faciem induis,
Pudor impudentem celat, audacem quies,
Pietas nefandum, vera fallaces probant,
Simulantq; molles dura.

Sed tam diu simulant, quàm diu prodest fictio. Alio tempore, vel apud alios sunt alij. S. Basilium audi: *Non silebo polypi dolos ac fu-* S. Basil.
racitatem. Is cuicumque saxo adhaserit, illius hom. 7. in
colorem subit, atque adeò, vt piscium complures Hexæm.
ad ipsum de improuiso nantes, tamquam ad saxum appellant, paratamq; se prædam illi offerant. Tales sunt hypocritæ, qui sobrietatem cum sobrijs laudant: intemperantes sunt cum intemperantibus, atque ad id, quod cuiq; placet, suam omnino sententiam vertunt. Quos euitare facilè nemo potest, propterea quòd pietatis prætextu prauitas eorum fucata & adornata profundè latet. Hos ergo extrahit Deus, & despicien-

dos proponit; vt, vbi laudem fauoremque quærunt, ibi despectum & ignominiam re-
Iob. 8. 13. periant. *Spes hypocrytæ peribit. Non ei placebit vecordia sua, & sicut tela aranearum fiducia*
Iob. 36. 13. *eius*: quia, vt in eodem Iob legimus, *Simulatores & callidi prouocant iram Dei, neq; cla-*
Ierem. 9. *mabunt, cùm vincti fuerint*. Et apud Ieremi-
8. am: *Pacem cum amico suo loquitur, & occulti ei ponit insidias. Numquid super his non visitabo? dicit Dominus*. Visitabo, ferro rimabor, gladijs euiscerabo; flammis illustrabo, vt detegatur malitia eorum. Eodem loco sacrificabat Cain & Abel; parentes vtriusque pietas oblectabat: tentatio simulationem Caini ad summa prouexit. Contemptâ diuinitus hostiâ suâ, fratri inuidet, innocuum occidit: cædem à Deo ignorari existimat. Hypocrita erat, fratrem oderat, Deum om-
Gen. 4. 9. niscium negabat: *Nescio*, inquit, *Num custos fratris mei ego sum?* Idcirco Deus illum eiecit à facie sua, vt esset vagus, & tremens in terra, nec, datâ etiam securitate vitæ, pudore atq; anxietate leuaretur. Ad eumdem modum aliorum etiam hypocritarum causâ clades fiunt, vt puniantur, & detegantur, atq; à veris Christianis separentur, quos fallacijs suis seducere voluerunt. *Et erunt*, in-

quis

quit Isaias, *qui beatificant populum istum, seducentes: & qui beatificantur, præcipitati. Propter hoc super adolescentulis eius non lætabitur Dominus: & pupillorum eius, & viduarum non miserebitur: quia omnis hypocrita est, & nequam, & vniuersum os locutum est stultitiam.* Isa. 9. 16.

§. VI.

Nostro quoque seculo esse Hypocritas, qui puniri, ac dedecore affici mereantur.

Ante annos plus centum, vna religio Catholica totâ ferè Europâ celebrabatur; eam vix hæresis vlla infestabat; plena erant templa, monasteriaque, & consensu simul habitabant. Vbi autem libertatem carnis, & noua dogmata tonsus Apostata vulgauit, excisi sunt rami, folia leuia variarum doctrinarum ventis rapta sunt, quia tenui vinculo tenebantur, pedunculos pruina suo frigore adusserat, matura erant naufragio Fidei pectora, refrigeratâ charitate. Sæculares sibi videbantur legibus soluti, quia eas calcabant; licentiam amplexabantur, quia se numquam perituros stolidâ confidentiâ imaginabantur. Clerici plurimi, & religiosi tamquam ad Berecynthiæ tibiam, abiectâ pietate, violatis votis, magnis agminibus,

ad Veneris idolîa conuolabant. Vnde tam ſubita mutatio? *Erant in nobis, non erant ex nobis.* Hypocritæ erant, id erant, quod ſe fuiſſe fatetur Lutherus, ſcortatores, ſacrilegi. Vitia celerrimum ſectæ incrementum attulerunt; captâ occaſione, citò fecerunt, quæ dudum meditabantur. Vitia ad patrocinium ſuum profugerunt, non mirum placuiſſe hypocritis auctorem, qui metum peccatis demeret & pudorem. Errant, qui ſubitam apoſtaſiam veritati & virtuti tribuunt: tentatio proſtrauit, ſed ruinæ ſuæ amantes. Licentioſa doctrina, blandus error, vitiorum prurigo calcaria addidit, ſed currentibus, & ſua ſponte ad libidines adhinnientibus. Hos candidatos hæreſeon, è Dei populo tentatio euomuit, & confuſionis principes, principumque adiutores fecit ſatan: modica vexatio, quid lateret, aperuit: paruo ſectum vulnere vlcus effudit ſaniem purulentam. *Lupus tectus pelle ouina, per vocem cognoſcitur*, ait S. Chryſoſtomus, *& per agrum ouis balat inclinata deorſum; lupus vlulat contra cælum; hoc ſuperbia, illud humilitatis ſignum: ouis herbam manducat, lupus carnem.* Ita, quæ oues putabantur, cum pudore ſe eſſe lupos prodiderunt, exigua

§. Chryſ. in cap. 7. Matthæi. vel quis alius.

exigua oblata occasione. Adhuc honorarentur, si se se vt oues gererent, si vitia laterent; quæ vbi professi sunt, palàm ostenderunt, se antea quoque ignominia dignos fuisse, sed instrumenta nequitiæ suæ explicandæ defuisse. *Hi oues sunt habitu*, inquit S. Bernardus, *astu vulpes, actu & crudelitate lupi. Hi sunt qui boni videri, non esse; mali non videri, sed esse volunt. Mali sunt, & boni videri volunt, ne soli sint mali: mali videri timent, ne parum sint mali.* Aliquos, nostra quoque ætate latitare inter nos tales, valde credibile est, qui vt fortunas teneant, nouos dominos demereantur, mutaturi religionem, vendituri fidem, castra hostium, & suam iniquitatem, positâ laruâ, completuri sunt. Nobiscum versantur, ieiunant, orant, conciones adeunt, Sacramentis vtuntur; aliud hominum oculis dant; aliud in cordibus videt cuncta intuens Iudex. Vbi hostis floruerit; vbi Mars noster vacillauerit, vbi se aliqua species periculorum obiecerit; vbi veritas in angustum venerit; mox in ignominam desinet simulata virtus; quia mox possidebit tremor hypocritas, & fidem lucris suis damnosam, sine conscientia, cum perfidia quæstuosa commutabunt; & perdet

S. Bernardus serm. 66. in Cantica.

honorem suum scoria ab auro separata. Igitur his prætextu dumtaxat opus est, vt tales se ostendant, quales sunt. *Corpora peccatorum sepulchra dicuntur mortuorum, quia anima mortua est in corpore peccatoris. Sicut ergo sepulchrum, quàm diu clausum est*, ait os aureum, *pulchrum videtur foris: si autem apertum fuerit, horribile est: sic & simulatores bonorum, quàm diu non cognoscuntur, laudabiles sunt, cùm autem cogniti fuerint, abominabiles.* Quis faciet, vt cognoscantur? Tecta vulpes est hypocrita, *Quis reuelabit faciem indumenti eius? portas vultus eius quis aperiet?* Dominus, qui est scrutator cordium, & tribulationis ventilabro purgat aream suam; tunc enim grana manent, stipulæ auolant.

S. Chrys. hom. 45. in Matth.

Iob. 41. 4.

§. IV.

Bene credentes, sed malè fundati aduersis prehantur; & agnoscuntur.

Sunt alij, qui verbum Domini cum gaudio receperunt, in quibus vera fides, spes, charitasque studio virtutum, felici germine pietatis, expectationem perfectionis mouent; attamen radicem perseuerantiæ non habent, idcirco primo persecutionis exortu ardore tentationis exarescunt. Ad tempus credunt, quàm diu sine cruce Euangelio fruun-

fruuntur; vbi raptor arcas expilat, tortor instrumenta sæuitiæ explicat, ad primum impetũ expallescunt, & concidunt. Petrum ancillulæ vox post magnificas pollicitationes exanimauit. In tranquillo bene nauigant; cùm procella incubuit, brachia remittunt, clauum deserunt: sic tota structura virtutum corruit. Vidua est virtus, quam nulla perseuerantia firmat. Persecutio igitur est constantiæ exercitium, leuitatis redargutio. Tot millibus Martyrum cessêre tortores, millia quoque lapsorum tortoribus succubuêre. Discrimen Christianorum persecutio ostendit; ignauum militem à strenuo acies discernit. Inter ligna siluarum alia sub dio putrescunt, alia in laquearibus regum inaurantur, ascia & dolabra probata perficiunt, reijcula vligo consumit. Hi quidem non fingunt, neque falsa est, aut fucata eorum pietas; ob inconstantiam tamen fallunt, & falluntur, nam post optimum florem desinunt in fungum. Neque refert ex quo vino vappa fiat. Si vappa est, sine honore est; neque laudatur, quidquid fugit.

§. V.

Malitia simulantium pietatem.

Quamquam omnino peior est ignomi-

niaq;

niaq; dignior, qui religionem simulauit, quàm qui amisit. Quia *nulla res sic exterminat bonum, sicut simulatum bonum; nam manifestum malum quasi malum fugitur, & cauetur; malum autem sub specie boni celatum, dum non cognoscitur, non cauetur; sed quasi bonum suscipitur. Sic serui diaboli tunc pessimè Christianitatem corrumpunt, quando se simulant Christianos.* In adagio est *Malus vbi se bonum simulat, tunc est pessimus.* Intus Nero, foris Cato, totus ambiguus, monstrum est, velut quædam bestia ex hirco & ceruo compacta. Quapropter etiam *Hypocrita id est, histrio vocatur is, qui in theatro alienam faciem sumit, vt seruus existens, sæpenumero Domini, & priuatus regis: sic & in hac vita ad suos mores orchestras atque theatrum, exercentur, qui alia corde gerentes, alia extrinsecus hominibus præ se ferunt.* Ob quod mendaciũ fallaciamque non solùm coram toto mundo, in die nouissimo pudefient; sed etiam in hac vita plerumque deprehensi, tantò vehementiùs erubescunt, quantò diutiùs doctiusque hominum oculos deceperunt. Vxorem quidam duxerat, & forma captus, & vestium fragrantia; quam deinde tantò peiùs odit, quia comperit, eam moscho ac peregrinis

S. Chrys. in cap. 7. Matth. hom. 19.

S. Basilius hom. 1.

regrinis odoribus vsam, quòd illi anima fœteret; ne autem rugæ, & luror apparerent, fucum fecisse. Ita fœdiùs sordent, quos intelligimus pietatis specie turpitudinem condiuisse; aut criminum suorum maculas stibio virtutum pinxisse. Bellè S. Gregorius Nazianzenus hypocritam comparat *meretrici, quæ sicut cùm natiua pulchritudine destituta est, ad colores, pigmenta, & fucos, confugere solet; ita hypocrita, cùm specie solida perfectaq; virtutis careat, adumbrationem quamdã pietatis externam simulat, qua eorum oculos retinet, qui adumbrata virtutis simulatione capiuntur.* Fucata nemo amat. *Cùm vestieris te coccino, cùm ornata fueris monili aureo, & pinxeris stibio oculos tuos, frustra componêris; contempserunt te amatores tui, animam tuam quærent.* Ad reliqua flagitia Iezabel accessit, quòd *depinxerit stibio oculos*, & alia voluerit videri, quàm esset; itaque repentè de fenestra iussa est præcipitari. Numquam lepra notatus fuisset Giezi, nisi auaritiam suam mendacio tegere voluisset. *Vnde venis Giezi?* ait Elisæus. respondet ille: *Non iuit seruus tuus quoquam.* Ob quam falsissimam excusationem, lepra coopertus est; quam & ad posteros transmisit in monimentum dissimula-

5 Greg. in orat. de morte patris sui.

Ierem. 4. 30.

4 Reg. 9. 30.

4. Reg. 5. 25.

mulationis; pulchrior futurus, si non melior videri, quàm esse cupiuisset. Quis Herodem pediculis, & longè maiore ignominia non iudicat dignum, qui fallacissimo corde hospitibus Magis dixit; *Ite, & interrogate diligenter de puero: & cùm inueneritis, renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum!* Alia mens, alia verba erant. Sicut stannum, quod est candidum, sed nigras pingit imagines, simulabat hypocrita, se adoraturum, quem decreuerat occisurum. Pudefacti sunt sæpius etiam Scribæ & Pharisæi, quibus hoc scelus identidem obiecit Christus. Sed maximè ad hanc classem pertinet Iudas, infamis Apostolus, qui amicitiam simulans, hostem egit, immò proditorem. Nec censuit mitissimus IESVS tantam rei indignitatem dissimulandam, sed inconuenientissimam rem opprobrans dixit: *Iuda, osculo Filium hominis tradis?* Hæc hypocrisis laqueo, immò & inferno digna fuit, & ignominia sempiterna. Quia etsi *abominatio Domini est omnis illusor*, maxima tamen abominatio est is, qui non solùm hominibus, verùm etiam ipsi Deo voluit illudere; quasi scilicet non vidisset, aut sciuisset, quo animo impurum illud osculum afferret.

Matth. 2. 8.

Luc. 22. 49.

Prou. 3. 32.

§. VI.

§. VI.

Quàm meritò Deus Hypocritas detegat, & puniat?

Sunt quædam vitia, quæ in hac vita occulta, ad alterius vitæ tribunal reseruantur; sed hypocrysis, quæ vult videri, quod non est, præcipuè meretur etiam in terris detegi, & in confusionem suam manifestari. Aliquando vitium, quod clam alitur, se ipsum prodit. *Numquam*, ait Seneca, *bona fide vitia mansuescunt: tigres & leones numquam feritatem exuunt; aliquando submittunt, & cùm minimè expectaueris exasperatur tornitas mitigata.* Aliquando, & sæpissimè diuinus Iudex simulata manifestat fuisse simulata. Quo pacto Gabaonitæ mentientes in fraude deprehensi à Iosue puniti sunt; qui *mulctauit eos vilioris obsequij ministerio. Clementior sententia, sed diuturnior*, ait S. Ambrosius. *Quid euidentius*, inquit idem, *eo, quod Ananias, quia fraudauit de pretio agri sui, quem ipse vendiderat, & portionem pretij tamquam summa totius numerum ante pedes posuit Apostolorum, sicut reus fraudis interijt? licuit vtique illi nihil offerre, & hoc sine fraude fecisset: sed quia fraudem admiscuit, non liberalitatis gratiam reportauit, sed fallaciæ pœnam exoluit.*

Senec. ep. 87.

Iosue 3. 6. 9.

S. Ambr. lib. 3. de offic. c. 10.

Act. 5. 3.

Idem Ambros. lib 3 de offic. c. 11.

Apud

Anton. Panormitanus lib. 2. cap. 9. de reb. gestis Alphonsi, & Æneas Syluius de eius dictis.

Apud Panormitanum: *Cùm Alphonsus Rex Aragoniæ & Neapolis esset apud Ænariam, in quam vnà cum victoria Aphricanum morbum intulerat, & inaudito genere pestis laboraret exercitus, renuntiatur ei inter cæteros Antonium Picentem Ordinis Eremitarum, nobilitatum post mortem hypocritam, per summos cruciatus animam exhalasse, iactando plurima in Christum Dominum & Virginem eius matrem conuitia atq; blasphemias. Hic est ille Antonius, qui quadraginta dies & noctes perpetuò ieiunare ferebatur, qui Italiam, Siciliam, atque Hispanias compleuerat nomine sanctitatis & abstinentiæ; pluribus locis cella præclusus, & à custodibus obseruatus nihil edens aut bibens, quoniam in præuisa ac prætenta cella, in qua nihil, quod vel obseruare liceret, inesse videretur. Cæterùm Angelos ei quotidie ministrare, ac confabulari solitos opinabatur. Verùm ipsi intus in cella erant candelæ crassiores, exteriùs quidem & superfuforiè cerata: sed in quibusdam fistulæ cannarum concludebantur farina infarta, quæ ex contritis phasianorum & caponum carnibus saccharo ac aromatibus immixtis condiebantur. Aiunt & cingulum gestasse fistulatum, plenum nectare, quod hypocraticum vocant. His epulis clanculum vescebatur, vir habitus æquè sanctus,*

ctus, & mortalium omnium, qui vmquam fuerant, aut essent, vulgi opinione abstinentissimus. Is igitur cùm renuntiaretur Regi vermiculis & acerbissimo genere mortis absumptus, dixisse fertur; Propterea Deum in hypocritas tantopere sæuire, quòd dum homines decipiunt, interponant Deum ipsum tamquam sceleris mediatorem: ideoq; vt plurimùm viuentes adhuc plecti in oculis hominum, quos Dei nomine fefellissent; vt intelligant mortales, à tali monstro maximè sibi cauendum esse, quòd Deum ipsum, nedum post mortem, sed etiam in vita ipsa, haberent indubitatum vltorem. Par est enim vt iustissima Veritas pudefaciat simulatores. Quo pacto & mendicus ille, qui, vt à S. Epiphanio stipem impetraret, mortuum se simulans, verè à socio mortuus est repertus, teste Cassiodoro; vti & alter ille, qui simili fraude conatus est S. Gregorium Thaumaturgum decipere. Terribile est, & verè dictum ostendit: *Non veniet in conspectum Dei omnis hypocrita*, quod D. Gregorius his verbis enarrat. *Est apud nos nunc Anastasius ex Isauria presbyter, qui in diebus suis Iconij rem terribilem narrat euenisse. Ibi namque, vt ait, quoddam monasterium Thongolatom dicitur, in quo quidam monachus magnæ æstimationis habebatur.*

Cassiodor. in hist. Tripart. lib. 9 cap 48.

S. Greg. Thaum.

Iob. 13. 16.

S. Greg. lib. 4. Dial. cap. 38.

tur. Bonis quippe cernebatur moribus, atque in omni sua actione compositus, sed sicut ex fine ru patuit, longè aliter, quàm apparebat, fuit. Nam cùm ieiunare se cum fratribus demonstraret, occultè manducare consueuerat. Quod eius vitium fratres omninò nesciebant. Sed corporis superueniente molestia, ad vitæ extrema perductus est. Qui cùm esset in fine, fratres ad se omnes, qui monasterio inerant, congregari fecit. At illi tali, vt putabant viro moriente, magnum quid ac delectabile se ab eo audire crediderant. Quibus ipse afflictus, & tremens compulsus est prodere, cui hosti traditus cogebatur exire. Nam dixit: Quando me vobiscum credebatis ieiunare, occultè comedebam, & ecce nunc ad deuorandum draconi traditus sum, qui caudâ mea genua pedesq; colligauit: caput verò suum intra meum os mittens, spiritum meum ebibens extrahit. Quibus dictis statim defunctus est, atq; vt pœnitendo se liberare potuisset, à dracone, quem viderat, expectatus non est. Quod nimirum constat, quia ad solam vtilitatem audientium viderit, qui eum hostem, cui traditus fuerat, & innotuit, & non euasit.

§. VII.

Quàm diuersa sit mors Hypocritarum, & simpliciter Deo seruientium?

Hoc

Hoc tandem fine laudes ſuas euertunt hypocritæ, qui, dum coram hominibus bonam exiſtimationem aucupantur, de ipſa exiſtimatione per fraudem rapta; & à Deo, & ab hominibus damnati erubeſcunt; honorisq; loco duplicem contemptum ignominiamq; reportant, ſicut meretrix, quæ pro caſta vult haberi; nam & libidinis, & mendacij ſuſtinet reprehenſionem. *Quid diſturi ſumus*, ait S. Gregorius, *qui iniqua operibus docemus; & ſola voce ea, quæ ſunt iuſta pretendimus? oſſa ieiunijs atteruntur, & mente turgemus: corpus deſpectis veſtibus tegitur, & elatione cordis purpuram ſuperamus; iacemus in cinere, & excelſa non aſpicimus; doctores humilium, duces ſuperbiæ, omina facie lupinos dentes abſcondimus.* An non tales prodi merentur? De Euthymio magnæ ſanctitatis viro, inter cetera narrat Nicephorus ſequentem hiſtoriam: *Cùm Monachus quidam moreretur, qui egregiam virtutis & caſtitatis famam obtineret, impudicus autem prorſus eſſet, ſanctum hunc virum angelum horrenda ſpecie tridente graui animam ipſius, crudelem in modum, è corpore extrahentem vidiſſe, & vocem ſimul calitùs, occulta turpitudinis facinora apertè reuelantem, audiſſe. Alium quoq; pauperem*

S. Greg. in reg.

Niceph. lib. 14. hiſt. Eccl. cap. 52.

perem quemdam nudum in ſolo iacentem ab eo aſpectum eſſe, lacerum prorſus & pannis vilibus obſitum, cuius animam, qui multi ei praeſto aderant, Angeli reuerenter euocârint. Cui Dauid quoque cum ſummi concentus citharâ ſuâ affuerit, carminibus illam veluti demulcens atque producens. Vbi vides diuerſa facie, diuerſas animas tectas latuiſſe. Sub vili aſpectu erat mens pretioſa; & ſub fama caſtitatis ſumma turpitudo. De tali diuina eſt ſententia: *Reuelabunt cæli iniquitatem eius*; hoc eſt, per Angelos, & reliquos Diuos, & apparitiones detegent, quid ſub ouina pelle occultârit.

Iob. 20. 27.

§. VIII.

Quanta ſit vbiq; multitudo Hypocritarum?

Pauci ſunt fortaſſe ex hoc numero mortales? Enimuerò plurimi. Fridericus III. Imperator, cùm audiret quemdam dicentem, abiturum ſe aliquando in ea loca, in quibus nulli planè hypocritæ eſſent, reſpondit: *Vltra Sauromatas ergo, & glacialem Oceanum tibi eundum eſt. Sed cùm eò veneris, non omnino carebit hypocriſi locus, ſi modò & tu homo, non Deus es. Inter mortales enim nemo eſt, qui non ex aliqua parte fictus fucatusq; ſit.* Quis enim vitia ſua non tegit? quàm pauci virtutes

ſuas

ſuas non cupiunt ſciri & laudari? aut magis laudari, quàm merentur? Quotquot rei cùm ſint, vbi fatenda eſt veritas, ibi ſe ſe excuſant, hypocritæ ſunt. Quot ſub nomine amicitiæ hoſtem abſcondunt? *Apertè enim odiſſe, vel amare, eſt magis ingenui, quàm fronte occultare ſententiã.* Quot adulterant veritatem? &, ſicut Troianus equus, fallunt ſub ſpecie pietatis? Quot adeunt templa, qui conſpici volunt? quot ieiunijs ſe affligunt, vt appareant ieiunantes? quot flagellis corpus caſtigant, vt ſub ipſo ſacci tegumento vel ignoti laudentur, atq; ſeueri in ſeipſos videantur? Quot peculiaria & vitæ notabilia ſectantur, vt emineant? Mirifica res eſt, & monſtro ſimilis, quòd etiam inter Philoſophos, immò Religioſos inueniantur, qui, quia toga non ſplendet, imò quia ſordet & lacera eſt, laudem captant, voluntq; de ipſa humilitate ſuperbire. *Aſperum cultum, & vitioſum caput, & negligentiorem barbam, & indictũ argento odium, cubile humi poſitum, & quidquid ad laudem peruerſa vita ſequitur, euita,* ait Ethnicus. Vult ergo frontem populo noſtram conuenire; non quòd iſta aſperitatis opera ſint carpenda, ſed quòd carpenda ſint, ſi ideò fiant, vt inde laudemur, vnde

Cic. lib. de amicit.

Senec ep. 13.

nos non extollere, sed demittere velle videmur. Hypocrisis quippe est, virtutum simulatione clausum vitium abscondere, & arte palliare. Itaq; *quid in cunctis suis operibus hypocrita sperat, nisi reuerentiam honoris, gloriam laudis, à melioribus metui, sanctus ab omnibus vocari?* ait D. Gregorius. Hic morbus quàm longè lateq; vagetur, docet S. Hieronymus dum scribit, *Quamuis alijs vitijs carere possimus, hypocriseos tamen maculam habere non posse, aut paucorum est, aut nullorum.* Quid multis opus est, vt quanta sit copia hypocritarum constet, Christus ipse, vt seruum negligentem damnandum indicaret, ait eum hypocritis accensendum: *Diuidet eum*, inquit (Dominus) *partemq; eius ponet cum hypocritis, illic erit fletus & stridor dentium.* Cum quibus hypocritis? cum diabolo, qui cùm sit princeps tenebrarum, tamen ad fallendos homines *transfigurat se in Angelum lucis*; item cum hominibus diaboli imitatoribus, qui & ipsi, cùm intus sint, & in cute pleni immunditia & iniquitate, tamen secundùm externam speciem, venditant se, tamquam probos & sanctos. Et quod mirum est, quemadmodum sanctissimi virtutes suas tegunt, atq; ad honorem

S. Greg. lib. 8. moral.

S. Hieron. lib. 2. contra Pelagian.

Matth. 24. 51.

2. Cor. 11. 14.

à se

à se amouendum, peccata defectusque suos & ipsi propalant, vt videre fuit in Confessionibus S. Augustini, epistolis S. Hieronymi, lachrymis Petri & Magdalenæ, psalmis regij Prophetæ, alijsq; : ita grauissimi quique peccatores, qui facere assueuerunt

Candida de nigris, & de candentibus atra, occultatis nefandis criminibus, ante oculos hominum omnem modum sanctitatis ostendunt. Adeò vt magi, & sagi, & venefici, & qui suo se sanguine orco manciparunt, templa adeant, manus, oculosq; in cælum tollant; ceruicem torqueant, suspirent, lachrymentur ficto fletu; confiteantur, communicent, dent eleemosynas; immò & miracula se patrare fingant, aut certè conentur. Hoc videre fuit in Simone mago, qui *videns etiam ab Apostolis, signa & virtutes maximas fieri, stupens admirabatur; item cùm vidisset, quia per impositionem manus Apostolorum daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam &c.* Sed mox audijt: *Non est tibi pars, neque sors in sermone isto. Cor enim tuum non est rectum coram Deo.* Et hæc quidem Petrus dicebat; Paulus autem ad Elymam alterum magum, *O plene,* inquiebat, *omni dolo, omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ,*

Ouid. lib. 11. Metã.

Act. 8. 13.

Act. 13. 8.

stitiæ, non desinis subuertere vias Domini rectas?
Matth. 23. 33. Multi eiuscemodi sunt, qui *ex patre diabolo* vias Domini rectas subuertunt, pleni dolo, pleni fallacia, digni ignominiâ. Quamquá Deus non omnes dignos ignominiâ, in ignominiam manifestat peccatores. Quem in finem aliquot exempla apponam, à me pro concione recensita, & sitienter excepta.

CAPVT XV.

An, & quibus, & quo pœnitentiæ fructu, Deus hominum quorumdam peccata, absque eorum infamia, manifestet, ad clementiam suam manifestandam?

§. I.

Futura contingentia, & secreta cordium soli Deo nota esse.

NVllum esse hominem arbitror, qui non auidè cuperet scire, quàm diu tandem Germaniam, ac totam pæne Europam bellis sit afflicturus Deus? quando pacẽ, pro qua oramus, redditurus? quid circa hunc, aut illum Principem, circa hanc & illam Remp. circa se ipsum sit futurum? Sed hæc omnia pendent à Deo, qui solus

solus est scrutator cordium, & cognitor futurorum. *Quis consiliarius eius fuit? Numquid cognoscentur in te nebris mirabilia tua, & iustitia tua, in terra obliuionis?* ait Psalmista. Ecclesiastes autem: *Et intellexi, quòd omnium operum Dei nullam possit homo inuenire rationem eorum, quæ fiunt sub sole: & quantò plus laborauerit ad quærendum, tantò minùs inueniat: etiamsi dixerit sapiens se nosse, non poterit reperire.* Hinc falluntur & fallunt toties Astrologi & fastorum conditores, qui iam per aliquot annos, vanissimis vaticinationibus pacem, mortes Principum, & nescio quæ prædixerunt. *Euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum; dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt;* & dum diuini sibi aliquid arrogant isti diuinatores, ad artes diabolicas delabuntur. *Quàm magnificata sunt opera tua, Domine*, ait Rex, *Nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ. Vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc.* De aliorum autem arcanis, deque conscientijs iudicare & pronuntiare vsq; adeò temerarium est, vt nemo etiam de se ipso sit certus. *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum*, ait Apostolus. Et Ecclesiastes: *Sunt iusti atque sapientes,*

Rom. 11. 34. Psal. 87. 13. Eccl. 8. 17. Rom. 1. 21. Psal. 91. 6. 1. Cor. 4. 4. Eccl. 9. 6.

entes, & opera eorum in manu Dei: & tamen nescit homo, vtrum amore an odio dignus sit: sed omnia in futurum seruantur incerta, eò quòd vniuersa æquè eueniant iusto & impio, bono & malo, mundo & immundo, immolanti victimas, & sacrificia contemnenti. Sicut bonus, sic & peccator: vt periurus, ita & ille qui verum deierat.

§. II.

Deum Sanctis suis multa occulta reuelare.

Ita sanè est, nemo scire potest, quid alter cogitet, aut in pectore clausum gerat. Quanto autem minùs quis scire potest ea, quæ sibi Deus reseruauit, aut in consilio suo statuit? Nihilominus sicut Princeps nonnumquam fido sibi homini secreta animi sui pandit, ita & Deus subinde amicis suis futura occultaque reuelauit. Quàm multis ante annis Noë diluuium prædixit? Quàm clarè Abrahamo patefecit interitum Sodomitarum? *Num celare potero Abraham, quæ gesturus sum?* ait. Quàm disertè Elisæus dixit ad Giezi: *Vnde venis Giezi? Nonne cor meum in præsenti erat, quando reuersus est homo de curru suo in occursum tui?* Quàm seuerè Petrus sacrilegum manifestauit illis verbis: *Anania cur tentauit satanas cor tuum mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri?*

Gen. 6. 13.

Gen. 18. 17.

4. Reg. 5. 25.

Act. 5. 3.

Pro-

Prophetis & Patriarchis in veteri testamento, Apostolis & Sanctis in nouo testamento, quot futura Deus, quàm occultas res non aperuit? Nimirum sciebat eos non curiositate gauisuros, aut triumphaturos vanitate, sed scientia illa reuerenter, atque ad hominum vtilitatem vsuros. *Confiteor tibi, Pater, Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis*, ait Seruator. Talem paruulum, cui Deus multa reuelauit, non superbè ea iactanti, sed ostendenti, *cum simplicibus esse sermocinationem eius*, adducam, vt ab eo discamus, quo pacto bellum sit finiendum, & pax impetranda, orando potiùs, quàm dimicando: maior enim spes est in votis, quàm in armis.

Matth. 11. 25.

Prou. 3. 32.

§. III.

Alijs oculis homines à Deo, alijs ab hominibus aspici.

Tempore Constantini Imperatoris habuit S. Antonius Magnus discipulum, in Thebaide, *Paulum* nomine, qui ob animi sinceritatem & candidos mores, *Paulus Simplex* fuit appellatus. De quo Græci in Menologio, & Cardinalis Cæsar Baronius, in Martyrologio die 7. Martij, Abbas autem Anhusanus

Abbas Anhusanus

part. 2. Stemmatis Christi die 20. Iulij ex lib. doctr. PP. n. 15.

husanus die 20. Iulij, meminerunt, & in vitis Patrum p. 1. plura referuntur. Hic *Paulus Simplex*, post diuturnam vitam asceticam, post ieiunia grauissima, post assiduas orationes, vigilias, corporis asperitates, sub S. Antonio Magno, ita profecit, vt *Angelis & hominibus spectaculum*, & velut continuum quoddam miraculum esset. Est in Hispania quoddam genus hominum, quod *Zahuris* vocant, *Lyncéos* rectè diceres. Nam ex hac gente fuit An. 1575. Madriti puer, qui totius familiæ ritu in penitis terræ visceribus abdita, venas aquarum, metallorũ thesauros, sub sarcophagis sita cadauera potuit videre; immò & quid quisque comedisset, clarè in stomacho viuentium aspiciebat. Sed isti vel coniecturis id, vel dæmonis arte assequebantur. *Paulo Simplici* Deus eam gratiam diuinitus dedit, vt cuiusque obuij cor, & conscientiam, æquè ac vultum dignosceret. Indicta erat aliquando vel festi, vel alterius necessitatis caussa, publica oratio, ad quam cùm magna vndique multitudo Christianorum conflueret, sedit ille ad limen templi, vt videret, quo quisq; animo, aut qua conscientiâ præditus templum adiret? Hîc rem audite mirandam. Plerosque

Martin. Delrio. Cõment. in Medeam. v. 235. & lib. 1. Disq. cap. 3. q. 4.

que videbat vultu radiante, iubarq; maius aut minus, prout cuiusque precandi ardor maior, minorué erat, stellæ instar, diffundente. Quin & Angelum custodem vniuscuiusque hilari ac iucunda facie comitantem cernebat. Inter mediam autem turmã, vnum conspiciebat, vulgò dignum fortasse, in quem, ob vestium splendorem, ac officij, generisque dignitatem, ceteri omnes oculũ conijcerent, digitoque, velut Hesperum, ostenderent. Sed ô quàm alij sunt oculi diuini ab humanis? Vestis potest homines fallere, *Deus* autem *cor intuetur*, & talem vnumquemq; videt, qualis est, non qualis apparet. Quo pacto & *Paulus Simplex* hunc conspexit in templum ingredientem, Deo illi virtutem largiente interiora eius intuendi. Itaque alij aspiciebant illum candida fronte, roseis genis, dependulis capillis acu crispatis, compta barba, cristato pileo, pallio purpurato, veste fimbriata, ocreis candidis, chirotheculis odoratis, & sine dubio, magno famulorum comitatu pomposum, cui ceteri de via cedebant, pileum deponebant, genu flectebant, & quem non pauci felicem beatumq; prædicabant. Talis erat ille in oculis vulgi. At qualis in conspectu

ctu Dei esset, videbat *Paulus Simplex*. Non enim perinde huius illi facies exsplendescere, vt ceterorum, videbatur, sed vultu totus ater ceterisque omnibus membris niger & squallidus Maurum referebat. Circa illum fremebant ouantes cacodæmonum cateruæ, catenis vinctum tenentes, quorum vnus ceteris immanior, illum capistro per nares traiecto frænabat, atque in templum more iumenti, agebat. Ceterùm Angelus custos illius, non eum, vt reliquos, læto vultu, ponè comitabatur, sed longo interuallo, decussatis in crucis formam brachijs, oculisque in cælum tendentibus gemebundo similis sequebatur.

§. IV.

Deum interna hominis videntem, maximè timendum esse.

O fallax munde, quoties ipse falleris! quàm longè alia judicia sunt Numinis, & alia hominis! Isti quos populus metuit, quos palpat, quos pænè adorat, quantis sæpe vinculis constricti circumducuntur? Quàm grauiter decipiunt aspicientes? immò quàm se ipsos crudeliter decipiunt? Eant; ansati, gladiati, purpurati incedant, & hominibus gloriosi videantur; longè tamen

alij

alij sunt in conspectu Angeli sui, in oculis Sanctorum, ante DEI tribunal. Nempe tales, qualem Ioannes vidit, qui vidit *mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem capita septem, & cornua decem*, dum septem peccatis capitalibus se contra Deum erigit, & decem illius præcepta arietat. Talis anima est *mulier* quæ *erat circumdata purpura & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione, & immunditia fornicationis eius.* Talem Deus Ioanni, talem Paulo Simplici, tales quotidie Angelis ostendit peccatores. Ab alijs quidem scelera illorum possunt nesciri, à Deo occultari non possunt, qui est vbique, in quo ipsi vivunt, mouentur, & sunt. Homines in facie, Deus videt in corde. Nihil eum latet, nulla creatura est in oculis eius inuisibilis. Omnia nuda & aperta sunt oculis eius. Non videt te pater tuus, non videt magister, non superior, non magistratus tuus, qui si te videret, non peccares: at videt te Creator, videt Redemptor, videt te Angelus, videt te tota curia cælestis, vident illi qui te, coram toto mundo, iudicabunt, & peccare audes? & non erubescis?

Act. 17. 3.

cis? Quin vel corā Confessario, vno, homine, peccatore, qui nihil audet vulgare, erubescis confiteri fœditates tuas; at facere fœda, videntе Angelo custode & ingemiscente; mancipare te diabolo, mille catenas inijcienti, tibi nullus est pudor? Quia homines nesciunt, putas nescire & Deum? qui videt tuas cogitationes, non videbit tuas operationes? qui scit quid velis, nesciet, quid facias? Quò ibis, miser, vt eum lateas? In Italiam, in Galliam, trans Alpes ibis, nescient tui parentes, quid facias; at sciet Deus, etiamsi ad extremos vsque Indos proficiscaris. Nulla te larua teget, nulla nox abscondet, nullus occultabit angulus. Quære cum Adamo latebras, non te abscondes Deo, sed Deum tibi; & culpam duplicabis, more puerorum, qui sæpe plagas euitarent, si culpam faterentur, ac veritatem dicerent; quia verò delicta sua mendacijs volunt purgare, & propter delicta, & propter mendacia puniuntur. Fuit, qui vxorem suam repudiaret eam solam ob caussam, quia foras proditura se comebat, & mutuò acceptis vestibus volebat alijs placere, domi autem in scissili tunica aut pellibus fuligine vnctis, inconcinnis crinibus, Canidiæ instar, incedebat.

Tales

Tales sunt multi mortales domi, & in conscientia sua, & coram Deo ac Diuis, sordidi, maculati, contaminati, qui mundo se expoliunt. O si nunc adesset *Paulus Simplex*, & homines obseruaret ad templum confluentes? quantum videret eorum discrimen? Quod ille vidit, nos possumus, non debemus imaginari.

§. V.

Non sine caussa paucis à Deo reuelari internum aliorum hominum statum.

Cur enim Diuina bonitas non omnibus, sed tantùm sanctis, & quidem paucis, ita oculos aperuit, sicut aperuit *Paulo simplici*? Quia plurimi despicerent eiuscemodi peccatores, eosq; execrarentur, &, si possent, discerperent. At Sancti nonvindictę, sed misericordiæ oculis aspiciunt eiuscemodi vulneratos. Agnoscunt enim, in quantis miserijs sint constituti. Siquidem *& Paulus simplex*, postquam calamitosum illum hominem, velut in triumpho, à Tartareis Spiritibus, vidit ductum, cœpit cum eiulatu lamentabili totus in lachrymas effundi, & identidem pectus palmis plangere. Et quia de sanctitate certa notus erat omnibus, circumstetit eum mortalium multiudo, tanti

luctus tantæq; lamentationis caussam scire cupientium. Metuebant enim, ne vir sanctus, Deo reuelante, aliquid vidisset, quod in omnibus ad templum euntibus, reprehensione dignum esset, orationesq; eorum ingratas efficeret; idq, eò magis, quòd ab eo multis precibus impetrare non possent, vt cum ceteris etiam ipse oraturus in Ecclesiâ intraret. Quali cogitatione vtinam etiam vnusquisque nostrûm se examinaret, quoties ad diuinia officia est accessurus. Dolemus durare bella, sentimus difficultates, timemus pericula, instituimus orationes, & non cogitamus quales ipsi simus, qui sumus oraturi. Eodem ore petimus à Deo nobis pacem dari, & bellum eidem indicimus. Quo pacto enim illa lingua in templo Deũ flectet, quæ illum paulo priùs, ante templũ blasphemauit? Ita homines illi non sine caussa solliciti fuerunt, ne inidonei ad orationem accederent. Inimicus ab inimico nihil potest fidenter, nisi veniam rogare.

§. VI.

Mira peccatoris pœnitentis mutatio.

Iussi igitur illi in templum ingressi sunt ad Missam audiendam, *S. Paulo simplici* præ foribus templi relicto, ac indesinenter plo-

rante,

rante, ob miseri illius viri lachrymabilem statum, & tot catenas, quibus erat illigatus. Officijs diuinis, intra breue tempus, finitis, populoq; è templo regrediente, *Paulus* denuo singulos obseruauit, præcipuè verò attendit ad illum, quem priùs viderat freno vinculisq; constrictum in ædem sacram introduci. Sed hîc nouum se se illius oculis spectaculum obtulit. Vix enim potuit illum virum ampliùs agnoscere, quasi repentè alium factum. Sed diuina rursum lux illi, qualis iam esset, detexit. Non enim iam Æthiops videbatur, neque nigra in toto illius corpore macula apparebat, sed in contrarium, omnia erant candida & mirificè lucebant. Neque iam cacodæmonum caterua stipabat, aut vinculis ligatum tenebat, neque nares perforatus ducebatur; sed maligni spiritus, cum multis diruptarum catenarum fragmentis tristes, & caput vncis vnguibus scalpentes, multis demum passibus ab illo repulsi sequebantur. Ad latus autem illius iam bonus Angelus lætitijs & exultatione plenus adambulabat, & sublatis subinde in cælum manibus Deo gratias dicere videbatur. Quàm verè tunc cani potuit: *Hæc mutatio dexteræ Excelsi!* item: *Si* Ps. 76. 11.

Isa. 1. 18. *fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur: & si fuerint rubra, quasi vermiculus, velut lana alba erunt.* Deniq; apparuit gaudium Angelorum, quod habent etiam *super vno peccatore pœnitentiam agente.*

Luc. 15. 7. & 10.

§. VII.

Pauli Simplicis visio detecta.

Paulus simplex certè, aspecta hac viri tam subita, tamq; magna mutatione, præ gaudio exilijt, & tamquam sui oblitus, altissima lætitiæ voce exclamare, & Deum laudare cœpit dicens: *O ineffabilem Dei bonitatem & misericordiam! ô immensas Dei omnipotentis miserationes!* Stitit isthæc inusitata vociferatio totam exeuntium multitudinem, quæ & Paulum sæpiùs eadem clamantem atq; in templum currentem è vestigio est secuta, viro quoque illo, quid circa se factum esset nesciente, cum turba in templum regresso. Confertum erat iam templum, cùm Paulus, supremo altaris gradu conscenso, in hunc modum, voce contentissima, cœpit procemiari. *Venite, & videte opera Domini, quàm mirabilia & terribilia sint; Venite, & videte illum, qui vult omnes homines saluos fieri, & venire ad agnitionem veritatis. Venite, adoremus, & procidamus ante Deum, & dicamus,*

Psal. 45. 9. Ps. 138 14. Psal. 65. 3. Psal. 94.

dicamus, quoniam potens est peccata remittere. Ad hoc exordium facta est ingens attentio, & compressio populi, dum voluit quisque proximus esse dicenti. Quiete silentioque dato, ordine recensuit, quid ingredientibus & egredientibus illis in domum sacram, sibi Deus reuelârit. His narratis, digito virum designauit, cuius tam admirandam mutationem vidisset, obtestatusque illum est vt, ad Dei gloriam, & totius populi vtilitatem, caussam tantæ mutationis manifestaret.

§. VIII.

Peccatoris malè in templum intrantis, & benè exeuntis conuersio.

Hîc ille partim oratione Pauli, partim interno Spiritus impulsu incensus & commotus, attonitis omnibus, hæc palam recensuit: *Peccator ego sum, heu miserrimus ego sum peccator! Nec peccator tantùm, sed diu, prò dolor, in peccatis hæsi. Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ, a facie insipientiæ meæ. In luxuria vixi, de impuris rebus audire, musica fuit mea; de spurcitijs loqui hymni mei; seduci & seducere, mihi perinde fuit; & quid multis aures vestras contaminabo? quasi equus ad omnes feminas adhinniebam, neque secus ad templum ipsum festinaui, ac si frano du-* Psal. 37. 6.

ctus ab insidente calcaribus vrgerer. Neq; mens mea fuit, in templo orare, more ceterorum: sed illuc properaui, non secus ac ad locum chorearum, vt puellarum & reliquarum feminarum formas & vultus contemplarer. Hinc non, quæ mihi debebantur, prima subsellia, sed media, vel odea, vel etiam postrema occupaui, vnde scilicet prospectum, ad muliebrem sexum è regione stantem, habiturum me commodiorem arbitrabar. Et talis quidem fui etiam hodie, quando hoc templum subiui. Sed, ô Dei infinitam bonitatem! talis è templo non exiui. Qui enim fulmine, & morte, & igne æterno dignus
Isa. 1. 16. eram, ecce audiui cantari verba Isaiæ Prophetæ, immò ipsius Dei: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruersè, discite bene facere: quærite iudicium; subuenite oppresso, iudicate pupillo; defendite viduam. Et venite, & arguite me, dicit Dominus: si fuerint peccata vestra vt coccinũ, quasi nix dealbabuntur &c. Hac voce ego impurissimus mortalium ita perculsus sum, vt magno cum animi mei dolore, ac pœnitentia, in conscientia mea, ad Deum clamauerim: Tu es Deus, qui in terram venisti ad liberandos peccatores; & qui hoc quoq; quod nunc lectum est, per Prophetam tuum promisisti;

sti; imple igitur hoc opere in me gratia tua, indignissimo peccatore. Ex hoc enim temporis momento promitto voueoq; tibi, me mala illa non amplius patraturum, quibus ex animi mei sententia renuntio, tibi mundo corde & corpore seruiturus; Hoc igitur die atque hac hora, ô mi Deus, suscipe petitionem precesq; meas. Tali animo propositoq; vita mea emendanda è templo exiui. Hæc vbi dixit, ab omni vndique populo ad Deum est, vnanimi magnaque voce, conclamatum: O Deus, *quàm magnificata sunt opera tua! omnia in bonitate fecisti, misericordia tua plena est terra.* Psal. 31.6;

§. IX.

Quo modo ad templum eundum, & orandum, vt exaudiamur?

Vtinam & nos omnes, qui ad orandum conuenimus, sic possemus exclamare! Non dubito enim, si *Paulus simplex* hîc esset, eum visurum alios quidem ardentes & lucentes, & lætum Angelum secum habentes; alios autem vndique contaminatos, quos plures dæmones catenis vinctos trahunt, & ducunt quocumque volunt: qui si Spiritum S. ipsum contristant, cur luctu Angelum suum non afficiant à se longè remotum? Quibus hos non lachrymis prosequi par est,

cum *S. Paulo Simplici?* cùm & ipsi sint calamitosi, & illorum peccata in Ecclesiam excitent tot calamitates? Quas cùm deberent tollere, solent multiplicare. Quid enim hi precibus suis impetrent? Bias Philosophus videns impium, in sua naui, inter maris procellas orantem, iussit eum cessare; ne si Iuppiter audiret, illum inibi esse, sæuiorem immitteret tempestatem. Quid, ô impure, tu tua te oratione speras à Deo impetraturum? qui cùm oras, illa linguâ vteris, quâ paulò priùs abominanda es locutus; quâ Deum blasphemasti? quâ fratris tui animam occidisti? illud os aperis, quo heri osculatus es meretricem? Illas manus ad cælum tendis, quibus contra Deum, contra honestatem, contra naturam, contra te ipsum peccasti? Sanctus est Deus, sanctis manibus est colendus. Verùm hoc exemplo moueor, vt neque peccatores quidem hinc arceam, sed inuitem, vt nullum templi officium, nullam exhortationem prætermittant. Et, quamuis alio fine præsentiam suam contaminent, quamuis dicant: Veni frater, audiamus aliquid curiosi, tamen potest illis contingere, quod contigit huic peccatori, vt vno verbo, vna sententia perculsi audiant, quod tota

vita

vita non possint obliuisci. Multi cum Publicano templum adierunt peccatores, & recesserunt iustificati, digni pace & diuina benedictione. Ad hoc ego, cum Paulo Simplici, Deum irritantes non cessabo deplorare, & ad ploratum adducere. Ad hoc ipse Deus immittit calamitates, vt cum filio prodigo inopia inediaque coacti ad Patrem reuertantur. Ita & pueruli longiùs euagati, qui blanditijs reuocantem matrem spernunt, territi aut offensi illico ad maternum gremium recurrunt. Nemo putet hoc animo à me fieri inimico, si crimina detegam, si vlcera tangam; si tacerem, inimicus essem, sicut, si vulnus lethale tibi inflictum sciens chirurgo non indicarem. Deus bone! barbarum censetur, si quis amico ægrotanti non succurrit, si scit & dissimulat medicinam. Quid erit, si alterum conspiciam, in omni flagitio volutari, catenis Acheruntici ligari, & iam, velut reum, ad supplicium æternum duci; eiusque peccatis toti patriæ exitium parari, & non succurram? non clamem, ne & ipse aliquando clamare debeam: *Va mihi, quia tacui?* Non tacuit *Paulus simplex*, lachrymis clamauit, clamauit verbis, & totum populum ad diuinas laudes exci-

tauit. Quin & hodie per hoc exemplum clamat: *Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum, &c.* Pessimum autem malum cogitationum est, iudicium temerarium, de quo alterum exemplum accipitote.

CAPVT XVI.

Quantopere iudicia hominum, in aliorum factis censendis, errare possint?

§. I.

Quis ordo Cælestinarum Annunciatarum? & quæ illius Fundatrix?

AD pietatem, in Ecclesia, excitandam, excitauit benignus Dominus nouam quamdam feminarum religionem. Nomen est feminarum Deo dicatarum, *Cælestinæ Annuntiatæ*; illud ab habitu, incedunt enim togâ candidâ & pallio cæruleo, seu cælestis coloris, tectæ: istud habent à fine Fundatricis, cuius mens fuit, honorem Matris Dei, ab Angelo annuntiatæ propagare. Ordinis huius Fundatrix fuit, Genuensis illa matrona *Maria Victoria*, quæ primùm An. Christi 1617. die 15. Decembris viuere desijt. Vitam eius, Italico idiomate, copiosè descripsit quidam Pater Societatis

cietatis nostræ, qui & confessarius illius fuit, *Ferdinandus Meltio* dictus, cuius librum Archiepiscopus Genuensis, mirabilium Sanctæ illius feminæ gestorum conscius approbauit: placuitque is ita, & tantos passim fructus tulit, vt non ita pridem in linguam Germanicam fuerit translatus, Coloniæ impressus, & Serenissimæ Annæ Catharinæ Constantiæ Neoburgicæ Ducissæ dedicatus. Fuit illa Maria Victoria non tantùm nouæ Religionis institutrix, sed etiam eum Ordinem condidit, in quo absolutissima humanæ perfectionis imago reluceret. Sanctitatem huius feminæ Deus grandibus miraculis claram fecit; sed ad sanctitatem, illam, per vias varias, rectas tamen duxit.

§. II.

Quæ Mariam Victoriam, ad opera misericordiæ exercenda, meditatio incitârit? Et quæ opera ægrotis præstiterit?

Primùm cùm esset ab ineunte ætate incitata, ad Deo, in religioso Ordine, seruiendum, inscia Angelo Stratæ nobili iuueni est à parentibus desponsa, cùm adhuc 17. annorum puella esset; cui proinde magis parentum, quàm sua voluntate, nupsit. Quid ibi sanctè egerit, aut aduersi sit passa, longum

gum esset enarrare. Neq; quidquam dicam eorum, quæ postea sacrarum mulierum antistita, in cœnobio, vel mirabiliter, vel laudabiliter egit. Vidua facta, & coniugatas, & viduas docuit, & omnis generis homines, qua via ad cælum sit tendendum. Non enim satis habuit, non vagari per domos, non serere discordias in vrbe, non otiari, aut subducere se à consortio virorum; sed illud secum seriò perpendit, quod Christus viuorũ ac mortuorum futurus iudex, ad pios impiosque dicturus, & in æterni præmij, aut perpetuæ damnationis caussam allaturus, à paucissimis rectè perpenditur. Dicturus est autem *his qui à sinistris erunt*; quid? considerate diligenter, & obstupescite: *Discedite à me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo & Angelis eius.* Terribile est: sed non tam hoc obstupesco (cùm peccatoris malitia æternam pœnam planè mereatur) quàm id quod sequitur; quodq; paucissimi expendunt. Nam cur ait se dicturum: *Discedite à me, maledicti, in ignem æternum?* si diceret, quia in Deum non credidistis; quia de misericordia mea desperastis, quia nomen meum negastis, quia diabolo homagium præstitistis; quia idola coluistis; quia

Matth. 25. 41.

quia nomen meum blasphemastis; quia idem vobis fuit sacer, quod profanus dies; quia homicidia, adulteria, furta perpetrastis; quia falsa testimonia dedistis; quia in cubilibus & impudicitijs fuistis; quia superbi, ebriosi, iniuriosi fuistis; si, inquam talia diceret, non mirarer, *quoniam qui talia agunt, vtique regnum Dei non consequentur.* Gal. 5. 21. Nunc verò audite, quas caussas damnationis allegaturum se protestetur; audite, & obstupescite, & videte an non has ipsas caussas in vobis inueniatis: cùm enim formulam illam indicasset: *Discedite à me, maledicti, in ignem æternum*; caussas has subnectit: *Esuriui enim, & non dedistis mihi manducere: sitiui, & non dedistis mihi potum: hospes eram, & non collegistis me: nudus, & non operuistis me: infirmus, & in carcere, & non visitastis me.* Quo pacto autem hæc fieri possint, explicat, dicens: *quam diu non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis.* Propter hæc se, ait, maledictos in ignem æternum esse missurum: quòd si autem non omittantur, ob eadem præstita benedictos in æternam vitam atque regnum recepturum. *Non increpat, quia in eum non crediderunt*, ait S. Augustinus, *sed quia bona opera non fecerunt;* S. August. lib. de fide & operibus c. 15.

ne sibi

ne sibi scilicet quisquam de fide, quæ sine operibus mortua est, promittat æternam vitam. Nec tantùm medicis, aut parochis infirmos negligentibus, sed omnibus hoc dicit. Quid ergo, prô dolor, fiet delicatis, magnatibus, & mundo immersis, qui erubescerent, si infirmum, aut in carcere positum visitare cogerentur; si pauperem hospitio exciperent, &c. Benedicti ad Dei tribunal, per Angelos, videbunt cibos, potum, vestes, quas pauperibus dederunt, & ipsos hospitio exceptos, infirmos, captos, recreatos, exhiberi. Quid exhibebunt homines mundani? in vulgo eminentes? Si nihil exhibebunt, habent sententiam: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Non opus est, vt malum fructum gignat; sufficit, si non facit fructum bonum, iam igne digna est. Quid ergo isti afferent? ea, quibus ætatem omnem triuerunt: crumenas, arcas, saccos auro plenos; vestes & pallia pretiosa; cheles, testudines, citharas; chartas lusorias, astragalos, fritillos; canes venaticos, aquaticos; gladios & pugiones; cantharos, pocula & dolia. Feminæ autem torques, annulos, stibium, chirotheculas, capillos volantes, collaria noui generis, specula, catellos

Matth. 3. 10.

tellos Melitenses, & omnis generis vanitates. *Amen dico vobis, nescio vos*, dicet; non enim hæc signa, sed spinas, flagella, clauos, cruces, charitatem exercendam, suis reliquit. Matth. 25. 12.

Hæc talia cùm perpenderet Maria Victoria, marito libera amorem iam omnem in Deum & proximum, ob Deum diligendum impendit: eleemosynis dedita, cibum, potum, vestes, pecunias pauperibus suppeditauit; præcipuè tamen in ægrotos fuit admodum misericors, cumque ipsa esset viribus debilitatis, tamen vbique occasionem quæsiuit, qua ægrotis alijs posset succurrere. Et obtulit ei occasionem Deus. Nam domi illi filium & matrem ægrotos dedit; præter sociam *Petronillam du Passage*, præter aliàs postea, in cœnobio, quæ eius patientiam & charitatem mirificè exercuerunt. Et filium quidem, toto quinquennio ægrotantem: quo defuncto vehementer doluit, non quòd *Angelum*, ob innocentiam, æstimatum, sed quòd charitatis erga eum exercendæ ansam amisit. Quod diligenter expendant patres, vel matres familiarum, qui illicò fiunt impatientes, quando vxor, aut maritus, vel filius aut filia, & maximè quando ser-

do ſeruus, aut ancilla vel ad tres dies ægrotant. Nec enim iam hebdomades, ſed dies, ſed horas, ſed omnes ſumptus in pharmacopolio factos, omnes interea labores neglectos numerant. Stulte, neſcis tuum lucrum. Negligitur quidem labor, ſed interea dat tibi Deus occaſionem cælum lucrandi. Nam quod ægroto coniugi, vxori, filio, ſeruo facis, ipſi Chriſto facis; dicturo olim, *infirmus eram, & viſitaſti me.* Hoc intuentes benedicti, nulli ſumptui, nulli labori parcunt, quando miſeris eſt ſuccurrendum; immò gaudent, ſicut agricola meſſe; ſicut opifex labore oblato. In anthologia Græci dicunt, medicum triſtari, quando nemo ægrotat, gaudere morbis inualeſcentibus; non quòd alijs optet eſſe malè, ſed quia, nemine ægrotante, nihil poteſt lucrari. Ita Sancti, vt quondam audiant, *Venite benedicti,* quia *infirmus* eram, *& viſitaſtis me;* optant ſe habere occaſionem lucri ſpiritualis.

Quare Maria Victoria non contenta opitulari & ſeruire ægrotis, quos domi habebat, excurrit in alias quoque domos, vbi morbis afflictos iacere audiebat. Et quia paſſim audiebat, *ægrotorum conſolatrix & mater,* etiam ad ægrotos accerſebatur. Immò &

mò & vltro etiam veniebat, cùm non accerseretur. Apud quos multa sanè diuinitus & prodigiosè patrabat, inter quæ est istud stupendum, quod Ferdinandus Meltio lib. 1. c. 5. vitæ illius, narrat.

Accidit aliquando, vt intelligeret, mulierem quamdã de corporis & mentis sanitate desperatam, vtrique morti vicinam decumbere. Aduolauit ergo, & inuenit spectaculum prorsus miserandũ. Quarta iam die durauerat desperationis extremæ, & gestu insanientis scena; & circumstantiũ comploratio; & vt fit, variæ de ea hominum coniecturæ. Et alij quidem dicebant, eam de mentis exijsse potestate; alij autem non dubitabant, ab intemperijs illam & conscientiæ stimulis Furijsque exagitari. Itaque palàm iactabant, illam quidem sæpe, sed vtique numquam rectè candideque peccata confessam, odia, ac libidines suas Confessario cælauisse, vt casta & sancta haberetur; proinde illi iustè contingere, vt iam in extremis vti non posset remedio sacramentorum, quibus in vita abusa, pro diuina gratia atque amore, iram meruisset. Itaq; mirum non esse, si spem iam nullam habeat, desperare eam vtiq; assueuisse, quæ diuina

ſeriò non tractauiſſet. Auxit hæc iudicia vehementer tam diuturna inſaniæ duratio; quartus enim iam dies erat, vt dixi, cùm iam nulla vel corpori medicina, vel animæ exhortatio profuiſſet. Siue ſacerdotes, ſiue amici, ſiue ſociæ aliquid pium in aures clamauiſſent, ſemper viſa eſt indignari. Vultis plus audire? Dicam plus, ſed, ne vos offendat licentia peccatorum, moneo, vt cogitetis, omnia in Deo eſſe infinita atque immenſa; adeoq; etiam in illo infinitam eſſe patientiam & bonitatem, qua, cùm in terris eſſet, ille ipſe Chriſtus, qui, vt cæcum ſanaret, *fecit lutum ex ſputo*, pro gratiarum actione, omnem ignominiam retulit. *Et percutiebant caput eius arundine, & conſpuebant eum*, ait Marcus. Hanc igitur patientiam, etiam in hac muliere oſtendit; quæ, vt ad ſpem erigeretur, omnibus modis eſt excitata. Inter cetera, exhibebatur miſeræ, miſericordiæ fons Chriſtus Seruator in cruce appenſus; ſed auerſabatur illa Seruatorem, quem neque oculis quidem benignis intueri ſuſtinebat; nam, quaſi noctua lucis impatiens, à ſole vultum auertebat. Iubebant illam, in ea effigie, Saluatorem ſuum ſaltem oſculo venerari; ſed os illa oculosque pertinaci-

Ioan. 9. 6.

Marc. 15. 19.

tinaciter claudebat. Quin, vt hinc patientiam Numinis, inde malitiam hominis clarissimè cognoscamus, quod dictu, audituq; horrendum est, in Sacrosanctam Christi crucifixi effigiem, cum ingenti circumstantium atque attonitis animis impietatem istam detestantium scandalo, millies, millieſque phlegmata fœdissima expuebat. Denique nutu gestuque omni indicabat, se extremè odisse illum, qui extrema pro illa passus, vt eam sanguine suo, ex inferni faucibus liberaret.

Inter omnes, qui tam diro spectaculo adfuerunt, nemo magis sacrilegam hanc desperationem abominatus est, quàm Maria Victoria; quæ quantò Christum ardentiùs amauit, tantò grauiùs doluit, hominem sanguine illius redemptum, baptismo ablutum & consecratum, vultum illum conspuere, in quem desiderant Angeli prospicere. Itaque altùm ingemiscens in se descendit, cogitans, an non & ipsa sæpe eumdem despueret? qui in pauperibus & miseris vtique despuitur: immò an non, in illa ipsa desperata femina, Christi sanguine redempta, peccare posset, si de ea desperaret, eamque, sine ope, relinqueret. Nimirum,

quò quiſque magis credit & agnoſcit diuinæ miſericordiæ infinitatem, eò magis de ea ſperat, & de nullo etiam maximo peccatore deſperat. Itaq; charitatis, & diuinæ potentiæ memor ad lectum propiùs accedens, verbis, precibuſq; cœpit iacentem ærumnoſæ mulieris animum excitare, inducereque in ſpem cogitationemque meliorem. Mirum dictu, quò propiùs Victoria ad furentem adijt, eò receſſit inſania longiùs. Vnà autem illam ſolantibus verbis, & Deum precantibus votis adiuit. Per vices nunc ad cælum, nunc ad ægram conuerſa: vt æſtuantis animi procellas cæleſti pariter atque humana ope tranquillaret. Videte, quid poſſit præſentia hominum piorum! vt, lumine admoto, tenebræ fugantur; eoque ſubducto, rurſum illico adſunt, ita Victoria vicina orante, ægra quieuit; ceſſante autem ab oratione cœpit denuò inquieta eſſe, atq; in diras & execrationes erumpens rurſus, vt antè, furere. Quod vbi animaduerterunt mœſtiſſimi inſanientis parentes, Victoriam etiam atq; etiam rogauerunt, ne à filia ſua diſcederet, ſed eam, velut olim Dauid cithara Saulem, ita ipſa precibus placatam retineret. Facile fuit id impetrare ab illa, cuius

viſcera

viscera miseratione, suapte sponte, tangebantur. Siquidem memor illius: *Nos debemus alterutrum diligere*, grauissimè dolebat, feminam cum præsentissimo æternæ damnationis periculo tantopere iactari. Mansit igitur ibi, &, crescente misericordia, crescebat etiam ardor pro ea Deum rogandi. Neq; sanè ab oratione ampliùs destitit, donec vidit ægrotam menti restitutam, & à turbelis intemperijsq; illis quiescentem. 1. Ioan. 2.

§. III.

Impiè agere visa, quàm piè egerit?

Retracta hîc, ô bone Lector, cogitationes, quas huc vsque, in perlegenda hac historia, admisisti, & disce, non *ante tempus iudicare Amemus iustitiam*, ait S. Augustinus, *& iniustitiam detestemur, &c. vt cùm de ipsis rebus quod appetendum est, appetimus, quod deuitandum est, deuitamus, ignoscatur nobis; quòd de occultis hominum aliquando, immò assiduè, non vera sentimus. Hoc ad humanam tentationem pertinere arbitror, sine qua duci ista non potest vita: ita vt Apostolus diceret: Tentatio vos non apprehendat, nisi humana. Quid enim tam humanum, quàm non posse aspicere cor humanum, & ideò non eius latebras perscrutari, sed plerumque aliud, quàm ibi agitur, suspicari?* 1. Cor. 4. S. August. tract. 90. in Ioan. 1 Cor. 10.

Quamquam & in his rerum tenebris humanarum, etsi suspiciones vitare non possumus, quia homines sumus, iudicia tamen, id est, definitiuas firmasq; sententias continere debemus. Tametsi enim iudicare malum de altero, quando caussę sufficientes ad id ipsum suppetunt, non est illicitum; tamen quando adsunt vel leues tantùm coniecturæ, vel moraliter incertæ, vel quando de rebus occultis iudicatur, non est eiuscemodi iudicium conforme regulis prudentiæ, sed est temerarium. Quàm verè dixit Christus: *Nolite iudicare secundùm faciem, sed iustum iudicium iudicate?* Quis non dixisset hîc, astantes *rectum iudicium iudicasse?* & tamen errarunt, quia secundùm faciem iudicauerunt. Nam illa ipsa femina, cuius animum desperatio ac ægritudo, sine vlla rerum expectatione meliorum, occupare videbatur, Victoriæ in precando perseuerantiâ, à furore ad mentem; à gestu insano ad quietem, à discrimine maximo ad salutem reuocata, cùm interrogaretur, cur ab authore salutis, atque ab ipsa Christi crucifixi imagine, paulò priùs adeò abhorruerit vehementer? respondit, se nequaquam à Christo, aut eius effigie, sed ab ipso cacodæmone tantopere abhorruisse.

Ioan. 7. 24.

Præsen-

Præsentem enim adfuisse Alastorem metuenda larua visibilem, qui se se, identidem intra Crucem & ipsam interponens, omni vi efficere voluerit, vt, loco Crucifixi infernale monstrum oscularetur. In quam tam impiam suggestionem, cùm ipsa nollet consentire, omni se vicissim conatu reluctatam, cacodæmoni in faciem spuisse, osculum sacrilegum execratam, & suasioni tentationique impurissimæ obstitisse: neque tranquillam se fieri potuisse, donec tentator Victoriæ precibus abigeretur.

§. IV.

Ad tentationes in morte patiendas, quemque se parare debere: & temerarium iudicium cauendum.

Duo hinc documenta sumo. 1. est, fortissimos in vltimo agone athletas & bene exercitatos requiri. Si ita casti, si, qui sæpe peccata detestari, & cacodæmonem vincere assueuerunt; adeò debent pugnare, cùm tam vehementer tententur: quid illis eueniet, quibus peccata allubescunt, qui impuris osculis sunt innutriti? qui agunt, quod nuperrimè de quodam Imperij Comite moriente retulit alius Comes oculatus testis, eum cùm Caluinista esset, & alioqui imagi-

nes non curaret ſacras, moribundum ſibi amicæ ſuæ effigiem voluiſſe afferri, eamq; contemplando, animam efflauiſſe, licet alter ei Comes diceret: quàm longè ſatius eſſet, vt Crucifixi imaginem intuereris! Audite hoc & diligenter cordi veſtro imprimite, quicumque vos quotidie fœdis animi imaginibus, aut cogitationibus ſoletis oblectare. Hæ imagines faciliùs poſſunt ac ſolent exhiberi: & exhibebuntur tunc vobis, nè dubitate. Neque erit opus tanto labore, non enim aſſuefacitis vos, vt in faciem his talibus ſpuatis: ſed eas in mente veſtra ipſi pingitis. Alterum documentum eſt: *Nolite iudicare ſecundùm faciem.* Ipſi ſæpe medici errant, cùm ſecundùm faciem aliquem ſanum iudicant, qui eſt morti proximus; aut cùm ægrum cenſent, qui omni morbo caret. Ita homines errant, nam vt ſæpe peſſimos pro bonis habent, ita frequenter malos eſſe cenſent, quos deberent inter optimos numerare. Neque excuſamur illico, ſi argumenta nos habere exiſtimamus. Quid clarius, quàm audire blaſphemantem? quid manifeſtius, quàm videre hominem in extremis conſtitutum, qui Crucem, qui Chriſtum auerſatur, qui illi millies in faciem

ſpuit

spuit? & tamen huic argumento potuit error inesse. Quid credis detrahenti, aut cur auri fidem habes, si te oculi possunt fallere? Quanti decepti sunt secundùm faciem iudicantes? Harpyiæ vultu virgines, effectu fuerunt dracones. Medusa venusto ore, aspicientes in lapidem durauit. Sirenes & vultu, & cantu nauigantes deceperunt. Nimirum, vt Tullius dixit: Mentiuntur persæpe frons, oculi, vultus: oratio verò sæpissimè. Vnde multi se sinunt capi, qui vel vnico aspectu vxores sibi eligunt; vel secundùm auditum aurium iudicant de aliorum moribus & probitate. Atque vtinam homines tantùm errarent bona judicando quæ mala sunt, in quo nulli fit iniuria, & iudicij speculatiui error est, sine culpa! immò bonarum mentium est, mala bene explicare; præsertim in hominibus, qui non pertinent ad nostrum tribunal, sed ad Dei, cuius iurisdictionem inuadit, qui occulta cordium temerè iudicat, iuxta illud: *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat aut cadit.* Sed bona iudicare de alijs, vt dixi, bonum est: at si bonos, si innocentes, si sanctos suspicamur, immò arbitramur impios esse, tunc iniuria est intolerabilis. Si enim quædam

Cic. 1. ad Q. Fra. 11.

Rom. 14.

dam, quæ faciem externam malam habent, intus tamen bona sunt, atque idcirco error inest, si mala iudicentur; quantò magis, quæ bonam habent faciem, non debent mala iudicari?

§. V.

Non iudicandum esse secundùm externam faciem.

Nemo nucem, nemo amygdalam emeret, si eam de corticis duritie aut deformitate æstimaret. De nucleo, de medulla res censete, qui vultis *iustum iudicium iudicare.* Nemo sibi plaudat de euidentia argumenti. Quid euidentius fuerat, quàm cernere feminam furentem? & à Christo se se auertentem? immò in eum oris phlegmata millies & millies iaculantem? Et tamen sputa illa non in Christum, sed in stygium hostem destinabantur. Virtus, fortitudo, constantia maxima fuit, quod à circumstantibus crimen detestabile iudicabatur. Et si vultis sacrum & certius exemplum, numquid ipsa Sacratissima Virgo Dei Mater, *cùm esset desponsata Ioseph, antè quàm conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto?* Quas tunc non potuisset excitare tempestates Ioseph, nisi iustus fuisset, atque ea pro-

Matth. 1. 18.

pter

pter illam traducere noluisset? Atque hæc quidem speciem habere videbantur, si quis secundùm faciem duntaxat iudicare voluisset. Sunt, qui quæ reuera bona atque laude digna sunt, iudcij temeritate non verentur contaminare. Atque in primis talis est Satan fratrum suorum calumiator: qui audiens Dominum dicentem: *Numquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra, vir simplex & rectus, ac timens Deum?* Ad quæ hostis inuerecundè (nam quem Deus laudauerat, laudari ab omnibus conueniebat) *Numquid*, ait, *Iob frustra timet Deum? nonne tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersamq; substantiam per circuitum? extende paululum manum tuam, & tange cuncta, quæ possidet, nisi in faciem benedixerit tibi.* Vides iudicium temerarium? *quem Deus iustificat, quis est qui condemnet?* diabolus est talis, qui cùm opera Iob improbare non possit, intentionem nititur vitiosam ostendere; eumq; non filiali, sed seruili timore dumtaxat, ob bona temporalia timere, calumniatur.

Iob. 1. 8.

§. VI.

Temerarijs iudicijs etsi omnia sint plena, tamen ea esse contemnenda.

Heli

1. Reg. 1. 9. *Heli sacerdote sedente super sellam, ante postes templi Domini, cùm esset Anna amaro animo, orauit ante Dominum flens largiter, & votum vouit, &c.* Quid sanctius? *Factum est autem, cùm illa multiplicaret preces, coram Domino, vt Heli obseruaret os eius. Porrò Anna loquebatur in corde suo, tantumq; labia illius mouebantur, & vox penitus non audiebatur. Æstimauit ergo eam Heli temulentam, dixitq; ei: Vsquequò ebria eris? digere paulisper vinum, quo mades.* Erat non solùm falsum hoc, sed graue, de femina præsertim, & femina Deum colente, iudicium. Plus enim erat, quàm suspicio, quæ *est opinio mali ex leuibus signis.* Etsi enim leuia signa sunt ebrietatis, labia alicuius moueri, tamen non quasi opinans, sed vt iudicans dixit: *Vsquequò ebria eris?* Quale etiam iudicium tulerunt, qui Apstolis, varijs linguis miraculosissimè loquentibus, cùm Dei virtutem agnoscere debuissent, *irridentes dicebant: Quia musto pleni sunt isti.* Et qui videntes viperam pendentem de manu Pauli ad inuicem dicebant: *Vtique homicida est homo hic, qui cùm euaserit de mari, vltio non sinit eum viuere.* Ac, ne in longum eam, ipsi Christo quoties id accidit, vt, qui eum è miraculis Filium Dei agnoscere

S. Thom. 2. 2. q. 6. a. 4.

Act. 2. 13.

Act. 28. 4.

noscere debuissent, cùm eum viderent dæmonia eijcientem, dicerent: *In principe dæmoniorum eijcit dæmonia.* Nequam homines, qui opus manifestum damnare non potuerunt, potestati detraxerunt, eumque iudicauerunt, diabolica arte, dæmones, per dæmonem pellere. Quotidianus hic error est, & plerumque mortale peccatum, quod à paucis animaduertitur, ob consuetudinem temerè iudicandi. Vix audis aliquid de altero, veritatis caussa, interrogante, circa fidei articulos, & statim hæreticum credis. Vix aspicis fæminam paulò comptiùs incedentem, & censes esse meretricem. Ægriùs quispiam incedit, ebrius putatur. Ardentiùs de Deo loquitur, musto, non Spiritu sancto plenus dicitur. Contingit alicui infortunium, mox dicitur id vtique apud Deum meruisse. Deniq; quid iam in publico boni fieri potest, quod non ex hypocrisi fieri censeatur? Paulò pòst, nemo in via eleemosynam dare, nemo in templo confiteri, aut SS. Eucharistiam crebriùs sumere; immò nemo rosarium, aut in libello orare audebit. Hæc sunt iudicia humana: ista est famæ violatio. Cùm enim fama consistat in existimatione ac iudicio, quod quis de alio

Luc. 11. 15.

alio apud se concipit, & conceptum euulgat; fama læditur, si quis malam de alio existimationem concipit sine fundamento; ac pleniùs, si peruersum illud judicium apud alios proferat. Primum in mente solùm consistens, est iudicium temerarium; alterum est detractio, aut infamatio, quæ grauiter sentiunt homines sæculo dediti, & famam magni facientes. Sed vos, ô filij Dei, ea contemnite, & alia esse iudicia diuina existimate; neque idcirco, malè vos agere putate, quia mali vos judicant. Isaac filium suum Iacob, quem palpando explorauerat, pro Esau habuit: ita multi malos putant, qui probi sunt, cùm eos de pellibus & exteriore forma, non de virtute æstiment. Nihil tu illos morare, si Iacob es, errant etiam in ijs, quæ se autumant palpando deprehendisse. Et est Deus, qui innocentiam tuam mundo manifestabit. Denique, sicut magnanimus non extollitur, neq; superbit honoribus, quia, cùm virtus non possit sufficienter honorari ab homine, cui debetur honor à Deo, non reputat vllos humanos honores supra se, sed eos potiùs contemnit: ita neque frangitur contumelijs, aut infamatione falsa, sed eas nihili facit: quia videt eas

Gen. 27.

S. Thom. 2. 2. q. 379. a. 1. ad 3.

eas sibi indignè inferri. Et monet vel Epictetus, vnicuiq; debere satis esse, vt sibi ipsi appareat vir bonus, neglectis aliorum de se iudicijs. Miraturque Antoninus, qua ratione homines, cùm se præ omnibus diligant, suum tamen de seipsis iudicium, præ alieno tam parui æstiment. Qui sibi conscius est bene, non debet curare, si alij iudicent malè. Vile enim iudicium est, quod erroneum est; & illum ipsum, quem heri laudauit, hodie depretiat adulator.

Epictet. in Enchirid. c. 30.

S. Antonin. lib. 12. n. 4. 5.

CAPVT XVII.

Quantis iniurijs à temerè iudicantibus; quantis beneficijs à Deo temerè iudicati innocentes afficiantur?

§. I.

Scriptura exemplis docetur, sinere Deum infamari innocentes, sed eosdem iterum in honorem reponere.

DErisa olim Anna, & ab Heli, pro ebria, habita, cum postea filium suum Samuelem Domino offerret, ex sterili fœcunda, atque ex contempta honorata facta, in gaudio cecinit: *Dominus morti-*

1. Reg. 2. 6.

mortificat, & viuificat, deducit ad inferos & reducit. Nempe ille est, qui nos sinit hominum iudicijs affligi, atque ab ijsdem nos denuò eripit; sicut eripuit Susannam iam, ob falsa senum testimonia, damnatam; quæ, dum ducebatur, ad iudicium retracta inuenta est castimoniæ speculum, quæ fuerat de adulterio infamata. Hæc enim est ars Dei, vnde mundus pios humiliat, inde ille eos exaltat; sicut etiam plerumq;, qui se exaltant, per ipsam exaltationem humiliantur. Igitur *Helcias & vxor eius laudauerunt Deum pro filia sua Susanna, cum Ioachim marito eius & cognatis omnibus: quia non esset inuenta in ea res turpis.* Hæc omnia *ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus.* Quin etiam vt à facinoribus suis mali deterreantur, si illis manifesta fiat enormitas iniuriarum, quas alijs intulerunt.

Daniel. 13. 63.

Rom. 15. 4.

§. II.

Hospitalitas erga pauperes Christi, quàm Deo grata?

Inter eiuscemodi scripta, censeo etiam meritò habendam vitam S. Vdalrici celeberrimi Augustani Episcopi, quæ è vetustissimis codicibus, ante Martini Lutheri tem-

pora,

pora, Augustæ in lucem edita est, fide vtique antiqua. In qua legimus, D. Vdalricum ex itinere aliquando ad Rhenum perlatum incidisse in Comitem, qui fama sanctitatis illius permotus, magni fauoris loco habendũ existimauit, si impetrare posset, vt eum in arce sua hospitem susciperet. Quemadmodum etiam hodie DEVM amantes gaudent, si PP. Franciscanos, Cappuccinos, aut alios Dei seruos, ad hospitium suum trahere possint, Existimant enim, se Deum ipsum, in illis excipere, & cum Deo diuinam benedictionem. Qualis, cum Elia, ingressa est, in Sareptha Sidoniorum, in domum viduæ, cuius *hydria farinæ non defecit, nec lecythus olei minutus est, vsque ad diem, in qua Dominus dedit pluuiam super faciem terræ.* Quæ mulier vtique hanc benedictionem meruit admirando genere hospitalitatis. Nam cùm vbique fames esset; cùm ipsa & filius omnia iam consumpsissent, nec illi quidquam superesset, *nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, & paululum olei in lecytho*, quo absumpto, iam se morituram cum filio, præ fame, ominabatur; tamen ausus est ab ea petere Elias, ac dicere: *mihi primùm fac de ipsa farinula subcinericium panem paruu-*

3. Reg. 17. 14.

lum, & affer ad me. Quæ abiit, & fecit iuxta verbum Eliæ. Quæ jam hoc mater faceret, quæ non diceret; *Quisq; sibi proximus*, aut, *Tunica pallio propior est:* Ego priùs, cum filio meo, comedam; si nobis ipsis non sufficit, cur daremus tibi? Nihil horum dixit; sed Eliæ primùm dedit, prodigioso quodam hospitalitatis exemplo. Quo non solùm nihil amisit, sed lucrata est plurimùm. Nam *& comedit ipse, & illa, & domus eius: & ex illa die hydria farinæ non defecit, & lecythus olei non est imminutus.* Quin & aliud beneficium illi Elias contulit, vt defunctum postea filium eius à mortuis resuscitaret.

§. III.

Opiparum & feralo Comitis epulum.

Parem hospitalitem prædictus Comes, vtpote opulentus & omnibus rebus abundans S. Vdalrico non exhibuit, maius tamen beneficium reportauit. Nam postquam summis precibus obtinuit, vt pius Antistes apud eum diuerteret, res prorsus nouæ atq; stupendæ acciderunt. Iusserat Comes epulum splendidissimum apparari; iamq; accubuerant, & tot missus in mensam inferebantur, vt eorum ne numerandi quidem, nedum edundi copia esset. Ac, vt cum ventre

etiam

etiam oculos liceret ſatiare, ſtabant, inter cibos, pictæ ad elegantiam dapes, vernabant horti; germinabant de ferculis herbæ & gramina; ſaliebant in altum è ſacchareis rupibus fontes; explicabant in orbem oculos & gemmatam caudam pauones. Denique quidquid tanto hoſpiti honorando cocorum induſtria atque cupediariorum artes poterant elaborare, apponebatur. In ſæculo iſta magna videntur, & hominibus, corpori ſaginando deditis placent. D. Vdalrico omnia fruſtra fuerunt apparata. Nihil illi ſapuit, nihil omnium pretioſorum attigit. Nempe alium illi cibum miſit Deus, quem vulgus neſciebat. Siquidem, vbi cœptum eſt epulari, ſub ipſa conuiuij initia, introducta eſt, in triclinium, miſerandi vultus femina, emaciata, pallida, oſſea; de cuius collo humanum caput, idq; tabidum catena reuinctum pependit. Hoc tam triſte mulieris ſpectrum, in extremo triclinij angulo cum canibus prandere atque hordeaceo pane & aqua contentũ eſſe cogebatur, ad mortem potiùs, quàm ad famem arcendam. Quod tam miſerabile ſpectaculũ non ſolùm exterruit S. Antiſtitem, ſed etiam à ferculis ad ſe totum rapuit occupauitque.

Omnibus igitur alijs rebus omissis; domi. num domus interrogauit, quænam esset a. rumnosa illa, & quæ tantæ immanitatis caussa? Conticuerunt omnes initio ad hanc interrogationem, neque ipse loci Comes statim erupit in responsa; sed aliquamdiu cogitabundus hæsit. Vbi autem visus est sibi satis iræ & verborum collegisse; magno sermonis pondere sic cœpit loqui. *Venerande Præsul, Femina hæc, quam, inter canos hos, coram intueris, aliter quidem est à primis incunabulis enutrita, sed nempe è prima nobilitatis domo oriunda aliter vixit, quàm eam optimi parentes docuerunt. Siquidem è castissima educatione in putidam mœchã degenerauit. Atque, vt me clariùs intelligas; hæc vxor mea fuit, sed per adulterium mea esse desijt. Eapropter eam anno iam solido, in hunc, quem vides modum, castigo, facinusq; hoc sanguine indignum, vindico; vt aliæ illius exemplo discant fidem tori habere sanctiorem. Porrò cuculus meus fuit Equestris ordinis homo, cetera nobilis, hoc autem crimine & stemmatis sui infamia, & domus meæ ignominia factus. Cuius proinde sceleratum à ceruice caput resectum, ferroq; vinctum, à collo amasiæ noctes diesq; pendulum feci, vt etiam mortuum in oculis haberet, quem solebat*

viuum

viuum in sinu gestare. Ob hoc flagitium, hoc meruit ornamentum. Atque hoc clementiæ meæ est, torquatam feci, quam oportuit esse crematam. Beneficio meo viuit, per quam si stetisset, Ægisthum meum iam dudum habuissem.

§. IV.

Facilè esse errare, præsertim eos, quos zelotypia decipit.

Hæc contentiùs perorantem, quo sensu generosæ indolis femina audierit, vos cogitate; cettè, morte ipsa illi grauius fuit, in catenis produci, &, coram tanto hospite, in angulo, cum canibus, bestiæ instar, pasci. D. Vdalricus, postquam audiuit, aulæ Dominam illam esse, Deoq́; suggerente, intellexit, innocentem tam miseris modis discruciari, rogauit primùm Comitem, vt, quæ apposita erant, omnia iuberet auferi, mensasq́; remoueri; non enim sibi quidquam sapere, aut famem esse ad mortales cibos, vbi animarum posset negotijs satiari. Postquam ergo Comitis mandato ablata fuerunt omnia, cœpit diuinus Antistes eiuscemodi sermonem. *Magno me, Domine Comes, hospitij & conuiuij honore excepisti, maiore beneficio afficies, si, vt adium tuarum portas mihi aperuisti, ita & aurium ostia pan-*

das; sinasq; gratiam mihi præstitam verbis salutaribus compensare. Sic Præfatus, cùm Comitem attentum animaduerteret, immò loqui, quæcumq; vellet, iubentem audiret; in hunc modum orationem pertexuit. *Fœdum est adulterij facinus, & perfidia supplicijs digna. Neq; quidquam accidere potest, quod in coniuge iustiorem iram prouocet, quam si thalami iura, quæ sanctissima esse debent, violentur.* Ad hoc Præsulis exordium, fæmina in catenis habita pænè exanimis concidit. Sed paulò pòst fuit generositati suæ reddita, vbi ærumnæ suæ patronum audiuit sic perorantem. *Ignis tamen vehemens est coniugij zelus, in grauia incendia erumpit. Sed videndum est etiam atque etiam, qua materia ignis ille incendatur. Cùm enim nihil facilius sit, quàm errare in iudicando, ibi maximè erratur, vbi cæcus amor præcipitat iudicantem. Quid enim? esto, rea sit, num idcirco nos decet misericordia obliuisci, quia illa peccauit? Numquid, quando adduxerunt* Scribæ & Pharisæi mulierem in adulterio deprehensam & statuerunt eam in medio, *Dominus IESVS* dixit eis, *Qui sine peccato est vestrûm, primus in illam lapidem mittat? Nostra vellemus peccata clementer iudicari; immò mala, quæ facimus, indignamur, si alij*

Ioan. 8. 3.

si alij non iudicant esse bona; & in aliorum culpis tam sumus seueri exactores? Accedit, nos sapißime in iudicijs decipi. Nam, si nescis, sanctißimi quiq; viri, & innocentißima femina temeritate iudiciorum condemnati sunt. Et vt non longiùs, per exemplaexcurram, cui iniuria hac non potest irrogari, si ipse Dei Filius fuit iniustißimè morti adiudicatus? Sed indica mihi, obsecro, vnde tibi tam dirae suspicionis origo in mentem venit? Annè miseram istam tu in flagranti crimine deprehendisti? aut quo argumento inductus es, vtadulterij ream damnares?

§. V.

Temeritas iudicij è re nihili, vel quam ipsi facimus, hausti.

Ad hæc Comes, omnem vim probationis promens, deprehendisse se eos dixit, aliquando vnà colloquentes. Hoc totum crimen erat, quod censebatur adeò atrox supplicium commeruisse. Quare denuò exhortari orsus Antistes, *Nescis*, inquit, *peccatum esse, dubitare de proximi virtute, etiam quando quis neutram in partem per assensum propendet, sed eum prudens & sciens cohibet, & anceps hæret, si quidem non nitatur sufficienti caussa; cùm iniquè illum bona existimatione priuet, ad quam vtiq; ius habet is, qui priuatur.*

Quantò igitur iniquius erit, iudicare plenè, ac deliberate, & pro certo, aliquid mali de altero, sine sufficienti caussa; & quidem tam funestum malum? nec iudicare tantùm, sed etiam ad pœnam procedere? Numquid audiuisti? Si verè vtique iustitiam loquimini, recta iudicate filij hominum: *Et illud?* Nolite iudicare, vt non iudicemini, in quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini: *& istud?* Propter quod inexcusabilis es, ô homo omnis, qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas. *Quid enim? num caussam tibi fuisse sufficientem arbitraris, vt adulteros iudicares, qui deprehensi sunt à te colloquentes? Caussa sufficiens à viro prudente existimatur, quæ, considerata condicione materiæ, & personæ, & alijs circumstantijs mouere potest prudentē ad malum aliquod iudicandum. Quum vnquam vir prudens, statim de adulterio iudicat, quem cum femina videt sermocinantem? Nonne prudentes erant Apostoli? & tamen nihil tale de Christo sunt suspicati, quantumuis mirabantur, quia cum muliere loquebatur, nempe Samaritana. Teipsum appello, numquid enim sæpius es cum femina colloquutus? igitur nè te debuit vxor tua, vt adulterum repudiare, nedum tam exquisitis tormentis exagitare?*

Psal. 57. 1.

Matth 7. 1.

Rom. 2. 1.

Sot. lib. 3. de iustitia q. 4. art. 3.

Ioan. 4. 27.

Nonne

Nonne lex naturalis præcipit, quod ab alio oderis tibi fieri, ne tu alteri facias? *Nolles tu hæc alios in te regula collocutionis iudicari, cur igitur ipse lege tam prana iudicas vxorem tuam? non sineres tu hoc testimonio te de adulterij crimine vinci: Cur igitur in coniugem tuam eiusdemodi & testis & iudex extitisti? Si vita hominis à tam leui coniectura pendet, millies occidi meruisti. Præterquam, quòd, ad aliquem in iudicio condemnandum ad pœnam, certitudo requiratur, per idoneorum testium probationem. Quod quia tu neglexisti, reus innocentem damnauisti, neque iam illa est adultera, sed tu homicida. Itaque vxorem à pœna absolue, tu pœnitentiam age.* Tob. 4. 16. S. Thom. 2. 2. q. 60. art. 3. & Caiet. ibi.

§. VI.

Mortui loquentis atque ad vitam excitati, de innocentia, testimonium.

Non facilè in contrariũ mouentur magni domini, & magni peccatores: illi ob superbiam, qua se putant errare non posse; isti ob contumaciam, qua obdurauerunt. Quare cùm Vdalricus Comitem verbis non posset corrigere, prodigio rem transegit. Ita igitur silentem est allocutus: *Quandoquidem sermonibus nihil proficimus, visne errorem tuum agnoscere, si hoc, toto iam anno, emortuum*

atque effœtum caput, quod vxori tuæ catenù, tamquam infame adulterij monimentum, & horrendum monile, ad collum *alligasti, innocentiã suam loquendo reddiderit testatam?* Quid hîc exciperet Comes? spopondit. Sponsione facta, D. Vdalricus sacellanos aliosque sacerdotes comites hortatus est, vt Deum ardentissimis votis rogarent, ne ad honorem nominis sui, ac populi circumstantis bonum (erant quadraginta in loco præsentes) antiqua renouare miracula dedignaretur. Itum est in preces. Nec diu distulit exaudire seruum suum Deus, sed per amputati capitis putrem iam linguam eiuscemodi vocem edidit. *Ego cum hac femina non peccaui.* Quasi tonitru audiuissent, ita attoniti omnes steterunt. Sed D. Vdalricus etiam cadauer occisi iussit afferri, quod sub patibulo sepultum exhumatum est, & asseri impositum in triclinium illatum, tum caput à muliere demptum ad trunci corporis pedes, de more proiectum est. Sed ô potentiam Dei? nemine manus adhibente, sponte sua à pedibus ad ceruicem accessit, illiq; ita repente coaluit, vt homo, duodecim menses mortuus, illico reuiuiscens surrexerit, Comitemque in hęc verba compellârit: *Domine comes,*

innocen-

innocentissimam & integerrimam Coniugem tuam iniustè iudicasti, & indigno supplicio crudeliter afflixisti; nihil illa in te vmquam peccauit, sed tu in illam. Dici non potest, quis tunc in omnium animis motus, quæ vox, qui gratulantium atq; Deum laudantium exorti sint clamores. Alij innocentium vindicem, alij patientium coronam; alij derelictorum defensorem Deum celebrarunt, qui *deducit ad inferos, & reducit,* alij deinde Vdalricum ipsum laudibus extulerunt; alij deniq; diuinæ proiudentiæ gratias egerunt, qui talem hospitem adduxisset. Redijt tunc afflictissimæ dominæ color, redijt animus, & decus; quam vberrimè lachrymans, & ad genua eius accidens Comes, veniâ suppliciter petitâ, tanto in thalamum honore recepit; quanta priùs ignominia iniuriaq; à se se repulit ad canes, & repudiauit. Habita est postea non solùm in veneratione, ob innocentiam, sed etiam pro sancta, ob patientiam. Siluit enim toto anno, tam diriter tractata, neque vmquam innocentiam suam obtendit, neque viri iniurias accusauit; vt hoc ipsum pro maiore miraculo sit existimatum, quòd femina illustri sanguine oriunda tantum dedecus; mulier delicatè enu-

trita

trita tam asperum vitæ genus potuerit æquanimiter tolerare; quàm quod alter sit ad vitam reuocatus. Etsi enim hoc contra naturæ est leges; illud tamen plus quàm fæmineam exigit virtutem. Et vxorem quidem suam Comes recepit; Nobilem autem illum numquam de iniuria sibi illata questum (quòd in altera vita iusti iudicij diuini arcana inspexerit, & nouerit, cur Deus eam sibi necem parari permiserit) D. Vdalricus secum Augustam perduxit, vbi in æde summâ B. Mariæ dictâ consecrataque, Numini eiusque Matri gratijs agendis seruiuit, eo officij genere, quod Germani quidem die Stüelbrüeder appellant, nos autem custodes templi possumus nuncupare. Post obitum autem S. Pontificis Vdalrici, ad sepulchrum illius, reliquum vitæ adhuc viginti septem annis prolongatæ, & in omni genere pietatis exercitæ dedicauit. Ita hospitio receptus D. Vdalricus, matrem familias in gratiam mariti, maritum ad pœnitentiam, Nobilem iniustè occisum ad vitam reduxit, ignominiâ iniuriaque omni in maximam Dei ac innocentum gloriam conuersâ.

§. VII.

§. VII.

Suspiciones adulterij inter varios innocentes coniuges natæ.

Possem hîc in encomia patientiæ, in diuini arcani consilia, in Dei artes ex ipsa ignominia gloriam illustrantes excurrere, & exclamare: *Iustitiæ Domini rectæ, lætificantes corda*; sed magnitudo iniuriæ, quam Comes iste innocentissimæ mulieri intulit, quamq; Deus tam inaudito prodigio mundo detexit, me omnia alia agere volentem, velut iniecta manu, ad se trahit, nec sinit tacere tantam immanitatem, quæ non in hoc solo Comite ad cælum clamauit; sed adhuc quotidie patratur. Nam in primis nihil est frequentius, quàm inter coniuges zelotypia, & ex hac suspiciones, iudicia temerariè lata; odia, insidiæ, homicidia, & omnis generis mala. Itaque *lubet addere, mantissæ loco, nihil inter coniuges existere posse grauius, quàm mutuæ fidei diffidentiam, ex qua nascitur coniugum pestis suspicio, è suspicione obseruatio dictorum, factorum, nutuum omnium, è dubijs falsisq; signis persuasio; ex hac cædes & parricidia. Nihil ago, nisi documentis ostendo, quibus erudiri possit orbis. Theodosius minor Arcadij F. Theodosij M. nepos Eudociam Augu-*

Psal. 18 9.

Matth. Rader. part. 2. Bauariæ S. pag. 300.

Augustam coniugem, ob pomum Paulino donatum, ab societate tori seiunxit; Paulinum, vt alij tradunt, eâdem nocte occidit, vel in exilium deportari mandauit. S. Itta ex rupe præceps in altam voraginem deturbata. Extat vita Ittæ singulari libello edito ab Fischingensi Abbate vulgata. Ottho III. Imperator falsò delatum Comitem occidit. Henricus S. Kunegundis innocentiam ferro igniq; exploranit. Alij priuatorum casus quotidiani & sine numero occurrunt.

Baronius in Otthone III.

§. VIII.

Iudicia temeraria quoties, & quàm iniquè ferantur?

Neque inter coniuges dumtaxat eiuscemodi iniusta atq; temeraria iudicia feruntur. Seruus conseruum, immò dominum; filius patrem; filia matrem; maritus vxorē; vxor maritum; subditi Principem & magistratum; sæcularis Religiosum, Religiosus sæcularem, immò & Religiosum, filius confessionis Confessarium ad iudicij sui tribunal vocat. Vnde S. Bernardus ait: *Si is, qui de claustro est, eum qui versatur in populo, interdum minùs districtè, minusq; circumspectè se se agere deprehenderit; verbi gratia in verbo, in cibo, in somno, in risu, in ira, in iudicio; non*

S. Bern. serm. 12.

non ad iudicandum confestim prosiliat; sed meminerit scriptum: Melior est iniquitas viri, quàm benefaciens mulier. *Nam tu quidem in tui custodia vigilans bene facis, sed qui iuuat multos, & meliùs facit, & viriliùs. Quod si implere non sufficit, absq; aliqua* iniquitate, *id est, absque aliqua inæqualitate vitæ & conuersationis suæ, memento, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Hæc dicta sint contra geminam tentationem, quæ sæpe viri Religiosi Episcoporum vel ambire gloriam, vel excessus temerè iudicare diabolicis instigationibus incitantur.* Vitali Monacho de prostibulo egredienti, quidam, qui temerè iudicabat, eum libidinis exercendæ caussa, in illo fuisse putans, colaphum infregit, & illico à dæmone insessus est. Adibat enim Vitalis prostibula, vt meretrices à turpi corporis quæstu auocaret, pecuniaq; paciscebatur vel vnius noctis continentiam. Quæ res clariùs patuit, cùm percussorem suum à dæmone liberauit. Ostendit ea liberatio, sanctum fuisse, qui temerè est iudicatus; iniustum, qui temerè iudicauit. Eiuscemodi iudicia, non tantùm quotidie, in vna ciuitate contingunt millies, sed sæpe in vna domo, sæpe in vno homine. Quidam enim vel naturæ tristis, vel

Eccli. 42. 14.

Iac. 5. 20.

amaræ

amaræ mentis vitio, neminem aspiciunt, quem non iudicent damnentque.

§. IX.

Temerarium iudicium quàm graue sit peccatum, & cur?

Putabit quis ea iudicia non esse magni momenti, cùm intra cogitationem orta, intra cogitationem illicò occidant; aut certè, si pertinaciùs hærent, vltra cogitationes non progrediantur. Verùm res secus euenit. Siquidem & alterum sua priuant existimatione, & iudicantem obligant ad opinionem temerè iudicato restituendam, suamque retractandam; quod cùm & raro fiat, & difficilè sit exequi, quia opinionem semel conceptam humani ingenij pertinacia non libenter mutat, fit vt is, qui ita iudicauit, iudicium suum ad iudicium & tribunal Dei secum, ex hac vita, plerumque auferat, cum periculo æternæ damnationis. Et, ne quis putet, Comitis quidem iudicium quod innocentem coniugem catenis oneratam, ad canes damnauit, grande quid patrasse; suum autē iudicium innoxium esse, neq; ad tam crudeles pœnas decernendas procedere, sciat, quicumque, apud se se, alterum cum temeritate iudicat mortaliter peccauisse

uisse (quo pacto homines creberrimè iudicant) illum, quantum in se est, non ad catenas, aut canes alterum, sed ad longè atrociora supplicia, nempe ad æternum carcerem, & æternos ignes damnare. Quid enim aliud facit, qui alterum iudicat lethale peccatum commisisse, quàm vt iudicet, eum æternis supplicijs dignum esse? & non ad Caucasum, sed ad rogum damnandum esse, caminumque ignis, qui numquam extinguetur?

§. X.

Temerariè iudicantes Dei summi Iudicis iurisdictionem inuadere.

Quod iudicium cùm ad solum Dei tribunal pertineat, cuius est scrutari corda & renes, & illuminare abscondita tenebrarum; consequens est, vt Dei iudicium vsurpet, qui de corde, seu voluntate, & occultis alterius iudicat. Sicut ergo magnam Iudici sæculari, aut Ecclesiastico iniuriam irrogaret, qui, eo de tribunali suo deiecto, se ipsum, per vim ingereret, atque sedens in illo iudicaret; ita in vniuersalem viuorum & mortuorum Iudicem Christum iniurius est, qui fratrem, aut proximum suum iudicat gehenna dignum. Prima iusti iudicis conditio est, *Au-*

S. Thom. 2. 2 q. 60. a. 6.

Sot. lib. 3. de iustit. q. 4. a. 6.

thoritas legitima; qualem habent iudices ordinarij, aut delegati, aut etiam arbitri (iure gentium) quibus se, & quorum iudicio nonnulli vltro subijciunt. Qui sine eiuscemodi potestate alterũ iudicat, inuasor est, tyrannus est. Hinc illud ei dicitur: *Tu quis es, qui iudicas alienum seruum?* Et istud: *Vnus est legislator & iudex, qui potest perdere, & liberare. Tu autem quis es, qui iudicas proximum?* Quænam ista impudentia est, vt *faciem Dei accipias, & pro eo iudicare nitaris?* Et iterum Iacobus: *Qui iudicat fratrem, iudicat legem.* Legis enim sibi partes vsurpat, cuius iudicio suum iudicium anteponit, cùm velit alterũ, non secundùm legem, sed secundùm suum iudicium, immò somnium iudicari. *Si autem iudicas legem*, ait, *non iam legis factor es, sed iudex.* Denique *noluit Deus hominem ab homine iudicari, ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario vsurpato iudicio; sed potiùs ex lege Dei, secundùm ordinem Ecclesiæ, siue vltro confessum, siue accusatum atque connictum.*

Rom. 14. 4.
Iac. 4. 12.
Iob. 53. 8.
Iacob. 4 11.
S. August. hom. 50. ex 50.

§. XI.

Quas ob caussas Deus prohibuerit iudicia temeraria?

Caussæ, cur hoc iudicium vetuerit Deus, sunt

ſunt iſtæ. 1. Qui iudicat alterum, debet de crimine eius certus eſſe antè, quàm eum ad ſupplicium damnet. Atqui, ſine peculiari Dei reuelatione (qualis S. Vdalrico de iniuſta Comitis damnatione erga coniugem & Nobilem facta eſt) nemo ſcit alterius mentem, aut intentionem, aut occultum crimen. *Quis hominum ſcit, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt?* Immò ſæpiſſime adeò latet amor proprius, adeò in propria cauſſa mali iudices & excæcati ſumus, vt neſciamus de nobis ipſis rectè iudicare. 2. Hanc ipſam ob cauſſam, frequenter erratur, non ſolùm quia neſcimus occulta cordis alterius, ſed etiam, quia ſæpe quis hodie alius eſt, quàm heri; & cras alius erit, quàm hodie: de futuris autem contingentibus, quid mortales ſcimus? hodie quis peccator eſt, cras pœnitentiam aget, & erit iuſtus. Quantus autem error, hominem iuſtum iudicare, tamquam peccatorem? Narrat S. Dorotheus, monachum audiuiſſe de altero, quòd in fornicationis peccatum inciderit, atque idcirco, ſine vlteriore examine, eum damnauiſſe. Quia autem paulò pòſt peccator ille e vita deceſſit, apparuit monacho Angelus defuncti animam ſecum

1. Cor. 2. 11.

S. Dorotheus ſerm. 6.

adducens, iubensque vt animam illam iudicaret, & sententiam vltimam in eam pronuntiaret, quandoquidem iam antè illam iudicare cœpisset. Quo audito, perterritus monachus, grauem suum errorem animaduertit; & sine dubio dixit, quod apud Climacum alius dixisse legitur: *Non iudicare veni, sed iudicari.* Promittit quidem Christus ijs, qui eum, relictis omnibus, sequuntur, *sedes duodecim*, & iudicandi potestatem, sed in altera primùm vita. Hinc Paulus ait: *Nolite ante tempus iudicare.* 3. Qui in altera vita reuelaturus est secreta cordium, noluit ea in hac vita esse manifesta, vt in bonis humilitatem, erga malos conseruaret charitatem. Bonum diligimus, malum odio prosequimur. Superbirent boni, si certatim ab omnibus diligerentur. Placerent enim etiam sibiipsis. Nunc, quando pro eo, vt diligantur, odio habentur, continentur in timore & humilitate: verentur enim, ne fortè iustam alijs dederint auersionis caussam. At malos si cognosceremus, cùm eorum sit infinitus numerus, quo pacto eos amaremus, cùm vix diligamus, quos bonos esse existimare debemus? Deus bone, quæ esset ab hominibus vbiq; auersio, si sciremus, eos Deo

Climac. c. 2.

Matth. 19. 28.

1. Cor. 4. 5.

tam

tam abominabiles esse? Itaque, vt S. Augustinus docet, *contra hoc malum, quo quisq; libenter de homine malum, quod non prospicit, suspicatur, charitas habenda est, quæ non æmulatur*; immò quæ omnia dubia & incerta aliorum dicta & facta, de quibus non constat, quo animo fiant, semper in partem meliorem interpretatur. Quare in illa verba: *Nolite iudicare, hoc loco*, inquit S. Augustinus, *nihil aliud nobis præcipi existimo, nisi vt ea facta, quæ dubium est, quo animo fiant; in meliorem partem interpretemur. Quod enim scriptum est, Ex fructibus eorum cognoscetis eos, de manifestis dictum est, quæ non possunt bono animo fieri, sicut sunt stupra, vel blasphemiæ, vel furta, vel ebrietas, & si quæ sunt alia, de quibus nobis iudicare permittitur, dicente Apostolo: Nonne de ijs, qui intus sunt, vos iudicatis?* Immò etsi certò constet facta aliorum esse mala, licet ea iudicare ac corrigere possimus, tamen consilium charitatis suggerit S. Bernardus istud: *Caue alienæ conuersationis esse, aut curiosus explorator, aut temerarius iudex. Et si perperam actum quid deprehendas, nec sic iudices proximum; magis autem excusa. Excusa intentionem, si opus non potes; puta ignorantiam; puta subreptionem; puta casum.*

S. August. in Psal. 118.

Matth. 7. 1.

S. August. cap. 30. in Matth.

Matth. 7. 20.

1. Cor. 5. 12.

S. Bern. in Cantic. serm. 4.

Quòd si omnem omnino dissimulationem reicere titudo recusat, suade nihilominus ipse tibi, & dicito apud temetipsum: Vehemens fuit nimis tentatio: Quid de me illa fecisset, si in me accepisset similiter potestatem?

§. XII.

Optimum, contra temeraria iudicia, remedium, in proprium sinum inspicere, & sua peccata considerare.

Atque hoc est optimum, contra iudicia temeraria remedium, vt, si iudicare volumus, in nostrum sinum inspiciamus. Ibi nulla committetur temeritas. certa & nota ibi sumus iudicaturi. Ita Christus Pharisæos repressit, adulterij accusantes feminam, cùm ipsi pleni essent spurcitijs & impuritate. Dixit enim: *Qui sine peccato est vestrûm, primus in illam lapidem mittat.* Et alibi, post verba illa: *Nolite iudicare, vt non iudicemini*, subiunxit: *Quid vides festucam, in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides? Hypocrita, eyce primùm trabem de oculo tuo.* Apud antiquos PP. *senex quidam à fratre rogatus, quid caussa esset, cur assiduè iudicaret fratres monachos? respondit: Quia necdum te ipsum cognouisti. Nam qui se ipsum nouit, fratrum vitia non aspicit.* Itaque monet alius S. Pater:

Ioan. 8. 6.

Matth. 7. 3.

In prat. spir. cap. 134.

S. Pater: *Piè cauteq; vigilandum est, vt cùm aliquem reprehendere vel obiurgare nos necessitas coegerit, primùm cogitemus, vtrum tale sit vitium, quod numquam habuimus, vel quo iam caruimus. Et, si numquam habuimus, cogitemus, & nos homines esse, & habere potuisse, &c. Iudicet de alterius errore*, ait S. Ambrosius, *qui non habet, quod in semet ipso condemnet. Iudicet ille, qui non agat eadem, quæ in alio putauerit punienda: ne dum de alio iudicat, in se ferat sententiam.* Similia habet S. Chrysostomus, & S. Gregorius. Quàm stultus esset chirurgiam profitens, si alteri vellet festucam ex oculo extrahere, cùm ipse trabem in suo gestaret? medicus qui pustulam sanare alterius conaretur, ipse vlceribus scatens, quibus remedium nullum adhiberet? Nonne audiret, *Medice, cura teipsum?*

S. August. lib. 2 de ser. Dom. in Monte cap. 30.

S. Ambr. serm. 20. in Psal. 118.

S. Chrys. hom. 24. in Matth.

S. Greg. Mor. c. 15.

§. XIII.

Malorum esse, in se sua mala in alijs eorum bona non videre.

Tales sunt, qui temerè iudicant. Nam Comes memoratus, de colloquio vnico duos iudicauit seuerissimè, puniuit atrocissimè, quasi adulterium commisissent, cùm interea homicidium quod est vtiq; adulterio grauius, & iudicium temerarium commi-

fisset. Sic plerumq;, qui alios solent iudicare, ipsi sunt deteriores: quia id de alijs iudicant, quod in se experiuntur. Vt enim is, quem vertigo ebrietatis rotat, etiam alia circa se putat rotari; sic malus mala sua etiam alijs attribuit. Sic hæretici, cùm ipsi castitatem non seruent, à nemine putant alio posse seruari. Nempe quales sumus, talites & iudicamus. *In via stultus ambulans, cùm ipse sit insipiens, omnes stultos æstimat.* Quemadmodum enim boni, in alijs bona, in se mala aspiciunt; ita vicissim mali in se bona, in alijs mala intuentur & mirantur. *Mitto vos ad Sanctum illum senem*, ait S. Bernardus, *qui cùm audisset, peccasse vnum ex fratribus, amarissimè flebat, inquiens: Ille hodie, & ego cras. Qui sic flebat super se, putas quia non compassus sit fratri?* Erat autē ille senex anachoreta, de quo Dorotheus historiam memorat. Bonus fuit hic, ideò de bono thesauro protulit bona; sicut malus de malo thesauro profert mala. Nam et de alio refert S. Bernardus, qui ad ipsum D. Bernardum, licet laicus dumtaxat monachus esset, veniens ad pedes illius prostratus dixit: *Væ mihi, ô pater, qui monachum vidi, in quo triginta virtutes considerani, quarum nec vnam in-*

Eccles. 10. 3.

S. Bern. serm. 3. de resurrect.

S. Dorotheus doctrin. 6.

S. Bern. serm. 1. ad fratres de monte Dei.

in me inuenio. Ita in contrarium Pharisæus ille, in templo, in se tantùm vidit, quòd bis in Sabbatho ieiunaret, quòd decimas omnium daret, quæ possederat; quòd non esset *sicut ceteri hominum; raptores, iniusti; adulteri;* in publicano autem nihil nisi peccata illius considerabat. Contrarium debuisset agere; in se superbiã, hypocrysin, iactantiam, contemptum aliorum potuisset inuenire; in publicano, humilitatem, demissionẽ, modestiam oculos ad cælum attollere non audentis, denique pœnitentiam pectus suum verberantis, & Deum deprecantis, ac dicentis, *propitius esto mihi peccatori.* Ita muscis comparantur mali isti iudices, quæ relictis omnibus sanis partibus pomi, aut animalis, omnes ad eam partem aduolant, quæ labem contraxit: Sic enim isti nihil pensi habent eorum, quæ sancta sunt in proximo; sed minutias quærunt, in illis hærent, ibi se pascunt, vbi aliquid mali aduertunt. Quod & sanguisugæ faciunt, quæ ad venam hominis applicatæ, tantùm sugunt eum sanguinem, qui in corpore corruptus est, sano ac bono sanguine prætermisso. Exemplum clarissimum est, in Pharisæis ad Christum, plus, quàm quadragin-

Luc. 18. 11.

Matth. 15. 2.

ta leucarum ſpatio diſtantem abierunt, ab Ieroſolymis, vt diſcipulos eius coràm accuſarent, dicentes: *Quare diſcipuli tui transgrediuntur traditiones ſeniorum?* Quale non ſcelus arbitremur? Quale autem? *Non lauant manus, cùm panem manducant.* Hem ſcelus! Et tamen ad has ineptias accuſandas, Phariſæi, viri Eccleſiaſtici, religioſi, primates populi, aliorum duces, tam longum iter ſuſcipiunt, & coram tanto iudice cauſſam leuiſſimam agunt; & quidem contra Apoſtolos, in quibus ſpiritûs paupertatem, continentiam, modeſtiam, honeſtatem, zelum animarum, diuini nominis atq; honoris propagationem, & mille virtutes admirari potuiſſent. Sic & Phariſæorum imitatores, quotidie iam in hoc, iam in illo aliquid reperiunt, quod cenſeant, & damnent; omiſſis omnibus laude dignis eorum virtutibus: cùm tamen ipſi, ſi nullo alio vitio laborarent, ſolis his iudicijs mille gehennas mereantur.

§. XIV.

Multos ita cæcos eſſe, vt etiam temeraria iudicia iactent; quibus tamen tandem ſuus error quandoq; oſtenditur à diuina bonitate.

Et quod omnium deterrimum eſt, nihil vmquam

vmquam cogitant se delinquere, & fortasse etiam sibi plaudunt, quasi de iudicij acumine ac subtilitate, & velut de iustitia, quasi obsequium Deo præstent; sicut Comes ille Rhenanus; qui toto anno numquam agnouit, se iniustum iudicem, malum zelotypũ & homicidam esse; sed potiùs, vt se iustitiæ, & castitatis amantem esse gloriaretur, vxorem cum catena, & occisi capite pallentem, inter canes, produci iussit, vt aduenis & hospitibus iustitiam suam ostentaret, quæ reuera summa iniquitas fuit. Sed magna pars hominum damnabitur, quòd rerum spiritualium imperitia, & proprio amore excæcata *malum bonum, & bonum malum* Isa. 5. 20. *iudicet.* Quamquam tanta est Numinis bonitas, vt sicut, ob hospitalitatem, qua Comes S. Vdalricum tamquam seruum Dei suscepit, eidem oculos, per D. Vdalricum aperuit; ita & multis, ob paruum opus bonum, lucem immittat, qua videant, se in tot falsis iudicijs ignoranter hæsisse, & bene retractent, quod malè iudicauerunt. Quod vtinam etiam contingat illis, qui hanc historiam non solùm animi, verùm etiam animæ caussâ legent: vtinam illis contingat, vt mille iudicia temeraria, quibus fortasse,

cùm

cùm proximum damnare voluerunt, se ipsos perditum iuêre, tandem aliquando omnia, apud Confessarium retractent, & expungant; discantque non se, nec sua iactare, quæ fortè reprehensione digna sunt, vt planè digna fuit illa iniusta Comitis in vxorem innocentem sæuitia, quam hospiti Vdalrico voluit, tamquam iustitiæ exemplum, ostentare. Quod si verò etiam laude dignum est factum aliquod, tamen digna non est eius iactatio. *Meminimus*, ait Plinius, *quanto maiore animo honestatis fructum in conscientia, quàm in fama reponatur. Sequi enim gloria, non appeti debet. Nec si casu aliquo non sequatur, idcirco, quòd gloriam non retulit, minùs pulchrum est. Ii verò, qui benefacta sua verbis adornant, non ideò prædicare, quia fecerint, sed vt prædicarent, fecisse creduntur. Sic quod magnificum referente alio fuisset, ipso qui gesserat recensente, vanescit. Homines enim, cùm rem destruere non possunt, iactationem eius incessunt. Ita si silenda feceris, factum ipsum: si laudanda, quòd non sileas, ipse culparis.*

Plin. lib. 1. epist. 8.

CAPVT

CAPVT XVIII.

Mirabili DEI iudicio plus prodesse reprehensiones; quàm laudes adulationesq; humanas.

§. I.

Adulationes pericuiosas esse.

SI ad libellam veritatis rem examines, præstat sæpe carpi, quàm laudari. Qui carpit, corrigit. Qui laudat, superbum facit. Hinc dictum est à sapiente: *Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.* Eò tendit Æsopica fabula famelicæ vulpis ad arborem, cui gallus sublimis & diem cantu salutans insederat, accedentis. Ibi enim exquisitis laudibus gallum extulit. Non cristas tacuit verticis; non præteriuit radios caudæ, in falcis modum reflexæ; non omisit pennarum irides & splendorem; sed & sonoram in eo vocem magnificè prædicauit. Ante omnia autem in illo commendauit artem diuinandi, lucisque prædicendæ vaticinia. Quibus encomijs, cùm iam tumere cerneret gallum, atque cristas quàm altissimè erigere, hunc demum fraudis epilogũ adiecit:

Prou. 27. 6.

Fab. 386.

cit: *Vtinam ea felicitas sit mea, tam eximij vatis caput, vt exosculari mihi concedatur!* Gallus, qui laudis titillatione inflatus ipse quoque iam se se osculo dignum arbitrabatur; & hanc insuper laudatrici suæ gratiam referendam censebat, vt caput suum illi ad satietatem basiandum præberet, improuidè ab arbore ad vulpem deuolans captus, in siluam deportatus, serò sensit, qualia oscula vulpes destinasset, & affatim derisus est; quòd astuta bestia vate isto diuinoque nihil insipientius neq; vecordius vmquam se vidisse diceret. Fabulæ huius epimythium est, assentatores insidiosos esse & noxios. Qua de caussa etiam Regius ille vates ait: *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Correptio iusti misericordia est; adulatio peccatoris crudelitas. Vtiliter Dauidi adulterium Propheta, ciuibus suis diffidentiam Iudith, malitiã Pharisæis Christus, & Ioan. Baptista; duram ceruicem Iudæis, Stephanus; Elymæ mago Paulus dolum & fallaciam obiecerunt. Seduxissent eos, qui laudibus, velut oleo, vnxissent.

Psal. 140. 5.

§. II.

§. VII.

Adulatores à sapientibus semper fuisse, tamquam noxias bestias, repulsos.

Quod etiam Ethnici senserunt, adulationibus à se procul repulsis. Tarraconensibus, pro læto ostento, nuntiantibus Augusto, quòd in eius ara palma esset enata: *Apparet*, inquit, *quàm frequenter accendatis.* Ita adulationem diuinitatis, negligentiæ opprobratione deleuit. Nicesias Alexandro abigenti muscas, quòd ab illis diceret se morderi: *Magis*, inquit, *ab alijs, quæ plus tui habent, gustato sanguine*; adulatores intelligens, qui plus omnibus muscis sugunt. Quamuis enim sapiens etiam è falsis laudibus perspiciat, qualis esse debeat, vt Crispus Passienus monuit, pauci tamen sunt, qui laudes suas suspectas habent. *Melior est ira risu*, ait Ecclesiastes; *quia per tristitiam vultûs corrigitur animus delinquentis.* Quia enim amor sui cæcus est, facilè credit, vera esse, quæ de se gloriosè finguntur. Quare, ne glaucoma obijciatur, animi generosi laudatores suos, perinde vt adulatores, aspernantur. Quid, quòd isti etiam mala laudant? Nam sicut Colax Bianti stupido sic adulatus est: *Plus bibisti, quàm rex Alexander*, in quo turpissimum

Roterot. lib. 4. Apopht.

Eccles. 7. 4.

mũ erat, esse potatorem; sic multi superbiam, multi auaritiam & sordes, multi, per speciem potentiæ, tyrannidẽ, ac iniustitiam, in Principibus laudant, faciuntque, quod illi, qui in aquæ vicem, oleum flammæ affundunt, vt accendant, non extinguant. Ob quam caussam Cratetis pronuntiatum est: *Eos, qui cum adulatoribus viuerent, esse desertos, non aliter, quàm vituli sunt inter lupos. Neque enim illos adesse, quos oportet, neque cum ijs, qui adsunt, habere societatem, cùm sint insidiatores.* Itaque rectè Antisthenes aiebat, *si ad alterutrum adigeret necessitas, satiùs esse, in coruos incidere, quam in adulatores.* Nam corui non comedunt, nisi mortuos, adulator etiam viuos deuorat. Bellissimè in hanc rem Prinæus ille Bias interrogatus, quod esset animal omnium maximè noxium? *Si de feris,* inquit, *percontaris, tyrannus; Si de mitibus adulator.* Quam ob caussam Græcorum imprecationẽ, qua, cui precantur exitium, iubent abire ad coruos, corrigens Diogenes dicere solebat: *multò periculosius esse, incidere in assentatores, quàm in coruos.* Vel enim fingunt, quæ laudant, & faciunt vanum ac inanem; vel mala sunt, ob quæ palpum obtrudunt, & faciunt peiorem, quia in ma-

lo

lo confirmant; vel denique ſunt laude digna, quæ prædicant, & fruſtra ſunt, cùm vera virtus non egeat laudibus humanis, quippe quæ ipſa ſecum ducat ſuam laudem atque decus, & maius quoddam præmium ſpectet. Qui nihil gerunt præclari, his opus eſt præconibus. Vnde Lyſander iactanti, quòd ipſum & laudibus veheret, & aduerſus obtrectantes tueretur. *Duo*, inquiebat, *mihi ſunt boues ruri: tacentibus ambobus, tamen certò noui, vter ſit ignauus, vter ad laborem ſtrenuus.* Igitur excelſæ mentes, adulationibus non capiuntur; immò & offendunturinſtar Hippomachi diſcipulum baculo percutientis, multitudine vel pugillanti, vel cantanti applaudente: aut inſtar Antiſthenis, qui cuidam dicenti, plerique te laudant: *At quid*, inquit, *mali feci?* Sgnificans, quæ recta ſunt, ſemper pauciſſimis placuiſſe: ſibi autem placere, ſtultorum eſſe. Quocirca aut ſtultum faciunt applauſus populares, aut teſtimonium ſunt malè facientis. Certè Chamæleontem putant, qui talem hac aura veſci arbitrantur, cuius iugulum petunt. Dum enim inflant, ſuffocant, ſicut quidam columbas, quas ſunt aſſaturi. Quod cùm cognitiſſimum eſſet Prophetæ, dixit:

Ælian. lib. 2. variar. c. 6. & lib. 14. c. 8.

Psal. 69. 2. *Confundantur, & reuereantur, qui quærunt animam meam. Auertantur retrorsum, & erubescant, qui volunt mihi mala. Auertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi, Euge, euge;* ea approbantes, quibus iram Dei mereor; aut facientes vt mereat.

§. III.

Reprehensores sapientibus charos, insipientibus exosos esse.

Has tales ob caussas, vel Ethnici à laudatoribus abhorruerunt, sciebant enim, eorum oscula esse vulpina & fraudulenta, & quasi dicerent: *oleum peccatoris non impinguet caput meum*, ita pariter & linguam & caudam vulpinam detestabantur. Quin & illud quoque agnouerunt: *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me;* videbant enim, dolosis illis basijs *meliora esse vulnera diligentis.* Quòd si vulnera, cùm sunt recentia, sentiuntur, & dolor iram prouocat; vertitur tamen ira tandem in amorem, quando percussus agnoscit, plagam vtilem fuisse ad sanitatem. S. Amandus Episcopus Argentinensis aliquando Romam profectus, in Ecclesia S. Petri penoctauit. Ibi oranti apparuit S. Petrus, iussitq; eum, vt pergeret ad Dagobertum regem, eumq; scelerum

Psal. 140. 5.

Prou. 27. 6.

Nauclerus to. 2. gener. 21.

lerum suorum admoneret, verbisq; pondus habentibus corriperet. Parui Amandus. Sed veritas odium peperit. Ergo, quia illi prædicando voluit salutem afferre, præmij loco, è regno est exturbatus. Dicebat nimirum rex peccator: *Circumueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ.* Ita quidem iudicabat Dagobertus, quàm diu improbus erat. Ast vbi resipuit, & ad virtutem redijt, tandem Amandum inter gratissimos & amicissimos numerauit. Nimirum qui sapiunt, correctionem libenter admittunt. *At qui odit correptionem, vestigium est peccatoris;* id est, diaboli, vt Rabanus exponit; quia indicat, sibi diabolum dominari; aut se esse obstinatum instar dæmonis, peccatoq; pertinaciter inhærere. Quod vestigiũ apparuit in Agar ancilla Saræ, quando, ob superbiam afflicta & correpta à Sara domina, fugam iniuit: in Achab, quando arguebatur, ob iniquam mortem Naboth, ab Elia, quem maximo odio prosecutus est; item quando Michæam Prophetam in carcerem coniecit, percussum à Sedecia in maxilla; quòd ad gratiam Principum non vel-

Sap. 2. 12.

Eccli. 21. 7.

Gen. 16.

3. Reg. 21.

3. Reg. 22.

2. Paral. 16. let loqui. Fuit hoc vestigium in Asa rege Iuda, quando in neruum compegit Hanani Prophetam, qui Asam increpauit, quòd confisus esset in Benadab rege Syriæ. Fuit in satrapis Babylonijs, qui effecerunt, vt Dan. 14. Daniel mitteretur in lacum leonum, quòd ostendisset, Bel & draconem non esse Deos. Fuit & in Herode, qui Io. Baptistam iussit in vincula dari, ægrè ferens, quòd dixisset, Matth. 4. Marc. 5. *Non licet tibi habere vxorem fratris tui Philippi Herodiadem.* Hi tales puniri à Deo maluerunt, quàm corrigi. Quemadmodum & Anastasius Imperator, ab Ennodio Ticinensi Episcopo, iussu Pontificis, admonitus, vt hæresin deponeret; & alius B. Ælfegi de ieiunio & castitate in quadragesima seruanda sermonē contemnens, repentina morte perierunt. Qui autem nondum penitus animis suis induruerunt, mores suos emendant, quando reprehenduntur, discuntq; ipsos suos amare castigatores, quod Dagobertus fecit; quin & Gisa regina, quæ quantò proteruiùs spreuit S. Seuerini iustissimas admonitiones, tantò postea honorificentiùs eumdem ipsa prædicauit, vt Eugyppius atque ex eo Baronius annotauit. Quin Xenophon scribit, *esse prudentis cordatiq; viri, etiam*

Vlric. Abbas Vrsperg. in Chron. An. 493. de Anastasio.

De Ælfego vide Baron. tom. 11. An. 947.

Eugyppius in vit. S. Seuerini Baron. tom. 6. An. 473.

etiam ab inimicis vtilitatem capere. Nam quemadmodum periti medici ex bestijs ac serpentibus noxijs vtilia quædam remedia colligunt, ita ex inimicorum odio, cauillis, conuitijs, calumnijs, decerpere aliquid, quod vertat in suum bonum, viri est sapientis. Lima dum ferrum rodit, expolit: sic lingua mordax, & dens Theoninus lædendo rubiginem morum detrahit. Sæpe recta monet, qui non monet rectè. Hesiodus primas tribuit ei, qui per se sapiat; secundas, qui rectè admonenti obtemperet. Huic ego antefero eum, qui paret etiam non rectè monenti, dummodo moneat recta. Cùm amici, qui recta rectè monerent, sæpe verentur offendere, procurat nobis Deus non rarò *salutem ex inimicis* nostris, quos furor instigat, vt dum non rectè rabiunt, recta obijciant. Itaque plerumque maius est beneficium Numinis si nos sinat vituperari vt emendemur, quàm palpari, vt superbiamus.

§. IV.

S. Monica reprehensione ancillæ correcta.

Cuius diuinæ prouidentiæ beneficijque illustre exemplum disertissimè de matre sua, descripsit nobis D. Augustinus his verbis. S. August. lib. 9. Confess. cap. 8.

Sed non prateribo, quidquid mihi anima parturit de illâ famulâ tuâ, quæ me parturiuit & carne, vt in hanc temporalem, & corde, vt in æternam lucem renascerer. Non eius, sed tua dicam dona in ea. Neq; enim seipsam fecerat, aut educauerat seipsam. Tu creasti eam, nec pater, nec mater sciebat, qualis ex eis fieret. Et erudiuit eam in timore tuo virga Christi tui, regimen vnici filij tui, in domo fideli, bono membro Ecclesiæ tuæ. Nec tantam erga suam disciplinam diligentiam matris prædicabat, quantam famulæ cuiusdam decrepitæ, quæ patrem eius infantem portauerat, sicut dorso grandiusculorum puellarũ paruuli portari solent. Cuius rei gratia & propter senectam ac mores optimos, in domo Christiana, satis à dominis honorabatur. Vnde etiam curam dominicarum filiarum commissam, diligenter gerebat, & erat in eis coercendis, si opus esset, sanctâ seueritate vehemens, atq; in docendis sobria prudentia. Nam eas, præter illas horas, quibus ad mensam parentum moderatissimè alebantur, etiamsi exardescerent siti, nec aquam bibere sinebat, præcauens consuetudinem malam, & addens verbũ sanum: modò aquam bibitis, quia in potestate vinum non habetis: cùm autem ad maritos veneritis, facta Domina apothecarum & cellariorum

rum, aqua sordebit, sed mos potandi praualebit. Hâc ratione præcipiendi & authoritate imperandi, frænabat auiditatem tenerioris ætatis, & ipsam puellarum sitim formabat ad honestum modum, vt iam nec liberet, quod non deceret, & surrepserat tamen sicut mihi filio famula tua narrabat, surrepserat ei vinolentia. Nam cùm de more, tamquam puella sobria, iuberetur à parentibus de cuppa vinum depromere, prius quàm in lagunculam funderet merum, primoribus labris sorbebat exiguum, quia non poterat amplius sensu recusante. Non enim vlla temulenta cupidine faciebat hoc, sed quibusdam superfluentibus ætatis excessibus, qui ludicris moribus ebulliunt, & in puerilibus animis maiorũ pondere premi solent. Itaque ad illud modicum quotidiana modica addendo (quoniam qui modica spernit paulatim decidit) in eam consuetudinem lapsa erat, vt propè iam plenos mero caliculos inhianter hauriret. Vbi tunc sagax anus & vehemens illa prohibitio? Numquid valebat aliquid adversus latentem morbum, nisi tua medicina Domine vigilaret super nos? Absente patre & matre, & nutritoribus tu præsens, qui creasti, qui vocas, qui etiam per præpositos homines bona aliquid agis, ad animarum salutem, quid tunc egisti DEVS meus? vnde curasti?

vnde sanasti? Nonne protulisti durum & acutum ex alterâ animâ conuitium, tamquam medicinale ferrum ex occultis prouisionibus tuis, & vno ictu putredinem illam præcidisti? Ancilla enim cum quâ solebat accedere ad cuppam, litigans cum dominâ minore, vt fit, sola cum sola, obiecit hoc crimen amarissimâ insultatione, vocans meribibulam. Quo illa stimulo percussa, respexit fœditatem suam, confestimq; damnauit atq; exuit. Sicut amici adulantes peruertunt, sic inimici litigantes plerumq; corrigunt. Nec tu quod per eos agis, sed quod ipsi voluerunt, retribues eis. Illa enim irata exagitare appetiuit minorem dominam, non sanare; & ideò clanculo, aut quia ita eas inuenerat locus & tempus litis, aut ne fortè & ipsa periclitaretur, quòd tam serò prodidisset. At tu, Domine rector cælitum & terrenorum, ad vsus tuos contorquens profunda torrentis, fluxum sæculorum ordinans turbulentum, etiam de alterius animæ insaniâ sanasti alteram. Ne quisqam cùm hoc aduertit, potentiæ suæ tribuat, si verbo eius alius corrigatur, quem vult corrigi. Duo idem agunt, sed non est idem. Homo conuitiatur, Deus emendat: vulnerat homo, Deus sanat; & sicut chirurgus, ferro vulnus faciente, affert incolumitatem; ita Deus saniem vitio-

rum

rum educit, homine, per opprobria, vlcus tangente. Vnde bonitas eius laudanda, & prædicanda æquitas, dicendumque: *Bonum mihi, quia humiliasti me.* Remedia initio mordent, postea conferunt salutem: ita salubria monita principio sunt nonnihil amara, postea correctio iucundissima. *Putrida carnes ferro indigent & cauterio*, ait S. Hieronymus, *Nec est medicinæ culpa, sed vulneris, cùm clementi crudelitate non parcit medicus, vt parcat, sæuit vt misereatur.* Itaque *quem diligit Dominus, corripit.* Et sæpe, vbi malitia non est, correptio sola sufficit. Qua de caussa de Cyriaco Episcopo Constantinopolitano qui sibi *Episcopi vniuersalis* nomen per summam simplicitatem vsurpauerat, sola monitione contentus, pœnas nullas sumpsit D. Gregorius Pontifex Max. *ne*, vt ait, *Ecclesiæ vnitatem perturbaret, pro caussa profani vocabuli, moras faciendo.*

S. Hieronym. ad Amand. Prou. 3. 12.

S. Greg. lib. 6. ep. 24.

§. V.

Innocenter reprehensi, & à Deo defensi Religiosi exemplum.

Reprehenduntur autem sæpe etiam innocentes, & reprehenduntur publicè; itaq; ibi non est corrigendi locus, quid ibi Deus destinat? destinat ostendere innocentiam,

patientiamq; aliorum; aliorum autem detegere diabolicam malitiam; deniq; omnes docere, ne primis rumoribus credant, cùm sæpe sequens dies ostendat inuidiam, & iniuriam præcedentis. *Non est diu*, ait Cæsarius, *quòd monachus quidã stimulis inuidiæ agitatus & superatus, quemdam ex fratribus suis adolescentem accusauit apud Abbatem, imponens ei crimina peßima: cui cùm minùs Abbas crederet, ille ad maiorem vindictam vsq; ad Visitatoris præsentiam suam accusationem reseruauit. Quid plura? Tanta apud illum inuidi machinatio profecit, vt ipse Visitator iuueni vitia relata in Capitulo coram omnibus obiceret; neganti, & Deum innocentiæ suæ testem inuocanti, non crederet, sed habitu truncato carceri manciparet. Post cuius discessum, Deus iudex iustus, inuidum infirmitate peremptoria flagellauit: timens verò mori, confessus est, iuuenem ex inuidia se accusasse. Quod cùm ex consilio confessoris senioribus propalasset, statim pro Visitatore missum: qui territus ad monasterium ocyùs rediit, ipse carcerem intrauit, ad pedes monachi se prostrauit, &, vt sibi ignosceret, quod ignoranter in eum deliquerat, supplicans, etiam reluctantem eum cum gloria eduxit. Hæc mihi relata sunt à quodam Abbate, qui visitationi eidem*

Cæsar lib. 4. hist. Illustr. cap. 24.

eidem interfuit. Apollonius: Puto monachum istum in tam graui tentatione meruisse. Cæsarius: Quod fornax auro, quod lima ferro, quod flagellum grano, quod vua torcular, hoc ei eadem fuit tentatio. Seruauit enim in tribulatione patientiam. Inuido autem sua erat inuidia, quod venenum stomacho, quod tinea vestimento, quod ærugo flori, quod tabes corpori.

§. VI.

Reprehensionum patienter ferendarum remedia.

Præstat igitur reprehendi, quàm proiectum esse ad reprehensiones; quia qui reprehenditur, si nihil habet quod emendet, habet tamen quod mereatur apud cælestem remuneratorem. Qui autem libenter obuia quæque carpit, similis est lamijs, quas fabulæ narrant, foris oculatas esse, domi oculis in vase reconditis nihil videre: ita enim isti, qui se putant in alienis perspicaces esse, ad sua cæcutiunt; neque vident, hoc ipsum esse turpissimum, omnia velle carpere. Sed tales Carpos & Momos, & Theones esse oportet in mundo, qui bonos exerceant; malos, dum mordent, sanent. Ob hos igitur, qui de natura, vel de ipso naturæ authore queritur, dissimulatis tot bonis,

nis, perinde facit, ac si quis Nilum calumnietur alioqui frugiferum Ægypto, quòd crocodilum habeat, aut aspidem; nec velit frui prognatis frugibus, sed tantùm queratur de venenis, quæ nutrit. Quin vt ipsa venena medicina sunt, si rectè vsurpentur; ita vituperatores digitum intendunt ad vlcera nostra, & lingua monstrant, quid in nobis sit vitiosum. Quod si vitiosum sit nihil (in quo autem est nihil?) saltem nos expoliunt, semperque minùs nocent, quàm lingua blandiens. Quamquam etiam multi sunt, qui quia nos amant, verbis castigant, qui vtiq; sunt adulatoribus anteferendi; iuxta illud: *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Denique quicumque siue rei, siue non rei linguas sentitis viperinas, *recogitate eum, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersum semetipsum contradictionem: vt ne fatigemini, animis vestris deficientes.* Inter alias caussas, ob quas apud Religiosos quotidie legatur Martyrologium, non est solùm, vt occurrentibus quotidie Sanctorum solennitatibus, congruum eis honorem impendamus, eorum auxilia imploremus, eorum facta vitamque imitemur; sed

Psal. 140. 5.

Hebr. 12. 3.

sed etiam, vt ex Dionysio Carthusiano docet Molanus: *In Capitulis Religiosorum, antequam culpæ recognoscantur, seu proclamentur, fit lectio in Martyrologio, quatenus fratres Martyrum Sanctorum exemplo ad patientiam animentur, etiamsi absq; sua culpa redarguantur, aut proclamentur.* Facit ergo reprehensio etiam de ea re, quæ culpabilis non est, vt Martyribus innocenter passis similes reddamur; si Martyrum exemplo eam patienter perferamus. Molanus l. de Martyrolog. cap. 14.

§. VII.

Reprehensiones prudentes, ac mansuetas esse oportere.

Ob hanc caussam *vir prudens & disciplinatus non murmurabit correptus.* At quemadmodum difficillimè sanantur, qui sui sensu carent in morbo, velut lethargici ac phrenetici; ita tardissimè reuocantur ad bonam mentem, qui non agnoscunt sua vitia. Hinc *peruersi difficilè corriguntur.* Magna igitur ars est tractare tales, atq; eis sua vitia ostendere, postea curare. *Quo pacto reformaretur, & rursus aliquid fieret id, quod vehementer medelam reijceret, tamquam inobediens, & quod minimè propter longi temporis superbiam corrigi posset?* ait S. Gregorius Nazianzenus. Eccli. 10. 28. Eccl. 1. 15.

Nempe

S. Greg. Nazianz. orat. de Pascha.

Nempe vt mansueto & humano curationis modo ad correctionem induceretur, cùm neque ramus incurvus subitam inflexionem, & producentis manus violenter ferret, citiusq; frangeretur, quàm dirigeretur. Neque equus ferox & adultus, absque assentatione & demulsione frenum susciperet, tyrannidem. Vt ergo correptio fiat correctio, nec qui corripitur, patientiæ; nec qui corripit, clementiæ debet obliuisci. Nam qui correptus statim fugit, exosus admonitorem, perinde facit, ac si sectus à medico, continuò offensus aufugiat, non expectans vt obligetur, & oblinatur vulnus, ac mitigetur. Nam is, quod dolet, iam passus, quod opem confert, non vult experiri. Ad corrigentes autem quod attinet, eos ipsos corrigit, aut monet his verbis D. Chrysostomus. *Non videtis medicos, quando vrunt, vel secant aliquos, cùm quanta lenitate opus curationis exercent? Multò amplius corripientes oportet hoc agere. Etenim correptio & igne & ferro vehementiùs operatur, & resilire facit eos, quibus offertur. Hæc circa ægrum medici etiam student primùm, quatenus possint ægrum facere, sectionem æquanimiter tolerare: & quantum possunt, leniter agunt, & aliquantulum requiescentes ægrum faciunt recreari.*

S. Chrys. hom. 30. ad Hebr.

ari. Sic ergo oportet correptiones efficere, vt & qui corripiunt, non resiliant, ac si eos iniuriari proueniat, ac si percuti, non debent abhorrere. Nam qui secantur aduersus eos, à quibus secantur, multa reclamant, sed illi nihil impediuntur, sed tantùm agrotantium consulunt vtilitati & sospitati. Sic etiam hìc cuncta gerenda sunt.

§. VIII.

Mirum amari laudatores, & vitari reprehensores, cum contrarium fieri oporteret.

Ita quidem constituti debent esse, qui reprehendendo alios corrigunt; at qui corriguntur, reprehensores pluris debent facere, quàm laudatores, à quibus pleriq; plausum captant. *Si & auium voces intelligeremus, nempe coruorum, graculorum*, ait Dio, *atque aliorum animantium, nempe ranarum, aut cicadarum, haud dubiè & horum vocibus animum aduerteremus, quidnam de nobis diceret graculus volans, aut pica, & quam de nobis haberent opinionem? Felicitas ergo quadam est, quòd non intelligimus. Quot verò homines ranis sunt insipientiores & graculis?* Et quàm pauci sunt, qui laudant? quam multi, qui vituperant? Ex illis autem paucis, qui humanæ gloriæ theatrum conficiunt, quàm viles, Dio orat. 66.

viles, quàm praui iudicij? *Sed dic, quæso,* ait S. Chrysostomus, *quot velis habere laudatores? centum, seu bis, seu ter, seu quater totidem? Quin sint duo millia, aut etiam quatuor, vel si ita placuerit innumeri, qui applaudant. Nihil tamen illi omnes à graculis desuper garrientibus different. Immò si Angelorum theatrũ perpenderis, apparebunt illi vermibus etiam viliores; illorumq; præconium, aranearum textura, fumoq; & somnijs infirmius.* Hanc ergo rem tam vilem amamus, tanti facimus, quã etiam experimur sæpe, vt idem S. Pater loquitur, esse *crudelem belluam, dæmonem horrendum, communem totius orbis terrarum pestem, viperam venenatam, discerpentem eum, cui innascitur:* & reprehensiones maximam vtilitatem habentes fugimus, eosque qui mente optima nos volunt emaculare, odio prosequimur, & modis omnibus extinctos volumus? Quàm longè aliter sensit, qui dixit: *Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum?* & alter ita pronuntians: *Melior est manifesta correptio, quàm amor absconditus. Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.* Vulnerat chirurgus cùm venam aperit, vt sanguinem malum

S. Chrys. hom. 17. ad Rom. Vide eũdem homil. 28. in Ioan.

Psal. 140. 5.

Prou. 27. 5.

malum deducat; & mercedem ei damus, quia ſalubriter vulnerauit. Iudas Chriſtum oſculatur, vt prodat, dederat enim hoc eis ſignum; quis non magis diligat more chirurgi vulnerantem, quàm more Iudæ oſculantem? Et tamen ſæpe huic ſimiles ſunt laudatores; illi vituperatores noſtri. Permittit igitur Deus hos ad emendationem, illos ad probationem: in vtroque beneficus.

CAPVT XIX.

Deum non deeſſe innocentibus humiliatis, ſed eos in tempore ſuo tanto glorioſiùs exaltare, idq; per varia miracula.

§. I.

Deum antè homines humiliare, quàm exaltat.

MIrabilis conſolatio eſt innocentiũ talia in terris patientium, ſi Deum credant vbiq; ſemper præſentem & omnia prouidè gubernantem. Non enim tantùm à fame ſibi tales non timent; ſed neque etiam ab infamia. Licet deprimantur à ſuperioribus; licet iudicijs & calumnijs

appetantur ab æqualibus; licet à toto populo infamentur; & nomen eorum sub hastâ vendatur. Si enim eiuscemodi iniurias scit videtq; patientiæ remunerator Deus, vtique in bonum conuertet patientis. Qua de caussa Regius psaltes talem alloquitur his
Psal. 36. 5. verbis: *Reuela Domino viam tuam, & spera in eo: & ipse faciet: & educet, quasi lumen iustitiam tuam, & iudicium tuum, tamquam meridiem.* Quod Deus cum sole agit ceterisq; astris, id etiam agit cum hominibus. Solem, Lunam, ceterasq; stellas finit occidere, & quodammodo tenebris sepeliri, vt cum decore maiore iucundiusq; oriantur. Quin cùm primò conderet solem, voluit eum antè occidere, quàm oriri; quod ex illis ver-
Gen. 1. 16. bis colligimus: *Fecitq; Deus duo luminaria magna, luminare maius, vt præesset diei: & luminare minus, vt præesset nocti: & stellas. Et posuit eas in firmamento cæli, vt lucerent super terram, & præessent diei ac nocti, & diuiderent lucem ac tenebras.* Quibus subiungitur: *Et factum est vespere & manè dies quartus.* Si vespere priùs factum est, quàm manè, ergo sol priùs occubuit, quàm sit exortus. Ita & Christus priùs occidit, mortuus & sepultus, quàm corpore glorioso resurrexit.

Quod

Quod ipse indicauit, cùm diceret: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit; ipsum solum manet; si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Cecidit è cælo hoc granum in terram; absconditum diu, non solùm in vtero Virginis, sed etiam postquam natum est. Quin & mori debuit, vt postea in tota terrarum, immò & cæli amplitudine nomen eius celebraretur. Sic seminat mortale, vt surgat immortale, is, quem Christus ipse dixit, *agricolam* esse, Pater. Sic & fullones, qui pannos aut vestes lauant, aut coloribus imbuunt; tingunt, vt educant mundatos, aut purpuratos, aut croco ebrios. An non tinxit Iosephum, donec faceret Ægypti Saluatorem? tinxit eius tunicam sanguine hœdi: tinxit illummet in cisternam demissum, tinxit coniectum in profundum carcerem. Tum demum eduxit Ægyptijs præficiendum. Nimirum *gloriam precedit humilitas.* Qua de caussa dicitur alibi: *Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe: & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines verò receptibiles, in camino humiliationis.* Humiliantur itaque & tinguntur exaltandi, & *purpura coccoq; bis tincto* ornandi.

Ioan. 12. 24.

Ioan. 15. 1.

Prou. 15. 33.

Eccli. 2. 4.

Exod. 25. 4.

§. II.

Christum ipsum multis antè modis humiliatum, quàm exaltatum fuisse.

An non tinxit Deus etiam Dauidem, à Saule toties fugatum, & tantùm non interemptum? Ita illum sibi in regem expoliuit. Neque differt semper in finem vitæ innocentiæ gloriæque manifestationem, sed sæpe in medio etiam vitæ cursu, quasi digitum intendit in Sanctorum suorum nobilitatem. Ipse Christus in stabulo natus, in exilium fugatus, ab Herodis furore & ferro subducendus fuit; à Iudæis non Dei, sed fabri filius nominatus est: toties à Pharisæis illusus, toties cachinnis exceptus, immò ab ipsa Matre sua veste haud sanè splendida amictus est; sæpe præ inopia impransus atque incœnatus pernoctabat in oratione: postea autem quanto splendore enituit, in monte Thabor, quando ante discipulos suos transfiguratus est, *& resplenduit facies eius, sicut Sol: vestimenta autem eius facta sunt alba, sicut nix?* Adeò plena lucis & maiestatis tunc erat ea transfiguratio, vt in eam oculos non possent intendere discipuli, qui præ reuerentia sibi timentes in faciem cecederunt. Non itaque poterant prudenter scandalizari

Matth. 17. 2.

dalizari ignominijs, aliunde etiam illatis, qui gloriam in Deo tantam ei viderant circumfusam. Eduxit enim quasi lumen iustitiam illius Pater; & omnia mala quæ sustinuit, abundè compensauit. Nam de quanta ignominia in quantam eum gloriã euexit, cùm *exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen, vt iam in nomine eius omne genu flectatur cælestium, terrestrium, & inferorum?* Nomen non solùm Dei, & Filij Dei, & Messiæ notissimi & famosissimi in toto orbe, sed etiam IESV Saluatoris, & Redemptoris; quod nomen quo modo sit super omne nomen, docui in libro de Nomine IESV. Et par erat, vt is summum nomen obtineret, qui summis fuit calumnijs appetitus. Cùm enim *calumnia sit falsa & malitiosa criminis impositio*, quid potuit vel falsius esse, quàm de eo, qui *non venit soluere legem, sed adimplere*, dicere: *blasphemauit?* quid malitiosius, quàm illum accusare dicendo: *Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Cæsari*: qui disertissimè dixit: *Date Cæsari, quæ Cæsaris sunt?* quique venit, tamquam Messias, vt gentem illam saluam faceret?

Psal. 36. 5.

Phil. 2. 9.

S. Thom. 2.2. q. 68. a. 3.

Matth. 15. 17.

Luc. 23. 2.

§. III.

Eodem modo etiam in alijs hominibus humiliationem, ante exaltationem præcessisse.

O quàm multi sunt innocentes, quàm multi sancti! quorum virtus latet! nec latet tantum, sed etiam maculis aspersa passim traducitur? Suspicantur homines, iudicant, infamant. It rumor, & fabula per totam vrbem; & pro quibus non habentur, qui Deo sunt charissimi? Hic hæreticus, ille blasphemus, alius adulter, fur, mendax, perfidus, atheus habetur. Nihil, ô homo
Psal. 36.5. innocens ista morare. *Reuela Domino viam tuam,* hominibus ignotam, *& spera in eo, & ipse faciet, & educet, quasi lumen iustitiam tuam, & iudicium tuum, tamquam meridiem.* Tunc enim luce meridiana clariùs & tibi, & alijs apparebit; quanta tua sit innocentia, & quàm iusta iudicia Dei permittentis lumen hoc occidere, vt tanto clariùs oriatur. Deijcit pluuiam lachrymarum, vt lux habeat, quod in germen producat. Vt enim cælestes influxus, omnia corpora Lunæ subiacentia regunt, & conseruant, ita diuina prouidentia longè altiore sede profecta, quidquid in hominibus geritur, disponit, & protegit tamquam scuto bonæ voluntatis.

Quo

Quo pacto non solùm Susannæ defendit castitatem, sed etiam Deiparæ ipsius innocentiam; illius per Danielem, huius per Angelum; quo mysterium reuelante, Iosephus Dei Matrem cœpit dignis honoribus venerari. Audi Psalmistam: *Secundùm altitudinem cæli à terra, corroborauit misericordiam suam super timentes se.* Audi in eumdem locum S. Augustinum. *Quia*, inquit, *si aliquando non potest cælum abscondere se à protectione terræ, aliquando poterit Deus non protegere timentes se. Attende quòd cælum vndique & vbiq; protegit terram, & nulla pars terræ est, quæ non cælo protegatur. Peccant homines sub cælo, faciunt omnia mala sub cælo, tamen proteguntur cælo. Inde lux ad oculos, inde aër, inde spiritus, inde pluuia ad terram propter fructus, inde omnis misericordia à cælo. Tolle auxilium cæli à terra, & statim deficiet. Sicut ergo protectio cæli permanet super terram, sic protectio Domini permanet super timentes eum. Times Deum, supra te est protectio ipsius. Sed fortè flagellaris, & putas quia deseruit te? Deseruit te Deus, si deseruit protectio cæli terram.* Intimè tibi adfuit, qui deseruisse videbatur. Ita enim D. Catharinæ Senensi respondit Christus, quando tentatæ, & se desertam quodam-

Dan. 13. 45.
Matth. 1. 20.
Psal. 102. 11.

modo putanti quærentique: *Vbi eras?* dixit: *Ego tecum semper eram, vt tuas pugnas spectarem.* Sunt quædam flumina, quæ alicubi terram subeunt, sed aliunde copiosiore alueo erumpunt. Ita mergit Deus quosdam, aut mergi sinit, vt alio tempore altiùs emergant. Hoc est, quod Anna cecinit: *Dominus mortificat, & viuificat, deducit ad inferos, & reducit: Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & subleuat.* Quod etsi non semper statim appareat, apparet tamen patienter expectanti. Si malè audis, si nomen tuum proscribitur, si innocenter accusaris, si non habes defendentem, *Reuela Domino viam tuam, & spera in eo: & ipse faciet, & educet, quasi lumen iustitiam tuam, & iudicium tuum,* quod sustines, immò suum, quo te exercet, *tamquam meridiem.*

1. Reg. 2. 6.

Psal. 39. 5.

§. IV.

S. Brooni Episcopo macula per calumniã aspersa, per S. Brigidam prodigiosè abstersa.

Quod in exemplis libet ostendere. Nam varijs prodigijs innocentes diuina prouidentia de infamia in honorem restituit. Grandis est, apud honestatis amatores, nota, quæ fornicatione contrahitur. Ea Brooni aspersa, à S. Brigida Scotica Virgine, per

Sur. 1. Februarij.

per ſignum crucis abſterſa eſt. Broonem Epiſcopum S. Patricij diſcipulum impudens mulier infamauerat, quaſi ab eo prægnans facta eſſet; ſed à Brigida accerſita, & admonita, quòd non certaretur de oleaſtro, cùm verum dicere non vellet, Brigida ſignum crucis ori eius impreſſit. Illico igitur impuræ feminæ mendax lingua, & pertinax caput grandi tumore inflatum prodidit ſe calumniæ reum. Neque ſuffecit hoc miraculum. Nam & infantis linguam Brigida cruce ſignauit, itaq; eum compellauit: *Dic nobis, infantule, quis tuus pater eſt? Stupenda res, aperit os infantis, qui quondam Balaam aſinæ loquendi præſtitit facultatem: aitq; paruulus: Nequaquam Epiſcopus Broon, ſed deformis, & vilis ille homuncio, qui in populo extremo ſedet loco, parens meus eſt.* Infante audito, omnes Deum, Deiq́ue ſeruum laudârunt; calumniatrix autem, & libidinis, & infamationis pœnitens in lachrymas erupit, & quod iniquè vulgauerat, iuſtè retractauit. Poterat hæc dici heteromolia cauſſa, ab altera enim dumtaxat parte calumniante agi videbatur, Broone ſe ipſum non defendente. Nunc videamus etiam quàm prodigiosè alius Epiſcopus caſtimoniæ ſuæ famam defensârit.

Num. 22. 28.

§. V.

Quàm prodigiosè fama castitatis in Britio Episcopo sit defensa?

S.Gregorius Turonens. lib.2. hist. Franc.c.1.

Britius Episcopus Turonensis, trigesimo iam tertio anno, magnâ sanctitatis famâ, præerat Ecclesiæ suæ, cùm repentè laus omnis, arte stygis, in infamiam mutata est. Lotrix enim, ad quam cubicularij illius vestes lineas abluendas deferre solebant, vterum ferre cœpit, ac ne hydrops esse putaretur, puerum edidit. Vt ergo pronum est ad suspiciones vulgus, illico Præsulem criminis eius reum proclamauit, itaq; vehementer exarsit, vt eum vellet lapidare. Dicebant enim ad vnum omnes: *Satis diu pietatis mantelo luxuriam tuam celauisti: non vult nos Deus diutiùs decipi, atque impuras manus tuas osculis nostris honorari.* Negauit Episcopus id à se facinus admissum; cumque populus ea negatione contentus non esset, dictitans, nihil assuetius esse reis, quàm vt scelera sua inficiando tegant, *Adferte*, inquit Britius, *infantem ad me.* Itur, adfertur triginta dierum infans: eo apportato, *Adiuro te*, ait, *per Iesum Christum Filium Dei omnipotentis, vt si ego te geneaui, coram cunctis edicas.* Stupenda res, *ex ore infantium* prodit testimonium

nium innocentis. Itaque vix mensem nata proles, disertè fari cœpit, dixitque: *Non es tu pater meus.* Ibi suspicione temeraria in admirationem versa, Episcopum præsentes anxiè rogarunt, vt etiam, quisnam eius infantis esset pater, sciscitaretur. Tum ille censens curiositatem miraculo indignam, *Non est hoc meum*, inquit, *quod ad me pertinuit, sollicitus fui. Vobis si aliquid suppetit, per vos quarite.* O quàm mutabile est vulgo ingenium? quia curiosis S. vir noluit reum prodere prodigiosa infantis responsione, mox admiratione in indignationē versa, id quod contigerat, magicis artibus aiebat populus contigisse. Itaque impetu facto, manus in eum inijciebant, eumque trahentes clamabant: *Non diutiùs nobis falso pastoris nomine dominaberis:* Ille igitur, vt innocentiæ suæ miraculoso testimonio calumniam patefaceret, vestis suæ sinu ardentes prunas excepit, & comitante toto populo, eas illæsis vestibus vsque ad sepulchrum S. Martini pertulit; quas postquam inibi effudit, addito illo epiphonemate: *Sicut istud vestimentū ab his ignibus videtis illæsum, ita & corpus meum à mulieris coitu est impollutum.* Igitur, ne, quando innocentes sinistra fama conta-

contaminantur, maneant indefensi, Deus linguas infantium facit disertas; & vel ignibus illustrat Sanctorum suorum castitatem; quemadmodum olim calefactam Nessi sanguine vestem, venenumque æstu excitatum adhibuit in pœnam impuritatis. Sed apud primos Christianos vsitatissimum fuit, vt ignium lustratione crimina diluerentur.

§. VI.

Quomodo olim innocentia sit per ignes probata.

Certè *apud Francos sæculo post Christum octauo, in more erat, vt innocentiam suam testaturi, ferrum candens manibus gestarent. Quòd si non lædebantur, testimonium erat innocentiæ. Sin verò lædebantur, signum erat, quòd rei essent. Solebat autem ferrum candens sic consecrari: Deus iudex iustus, qui autor es pacis, & iudicas æquitatem, te suppliciter rogamus, vt hoc ferrum ordinatum ad iustam examinationem cuiuslibet dubietatis, benedicere & sanctificare digneris: ita vt si innocens (de prænominata caussa, vnde purgatio quærenda est) hoc ignitum in manus acceperit, illæsus appareat: & si culpabilis atque reus, iustissima sit ad hoc virtus tua, in eo cum virtute declaranda, quatenus iustitiæ non dominetur iniquitas, subdatur falsitas*

Auentinus lib 4. Annaliũ Boiorum.

falsitas æquitati. Per Dominum nostrum, &c. Atque hæc tantum abfuit, vt impia iudicarentur, vt sanctissimi Pontifices, principes Christianissimi, viri atque fœminæ sacratæ istas purgandi ceremonias vsurpârint. Solet tamen idem factum diuersis etiam ætatibus, hîc pietatis, alibi erroris nomen accipere. Luithardus epistolarum apud Carolum III. Imp. Magister à Sueuorum proceribus stupri insimulatus, quòd familiariùs, quàm domus Cæsareæ maiestatis postularet, cum Augusta viueret, dignitate motus, in Italiam abit. Richarda Augusta, tam sinistro rumore aspersa, candenti ferro crimen adulterij obiectũ diluit. Deinde haud vmquam tactam se à Cæsare, nedum à quopiam alio mortalium violatam esse persanctè deierat. Misso ac remisso repudio, in Andalauu sacrarum fœminarum ædem, quam ipsa dedicauerat, petit, ibiq; obijt & sepulta est. Hæc Auentinus.

§. VII.

Porphyria, & S. quidam Abbas ab infamia diuinitus liberati.

Indicant eumdem lustrandi morem historici probatiores. Nam, vt de S. Kunigunda Virgine, & Coniuge S. Henrici, per ignitos vomeres probatissima innocentia taceam, toto orbe decantata, Leontius certè

Cranzius lib. 4. Saxoniæ. cap. 5. & 32. Leont. in vita

S.Ioan. Eleemosyn.

certè Episcopus testatur, Porphyriam quamdam, priùs Veneris mancipium, impuram vitam duxisse, postea ab Abbate à flagitio ad continentiæ leges abductā, apud eumdem, quasi in asylo, habitasse, vt haberet custodem castitatis. Ea Porphyria, vti plerumque suspiciosum vulgus facilè ab inuidente Sanctis stygio hoste in iudicia temeraria impellitur, magnæ infamiæ dedit occasionem. Alia quædam puella, quæ mater videri volebat, infantem suum in publico exposuerat, quem, ne fame periret, Porphyria transiens, audiensq; vagientem, misericordiâ mota suscepit alendum. Et aluit domi suæ filium alterius de plateis collectum. Quid pronius fuit, quàm suspicari, feminam libidini assuetam peperisse? & peperisse prolem ab eo acceptam, cum quo cohabitaret? Hæc prima suspicio fuit. mox tacitum inter quosdam murmur, mox & rumor à mussitantibus vulgatus. Denique clara fama, vnde & ille, & illa infamis. Sed quia emendanda fuit ea fama, ne & Ordini, & Ecclesiæ noxia esset, Abbas, coram centum & eo pluribus testibus, in suæ, & mulieris castitatis testimonium, ardentes iussit afferri prunas, quas veste sua copiosè susce-

sè susceptas tulit, nulla ignis nota relicta. Nimirum vt innocentiæ sua esset defensio, ostendit Deus, facilius esse, vestimenta castorum ab igne, quàm corpora à libidine illæsa permanere. Cùm ergo, diuina gratia muniti hoc possint; libenter Deus prodigiosè illud facit. Simile quid narrat Ioan. Vasæus. *Anno Dominicæ Incarnationis 530. Toleti sub Amalarico Rege concilium celebratum est, cui præfuit Montanus: Qui, vt loquitur D. Isidorus, post Celsum fuit Toletanæ Sedis metropolitanus Episcopus, vita & eruditione clarus. Is antiquissima fideliq; relatione narratur, ad propulsandam coniugalis conuersationis infamiam, candentes prunas tam diu tenuisse veste, dum sacrum perageret, eoq; peracto, nec prunæ ignem, nec vestis inuenta est amisisse decorem.* Nimirum vbi homines fiunt hominũ calumniatores, ibi vel elementa debent esse innocentiæ testes.

Ioan. Vasæus in Chron. Hisp. ad An. 530. 30.

Vide & Sophron. in Prat. Spirit. cap. 114.

§. VIII.

Castitatis, & fidei calumnia ignibus purgata.

Valde huic affine est, quod de Simplicio refert Gregorius Turonensis. Is Simplicius perpetuam cum vxore castitatem seruauerat. Electus autem in Episcopum, domi adhuc vxorem retinens, sororis loco fouebat.

Greg. Turon. de gloria Confess. c. 76.

Quem

Quem suspicio non inuadit? & si ansam habet, non lacerat? Locus nullus tam sanctus est, quò non accedit; nullum tam sanctum tempus, quod non violat. Ipso igitur Natalis Domini die festo, ciues inter se, ex suspicione, temerè loquentes, virginis nomen prosciderunt, iraque inflammati, talibus eam verbis aggressi sunt, qualibus hodieque sectarij Catholicos sacerdotes incessere solent: *Incredibile est, mulierem viro iunctam pollui non posse; sed nec vir poterit artubus mulieris iunctus à coitu abstinere.* Altè ea Virgini verba in cor descenderunt, neque potest castitas acerbiùs verberari, quàm calumniâ impuritatis. Itaque commota iniuriæ grauitate Episcopum adijt æquali castitatis laude dignum, arculamque ferream tunc, vt fieri solet, ad hiemis rigorem temperandum gliscentibus prunis plenam penes se habens, accita famula, expansoque pallio, ardentes prunas effudit, ac ferè vnius horæ spatio tenens, tandem ita allocuta est maritum Pontificem: *Accipe & tu mitiorem solito ignem, nequaquam tuis velaminibus nociturum.* Suscepit veste suâ transfusos carbones, adhuc ignitos, Episcopus, nec ab igne quidquam adustum est, Quo miraculo

ita

ita capti sunt spectatores, vt illico, supra mille, sacro baptismate initiarentur; ita calumnia eam passis in honorem, eam facientibus cessit in salutem. Quòd si sunt, qui hæc talia ad innocentiam demonstrandam ignium miracula risu excipiant, tamquam fabulosa, meminerint, tres quoque pueros in fornacem ignis missos, vnde exierunt illæsi. *Et congregati satrapæ, & magistratus, & iudices, & potentes regis, contemplabantur viros illos, quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, & capillus capitis eorum non esset adustus, & sarabala eorum non fuissent immutata, & odor ignis non transisset per eos.* Quis hæc dicet fabulosa? Si ergo Deus tunc innocentes in igne illæsos seruauit, cur nunc non possit? An non idem est Deus? Aut non æquè nunc potest calumniam passos honorare, atque olim? Enimuerò in igne perinde seruare atque in aëre? Vel vnam adhuc dabo eiuscemodi Salamandram. *Martianus Imp. ad S. aliquando Simeonem, habitum indutus idiotæ, religionis ergò venerat: vbi ob factum quoddam obstupuit, quod accidit duobus Episcopis inter se contendentibus, Orthodoxo vno, Ariano altero. Arianus quidem dialecticus erat, Orthodoxus*

Dan. 3. 94.

Theodor. lib. 2.

verò pius & fidelis. Proposuit is eam conditionem, vt relictis verborum concertationibus, rogum ignis ingrederentur: & sic ostenderent; vtra sententia magis pia esset. Cùm autẽ Arianus conditionem eam accipere detrectaret, ipse Orthodoxus ignem ingressus è rogo disseruit, & illæsus seruatus est. Quo prodigio ignis religionem illustrauit, ne obscura esset, & à Catholico Arianum, tamquam scoriam ab auro seiunxit. Potuit igitur innocens Epi-
Eccli. 51. 6. scopus dicere: *Et liberasti me à pressura flammæ, quæ circumdedit me, & in medio ignis non sum æstuatus.* Nemo putare debet vel tres illos pueros, vel hunc Præsulem à nulla calumnia, per flammam, fuisse purgatos: perinde est, immò plus est, si fides, quàm castitas alicuius, calumniam patiatur.

§. IX.

Luculenta meretricis calumnia, ingenti miraculo refutata.

Cæsarius lib. 10. c. 34. Sed non omittam, etiam in hoc genere, purgatam flammis innocentiam, quæ docet, Confessarijs, quantumuis castissimis, cautissimè, cum feminis, præsertim leuioribus, aut suspectis esse colloquendum. Gerhungus Scholasticus Bonnensis, tempore Cæsarij, Parisijs absoluto studiorum

suorum

ſuorum curſu reuertens, eiuſcemodi hiſtoriam ſolebat narrare. Viri, nobilitate & potentia inter Gallos clari, familiam puella ſequebatur proſtituti pudoris; ac, ne retia deeſſent, illecebroſi vultus. Huius faſcino & viſco multi capiebantur. Videbatur enim ignem oculis iaculari, & paſſim incendijs replere intuentes. Erat in eadem familia ſacerdos quidam, homo Dei & honeſti amans, quem Nobilis à ſacris habebat. Is, cùm vidiſſet vnum poſt alterũ ſeduci, atque peſſum ire, non potuit tolerare interitum tot animarum. Nactus igitur occaſionem herum ſecretò aggreſſus ita compellauit. Peſtis eſt, here, in domo tua, quæ quotidie magis graſſatur; & ni actutum obuiam iueris, totam domum corripiet. Tota enim familia tua meretriculæ iſtius amoribus irretitur. Quæ peccata omnia in caput tuum redundant. Tu illorum, apud Deum, reus accuſaberis, quia permittis. Aut igitur hanc labem actutum è domo tua eijce; aut ego diſcedam, ne tantum malum cogar intueri. Motus hoc ſacerdotis ſui ſermone dominus, puellam ad ſe vocat, eiq; omnia refert, quæ audierat myſtam conquerentem. Illa ingenium pariter & dolum in promptu ge-

rens, ita hero respondit: Æquo, Domine, animo hanc paterer accusationem, nisi iniquo contra me fuisset excogitata. Nam impurus iste, quia à me non obtinuit, quod non debuit, idcirco iam odit, quam turpiter amauit; & persequendo vult assequi voluptatem, quam blandienti negaui. Herus, quia satis perspectam habebat sacerdotis sui virtutem, & castitatem, haud obscurè illam mentiri dixit, & calumniam facere innocenti. Tum Thais, ô Domine, inquit, si dictis meis nulla est apud te fides, faciam profectò, vt experientia tibi ostendat veritatem. Quid femina non audet, cùm irascitur? *Mulier impudens*, ait S. Chrysostomus, *nemini parcit, non Leuitam honorat, non sacerdotem reueretur, non Prophetæ defert.* Itaque hæc vipera à domino suo recta adit ad eumdem, à quo accusata fuerat, sacerdotem, & lachrymis, quas in potestate habebat, oppleta doctè simulat, se prioris vitæ pœnitudine tangi; rogat proinde, vt de peccatis confessuram audiat. Ille, tamquam bonus pastor, de oue reducta lætus, præbet aures confitenti. Vsque adeò pestilens est halitus mulieris, vt etiam in ipso sacro tribunali possit inficere audientem. Nec sine

S. Chrys. hom. 34.

ſine cauſſa monuit ſapiens: *Ne attendas fal-* Prou. 5. 3.
lacia mulieris, fauus enim diſtillans labia me-
retricis, & nitidius oleo guttur eius, nouiſsima
autem illius amara quaſi abſinthium, & acu-
ta quaſi gladius biceps. Tum Sirenem audiſ-
ſes plorabili voce gemitus edentem, ac
paullatim ad turpiſſimæ vitæ ſuæ facinora
narranda venientem, eaque ita depingen-
tem enucleatim, vt non tam ſe accuſare,
quàm auditorem ſuum Confeſſarium in-
flammare velle videretur. Poſt aliquot am-
bages, tandem, omni ſimulatione remo-
ta, clarè incipit in hæc verba fari: Domi-
ne, vt verum non ampliùs cælem, eò mi-
ſeriarum deueni, vt tui quoque amore ar-
deam, itaque ardeam vehementer, vt niſi
eum ignem, quem in me accendiſti, tuo con-
ſenſu extinguas, me ipſam vitamque meam
extincturus ſis. Hæc audiens ſacerdos co-
horruit, & cruce pectori impreſſa ſe ſe ſig-
nauit, mulieremque verbis quibus potuit
efficaciſſimis à ſe amouit. Non facilè do-
matur impudentia. Altero igitur die iterum
adeſt periculoſa Harpyia, iterumque heſter-
nam repetit petitionem; eamq; vt roboret,
addit pro coronide: Ni impetro, quod pe-
to, ecce iam iam abeo, & hoc me cultro in-

terficio. Subſtitit ad has minas bonus ſacerdos, & aliquantulum ſecum tacitus deliberauit, quo pacto & ipſe non peccare, & illam à violentis ſibi manibus inferendis impedire poſſet. Silentium illud & deliberatio procacem puellam in ſpem erexit petitionis ſuæ obtinendæ. Re ſatis conſtituta, *Ecce tali die, tali loco, ſi volueris, tecum dormiã, dummodo te non interfeceris*, inquit Confeſſarius. Illa viciſſe ſe hoſtem rata, plena ſpe & lætitijs, rectà ad dominum recurrit, eique cum triumpho retulit Capellani promiſſionem. Fidat aliquis feminarum taciturnitati; cùm maximè ſilentium videntur vel promittere, vel arctum habere, maximè garrulæ ſunt, & primæ euulgant, quod in amantium dedecus redundat. Non potuit dominus ea re audita ſatis obſtupeſcere, & admirari vel tam ſancti viri inconſtantiam, vel puellæ illius potentem audaciam. Interea tamen Sacerdos & pro ſua integritate, & pro impudicæ illius ſalute ſolicitus famulo dat in mandatis, vt in deſignato loco lectum exſtruat feralem potiùs, quàm genialem. Nam rogo ſimilior erat, quàm thalamo. Supernè aſſeres erant plani, inferiùs arida ligna ſtramine intermixta,

momen-

momento flammam conceptura; ne tamen appareret funesta strues, linteamen iussit decenter superextendi. Ita scena omni apparatâ, statuto die, & horâ conuênere ille, & illa. Nec longè aberat herus, ex insidijs ambos deprehensurus. Sed sacerdos, igne lignis straminiqúe subiecto, & luculenta vndique flamma erumpente, in lectum vnà cum veste se se proijciens, desperatum Veneris mancipium identidem vocauit, iussitque in thalamum tam illustrem venire, & secum accumbere. Puella videns incendiũ ex omni parte exurgere, nouumq; Laurentium in craticula, inter medios ignes, iocari, & tori consortem ad amplexus tam calidos inuitare, resilijt, horruitque, quod tam perditè ambiuit. Vt autem voracissimum elementum innocentiæ castissimi viri subscriberet, more Babylonici illius ignis, sine noxa fuit. Siquidem sacerdos, Dei adiutus auxilio, haud aliter sensit illam flammam, *quàm ventum roris flantem, nec est adustus capillus eius, neq; vestimenta eius in aliquo sunt læsa.* Quod tam mirum spectaculum vbi miseranda puella vidit, & ipsa ardere desijt, geminumq; & libidinis, & vindictæ ignem à se excussit, scelerumq; suorum pœnitens,

palàm est protestata, se innocentẽ, castum, sanctumque hominem, ex inuidia, atque in vindictam accusationis iustissimæ, apud horum suum infamasse, & meretricijs artibus, in tantum vitæ & famæ discrimen adduxisse. Cessit igitur calumnia in gloriam; & ignis castimoniam non solùm lustrauit, verùm etiam illustrauit. Sacerdos autem, tamquam aurum in fornace probatus, vt & honorem fugeret, quo ob miraculum tam nobile afficiebatur, & Numini ob beneficium gratus esset, in religionem se abdidit PP. Prædicatorum; ibi tutiùs innocentiæ thesaurum asseruaturus, quem Deus voluit etiam in igne esse illibatum, vt in hac quoque vita Laurentium haberemus, qui tamquam rubus ardens incombustus admirationi esset, immò & imitationi. *Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, vt vestimenta illius non ardeant, aut ambulare super prunas, vt non comburantur plantæ eius?* Potest sanè Kunigunda aliqua, aut talis sacerdos. Non potest autem *qui ingreditur ad mulierem proximi sui*, talis enim *non erit mundus, cùm tetigerit eam.* Immò velut in ignem se ipsum proijciet admodum periculosum. *Non decet monachum*, vel etiam clericum quem-

Exod. 3. 2.

Prou. 6. 27.

quemcumque, *vllam habere cùm femina societatem*: ait Ephræm: *ad eam verò, quæ virginitatem profitetur, prorsus ne accesseris, si quidem vllus in te carnalis sensus viget. Nam monachum inter epulas cum feminis versari, idem est, ac se in ignem proijcere.* Ex igne potes illæsus exire si castus es, vix tamen ex mulierum familiari conuersatione. A calumnia multos Deus per ignem purgauit, quos sciuit innocentes; nullum à culpa immunem ostendit, quem vidit esse reum.

S. Ephr. in Doctrina varia.

§. X.

Alia mulieris impostura in alterius damnum excogitata, mirabili Numinis prouidentia detecta.

Succurrit autem cælestis auxiliator innocentibus, non per vnum dumtaxat elementum. Nam & aquâ epotâ nocentes ab innocentibus Israelitis olim discriminabantur. Ritum tradit sacra pagina. Cui æmulum in aqua consecranda, ad explorandos reos vel innoxios tradit Auentinus. De quo more nos copiosè egimus alibi, vbi non solùm formulas consecrationis recitauimus, verùm etiam, docuimus, cur nunc modus ille ad ignem vel aquam prouocandi sit prohibitus. Neq; enim omnibus, aut quauis

Num. 5. 12. seqq. Tom. 2. c. 8. §. 12. & seqq.

uis in caussa est ad miracula prouocandum. Quod Deus, per quosdam facit, non facit per omnes. Neque desunt illi alij modi, quibus calumniæ in lucem protrahantur. Non ambienda sunt miracula, sed, si à Deo, vbi vtile, aut necesse est, fiunt, cum veneratione acceptanda, qualia in hoc genere mox plura dabimus, vbi priùs hîc historiam inseremus recentissimam, ex qua clarum fit, diuinæ prouidentiæ consilia, etiam casibus humanis vti, ad calumniantes pudefaciendos. Notissima Italiæ ciuitas est, cuius nomen taceo, ne familiam contaminem calumniatricis; quamquam publicè ad magistratum delatæ. Vir quidam pius, honestoque loco natus, æquè Religiosorum atque religionis amans, defuncto cognato, luculentam atque magnam erat obiturus hæreditatem, sed eam defuncti vxor hac sutela conata est auertere. Finxit se prægnantem, & mortuo marito prolem posthumam esse parituram, ad quam patrio iure ea hæreditas pertineret. Dominus ille, qui erat successurus, libenter annuit, se, quod æquum videretur, facturum, si peperisset. Tum femina, per fidelem, diligenter indagauit, an alicubi repertam recens natam so-

bolem

bolem posset supponere. Distabat non longo itinere pagus, in quo colonus dicebatur filium acquisiuisse, coniuge inscia, ex nescio quo pagi scorto; eumque clam vxore cupere procul inde amoliri ex pago. Cum eo colono actum est, in silentio, eique etiam pecunia promissa, si rem secretam tenere vellet: Nam optari alicubi hæredem iam diu, qui quia deesset, puerum illius, in magnum dominum euasurum, si adoptatus, pro genuino haberetur. Quid gratius rustico, qui id ipsum optauerat, vt spurium procul à coniugis ira, & simul etiam à sua crumena amouere posset? Adit meretriciam domum, atque cum puerpera transigit, vt filium dimittat, asserens se eum quàm longissimè (& nominabat locum) amandaturum. Mater, etsi filij affectu tenebatur, tamen & famæ seruiendum, & rustico beneuolenti gratificandum putabat. Aufertur filius, & pro pretio datur fictæ matri, quæ numquā pepererat. Illa, infante accepto, fingit se media nocte enixam hæredem, absente obstetrice. Fit clamor, & tumultus in vicinia, concurritur; existit ingens gaudium, & gratulatio. Vix orto die, mittuntur, qui inuitent amicos & familiares, vt baptismo infantis

fantis intereſſe velint. Quin is ipſe, qui in hæreditatem ſucceſſurus erat, rogatur, vt Patrinus eſſe velit. Neq; detrectat. Tingitur infans luſtralibus aquis; nec quidquã omittitur eorum, quæ ad tantæ lætitiæ pertinent celebritatem; vno verbo, omnia voluptabili adorea vernant. Feminæ præſertim vndatim accurrunt ad puerperam laudandam, vt quæ partu ſuo defunctum ſepultumque maritũ ad vitam reuocaſſet. Decipi poſſunt mortales aſtutia & fraudibus, numquam autem Deus immortalis, qui hominum ſutelas & crepundia opportunè nouit demoliri. Inter tot gratulantium turmas præcipuè etiam gaudebat, & in ſinum ſuum ridebat ſcenica puerpera, etiam hoc ſibi titulo plaudens, quòd filium ſine dolore partus acquiſiuiſſet. Sed non fuit illud gaudium diuturnum. Vagiebat in cunis infans, & ſitiebat, ibi putata genitrix, conſcia fruſtra apud ſe quæri lactis fontes, coacta eſt fraudem fraudi annectere. Finxit igitur, nolle ſe eam moleſtiam ſuſtinere, vt ipſa toties flentem lactaret. Itur ergo, & vbique inquiritur in nutricem, neque in tota ciuitate inuenitur, quæ vellet, aut poſſet eam operam locare. Caſu itaque, immò neceſſitate, immò

Deo

Deo ita ſtatuente, ad illum ipſum pagum venitur, in quo vera pueri mater, filio ablato, in lacte ſiſtendo laborabat, totius fabulæ de ſimulato partu ignara. Conſtituitur non inuita. Sed quàm primùm venit in conſpectum infantis, eum agnouit, ſanguine quoque ipſo naturam prodente. Quin & ipſe quoq; infans, veræ matri videbatur adlubeſcere. Erumpit illico affectus maternus, &, tota familia audiente, exclamat: *Hic meus eſt filius; Quis te, mi Ioannine huc caſusúe Deusúe apportauit?* Ad quam vocem omnes cohorruerunt. Sed inprimis, quæ matrem mentita eſt; quæ vt dolum mendacijs tegeret, nutricem mendacij arguit. Ibi ergo lis, ibi rixa, ibi alterna mulierum conuitia; donec aduocato colono meretrix oſtendit, ſe matrem eſſe, quam ille neſciebat in vrbem, ad id negotij fuiſſe inuitatam. Neque patuit tantùm, ſuppoſitum fuiſſe partum, ruſtico veritatem fatente: ſed etiam intellectum eſt, puerum bis fuiſſe baptizatum, & in primo lauacro Ioanninum nominatum. Sic detecta fraude atque ſcelere mulieris, infans veræ matri reſtitutus, & hæreditas vero reddita eſt hæredi. Nullum in hoc caſu fuit miraculum; cæcus tamen eſt, qui nullam hîc

videt

videt esse prouidentiam diuinam, quæ voluit, vno facto, iniuriam & facientis, & patientis manifestare.

CAPVT XX.

Mirum Dei iudicium in agricola Voburgensi, alijsq; duobus per mortem & summam infamiam, ad summam gloriam perductis.

§. I.

Historiæ sequentis authoritas, & fides.

ANte Suecici belli tempora, Biburgi, in Bauaria liber peruetustus manu scriptus, asseruatus fuit, in quo monachus Mynsteriensis, sui temporis, & earum potissimùm rerum, quæ circa ea loca contigerunt, annales exarauit. In ijs monumentis legebatur historia, quam recensebo, inseramque hîc tanto libentiùs, quia sæculi nostri infelicitate, vt multa alia, ita etiam Annales illi perierunt. Habeo tamẽ eiusdem historiæ, præter propriam memoriam, testes complures, è quib. duos sufficiet nominasse. Primus est doctissimi nominis & diligentissimæ eruditionis, optimeq; de Bauaria meritus vir Christophorus

Geboldus

Geboldus, qui cùm historiam illam haberet notissimam, voluit eam typis mandare, atq; in lucem emittere, si prouixisset. Fecit tamen id Matthæus Raderus noster, prout eam à viris fide dignis accepit, qui rectè ad calcem historiæ adijcit: *Ego neque nomen, neque Calendas, aut Consules vllos, quib. hoc euenit, potui cognoscere. Nempe ætas illa simplex rem tantùm signauit, tempora neglexit.* Ego verò, nec tempora quidem à scriptore neglecta arbitror, sed à lectoribus obliuioni tradita. Nam qui oculis suis sæpius historiam illam perlegerunt Biburgi, mihi retulerunt, licet temporum non rectè meminissent. Quia igitur ea vulgò ignota est, atque etiam aliquot circumstantijs omissis alibi restricta: quin & longè pulcherrima, dignissimaque, vt ad posteros transmittatur, vtique dicturos: *Deus auribus nostris audiuimus: Patres nostri annuntiauerunt nobis opus, quod operatus es in diebus eorum, & in diebus antiquis.* Idcirco eam hîc paulo vberiùs commemorabo, seruatis ijs, quæ Raderus compendio comprehendit.

Matth. Rad. in Bau. pia, edita Anno 1628. pag. 110.

Psal. 43. 2.

§. II.

Rustici Voburgensis sub patibulo sepulti infamia gloriosa.

Vobur-

Voburgum Boiariæ oppidum est perantiquum, inter Ingolstadium & Neostadium, medio fere interuallo, cis Danubium; inde medio milliari, in loco solo, villam & arma habebat rusticus, cui Deus, præter fundum & mapale, vxorem bonam, & vxor bonos liberos dedit. O quanta est sancti coniugij felicitas! Hoc coniugum par, cetera concors, in hoc vno inter se, certabat, maritusné vxorem, an vxor maritum & labore vinceret, & pietate. Itaque bono parentum exemplo, liberi quoque benè formabantur. Quo factum est, vt villa rustica, cœnobium quoddam Religiosorum posset videri. Non ibi fabulæ aniles, non sermones noxij audiebantur, sed, vt olim, D. Hieronymi ætate, ad stiuam ipsam, ad colum, ad omnes labores, cantabatur lætum Alleluia. Hunc ipsum posset videri descripsisse Poëta, cùm cecinit:

Horatius lib. Epodon. Ode 2.

Beatus ille, qui procul negotijs,
Vt prisca gens mortalium,
Paterna rura bobus exercet suis,
Solutus omni fœnore:
Nec excitatur classico miles truci:
Nec horret iratum mare:

Forumq;

Forumq; vitat, & superba ciuium
Potentiorum limina.
Ergò aut adulta vitium propagine
Altas maritat populos:
Aut in reducta valle mugientium
Prospectat errantes greges:
Inutilesq; falce ramos amputans,
Feliciores inserit:
Aut pressa puris mella condit amphoris:
Aut tondet infirmas oues, &c.
Quòd si pudica mulier in partem iuuet
Domum, atq; dulces liberos,
(Sabina qualis, aut perusta solibus
Pernicis vxor Appuli)
Sacrum & vetustis extruat lignis focum
Lassi sub aduentum viri:
Claudensq; textis cratibus latum pecus,
Distenta siccet vbera:
Et horna dulci vina promens dolio,
Dapes inemptas apparet:

tum verò nullus Lucrina præoptet conchylia, nullus rhombum, aut scaros. Talem ergo vxorem, talem vitam habuit colonus Voburgensis, simplicem, rectam, innocentem, beatam. Accessit pietas, cui ita deditus erat, vt nullam rem diuinam negligeret. Ad sacrum, prima diei hora, alternos,

iam famulum, iam famulam misit, omnibus festis; ad officium & concionem diuini verbi, ipse iuit; domi super mensa recitans, quod audiuit in templo, atque à prandio ad vesperas; diebus verò Sabbatinis, etiam ad Litanias audiendas Voburgum vsque cucurrit. Recreatio illi, non labor, erat medij milliaris iter. Neque minùs notus fuit in foro, quàm templo. In eo enim sine litibus, sine fraude, sine mendacijs, sine periurijs, tolerabili pretio omnia vendebat. Quæ res magnam illi apud omnes beneuolentiam fecit: agebant omnes libenter cum eo; ab eo libenter emebant; vendebant ei libenter, libenter etiam cum eo colloquebantur,; eoque nomen illi creuit, vt eum passim *Pium rusticum* appellarent. Huc vsque felicitas illius est narrata, & gratia, qua apud homines pollebat, dum de virtute æstimaretur, atq; ijs rebus, quas in oculis omnium faciebat.

Apud Deum, quo loco putatis fuisse? longè meliore. Nam *cum simplicibus sermocinatio eius.* Qui quia scit, rarò homines esse gratos, sed plerumque eos plus peccare, qui plures opes ab eo acceperunt, tantò impensiùs hunc agricolam amauit, quantò eum vidit esse, in abundantia rerum, sanctiorem,

Prou.3.32.

ctiorem. At videte mihi, qua ratione Deus eum dilexerit. Opibus bene vso opes maiores adijcere debuisset, si iudicia illius Mundo consentirent. At ille è bono voluit facere meliorem. Itaque cruces illi immisit, & luctum planè luctuosum, sed salutarem. Nam qui olim Iobo vxorem pessimam, omnibus ceteris bonis rebus ablatis, solam reliquit; huic vxorem optimam abstulit, & Oeconomam valde pretiosam. Quam ille mortem etsi sensit grauem, non tamen impatienter tulit; sed illa sancti viri verba repetijt: *Dominus dedit, Dominus abstulit*; filiosque flentes consolatus, dixit: Deus vobis posthac, loco matris erit, qui vt ex Parocho audiui, ita alicubi loquitur: *Numquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? & si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui.* Viduitas igitur hæc, vt crux à Domino missa, suscepta, mox in bonum cessit. Nam paulò post experiri cœpit, quàm verum sit illud: *Qui sine vxore est, solicitus est, quæ Domini sunt, quo modo placeat Deo. Qui autem cum vxore est, solicitus est, quæ sunt mundi, quo modo placeat vxori, & diuisus est.* Viduitate enim in occasionem maioris pietatis versa, cùm liberos in timo-

Iob. 1. 21.

Isa. 49. 15.

1. Cor. 7. 32.

re Dei educaret, eosque, vxoris loco, pro solatio haberet, ecce tibi, breui momento temporis etiam hos amisit. O dolor! filij parentes, non isti filios debent sepelire. Vergebat iam in occasum ætas, indigebat baculo senectutis; sed Deus etiam hoc illi fulcrum subduxit; nempe vt alio fortiore niteretur. Hoc enim liberorum solatio amisso, gaudioque priuatus, immò velut vinculis exolutus, viam perfectionis liberiùs cucurrit, totus iam virtutis, totus sui, immò totus Dei.

Primùm facultates cœpit cum pauperibus habere communes; tum etiam ætate multa, multi laboris impatiente, nihil ab agris adeptus, cœpit, aruorum loco, colere paupertatem: denique mendicatò viuens eremiticæ vitæ amore, paruo mapali contentus solus ruri degebat, si quando in templo non moraretur, quod, Simeonis instar, frequentabat. Numquam sibi ditior visus erat, quàm cùm stipem ostiatim colligeret.

Itaque omnibus festis Dominicisque diebus Voburgum ibat, vbi rei diuinæ quàm religiosissimè, propter altare genibus flexis, Deo supplex intererat. Sacrificio peracto,

cto, finitaque concione, per oppidum circumibat, stipemque à ciuibus corrogabat. Alius illi panem, butyrum alius, alius oua, alij alia dabant, tantò liberaliùs, quantò maiorem de eo conceperant sanctitatis opinionem. Sed frugali facilè in totam hebdomadem sufficiebat etiam modicum, si daretur. Hæc illi vita diu fuit; hæc ciuibus iam longè dandi consuetudo, qui arbitrabantur se, tota septimana, benedictionem à Deo obtenturos, si tam sanctus senex ab illis, aliquid stipis obtinuisset. Putabant enim semen esse in bonam glebam sparsum, & ad manum spargentis rediturum.

Quodam Dominico die, cùm neque in templo appareret, neque, pro stipe colligenda, limina, vt solebat, circumiret, omnium sermo fuit: *Vbi est ille senex? cur ad templum & stipem non venit? An in morbum incidit? quis eum curat? quis alit?* O beatos ciues! qui non expectant, vt ab egeno quærantur, sed vltro egenum ipsi quærunt; neque sinunt à se eleemosynas extorqueri, sed indagant ipsi vltro cui benefaciant! Ægrũ suspicati, submiserunt, qui decumbentem viserent, offamque cum delicatiore edulio deferrent. Qui ierant, cùm fores diligen-

ter obseratas offenderent, neque, sæpius pulsatis ijsdem, quisquam intus reponderet, frustra etiam multis clamoribus consumptis, Voburgum cum cibis redierunt, oppidanisque renuntiarunt, virum sanctum domo abesse, & indubiè, religionis, aut voti caussa peregrè abijsse, in loco sacro celebrique, supplicatum. Ita lapsi aliquot dies. Redeunte Dominica, & rustico ad templum non redeunte, redijt & desiderium ciuium senis videndi. Quare denuò miserunt, qui eleemosynas ad eum exportarent. Verùm denuò clausis ædibus, sicut priùs, re infecta, domum sunt reuersi. Bonorum est, omnia benè interpretari; &, vt S. Chrysostomus dixit: *Sicut difficilè aliquem suspicatur bonũ, qui ipse malus est; ita difficilè aliquem suspicatur malum, qui bonus est.* Quia omnis homo ex se æstimat alterum. Quare etiam tum Voburgenses, dixerunt: Rectè est, fortasse iterum, sicut solet, ad aliquem sanctum locum peregrè abiuit; aut remotiùs, quàm vt tam citò posset se nobis reddere. Expectatur Dominica tertia, qua vbi rursum eum abesse animaduersum est, res paulatim in suspicionem venit, fortasse miserum domi suæ solum, & omni ope destitutum mor-

tem

tem oppetijſſe. Itaque itur à familiaribus ad eius mapale denuò, pulſatur, omnia clauſa ſilent. Communi conſenſu fores vi effringunt, intrant in conclaue interius. Ibi verò horrificum & lamentabile ſpectaculum ingredientium oculis obijcitur. Senex nimirum rigidus è tigno ſuſpenſus; neque iam tantùm formidinem aſpicientibus, ſed etiam nauſeam pariens, vt naribus compreſſis inde ſe proripere cogerentur.

Tum verò patuit, quid ſit nominis exiſtimatio humanis iudicijs fundata, quæ momento vertuntur, ventis mutabiliora. Nam quidam ſimul ac eum conſpexêre, omnis prioris famæ illico obliti, hominem eum nequam appellauerunt. Quidã anteactæ vitæ memores, obſtupuerunt, admiratiq; ſunt, hoc iſti tam ſancti nominis viro accidere potuiſſe. Alij etiam cum indignatione dixerunt, *Nihil* adeò eſſe *opertum quod non reueletur, & occultum, quod non ſciatur*: iam tandem apparere impoſturas; palàm fieri hypocriſin; hunc exitum ſortiri ſimulatores pietatis: Nihil tam tectè geri poſſe, quod non aliquando erumpat in lucem. Non paupertatis ſcilicet, ſed otij amore eum mendicaſſe: fœno, non butyro, alendum fuiſſe. Et (vt

Matth. 10, 26.

ſuſpicio omnia in maius extollit, ſemperq; auget temeritatem) ſine dubio magum fuiſſe. Itaque, vt Mundo innoteſceret hominis malitia, carnificem ſibi ipſi factum, Iudæq; inſtar deſperatiſſimum nebulonem, ex infelici trabe ſe ſuſpendiſſe. Tale iudicium erat plerorumq;, nã & meliores facilè in triſtiorem ſententiam tracti ſunt. Recurrunt in oppidum, & informis lethi feralem famam vbiq; vulgant. Communis vox eſt, animam illius iam diu apud Inferos ſaturatam malis; ſupereſſe, vt, quod deſperatis debetur, etiam corpori fiat. Defertur res ad magiſtratum Voburgenſem, qui, quod cuiuis primum occurriſſet non longiùs proſpicienti, αὐτόχειρα arbitratus, quaſi ſponte in furcam iſſet, pendulum, & patibularium per lictorem detrahi, & in loco ſupplicij publico, & adeò ſub ipſo patibulo, à vindice ſupplicio-rum humari præcepit. Hic finis honoris, hoc boni nominis ſepulchrũ fuit; niſi quòd inſuper vipereæ plebis linguæ etiam acerbas illi exequias celebrârint: pœnitere ſe dicentes, quòd vmquam illi vel micam panis, aut quidquid aliud dediſſent. Attendendum deinceps, ne eiuſdem farinæ aut furfuris potiùs hominibus fides tam facilè adhibeatur:

beatur: posse pecunias & eleemosynas longè vtiliùs in alios palàm miseros, quàm in eiuscemodi impostores, & hypocritas collocari. Multum temporis ijt, quo hæc tanta coloni illius, sub furca sepulti, posthuma infamia durauit; iamq; pro certo habebatur, quod fuerat temerarijs iudicijs vbiq; vulgatum.

Enimuerò supremus ille virtutum arbiter, scelerumq; vindex, qui iustis è cælo oculis mortalia respicit, non semper oppressam latere innocentiam passus, aut facinus tam atrox occultari, pariter & sanctũ senem cælestibus prodigijs è suspicione sceleris absoluit, & nefandæ cædis authores prodidit. Nundinæ Voburgi appetebant, ad quas tum ingens hominum vis confluere solebat; alij vt merces afferrent; alij vt vel emptas, vel etiam inemptas aufferrent; alij demum, vt à viatoribus sportulas colligerent. Erant inter hos claudi, cæci, elephantiaci, qui non secus ad illam frequentiam, atque sani concurrebant. Ex his itaq; primùm orbus luminibus, dum aliena manu ductus prope patibulum transiret, vbi innocentis coloni cadauer, non pro merito cultũ, inter infames noxiorum cineres sepultũ

iacebat, repentè cælesti vi lumina aperire, cælum & terram claris oculis intueri, & suam ipse insperatam felicitatem demirari cœpit. Secutus hunc, qui retortis sursum tibijs, ligneis pedibus vitium corrigebat; ergo etiam ipse, propter eumdem locum, subitò restitutis & emendatis cruribus, abiectisq; ad furcam furcis, cœpit expeditè currere & gaudio simul, vt ille olim à D. Petro curatus, exilire. Accessit demum alius fœda lepræ scabie obsitus, quam & ipse præter spem omnem, & expectationem, eodem in loco diuinitus abstersit. Hæc res tam inusitata, cùm per oppidum & viciniâ latè spargeretur, varios dedit sermones. Notissimi nominis erat cæcus, crebrò enim Voburgum venire consueuerat, à quo passim interrogabant obuij, vnde visum recepisset? an aliquis medicæ artis tam peritus, inter circumforaneos, ad nundinas aduenisset? aut, vt hoc hominum genus non rarò facere consueuit, an ad eum vsque diem simulasset cæcitatem? Nihil horum, ait, factum est; sed insperatò ibi visum recepi, vbi alij desinunt videre in crucem acti. Idem respondit, qui antè grallis vsus, desierat claudicare: idem confirmauit, cui priùs ob fœdam

Act. 3. 8.

fœdam ſcabiem, in oppidum, niſi mendicandi cauſſa, intrare fas non erat. Iniecit hæc narratio curam pluribus maiora cogitandi, & ex loco ipſo augurandi, profectò illum nuper innoxium ſenem & ruſticum non debito ſibi, ſed in coruorum templo tumulatum. Educuntur omnes, vt locum ſanitatis receptæ monſtrent; ibi & qui cæcitatem poſuerat, & qui rectè gradi cœperat, & de quo turpes ſquamæ ceciderunt, veſtigium ipſum monſtrant ſuæ ſalutis. Compertum eſt, tumulum fuiſſe, in quo ſuſpendiarius fuerat humatus, cuius innocentiam prodigioſæ ſanitates palàm fecerunt.

O quàm parum refert, quo quis iaceat ſepulchro, dummodo anima illius in inferno non ſepeliatur! quàm multi marmoreo in hypogæo conduntur, quorum animæ flammis æternis cruciantur? quàm multi in ſiluis, in aquis, in ignota arena iacent, immò ſub ipſo patibulo putreſcunt, quorum anima admirabili gloria cæleſti triumphat? Neque refert, homines de mortis, aut tumuli facie iudicare: ſæpe & illi à Deo docentur ſuam corrigere temerariam opinionem. Quod etiam huic ruſtico euenit. Nam vbi intellectum eſt, è tumulo illius miracu-

la

la bullire, velut, vento mutato, nubes in contrarium eunt, ita mox omnium sermones iudiciaque sunt in diuersum conuersa. Rursus enim per hæc miracula, reuiruit existimatio sanctitatis. Itaq; in totis nundinis, nullus ferè sermo, nisi de sene: illi luculentam in sepultura iniuriam factam; illum pium, Deo charum fuisse; satis id prodigijs declarari; non tumulo ascribi posse eas sanitates, sed tumulato: Iustum Deum esse, qui hominum innocentiam, suo tempore, patefaciat, nomenque sanctorum illustret, quod hominum maledicentia obscurauit. Tametsi autem suspensus, & desperato similis, laqueo extinctus inuentus sit; multa tamen eiusmodi, sine scelere, euenire; nam solitarios sæpe, sub finem vitæ perturbationibus obrui, sæpe apud se non esse; & agere, quæ se agere nesciant. Nempe hæc diuina esse iudicia, quæ, illaudata in speciem morte, rationisque vsu deprauato, Dei maximis seruis occasionem præripiant superbiendi: multos vitio corruptos sibi manus inferre, & facere ea, quæ insani solent, ne sibi animo præsentes, Orci insidijs fraudibusque exponantur.

Dum talia passim in oppido dicuntur, audiun-

audiuntur, interim euenit, quod hanc vulgi coniecturā certam & manifestam ostendit. Duo fures, illis ipsis nundinis, dum apud mercatores in foro, artem Mercurij & suam exercent, & quinque digitis emere conantur, quæ alij precio præstinare consueuerunt, à magistratu comprehensi, atque in vincula amandati sunt. Hi è custodibus carceris audiunt, quæ cæco, quæ claudo & elephantiaco, proximè patibulum, sub quo insons ille conditus erat, contigissent, quæque passim in vrbe de illius vita, deque morte, ancipiti trutina, disputarentur; miraculo attoniti (tanta vis est conscientiæ) rem detegunt in eum diem inauditam; nempe senem nequaquam suæ necis authorem extitisse. Et quando alioqui moriendum sit in furto deprehensis, satius esse, aiunt, rectè mori, luereq; vno supplicio scelera vniuersa. Se enim, non fures modò, sed etiam, quod non rarò consequitur, latrones esse: à se rusticum illum fuisse trucidatum. Atq; vt omnem rei seriem magistratus cognosceret: Dum noctu hinc inde grassamur, inquiunt, exploraueramus huius senis, quantumuis inane tuguriolum, & aurum latere ex collecta largitorum manu suspicati, per

tene-

tenebras, mapale inuadimus; refringimus postes, orantem inuenimus, & manus ad astra subleuantem; quas ab astris ad nos tetendit, quando adesse armatos conspexit. Qui cælum exorauit, nos non exorauit. Inuadimus miserandum senem; vtráque manu correptum astringimus; mortem intentamus, atque omnia vltima minamur, nisi aulam auro grauidam, & collatum sibi peculium omne prodat. Negantis, sibi quicquã ęris aut argenti auriué esse, collo funem inijcimus, & innocentissimi senis, animam, fracta gula, impiè, crudeliter elidimus; proiectoq; primùm cadauere, omnes cellæ angulos, stramenta, lectulum, vestes excutimus, nec hilũ tamen de pecunia, quam nullam habuerat, reperimus. Hac spe frustrati, optauissemus quidem illi vitam reliquisse, apud quẽ prædę nihil repereramus, perpetrata tamẽ cæde, in consiliũ ijmus, quomodo nefarium scelus tegeremus, omnemq; latrocinij suspicionem à nobis remouueremus. Placuit, corpus interfecti è trabe suspendere, vti visentibus opinionem ingereremus, infelicem hominem, vitæ tædio & miseriarum, vltro sibi mortem consciuisse. Tum oppessulatis intus fenestris, & reducta clau-

clausaq; domûs ianuâ, profugimus. Nunc prô dolor, intelligimus, non modò pauperẽ à nobis occisum, sed etiam innocentem & sanctum. Omnino enim credimus, tres illos, iuxta patibulum non aliunde, sed illius ope curatos esse vt innocentis cædes, & nostrum latrocinium diuinitus proderetur. Hæc rei, eousq; occulti, de se ipsis sunt, deque sancto viro testificati, vt Deo gloriam darent, pariterque & famæ alterius, & suæ saluti consulerent. Senatus Voburgensis Pontifici Ratisponensi, in cuius diœcesi oppidum est, prodigium nuntiat, qui examinatis per vicarium totius rei testibus, reque diligenter explorata, tandem ipse Ratispona, cum sacro sacerdotum ordine, & frequenti hominum concursu ad eumdem locum supplex processit, corpus effodit, Voburgum deportauit, atque in æde Xenodochij venerabundus deposuit; vbi vir rusticus olim, iam cęli aulicus, multis deinceps beneficijs in homines supra naturæ vim collatis nobilitatus, & cultus est. Parricidæ verò illi cùm propter hoc, tum alia facinora vltimo supplicio affecti sunt. Hæc partim è Radero, partim ex alijs, qui ante Raderum historiam vel legerunt, vel fusiùs descripserunt.

§. III,

§. III.

Mira circa hunc rusticum Dei providentia.

Clarissimum est in hac historia documentum; & magnum à diuinis iudicijs solatium; quæ si colonus iste non habuisset perspecta, potuisset dicere: Cur Deus à me aufert vxorem? cum qua tam pacificè habito? qui tamen alijs relinquit vxores, quas illi è vita excedere millies optauerunt? Nempe Deus colonum hunc ad maiorem voluit ducere vitæ perfectionem. Potuisset dicere: cur meos à me aufert Deus liberos, quos in omni probitate educaui? Nempe Deus sciuit illos à malitia deprauandos, si peruixissent; aut patri occasionem præbituros à pietate recedendi; cui placuit omnia à colono auferre virtutis impedimenta, vt de solo Dei cultu cogitaret, imitatus patrem, qui cultrum puero etiam lachrymanti eripit, ne eo se lædat, aut vulneret. Potuisset dicere senex: Ergo in hoc pauper fui factus, vt apud me diuitiæ, per sanguinem meum, quærerentur? in hoc tam diu vitam meam Domino consecraui, vt illam mihi parricidæ extorquerent? in hoc denique Deum honoraui, vt ego pro simulatore, pro hypo-

crita,

crita, pro mago, pro desperato, pro suspendiario vbique proclamarer? Hæc omnia non dixit: quia Deo sua iudicia permisit; quæ tantæ sunt sapientiæ, vt per illam ipsam humiliationem, per ignominiam, per infamiam, illum tantopere exaltarent. Sic sanctitas illius eluxit; sic patientia probata est, sic homines ipsi errores suos didicerunt agnoscere atque emendare. Viderunt enim & suam in iudicando temeritatem, & aliorum sanctitatem, quos temerè iudicauerunt.

§. IV.

Marcadelli fidelitas, & iniustum supplicium, miraculis compensata.

Vtitur Deus ijsdem modis sæpius, sæpius enim pari infamiæ genere homines sauciantur. Vt igitur historiam historiâ confirmemus, audi Cæsarium. *In Ferraria ciuitate Longobardiæ, ante annos paucos, erat homo quidam Marcadellus nomine, miræ simplicitatis, & erga Sanctorum loca maximæ deuotionis: Qui cùm ob nimiam simplicitatem à multis pro fatuo haberetur, & in oculis DEI esset prudentissimus, quidquid de suis laboribus vltra necessitates naturæ reseruare poterat, illud in visitando limina beati Iacobi in Compostella,* Cæsarius lib. 6. illustr. miracul. c. 33.

aut Beatorum Apostolorum Petri & Pauli fideliter expendebat. Tempore, quo potuit, hominum pecora pauit, & cùm præ senectute ad hoc minùs sufficeret, ostiatim mendicando eleemosynis fideliũ victitabat. Non recedebat ab Ecclesia, dum diuina in ea agerentur, vnde ab omnibus amabatur. Qui, cùm feruentiùs versaretur in quadam villa dicta diœcesis, & in ecclesia eiusdem villæ thuribulum argenteum negligentiùs pendere conspexißet, timens tam damnum Ecclesiæ, quàm suæ conscientiæ, ait Sacerdoti; Non securè hîc pendet tale thuribulum. Dicente illo, quia multis annis sine periculo illic pependisset, Respondit Marcadellus: Sæpe hoc vna die euenit, quod in mille annis non contingit. Quid plura? Instinctu Diaboli thuribulum subtrahitur, non tamen Marcadello furtum imponitur. Quod cùm fur, Domino prohibente, & seruo suo occasionem Martyrij præparante, vendere non posset, nec auderet, sciens hominem esse simplicißimum, & Ecclesiæ illius notißimum, eum secretè adijt, & quia ipse idem rapuisset vas, priùs tamen recepto sacramento ne se proderet, sibi confessus est: Cui ille respondit; Da mihi thuribulum, & ego illud nullo sciente bene restituam, &, si necesse fuerit, etiam animam meam ponam pro te. His auditis, fur thuri-

thuribulum ei tradidit, quod ille fœno inuolutum, sacculo suo immisit. Qui cùm plus solito præfatam Ecclesiam frequentaret, vt thuribulum cautè, & sine nota in locum suum reponere posset, die quadam nimiâ tempestatum violentiâ à foribus Ecclesiæ, quæ tunc clausa fuerat, depulsus vicinæ domus solatium expetere cogebatur, saccelli sui oblitus: quem homo quidam pertransiens leuauit, & cuius esset non ignorans, vxori suæ seruandum commisit, vt Marcadello quærenti illum restitueret. Quæ sacci ponderositatem sentiens, marito respondit; Non potest tanti ponderis esse panis, puto quòd ex nimiâ simplicitate illum impleuerit lapidibus. Apertoq; sacco, cùm thuribulum in eo reperisset, & subito clamore vicinis inuentum prodidisset, accurrit populus, accurrit tandem & ipse Marcadellus. Requisitus de sacco, cuius esset, mentiri noluit, sed respondit; saccus meus est, sed quod in eo est, vestrum est. Ego thuribulum furatus non sum, non tamen furem prodam. Et recitauit eis per ordinem, qualiter ad se aduenerit, & quid furi promiserit. Dicentibus eis; Lex est Longobardiæ, vt vel furem prodas, vel furis pœnam subeas; respondit; in manibus vestris sum, quod iustum est, facite de me. Illi sibi prospicere volentes, hominem Ferrariam ducen-

tes, potestati obtulerunt, casum exposuerunt, innocentiæ eius, ac simplicitati testimonium bonum perhibentes. Quem cùm iudex inducere non posset, vt furem publicaret, capituli sententia super eum data, ante fores maioris Ecclesiæ, tamquam sacrilegij reus, decollatus est; cuius corpus à quibusdam in eodem loco sepultum est. Nocte sequente, cùm quædam religiosæ matronæ ciuitatis ad Ecclesiam, propter matutinarum solemnia irent, venissentq; ad tumulum eius, cantus angelicos illic audierunt, cereos ardentes viderunt, insuper & suauissimi odoris fragrantiam senserunt. Quod cùm secunda, & tertia nocte pleniùs comperissent, quæ audierant, vel viderant, seu etiam senserant, Episcopo ciuitatis retulerunt. Qui cùm esset vir religiosus, aliquibus secum assumptis, cùm nocte quarta esse ita, vt mulieres dixerant, experimento didicisset, super tumulum hominis Dei basilicam fabricari fecit, & fiunt ibi miracula vsq; ad hodiernum diem, ad laudem nominis Christi.

§. V.

Plurimos, per infamiam, & quidem etiam sanctissimos, ad gloriam duci.

Quid his talibus exemplis vult diuina sapientia aliud, quàm vt *in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patien-*

2. Cor. 6. 4.

patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, &c? per gloriam & ignobilitatem: per infamiam & bonam famam, &c. Nemo desperet, nemo pusillanimis fiat, si oculis humanis despicitur, si suspicionibus petitur, si temeratur iudicijs, si nomen illius vbiq; diffamatur; si denique morti addicitur innocens; nouit Deus *iudicium* vniuscuiusque, *tamquam meridiem, & iustitiam, tamquam lumen educere.* Sicut enim Christus, qui à Iudæis toties spretus & illusus est, in monte Thabor resplenduit, instar solis, & alij sancti antè humiliati, quàm exaltati sunt; ita ijs contingit, qui honorem, nomen, famam, amorē hominū, ipsam vitam innocenter amittunt. Humiliantur, vt exaltentur: affliguntur, ne mercedem hîc accipiant; aut ne illecebris inescati, cælestia bona minùs desiderent. *Vites, quæ putatæ non fuerint à vinitore,* ait S. Hieronymus, *in flagella frondes q̃ luxuriant, & humorem, quem debuerant in vina mutare, vana frondium & foliorum ambitione disperdunt.* Esto ergo lachryment palmites, cùm secantur, tantò tamen copiosiorem vindemiam proferunt. Sic homines, *euntes ibant, & flebant mittentes semina sua, venientes*

Psal. 36. 6.

S. Hieron. cap. 10. Oseæ.

Psal. 125. 6.

nientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos. Metuunt sancti, in prosperitate, nôrunt minantis vocem esse: Dimittam vineam meam, *& non putabitur, nec fodietur.* Talem igitur se se esse putet, qui non putatur. Parua vulnera libenter ferrem, inquis, sed famam sauciari, sed nomẽ lædi, sed in carcerem mitti, sed occidi, intolerabile est. Vocant me hypocrytam, cùm oro; Pharisæum, cùm eleemosynas largior; auarum, cùm frugaliter viuo; furem, cùm non soluo, quæ non possum; imputant mihi impuritates, libidines, adulteria; coram magistratu me accusant: damnor, ducor: æterna mihi posterisque meis nota inuritur. Hæc omnia, si innocens es, scito tibi ad gloriam futura, sicut colono Voburgensi, sicut Marcadello calumniæ, in honorem cesserunt. Numquid & ille hypocrita vocatus, & iste tamquam fur damnatus fuit? Et, si sacras repetere historias placet, numquid & Beniamin de scypho ablato accusatus est? numquid de adulterio Ioseph? numquid Susanna à senibus coram magistratu, & amicis, & tota ciuitate, fuit de adulterio mortis rea declarata, atque iam ad supplicii tamquam infamis mœcha abducta? Ast

Isa. 5. 6.

Gen. 44. 12.

Gen. 39. 14.

Dan. 13. 41.

quante

quanto honore reducta, & innocens, casta, heroiceque constans declarata? Numquid & ipsam Dei Matrem prægnantem dimittere voluit Ioseph? Numquid Christus ipse cum iniquis deputatus, & in medio latronum, tamquam homicidarum princeps, in crucem suspensus? quid patibulo magis infame? At quantus nunc Virginitati Mariæ passim decantatur honor? quanti triumphi Christo sunt decreti? Tibi igitur quoque, quisquis innocens es, & pateris more nocentis, Deus honorem restituet. Quod si in hac vita id non facit; facturus est tamen, coram toto Mundo, in Iudicio vniuersali; in quo, sicut multi, qui nunc Sanctorum instar coluntur, tunc reprobandi; ita qui cum ignominia decedunt, cum gloria apparebunt. Tu tantùm *reuela Domino viam tuam, & spera in eo; & ipse faciet, & educet quasi lumen iustitiam tuam, & iudicium tuum, tamquam meridiem.* Omnes martyres, tamquam rei, immò tamquam religionis & deorum extirpatores, infamissimis suppliciorum generibus affecti sunt; sed eos Deus, etiam coram Mundo ita extulit, vt illis nihil gloriosius existat. Per mortis infamiam, tamquam per solitudinem; per sanguinem,

Matth. 1. 19

Matth. 27. 38.

Psal. 36. 5.

tamquam per mare rubrum, ducti sunt ad vitæ gloriam in terra benedicta recipiendam.

§. VI.

Innocentis iuuenis, suspensi in patibulo miraculosa conseruatio.

Hæc eos roborant ad patientiam, qui sine sua culpa ab hominibus, quasi rei iudicantur, damnantur, proclamantur. Ac quorum damnationem iniustè factam intelligendam, etiam illud magnum pondus addit, quòd neque in illis semper vera iudicia fiant, qui publica authoritate, atque, vt aiunt, secundùm allegata & probata damnantur. Etsi enim tum magistratus iustitiam non videt, sed faciat, quod leges iubent; tamen non rarò Mundi Gubernator falsos testes sinit innoxijs calumnias facere; vt tamquam aurum in fornace probentur; atque vbi eorum manifesta fit innocentia, homines videant, quantum possit in alijs iudicandis reipsa errari. Neque enim martyres dumtaxat, ob Christi religionem, iniquè damnati sunt ad mortem, sed plurimi quoque de furtis, de adulterijs, de latrocinijs, de veneficijs atque alijs vitijs grauissimis falsò accusati, ob delatorum malitiam,

&

& ſubinde etiam, ob iudicum ignorantiam, proſcripti, aut ſupplicijs ignominioſiſſimis exquiſitiſſimiſq;, per ſummam iniuriam, affecti ſunt. Quorum mors poſtea aut ipſis, aut ſanctis, aut Deo fuit glorioſa. *In antiquißima ciuitate, quam S. Dominici Calciatenſis vulgus appellat*, inquit Lucius Marinæus, *gallum vidimus, & gallinam, qui dum vixerunt, cuius coloni fuiſſent ignoramus: poſtea verò cùm iugulati fuiſſent, & aßi, candidißimè reuixerunt, magnam Dei potentiam referentes. Cuius rei veritas, & ratio ſic ſe habet. Vir quidam probus, & amicus Dei, & vxor eius optima mulier, cum filio eius adoleſcentulo magnæ probitatis ad S. Iacobum Compoſtellam proficiſcentes in hanc vrbem itineris labore defeßi ingrediuntur, & quieſcendi gratia reſtiterunt in domo cuiuſdam, qui adultam filiam habebat. Quæ cùm adoleſcentem pulchra facie vidiſſet, eius amore capta eſt: Et cùm iuuenis ab ea requiſitus, atque vexatus, eius voto repugnaſſet, amorem conuertit in odium, & ei nocere cupiens, tempore quo diſcedere volebant, eius cucullo craterem ſui patris clam repoſuit. Cumq; peregrini manè diſceßiſſent, exclamauit puella coram parentibus craterem ſibi fuiſſe ſurreptum. Quod audiens prætor, ſatellitem con-*

Lucius Marinęus lib. 5. de rebus Hiſpan. capè vlt.

festim misit, vt peregrinos reduceret. Qui cùm venissent, puella conscia sui sceleris accessit ad iuuenem, & craterem eruit è cuculio. Quipropter comperto delicto, iuuenis in campum productus iniqua sententia, & sine culpa laqueo suspensus est: miseriq; parentes, cùm filium deplorassent, postea discedentes Compostellam peruenerunt Vbi solutis votis & Deo gratias agentes, subinde redeuntes ad locum peruenerunt vbi filius erat suspensus: & mater multis perfusa lacrymis accessit, multum dissuadente marito. Cumq; filium suspiceret, dixit ei filius: mater mea noli flere super me: ego enim viuus sum, quoniam Dei Genitrix & S. Iacobus me sustinent, & seruant incolumem. Vade charissima mater ad iudicem, qui me falsò condemnauit, & dic ei, me viuere propter innocentiam meam, vt me liberari iubeat, tibiq; restituat. Properat solicita mater, & præ nimio gaudio flens vberiùs, Prætorem conuenit in mensa sedentem, qui gallum & gallinam assos scindere volebat. Prætor, inquit, filius meus viuit, iube solui, obsecro. Quod cùm audisset Prætor, existimans eam, quod dicebat propter amorem maternum somniasse, respondit subridens: Quid hoc est, bona mulier? Ne fallaris: sic enim viuit filius tuus, vt viuunt hæ aues. Et vix hoc dixerat, cùm

gallus

gallus & gallina saltauerunt in mensa statimq; gallus cantauit. Quod cùm Prætor vidisset, attonitus continuò egreditur, vocat sacerdotes, & ciues proficiscuntur ad iuuenem suspensum, & inuenerunt incolumem, valdeq; lætantem, & parentibus restituunt, domumq; reuersi gallum capiunt & gallinam, & in ecclesiam deferunt magnâ solennitate. Quæ ibi clausæ, res admirabiles, & Dei potentiam testificantes obseruantur, vbi septennio viuunt. Hunc enim terminum Deus illis instituit, & in fine septennij antequam moriantur, pullum relinquunt & pullam sui coloris, & magnitudinis, & hoc fit in eâ ecclesiâ quolibet septennio. Magna quoque admirationis est, quòd omnes per hanc vrbem transeuntes peregrini, qui sunt innumerabiles, galli huius & gallinæ plumam capiunt, & numquam illis plumæ deficiunt. Hoc ego testor, propterea quòd vidi, & interfui, plumamq; mecum fero.

CAPVT

CAPVT XXI.

Ephræemo iuueni, Diacono, item Ioanni Eremitæ, aliisq; iustè vtiliterq; immissa carceris calamitas, ob aliam tamen caussam, quàm quæ eos capiendi occasio fuit.

§. I.

Quis qualisq; fuerit, S. Ephræm?

Surius 1. Februar. Matth. Rad. 1. p. Virid. die 1. Febr.

Io. Niess. in Alphabetho Christi, Littera N.

S. Hieron. lib. de script. Eccles.

Historiam quam narraturus sum, ex parte Surius è Simeone Metaphraste, ad longum autem is qui opera S. Ephræm edidit, eamq; ijs adiunxit; imò ipse S. Ephræm, itemq; indidem Matthæus Raderus noster paulò Latiniùs descripsit, retulitque & Io. Niess. Est autem historia de sancto Ephræm, quem Deus miraculis, Ecclesia nomine *Sancti* illustrauit, &, teste S. Hieronymo, Diaconum Edessenum, Anno Christi 365. sub Valente Principe mortuum, tanti fecit, vt eius opera, quæ sanè plurima scripsit, in Ecclesijs, post lectionem Scripturarum, publicè legi solerent, quemadmodum suprà notauimus. Hic Ephræm Syrus ortus Christianis parentibus, ab infantia ad virtutem educatus fuit, assue-

assuetusque malorum æqualium falsa contubernia vitare. Totum illius studium erat, meditatio diuinarum litterarum, quæ illi inter summas delicias habebatur; nec ei quidquam dulcius fuit, quã sacra verba ruminare. Mirus in eo laboris amor; solicitatij fuga; ieiunij, vigiliarum, humicubationum acris cura: benignitas, lenitas, humilitas, abiectio opum, paupertatis cultus, fides, spes, charitas vbique ardentissima. Lachrymæ illi perpetuò fluebant ex oculis, adeò, vt perennis fontis scaturigo citiùs defecisset. Vnà cum lachrymis emittebantur etiam gemitus, ostendentes intus ardentem ignem conpunctionis. Vt se ab hominibus mundanis *elongaret fugiens*, in solitudine habitauit, mutatis tamen subinde alijs atque alijs locis, vt vbique virtutem seminaret. Impulsus est aliquando diuino spiritu, vt in patriam suam Edessam proficisceretur, tum ad sacras reliquias, tum ad loca sancta visitanda, tum vti in aliquem eruditum virum incideret, quemadmodum orauit Deum, à quo aliquid disceret, quod ad animæ suæ instructionem pertineret. Ingressus ciuitatis portam totus in eo erat, vt, quid cum tali viro sanctis moribus aptissimum colloqui vellet,

Psal. 54. 8.

let, cogitaret. Sic cogitabundo ſtatim prostituti pudoris mulier occurrit, in quam Ephræm, cùm ſic præter ſpem incidiſſet, conſtitit, defixis eam intuens oculis, & quaſi emotæ mentis triſtisque, quòd non, vt precatus fuerat, ſed contrarium potiùs euenniſſet. Fœmina, cùm ſic ab eo ſe vidiſſet curiosè obſeruari, noluit ſuperari curioſitate, quare in eum viciſſim oculos amatoriè coniecit, petulantiam ipſo vultu profeſſa. Diu ſic fixi ſtetêre, atque ſe inuicem aſpexêre, diuerſis tamen de cauſſis. Nam illa corpus, Ephræm animã cupiebat lucrari. Quare vt eam in ruborem daret, atq; ad verecundiã, quæ mulieres maximè decet deduceret: *Quid verò*, inquit, *non erubeſcis, mulier, tam fixis oculis me intuens?* Quid expectes? linguam, tamquam ſicam, mulier habet in promptu. Extemplò igitur ait: *Conuenit mihi te ſic aſpicere, ex te enim ſumpta ſum, & tuo latere. Te verò, non nos, ſed terram potiùs oportet aſpicere, ex qua ipſe ſumptus es.* Hæc cùm Ephræm, præter omnem expectationem, audijſſet, mulieri confeſſus eſt, magnas ſe habere gratias, propter eam, quam ab ipſa acceperat, ſermonis vtilitatem. Deoque etiam gratias egit, qui per ea, quæ præter

ſpem

ſpem accidunt, ſæpe poteſt facere, quæ ipſam ſpem ſuperant.

§. II.

Ephræm iuuenis quàm mirabili prouidentia Dei in carcerem ſit coniectus?

Videtis Dei erga Ephræm curam? videtis, qualis Ephræm ipſe fuerit? Audite nunc quæ Deus huic viro permiſerit contingere; immò quæ immiſerit adhuc iuueni; & audite ipſum apud ſuprà citatos ſcriptores, his ferè verbis ea enarrantem. A parentibus in ſuburbium miſſus aliquando, in medio nemore, à nocte oppreſſus ſum. Opiliones, qui gregem in ſilua paſcebant, occurſantes quærunt, quò ſub imminentem iam noctem tendam? Miſſu parentum, inquam, ad ſuburbium illud propero. Diuerte, inquiunt, ad nos; occiduum iam ſolem vides, prima luce reliquum viæ decurres. Victus humanitate, paſtorum mapalibus ſucceſſi. Sed, intempeſta nocte, ouilib. inſidiatæ feræ gregem inuasêre, tota ſilua diſtulêre. Poſtera die magiſtri pecoris caulas inanes conſpicati, me furibus ducem rati, nequidquam Diuûm hominumq; fidem implorantem prætori vinctum ſiſtunt, qui cuſtodiæ mandatum, duobus reis adiunxit, quorum

Hoc in vita illius non exprimitur, ſed in operibus ipſius Ephræm ab ipſomet narratur to. 2. p. 162. tom. 3. p. 599.

quorum vterq; exors criminis, cuius affinis putabatur; occulta tamen vindicta Numinis vtrumq; prosequente, in suspicionem alter cædis, alter adulterij inciderat. Iam quadragesimum diem in carcere trahebam, cùm se dormienti species ephebi vultu formidabilis offert, qui me tamen placidè affatus: Ephræm, inquit, quis te casus tulit in vincula? Domine, inquam, aspectu tuo perculsus totis artubus contremisco, fatiscoque. Pone metum, inquit, & caussam vinculorum expone. Domine, inquam, missu parentum in suburbium festinabam, sed tenebris occupatum custodes pecoris in tugurium inuitarunt; interim de nocte gregem lupi inuadunt, ac tota silua dispergunt. Hinc ego, postera luce, à pastoribus arbitrantibus, ductu meo prædones ad ouilia penetrasse, ad prætoria vinctus, quamuis insons meramque calumniam passus, raptus sum. Heu quali me portento inuoluit fortuna? an potiùs Deus, sine cuius nutu nihil accidit?

Quid hîc vlteriùs Ephræm vel dicere potuerit, vel cogitare, facilè quis de seipso conijciet. Nam iam parentum, ex amissione filij tam chari, dolor illi ob oculos versa-

batur;

batur; iam carceris pædor, & diuturnitas; iam innocentia conſcientiæ certò ſcientis, ſe hîc ream non eſſe; iam torturæ metus; iam malitia aut ſuſpicio tam perniciosa paſtorum; iam iudicis ſeueritas; iam ipſius Dei omnia videntis, & prohibere tantam iniuriam potentis, duriſſima permiſſio. Multi vſque ad impatientiam, & blaſphemias prorupiſſent, dixiſſentque; *Qui non deliquit, decet Audacem eſſe confidenter pro ſe, & proternè loqui.* Non fecit tamen hæc Ephræm. Sed ſe ſuaque omnia DEO permiſit, & ad preces confugit; manſuetaque oratione ephebo querelam obtulit, ſe eſſe innocentem. Hîc mihi iam adeſte, quicumque vos ſine peccato eſſe putatis, & innocentiam ſemper obtenditis, Deumq; de iniuſtitia, & peccato arguere vultis, quoties vobis aliquid eſt patiendum; quoties contumelia, iniuriaque irrogatur; quoties filius moritur; aut villa incenditur. Nimirum *nulli mortalium iniuriæ ſuæ paruæ videntur: multi eas grauiùs æquo habuêre.*

Plaut in Amphitr.

Salluſt. in Catilin.

§. III.

Duo alterius criminis rei, ob crimen, quod non fecerant in carcerem coniecti ſunt.

Angelus (aliud enim non fuit Ephebus

ille) audita adolescentis Ephræm querela, renidenti vultu: Noui, inquit, ego te extra crimen hoc positum, impactamque tibi puram putam calumniam; sed nondum satis versatus es in diuinis iudicijs agnoscendis.

Senec. lib. 1. de ira.

Nemo inuenitur, qui se possit absoluere, & innocentem quisq; se dicit, respiciens testem, non conscientiam. Disce ergo iustum esse tribunal Numinis, nihilque, sine graui caussa, malorum hominibus immitti. Talibus semper hominem vel erudit, vel polit, vel plectit. In plurimis id euenit.

Nec enim fortuna querenda
Sola tua est: similes aliorum respice casu,
Mitiùs ista feres.

Exemplo sint gemini illi iuxta tecum vinculis constricti, ambo eius, cuius insimulantur, noxæ immunes, sed percunctatus intelliges, cur illos in custodiam æquitas diuina dari permiserit. Hæc fatus adolescens, ex oculis abijsse visus est. Expergefactus ego simul ac diluculauit, compello vtrumque. Qui vos, inquam, fratres in hanc caueam casus compegit? Cædis, inquit alter, accusor, & cædem nullam vmquam feci. Ego, alter inquit, alterius violasse torum dicor, cùm feminam alienam numquam attrectârim,

rim. Enimuerò quid aliàs à vobis olim peccatum est? aut cuius caussa in has ærumnas permissu Numinis deuoluti estis? Ante non multos dies (inquit ille falsæ cædis reus) cùm extra mœnia flumini pontem impositum transirem, secuti me alij duo in ipso ponte altercari cœperunt, gliscenteque sensim rixâ ad manus venêre, vbi valentior alterum de ponte in subterfluentem vndam præcipitauit, & se subduxit: Ego propter alueum inambulans illi cum fluctibus luctanti, opemque meam vltimis votis & lachrymis suppliciter imploranti manum facilem non porrexi, passus infelicem diu multumque frustra contra torrentem niti, &, me præsente spectanteque, vorticibus fluminis abripi & hauriri. Hinc, opinor, ira cælestis me iustè persecuta in hos calumniæ casses & vincula coniecit. Dein alter falsa adulterij suspicione circumuentus: Et ego, inquit, meum vobis facinus exponam: Biennium est cùm gemini fratres defunctis parentibus amplissimam hæreditatem adierunt, à quibus, nondum diuisa sorte, soror orba & vidua suam partem exigebat, quam inficiaturi sororem instituerunt calumnijs opprimere. Fornices innocenti vagamque

libidinem obijciunt; negare illa, & iureiurando affirmare, se puram & omnis culpæ expertem; instare illi, se testibus conuicturos, nocentemq; patrimonio exturbaturos. Benè sibi conscia soror condicionem admittit. Conueniunt me fratres, paciscuntur quinquaginta aureos in calumniam, spondeo, præsentibusque fratribus & sorore, alijsque testibus, iureiurando confirmo, scortum esse, eiusque rei me conscium iuro deieroque. Ita mulier paterna hæreditate & patrimonio spoliata est; & simul innocens per nos infamiâ notata. Hoc meum facinus, adulterium, de quo postulor, numquam cogitaui. Et te, inquiunt, quæ causa nobis socium vinculorum adduxit? Narraui de ouium grege à feris direpto, meque eo nomine inculpatum esse.

§. IV.

Ephræmi pueri angustia, & idem aliorum trium iustus carcer, quamuis aliam ob caussam, quàm quæ obijciebatur illis.

Postridie prætor sontes ad Tribunal sisti iubet, & quæstionibus subijci. Primus de cæde & vi appellatus constanter negat factum. Torqueri iussus eâdem constantia perseuerat in tormentis. Soluto primo, secundus

cundus pro adultero habitus ducitur, parique ratione tortus adulterium inficiatur. Ego interim metu propè exanimatus trepidabam & pauebam, magnamq; vim lachrymarum profundebam, vt qui perinde me, ac cæteros ad supplicium quæstionum adductum scirem. Quin & lictorum turba me lamentantem petulanter irridere, & dictis incessere. Serò ploras, improbe puer, tum plorandum erat, cùm scelus admisisti, iam nunc in medium & tu proditurus es. Quæ vox adeò vulnerauit animum meum, vti tantùm non defectus ante mortem morerer. Tandem pronuntiatâ in duos sententiâ, videri Innocentes, absoluti sunt ac dimissi. Ego imperio prætoris reductus in custodiam. Alteros 40. dies ibidem exegi, cùm tres alij in eumdem meum carcerem compinguntur, reuersusque ad me ille adolescens, qui mihi per quietem visus erat, &, Ephræm, inquit, percontatus es ex duobus illis, quid peccauerint? Ego verò, inquam: & prolixè exposui omnia, quæ ab ijs didiceram. Intelligis ergo Iudicia Dei iusta? En duo hi gemini illi fratres sunt, qui sororem falsa stupri criminatione oppressam bonis paternis exuerunt. Tertius est ille,

qui de ponte hominem in flumen deiecit, cuius vi ac impetu abreptus interijt. Ego mox vt illuxit, adortus singulos, de singulis quæsiui, qua culpa fuerint comprehensi; & in neruum dati? Cùm alij cædem falsam, alius adulterium nequidquam causaretur, & omnes se innoxios dictitarent, Regredimini, inquam, in memoriam æui antè acti, & annales vitæ vestræ recognoscite; fortè iam olim aliquid peccâstis, nec dum expiâstis. Hîc illi fassi calumniam sorori factam, & ademptam hæreditatem, Tertius depontanum illum à se in aquas præcipitatum dixit. Extorta à singulis confessione, aperui, quæ cognoueram de alijs, qua illi narratione attoniti formidare cœperunt vindictam diuinam.

§. V.

Ephram inter angustias votum edit religionis.

Insequenti die Quæsitor omnes ad publicum Tribunal adduci præcipit; vbi, spectante toto populo, rotarum gyris adstricti diuque excarnificati facinora sua omnia ediderunt; cædes, adulteria, calumnias; lataque sententia, me præsente, in furcam acti animas exhalârunt. Quid mihi tunc animi

animi, quis ſenſus ac trepidatio fuit? Lictores enim, age puer, inquiunt, non ita quæſtionem, vt nuper, euades; quibus ego externatus mortuo propior, quàm viuo videbar. Dein prætor, puerum, inquit, veſte ſpoliate, ſpoliatum loris à manibus pedibuſque diſtendite, neruiſq; bubulis mactate. Hîc ego cælum mille votis oneraui, Deumque infirmis precibus placare conatus, religionem profeſſurum ſpopondi, ſi me præſenti ſupplicio eximeret, & vinculis expedito ſalutem expediret. Audire mox Dei clementia viſa lacrymabiles gemitus meos. Ex Concilio Iudicum primus monet prætorem, vt, ſi videretur, in aliud tempus cognitionem reijceret meæ cauſæ. Prandij horam eſſe, reducor ergo oneratus ferro in vincula, alioſque dies quinque ſupra viginti in cuſtodia ſolus exigo. Cùm ecce tibi rurſus ille iuuenis (haud dubiè tutelaris Genius) mihi iam tertiùm adſtat & compellans: ſatiſné credis iam, inquit, Iuſto Dei Iudicio mundum adminiſtrari? Nec quidquam contra æquitatem ab eo fieri? plus ſatis, inquam, intellexi *Mirabilia opera Domini, & inueſtigabiles vias eius.* Nec enim tantùm intellexerat, quàm iuſto Dei iudicio in carceris ſui

ſocios fuerit animaduerſum; ſed prima ſtatim vice, qua Angelus ei apparuit, digitum intendit ad cauſſam tantæ calamitatis, miſerum ſcilicet pecus, quod crebra lapidatione confecerat; quam cauſſam ipſe etiam ceteris captiuis ingenuè detexit.

§. VI.

Ephræm diuinâ prouidentiâ è carcere liberatur, in quem iuſtiſſimè coniectus erat.

Nam menſe vno antè, quàm in carcerem daretur, quid fecerit ipſe ſic narrat. Cùm puer, inquit, ſanè malè moratus, iuſſu parentum ſuburbium peterem, repertam in ſaltu buculam fœtu grauidam cœpi crebra lapidum inſectatione eò vſque perſequi, donec onere ventris & curſu fatigata concideret. Mortua feris per noctem in prædam ceſſit. Ego cœptum proſecutus iter obuiam habui iuuencæ dominum, vltimæ ſortis & fortunæ hominem, ſolicitè pecudem amiſſam veſtigantem, meq́ue peramanter ſalutantem; rogantemq́ue an aberrantis alicubi bouis veſtigia in ſilua deprehendiſſem? Ego, vt me extra ſuſpicionem facti ponerem, nullo dignatum reſponſo, inſuper etiam contumelijs oneratum dimiſi. Altero pòſt menſe eamdem viam remetiri iuſſus in nemore

more à nocte interceptus, & his malis exceptus sum, Deo delictum vindicante. Postquam ergo & agnouit malum suum meritum, & socijs vinculorum id aperuit, tandem tertia vice apparenti Angelo, laudata diuina æquitate, supplex factus, obsecro Domine, dixit, qui me tam clementi affatu in vltimis his periculis & ærumnis meis dignatus es, assere me ex vinculis in pristinam libertatem, ego tibi vicissim totum vitæ meæ æuum deuoueo despondeoque: monachum profitebor, & in omni vita sincera fid Deo seruiam. Subridens ille: semel dumtaxat adhuc ad Tribunal sisti êris, & missionem accipies. Ah! Domine, inquam, minas & plagas Iudicis pertimesco, & reformido. rursum ille placidè: tam grauiter te peccasse non oportebat; nunc quoniam, ob improbitatem tuam, tu ipse te his calamitatibus implicasti, quid agam? Enimuerò non multa patieris, succedet huic nouus prætor, qui te missum faciet; & cum dicto recessit. Anxius ego propter euentus incerti exspectationem. Post quartum diem nouus Prætor magistratum init, parentibus meis familiariter notus; qui octauo, quàm inierat præturā, die quærit ex præfecto Car-

ceris, quos teneret in vinculis. Neminem, inquit, præfectus, præter puerum. Productum in quæstionem agnoscit, & nihilo seciùs ex legum præscripto causam cognouit, & absolutum dimittit. Ego præter exspectationem absolutus rectà in montem profectus ad venerandi senis pedes procubui, statuq; vitæ & discriminis explicato in verba religionis & monachi iuraui. Hæc ferè pleraq; Raderus, post suprà nominatos. Quæ clarè commonstrant, homines sæpe se ipsos fallere, dum putant, se innocentes. Etsi enim in ea re non deliquerint, ob quam carceri addicuntur, aut aliopacto accusantur, damnantur, puniunturúe; tamen Deus scit, videtque eos aliunde pœnam commeruisse, qua proinde illos sinit plecti. Itaque si cui malè aliquid succedit, si mittitur in lapicidinas, si venit ad Charontis ianuam, si fit vel hosti miserandus, si malis mala succedunt; non dicat, se innocentem pati. Esto non fecerit, quod fecisse dicitur; tamen aliquid patrauit, ob quod nefastum diem est meritus. In titulò homines errant, non errat Deus in supplicio. Immò sæpe, vbi culpam vel nullam, vel non nisi exiguam agnoscit quispiam, ibi diuina statera scelus reperit.

rit. Ephræm ludens vaccam occidit, & ecce quàm diuturno carcere, quantoque tormentorum, ac ipsius mortis discrimine ludũ illum luit? Ludunt & alij quotidie; sed ita ludunt, vt ij, qui excubias agunt in Naupacto: rident, dum peccant; vt, dum non peccant, fleant. Sinit enim Deus iustissimè iniurias iniurijs compensari.

§. VII.

Ob eleemosynam pauperibus negatam, tamquam latro damnatur, vir alioqui Sanctus.

Simile quiddam accidit magno illi alioquin eremitæ Ioanni, qui ob minùs grauem caussam, iustam tamen, vt Simeon Salus indicauit, iam duci iussus erat. Historia apud Simeonem Metaphrastem his verbis narratur: *Malefici quidam fecêre cadem, acceptumq; corpus per fenestram proiecêre in domum priùs dicti viri, maximè pij, & Dei amantissimi. Cùm itaque non paruus exortus esset tumultus, res delata est ad Magistratum. Is verò tulit sententiam, vt in furca suspenderetur dominus Ioannes. Cùm ergo abiret ad mortem, nihil apud se dicebat aliud, nisi: DEVS Sali adsis mihi in hac hora. Cùm Deus autem vellet eum seruare ex tali sycophantia, venit quidam, & dicit Abbati Simeoni: O miser,*

Sim. Metaphrast. 1. Iulij.

ser, ille tuus amicus dominus Ioannes ducitur ad furcam. Certè si moriatur, tu fame morieris: Nam nemo tui curam gerit vt ille. Dicit verò ei quoq̃, quemadmodum sit contextum crimen cædis. Cùm se itaq̃ tamquam stultum gessisset Abbas Simeon, dimisit eum, qui hoc illi dixerat, & secessit in locum occultum, vbi semper orabat: quem nemo sciebat, nisi amicus eius, pius, & Dei amans Ioannes. Flexisq̃ genibus Deum rogauit, vt ipse liberaretur à tali periculo Cumq̃ ij, qui eum eduxerant ad suspendium, peruenissent ad locum, vbi erant posituri eis furcam, ecce occurrunt equites & dicunt, vt is soluatur: quoniam inuenti erant, qui cædem re verâ fecerant. Absolutus itaq̃, rectà cucurrit ad locum, vbi sciebat Abbatem Simeonem semper orare. Cumq̃ eum vidisset procul manus ad cælum extendentem, extimuit. Iurabat enim, se vidisse globos igneos, ab ipso in cælum ascendentes, & circa eum in orbem tamquam clibanum ardentem, adeò vt non appropinquârit, donec perfecisset orationem. Cùm is autem conuersus eum vidisset, ei dixit: Quid est, Diacone Ioannes? præter dimensum bibisti? sed vade, ora. Hæc autem tibi accidit tentatio, quoniam venerunt ad te duo pauperes: Cumq̃ tibi suppeteret, quod eis dares, eos es auersatus. Non enim tua sunt,

quæ das, ô frater. An non credis ei, qui dixit, illum qui elargitur, esse centuplum accepturum in hac vita, & in futura possessurum esse vitam æternam? Atq; si credis quidem, da. Si autem non das, manifestum est, te Domino non credere. Ecce verba Sali, id est, fatui, vel Sapientis potiùs Sancti. Accidunt multa mortalibus mala, capiuntur, in vincula compinguntur. Non putent se innocentes. Si in re alia nulla deliquerunt, satis est, fuisse immisericordes. *Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.* Prou. 21. 13. Nec sanè Ioannes diaconus, sed Salus pro eo orans auditus est. Tantum porrò crimen in homine alioqui Sancto, Ioanne diacono, iudicatum est, non dedisse egeno, cùm posset, vt furcâ illi fuisset expiandum. Quàm multi non dant, cùm possent? parui id faciunt? Audiant Ambrosium: *Hoc est occidere hominem, vitæ suæ ei subsidia denegare. Caue, ne inter loculos tuos includas salutem inopum: tamquam in tumulis sepelias vitam pauperum.* S. Ambr. in Psalm. 118.

§. VIII.

Iustissima Numinis prouidentia, ob occultas caussas, hominibus similes Ephraemo casus immitti.

Vidi-

Vidiſtis iuſta iudicia Dei, quibus Ephram ſibi, virum tam ſanctum præparauit, & Ioannem exercuit? Veſtri imaginem vidiſtis: quippe & vos Deus vult ad gloriam comparare. Audiant & ruminent has hiſtorias animalia munda; immò & immunda, vt munda fiant. Audiant & expendant diuinam in ira clementiam, quicumque, dum veſtem, pecuniam, equum, aut aliud perdiderunt, dum grando fruges percuſſit; dum alter innocentes calumnia affecit, infamia fœdauit, etiam apud iudices, falſa accuſatione damnum intulit, vincula procurauit; qui vicinos habent conuicijs aſſiduis laceſſentes, aſperum dominum, crudelem maritum, rixoſam coniugem; qui etiam ab hoſte capti rigidè barbareque tractantur; qui aduerſa hęc impatienter ferunt, angore caneſcunt, ſibi capillos euellunt, vnguibus genas lacerant, flent, eiulant, ſolatium nullum admittunt; queruntur vbique, iraſcuntur, excandeſcunt, blaſphemijs Deum aggrediuntur & maledictis; in omnes eius creaturas execrationem ſpargunt; immò deſperant, ac Deum ſui oblitum arbitrantur. Audiant, inquam, has hiſtorias, & diſcant, in rebus aduerſis, non iacturam

fortu-

fortunarum, honorum, nominis, valetudinis, libertatis, non calumniantes, non ipsam calumniam, aut iniuriam, sed altiora Dei consilia considerare. Non culter, sed animus chirurgi est aspiciendus. Sæpe in brachio aperitur vena, vt febrilis ardor abeat è capite. Pisces sunt in mari, teste D. Ambrosio alijsque, qui Aquilonibus vndas sursum ac deorsum vertentibus, procellosissimis in tempestatibus, ne in exitium abripiantur, rupi adnatant eique coniunctissimè adhærent, donec desæuiant vndæ, & ad pristinam redeant tranquillitatem. Inter mortales quoque sæpe væsaniunt venti, & horridæ tempestates excitantur. Alij linguis, alij dexteris; alij verbo, alij ferro vulnerantur; quid tunc faciendum? ad diuinam prouidentiam iustitiamq; recurrendum est; neq; ab ea latum vnguem recedendum, donec tempestas serenetur. Ita fecit Dauid, qui maximis malis agitatus dixit: *Mihi adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam.* Assonat D. Augustinus inquiens, *Cùm inhæsero tibi ex omni me, nusquam erit mihi dolor, & labor, & viua erit vita mea plena te.* Non dolebo, tamquam de iniuria, sed tamquam de medicina gaudebo; memor illius:

Psal. 72. 28.

S. August. lib. 10. Confess. c. 20.

lius: *Mala, quæ nos premunt, ad Deum ire compellunt*, sicut Ephræmium compulerunt. *Prouidentia Dei omnia gubernantur*, ait D. Hieronymus, *& quæ putatur pœna, medicina est.* Amara sæpe medicina est, nec tamen repudiatur, tantus est amor sanitatis. Non aspicit ægrotus manum serui porrigentis potionem, sed artem Medici illam præscribentis. Quare & nos, cùm sanamur, dicamus; *Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis, vt bibam illum?* Esto porrigant illum Iudæi, Pater tamen dedit, à Patre nihil est Filio formidandum. Itaque nulla salubrior in aduersis cogitatio est, quàm Dei filijs suis omnia salubriter prouidentis. Non aspiciendi inimici, sed Deus amicus permittens inimicos, vt in nos insurgant; qui eis solùm dat potestatem nocendi, non voluntatem; voluntate autem mala eorum vtitur, sicut medicus viperæ veneno. *Sola est diuina vis*, ait Boëtius, *cui mala quoque bona sunt, cùm eis competenter vtendo, alicuius boni elicit effectum.* Cùm ergo malus nocet, sua voluntate nocet, non sua potestate: voluntas mala est ab illo, potestas, non est ab illo, sed à Deo; qui illi, bono fine, dat potestatem exercendi malam voluntatem. *Sa-*

S. Hieronym. super Ezech.

Ioan. 18. 11.

Boët. l. 4. de Consol. Phil. prof. 6.

uiant

uiant modò inimici, ait S. Augustinus, *humilient, faciant non quidquid volunt, sed sicut desuper permittuntur, non quòd Deus det illis voluntatem nocendi, sed potestatem. Vnusquisque enim malus apud se habet voluntatem nocendi; vt autem possit nocere, non habet in potestate. Vt velit, iam reus est: vt possit, occultâ dispensatione prouidentiæ Dei, in alium permittitur ad pœnam, in alium permittitur ad probationẽ; in alium permittitur ad coronam. Ad pœnam, quo modo permissi sunt alienigenæ capere populũ Israel, quia peccauerunt in Deum. Ad probationem permissus est diabolus in Iob: probatus est autem Iob, confusus est diabolus. Ad coronam verò permissi sunt persecutores in Martyres.* Sæpe etiam ad pœnam, non illius culpæ, quæ ab aduersario impingitur; sed illius, quę à patiente ignoratur. S. Augustin. in Psal. 29.

§. IX.

Per impatientiam mala non tolli, sed multiplicari.

Hæc talia si considerassent, ob aduersa & persecutiones, vel laqueo, vel gladio, vel simili desperatione perditi, malis benè vsi ad frugem redijssent. Redijt Ephræm, agnouit enim Deum in castigatione amantem, non ex odio castigantem. *Crudelis est medicus,* S. Augustin. in Psal. 33.

dicus, ait Hipponis Antiſtes, *qui exaudit hominem, & parcit vulneri, & putredini. Matres, quo modo fricant in balneis ad ſalutem filios? nonne paruuli clamant inter manus earum? Illæ ergo crudeles ſunt, vt non parcant, non exaudiant lachrymas? Nonne ſunt plenæ pietate? & tamen clamant pueri, & non eis parcitur. Sic & Deus noſter plenus eſt charitate; ſed ideò videtur non exaudire, vt ſanet, & parcat, in ſempiternum.* Quàm vtilis hæc vſura, expendere denarium, ne expendamus talentum? Amat Deus, quos ſic caſtigat. Qui autem caſtigantem odit, neque Deum amat, neque ſeipſum: immò malum geminat, cùm impatientia nouum mereatur. Pulchra in hanc rem fabula narratur. Solebant quodã in oppido à certis cœtibus excludi omnes quacumque corporis parte vitiati, erantq; conſtituti, qui de illorum (ſi qui fortè obrepiſſe comperirentur) ſingulis vitijs, multæ nomine, ſingulos numos exigerent. Hi aliquando in claudum inciderunt, exegerunt igitur ab eo multam, quam, leuem licet, noluit dare; cùm ergo renitentem inuaderent atque iniectis manibus comprehenderent, animaduerterunt, etiam eſſe ſcabioſum. Duos ergo iam ab eo poſtulabant nummos.

Etiam

Etiam tunc illo refragante, apparuit quoq; lippitudo oculorum: Tum isti, iam tres dabis nummos, inquiunt. Egóne? ait ille, pugnabo potiùs. In luctâ illâ detecta est hernia quoque. Tum exegêre tandem nummos ab eo quatuor, qui si vnum dedisset, liber ire potuisset. Sic plurimi leuibus malis impatienter toleratis, grauiora, & conduplicata sibi accersunt; quemadmodum fertur Laomedonti quondam accidisse, qui equis traditis, quos Herculi promiserat, se, & suos conseruare potuisset, quibus denegatis, non illos postea solùm, sed etiam vrbe vi capta regnum amisit. Pari pacto, qui castigari à Deo nolunt, ob sua delicta, nihilominus castigantur, & regnum insuper cælorum amittunt.

§. X.

Omnes calamitosos se reos agnoscere debere.

At culpam non agnoscis? Nec Ephræm agnouerat; beneficium fuit, plecti, vt agnosceret. Multi periculosissimè ægrotant, qui se sanissimos arbitrantur. Primus sanandi gradus est, morbum patefacere. Deus dicere potuit: *Quis me arguet de peccato?* Nos id dicere non possumus. *Quis enim*, ait S. Augustinus, *non ægrotat in hac vita? quis non longum*

Ioan. 8. 46.

S. Augustin. in Psal. 102.

longum languorem trahit? nasci in hoc corpore mortali, incipere ægrotare est. Insanus est,
1. Ioan. 1. 10. qui hîc se sanum iudicat. *Si dixerimus quoniam non peccauimus; mendacem facimus eum, & verbum eius non est in nobis. Quis me arguet de peccato?* ais. Angelus tuus, diabolus tentator tuus, conscientia tua te arguet de peccato: ipsa Dei pœna te arguet; quæ plerumq; homini scelerum memoriam refricat. Ita fratres Ioseph, post triduanum carcerem, proditores habiti, quamuis nullius sibi
Genes. 42. 21. proditionis conscij, *locuti sunt ad inuicem: Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animæ illius dum deprecaretur nos, & non audiuimus: idcirco venit super nos ista tribulatio. E quibus vnus Ruben, ait: Numquid non dixi vobis: Nolite peccare in puerum: & non audistis me? en sanguis eius exquiritur.* Diu antè factum crimen sciuerant nondum esse deletum è memoria: cuius omne malum vindictam interpretabantur. Ita & Ionas coorta sæua
Ion. 1. 12. tempestate: *Tollite, me,* ait, *& mittite in mare, & cessabit mare à vobis: scio enim ego, quoniam propter me tempestas hæc grandis venit super vos.* Vtinam & nos hunc spiritum haberemus! quàm æquis animis aduersa omnia

nia exciperentur? Dicuntur de te, quæ numquam cogitasti? discute sinum & vide, an non & tu de alijs dixeris aliquando, quæ non cogitarunt. Suspicantur te homines iniustum, furem, impurum? examina conscientiam, an non & tu talia de alijs fueris suspicatus? Fraude circumuentus es? in pectore tuo circumspice, an non & alij à te fuerint circumuenti. Torum tuum alius polluit? sed tu quoq; antè torum alterius polluisti. Deijcit te de dignitate, de loco, de officio alius? alios prior ipse deiecisti, aut longè designasti grauiora. Sed in hoc aut illo facinorum genere iniuriam pateris? iniuriam iniurijs scito fuisse compensandam: si nocens esses, de quo accusaris, non antiquum tuum crimen, sed illud ipsum lueres, de quo accusaris. Noli ergo Deũ arguere de peccato, aut de iniquitate, sed te ipsum, si exagitaris; culpam agnosce, si pœnam sentis. Quòd si culpa est tibi occulta, scito nihilominus à Deo iustissimo neminem frustra puniri. Audi ipsum Apostolum: *Nihil mihi conscius sum, inquit: sed non in hoc iustificatus sum, qui autem iudicat me Dominus est.* Plus videt, quàm tu, ô homo, plus illi crede, quàm tibi: & quoties iratum animaduertis, 1. Cor. 4. 4.

S. Augustin. lib. soliloq. cap. 6.

sancti illius verbis illum placa: *Domine lux mea, inimici mei de me fecerunt quæcumq; voluerunt; percusserunt, nudauerunt, polluerunt, corruperunt, vulnerauerunt, & occiderunt me, quia recessi à te*: itemque: *Domine quoniam tu es, qui fecisti me, noli exterminare me, tantùm cade vt proficiam, non vt deficiam, tantùm tunde vt producar, non vt comminuar.* Hoc discrimen est inter testam & aurum; testa cùm tunditur, frangitur; aurum etiam tusum extenditur. Sic homines praui pœnis fiunt peiores & pereunt; probati, cùm castigantur, emendantur. Et multi malis docti, cum Ephræm mundo nuntium remiserunt; ne rursum peccantibus aliquid deterius contingeret; vel saltem icti sapuerunt.

§. XI.

Alius, qui dubitauit, An Deus esset, carcere emendatus.

Qualem egovirum cognoui, in quo eruditio cum ingenio certabat, qui cùm ad perpetuum carcerem damnatus, in se se descendisset, Dei cœpit agnoscere iudicia, ac me audiente ingenuè dixit, se in libertate constitutũ cogitasse; enimuero, an Deus esset, sæpe dubitasse. Carcer ergo, in quẽ alia de causa coniectus, de qua conuictus non est,

est, illi dubium exemit, & mentem reddidit. Nam vel ex hac pœna agnouit, esse Deum scelera punientem, neque vidit iam se diuino dumtaxat, sed etiam humano auxilio indigere. Custodia igitur illi schola fuit humilitatis, quam nisi didicisset, ligatis manibus & pedibus in carcerem æternum mittendus erat, quod ex quorumdam sententia (licet nonnulli salutem eius in dubio relinquant) Asæ regi plagis inemendato euenit. De quo legimus: *Ægrotauit Asa anno trigesimo nono regni sui, dolore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua quæsiuit Dominum, sed magis in medicorum arte confisus est. Dormiuitq; cum patribus suis.* Nequaquam autem credibile est, eum cum patribus ad limbũ abijsse. Debebat namq; *Dominum quærere in infirmitate sua*: idcirco enim immittit Dominus hominibus infirmitates, vt cùm sua culpâ infirmantur, diuinæ opis imploratione fiant fortiores. 2. Paral. 16, 12.

CAPVT XXII.

Sapientissimos quosque tam Ethnicorum, quàm Christianorum, sponte honorem fugisse, aut reliquisse.

§. I.

Ius ad honorem magni, honorem ipsum parui faciendum.

VSque adeò iustas Deus inuenit caussas, ob quas hominibus honores neget, auferat, in ignominiam conuertat, siue ita mereantur, siue digni sint laude; vt ipsi etiam homines, si sapiant, ista mundi vana magis, quàm splendida ornamenta suspecta habeant, contemnant, fugiant. *Tolle iactantiam*, ait S. Augustinus, *& omnes homines, quid sunt nisi homines? Quòd si peruersitas sæculi admitteret, vt honoratiores essent quiq; meliores: nec sic pro magno haberi debuit honor humanus, quia nullius est ponderis fumus.* Huius tamen fumi, hoc est, honoris, famæ, laudis, gloriæ, tamquam boni cuiusdam externi, dominium est quoddam, non quasi homo sit dominus notitiæ, quam alius de illo format; sed quòd quantum quidem ad famam attinet, sit dominus illius dignitatis moralis, qua idoneus

S. Augustin. lib. 5. de ciuit. c. 17.

S. Thom. 2. 2. q. 64. a. 5. ad 3. & q. 73. a. 4. ad 1. Molin. tract. 4. de Iust. d. 2. Less l. 2.

neus est in aliorũ mentibus bonam sui æstimationem, aut saltem non malam fundare, & immunitatem habere, ne alius possit malam de ipso opinionem formare. Quod autem ad honorem attinet, homo est dominus iuris ad immunitatẽ, ne inhonoretur. Hoc ius ad famam & honorem etsi maximi sit faciendum, tamen honor ipse tamquam fumus à plurimis non est maximi factus, sed spretus, & contemptus. Quod cùm etiam in Ethnicis possit ostendi, tamen maximè eluxit in Christianis.

de virt. cap. 5. n. 59. Illefonsus Messia l. 2. de vera & falsa glor. c. 16.

§. II.

Ethnicorum in honoribus deponendis, vel etiam contemnendis generositas.

In Ethnicis ista occurrunt. *Periander Corinthius, initio populariter ac moderatè gerebat imperium, postea versis moribus tyrannicè agere cœpit. Id simul atque cognitum esset Pittaco Mytilenæo, diffisus de sui ipsius animi constantia, magistratum deposuit, relictoq; imperio in exilium abiit. Percontantibus deinde quibusdam, quâ gratiâ fugisset imperium, respondit, quòd admodum esset arduum, probum esse, propter mutatum Periandrum: quibus auditis, Solon addidit suum apophtegma,* χαλεπὰ τὰ καλά. *Lysiades Megalopolitanus (vel Lisiades) sua ipsius*

Chil. 2. cent. 1. Erasm. in prouerb. ex Laertio lib. 1.

Plutarch. in Arato,

& Pausanias in Arcadicis.

patriæ Tyrannus, non deliciarum cupiditate vel auaritia in eam delapsus violentiam fuerat, sed gloriæ amore adhuc adolescens excitatus, sermonibusq; falsis & vanis, qui de tyrannide, vt re beata & mirifica, referebantur, in animum celsum stolidè admissis. Ast vbi Tyrannidem parauit, breui molestiarum, quas trahit secum dominatus, pertæsus est. Itaq; cùm suspiceret gloria celebrem, & insidias tenentem timeret Aratum, induxit animum pulcherrimè se mutare: ac primùm semetipsum explicare odio, metu, statione, & satellitibus, deinde bene mereri de patria. Accito igitur Arato, deposuit dominationem, contribuitq; ciuitatem suam Achæis. Hinc extollentes eum Achæi prætorem creauêre. Eius rei caussa cùm à Lacedæmonijs in prælio interfectus esset, à Cleomene rege pulcherrimè ornatus Arcadibus remissus fuit ad sepeliendum. Cùm Diocletianus iam ætate prouectiori mobilitatem fortunæ, tamquam solertissimus & sagacissimus princeps contemplatus esset, decreuit imperio se abdicare, & priuatus viuere: vtpote qui disceret nihil esse difficilius, quàm scire bene imperare. Ad hæc ætas imbellis, & rerum humanarum instabilium metus, quæ rarissimè continuo successu ad exitum eodem tenore perueniunt, suaserunt Diocletiano impe-

Carolus Sigon. de regn. Italiæ.

imperium deponere. Diocletianus verò mirâ difficultate ferum & aſperum Maximiani collegæ ingenium frenauit, vt ei conſentiret. Qui etſi natura ferox erat, naturam tamen ſuam frangens, conſilijs Diocletiani obſecutus eſt. Igitur eodem die, cùm iam conueniſſent Reipub. habenas iunioribus mandare, Diocletianus Iouius Nicomediæ, Herculius Maximianus Mediolani, imperiales faſces deponunt, Conſtantio & Galerio Maximiano Auguſtis priùs appellatis, anno Salutis 307. rem memoratu admirabilem, & prioribus ſæculis non viſam peragentes. Cùm poſt decem annos, quibus priuatus vixit, Diocletianus à Conſtantino ac Licinio vocaretur ad feſta nuptiarum Conſtantinæ, cauſatus ſenectutem per litteras, ſcripſit ſe priùs peſte liberatum, nolle iterum venena imbibere. Satis ſe pro Repub. elaboraſſe: nunc verò in patria ſua, hoc eſt Salonis holera ſerere, hortum curare, & priuatum agere malle. Cùm verò hi Imperatores reſcripſiſſent minacibus litteris, ſe non admittere excuſationem, quòd fauiſſet Maxentio ac Maximino, ſuſpectans necem dedecoroſam, dicitur venenum hauſiſſe. Quidam tamen dicunt, ſtupore mentis & longa ægritudine confectum, animam inter ſuſpiria efflaſſe. Vixiſſe dicitur quibuſdam ſexaginta octo annis: nonnullis LXXIII.

ſecun-

secundùm quosdam, duobus de octoginta. Imperauit annis viginti. Mansit priuatus Salonis, rei rustica indulgens annis decem, & post mortem inter diuos relatus est; more scilicet Ethnicorum, qui eum honorem, quem reipsa conferre non poterant, fingendo decernebant.

§. III.

Ambitionis, & ambitiosorum contemptus.

Hi tres, primus exemplo, alter laboris adiuncti tædio, tertius diffidentiâ fortunæ coronas abiecerunt, sceptra atque imperia calcarunt. Non igitur tanti fecerunt honores, quibus se sponte abdicarunt, vt ob eos amissos, ad restim currerent, aut Deorum suorum accusarent iniquitatem. Quin adeò oderunt vel Ethnici honorum ambitiosor amatores, vt eos palàm perstringerent exponerentq; cachinnandos. Antisthenes, cùm Platonis superbiam notare cuperet, fortè in pompa equum hinnientem frementemque aspiciens, ad Platonem versus aiebat: *Tu profectò, meo iudicio, præclarus fuisses equus*. Est enim equus animal superbissimum, &, vt pauo *laudatas explicat alas*; ita caballus phaleris ornatus, & manuum plausibus velut palpo percussus, aures arrigit

Bruson. lib. 6. c. 5.

git; hinnitque ad gloriæ occasionem. Quid verbis vtor? neminem minùs honoribus dignum arbitramur, quàm qui honores ambit: illum autem sapientem putamus, qui populares auras, & famam laudesq; inanes spernit; immò qui honores patriæ bonoq; publico postponit. Quemadmodum Athenienses studio conseruandæ Græciæ imperiũ classis, quod illis iure debebatur, Laconibus permiserunt, socijs ita volentibus, ne seditio aliqua oriretur, cùm ad Artemisium cum 271. nauibus, contra Xerxis innumerabilem classem pugnaturi essent. Quod exemplum vtinam nostra militia imitaretur, in qua videmus, multos alioqui præclaros Duces antè patriam deserere, quàm æmulo cedere; neq; hosti irrumpenti obsistere velle; ne videantur iuniori, aut recentiori in militia cessisse. Quem isti honorem merentur, quibus potior est præcedendi, quàm vincendi gloria? *Quorum vita*, vt Epicharmus dixit, *est vter inflatus*? Plinius certè, vt ab origine nostra humilem nobis ipsis sensum infigeret, ita scripsit: *Miseret atque etiam pudet æstimantem, quàm sit friuola animalium superbissimi origo, cùm plerumque abortus caussa fiat odor à lucernarum.*

Herodot. lib. 7.

Vide Clem. Alexand. 4. Strom. cap. 4.

Plin. l. 7. hist. c. 7.

rum extinctu. His principijs nascuntur tyranni, his carnifex animus. Tu qui corporis viribus fidis, tu qui fortunæ munera amplexaris, & te ne alumnum quidem eius existimas, sed partum: tu cuius semper in victoria est mens, tu qui te Deum credis, aliquo successu tumens, tanti perire potuisti: atq; etiam hodie minoris potes, quantulo serpentis ictus dente: aut etiam, vt Anacreon Poëta, acino vuæ passæ: vt Fabius senator prator, in lactis haustu vno pilo strangulatus. Is demum profectò vitam æqua lance pensitabit, qui semper fragilitatis humanæ memor fuerit. In hunc modum Ethnicus suam expendit vilitatem.

§. IV.

Christus exemplo suo docuit honorum fugam.

Sed multò adhuc illustriora sunt, apud Christianos, exempla honoris repudiati, aut depositi. Nimirũ ab ipso Christo, magistro humilitatis, profundiora illi virtutis fundamenta didicerunt. Quid enim eo humilius, qui videns, quòd Mundi superbia eò vsque ascendisset, vt Dei maiestatem sibi homines vsurparent, voluit hominis formam accipere, vt profundissima humilitate insolentissimam superbiam curaret? Itaque non in regia, sed in stabulo natus, inter bruta animalia

Matth. 11. 29.

Luc. 2. 7.

malia in præſepio iacuit; non purpura, ſed communis panni tunica veſtitus inceſſit; cùm eum regem facere vellent, fugit; opprobrijs ſatiatus eſt; accuſatus falsò, iudicatus iniuſtè; crudeliſſimè interfectus eſt; & cum iniquis deputatus, infami genere mortis affectus, inter latrones, in furca, medius pependit. In hoc exemplar inſpicere nos iubens Apoſtolus ait: *Hoc enim ſentite in vobis, quod & in Chriſto IESV: qui cùm in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo: ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. Humiliauit ſemetipſum factus obediens vſq; ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod & Deus exaltauit illum*, &c. Nempe per hanc viam itur ad gloriam; dumque falſus honor contemnitur, ad verum & perennem peruenitur. Vt ergo, qui ſe comunt, adhibent ſpeculum; ita qui ſe Deo adornant, Chriſtum ſibi proponunt imitandum; vt diſcant ſe humiliare, ſi cum illo volunt exaltari. *Michaëlis ſenioris parſimoniam exoſi milites cum populo, Imperatorẽ ſalutarunt Iſaacium Comnenum, patriarcha adiuuante ac comprobante: qui cùm Comneno plurimum faueret, Imperatorem*

Ioan. 6. 15.

Phil. 2. 5.

torem senem regia egredi iussit. Cùm Imp. Pontificibus à Patriarcha missis dixisset: Quid mihi pro Imperio redditis? Hi verò cæleste regnũ illi pollicerentur: illicò abiectis Imperij insignibus, regia exijt, cùm non ampliùs vno anno imperasset: postq; hoc non diu superstes, vitam cum morte commutauit. Non hic sponte quidem imperium deposuit antè, quàm intelligeret, quid eius loco esset recepturus; postquam autem intellexit, *illico abiectis Imperij insignibus regia exijt.*

§. V.

S. Paulus honorum fugâ clarus.

Vtiq; igitur magnum habuit ereptæ sibi dignitatis solatium. Quis enim non ærea aureis commutaret? Quo fine etiam in vitis Patrum senex quidam dixit: *Qui plus quàm dignus est honoratur aut laudatur, amplius patitur detrimentum; qui autem non fuerit omnino ab hominibus honoratus, hic desuper glorificabitur.* Immò, qui cælestem gloriam sperant, in ipsa solent ignominia, in vinculis, in squallore carcerum summam gloriam collocare. *Obsecro vos ego*, ait Apostolus, *vinctus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione, qua vocati estis.* Grandia persuasurus, vt sibi authoritatem faciat, titulum grandem

Rosvveid. lib. 5. libell. 15. de Humilit.

Ephes. 4. 1.

dem apponit: *Ego vinctus in Domino.* Alius dixisset: *Ego Dei gratia Princeps, Rex, Imperator, &c.* At Paulus ait: *Ego vinctus in Domino.* Præclarum honoris nomen, in ergastulo, in Tulliano, in vinculis esse, vbi solent fures & latrones attineri. Numquid ob hoc potiùs contemnent te Ephesij, ô Paule? cur non scribis: *Ego Doctor gentium?* cur non: *Ego qui ad tertium raptus sum cælum?* cur non: *Ego qui tot miracula feci?* &c. Alius sibi nomen facturus, annulos digitis inseruisset, torques aureos collo iniecisset; tu compedes & vincula iactas; quam hæc insignia tibi reuerentiam procurabunt? Apud filios huius sæculi nullam, apud filios Dei maximam. Si enim gloriosum est, multas aduersas in pectore cicatrices, pro patria acceptas, posse ostendere; quid erit, *propter Dominum alligari, ter virgis cædi, lapidari, catenis ferreis oneratum in loco tenebroso atque horrido iacere?* non ob rapinas, non ob abacta pecora, non ob cædem factã, non ob violatum alterius torum; sed ob Christum prædicatum, ob iustitiam, ob innocentiam, ob futuram gloriam. Hoc Dei sapientes honorificentius esse iudicant, hoc pluris æstimandum, quàm reuelationes,

quàm signa & miracula, quàm omnem reliquam nominis celebritatem. Huius animi sententiæque etiam fuit S. Chrysostomus, qui ita loquitur. *Non ita beatum Paulum dico, quòd in Paradisum raptus, atque quòd in carcerem est coniectus; non ita beatum æstimo, quòd verba ineffabilia audiuit, atq; quòd vincula sustinuit: quòd enim ista reliquis sint maiora, audi eum ipsum, quo modo glorietur! Neq; enim dicit: Hortor vos ego, qui verba ineffabilia audiui: sed quid? Hortor, inquit, vos ego vinctus in Domino, potius mihi habetur malè affici pro Christo, quàm honorari à Christo.*

S. Chrys. hom. 8. in ep. ad Ephes.

§. VI.

Quantùm S. Hilarion, S. Franciscus, aliq;, & quo iure, honorem contempserint?

S. Hilarion *sexagesimo tertio vitæ suæ anno cernens grande monasterium, & multitudinem fratrum secum habitantium, turbasq; eorum, qui diuersis languoribus & immundis spiritibus occupatos ad se deducebant, ita vt omni genere hominum solitudo per circuitum repleretur; flebat quotidie & incredibili desiderio conuersationis antiquæ recordabatur. Interrogatus à fratribus quid haberet, cur se conficeret, ait: Rursum ad sæculum redij, & recepi mercedem in vitâ. En omnis Palæstina & vicina Prouin-*

S. Hieronym. lib. 1. de vit. S. Hilarionis cap. 23.

cia

cia æstimant me alicuius esse momenti, & ego sub prætextu monasterij ad dispensationem fratrum, villæ possessiones & supellectilem habeo. Adeò verebatur, ne per honores sibi habitos merces in hac vita redderetur, vt dum alij eum æstimarent, sibi ipse ad sæculum redijsse videretur. Quod fecerunt alij complures, siue cùm ab alijs honorarentur; siue ne honorarentur. D. Franciscus, si ab hominibus honore afficeretur, aut à vanæ gloriolæ tentatione titillaretur, illico honorem omnem in Deum remittens dicebat: Qui ante statuam procidit in genua, & orat, honorem aliquem exhibet, de quo tamen statua non potest gloriari, cùm sit lignum, vel lapis. Honor ergo in eum refertur, cuius est statua, & quem in statua veneramur. Ita & nos, quando honoramur, non habemus caussam gloriandi, aut complacendi nobis; quia quidquid in nobis rectè honoratur, Dei est; atque adeò Deus ipse est, qui in nobis laudatur, honoratur, & cuius in nobis nomen sanctificatur. Taceo Iulianum eremitam, taceo Philagrium, Pastorem, & alios Dei seruos, qui honores ab hominibus exhibitos, vel exhibendos tamquam hydrã fugerunt. S. Ambrosius adeò abhorruit ab

In hist. S. Francisci.

Epiſcopali dignitate, vt etiam præ ea infamiam ambiret. Siquidem, cum famæ abiectione, lupas domum adduci curauit, ne in Epiſcopum eligeretur, vt ex antiquis monumentis confirmat Cardinalis Baronius, quod cur commenti, tantò pòſt damnârit Sepulueda, non ſatis perſpicio. Multi ſanè ius ad famam & honorem cum laude abiecerunt, quando ad ſe ſe in deſpicientia ſui firmandos, ſcelera, quæ premere facile erat, orbi vniuerſo publica eſſe voluerunt. Quæ res æternâ cum laude à Sanctis viris & Eccleſiæ luminibus præſtita clariſſimis hiſtorijs poteſt doceri. Quin ſunt, qui Eccleſiæ annuente iuri famæ ſuæ renunciant. Quid quòd ſæpe aliquis non modò honorem ſuum ac famam ſine culpa negligit, ſed etiam conculcare ac proſcindere obligatur? Nam ſi per calumniam violauit alterius non admodum diſparis famam, nec poteſt, niſi cum retractatione in probrum ſuum cedente, maculam alteri immiſſam eluere, omnino debet cum probro ſuo alterum præſtare indemnem: quod facere nullo modo poſſet, niſi honoris & famæ dominus eſſet. Quamuis enim culpa eſſe poſſit, famam ſine cauſſa prodigere (ſicut & bona fortunæ ce-

Baron. An Chriſti 374. Sepulueda ep. 49.

tera,

tera, quorum domini sumus) tamen ea prodigalitate, ius alterius, (ac ne communitatis quidem) non violatur, nisi quando quis famam suam, vel honorem speciali vinculo alijs obstrictam habet; ita vt, cum honore ipsius & fama, honor quoque & fama communitatis implicetur. Talis enim contra iustitiam, famam suam negligit; non quia famam aut honorem suum, quorum erat dominus, negligit; sed quia alienam famam suæ innexam, & ius ad alienum honorem cum suo coniunctum iniuria affecit. Quo pacto cauendum est Religiosis, ne in Religionis suæ, & Clericis, ne in Ecclesiæ præiudicium famam suam profligent, faciantque *nomen Dei blasphemari inter gentes*. Quod periculum abfuit in Ambrosio, in S. Francisco, & alijs Sanctis, qui circumspectè aliquid fecerunt, vt se, non Ordinem, aut Ecclesiam contemptibiles facerent. Quamuis nec Deus permisit, vt ex eorum submissione, aliqua in Sanctos nota redundaret. Enimuerò ea ipsa nota, postquam vnde orta sit patuit, in magnam gloriam cessit.

Rom. 2. 24.

§. VII.

Mirissimum odium honoris Sanctæ cuiusdam.

Quis Simeonem Salum, quis Iacoponum non laudat, qui se stultos finxerunt, vt contemnerentur? Enimuerò talia dixerunt, vel etiam fecerunt, vt possent, plus quàm fatui haberi. Nimirum, *quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes.* Omittam Simeonis Sali sales, neque repetam Iacoponi lepôres, obuia sunt hæc; illud mirabile est, & meritò omnes ad sui contemptũ prouocat, quod *narrauit S. Basilius episcopus dicens: Fuit in quodam monasterio feminarum virgo quædam, quæ stultam esse ac dæmonem habere se simulabat: quæ vsq; adeò ab omnibus alijs pro errore habebatur, ita vt nec cibum quidem cum eâ caperent. Talem siquidem elegerat vitam, vt à coquina numquam recedens, totius illic ministerij impleret officium: & erat secundùm vulgare prouerbium, vniuersæ domus spongia, impletum à se rebus probans, quod sanctis libris scriptum legimus: Siquis, inquit, ex vobis putat se esse sapientem in hoc mundo, fit stultus, vt sapiens fiat. Hæc igitur inuolutum pannis habens caput, ita quoque in omnibus seruiebat; cetera autem virgines tonsæ cucullis cooperiuntur. Nulla aliquando potuit hanc de quadringentis virginibus videre manducantem, numquam per omne æuum suum sedit ad mensam.*

1. Cor. 1. 27.

Palladius cap. 41. & 42. Heribert. Rosvveid. lib. 5 de Vitis PP. libell. 18. n. 19.

sam. A nullâ vel modicam partem panis accepit, micas tantùm detergens ipsarum mensarum, & abluens ollas, his solis alimonijs contenta viuebat. Nulli vmquam fecit iniuriam: nulla ipsius murmur audiuit: nulli aut parum, aut satis locuta est vmquam. Et certè cùm ab omnibus cæderetur, cum omnium odio viueret, maledicta omnium sustineret, sancto Pyoterio, cui hoc vocabulum erat, probatissimo viro, semperq; in deserto viuenti astitit angelus Domini quadam die sedenti in loco Porphyrite, affatusq; est his verbis: Cur, inquit, grande aliquid esse te credis, vt sanctus & in huiusmodi degens loco? Vis videre mulierem te sanctiorem? Vade ad Tabennesiotarum monasterium feminarum, & vnam ex ipsis illic inuenies habentem in capite coronam, ipsamq; cognosce te esse meliorem. Quæ dum contra tantum populum sola diebus ac noctibus pugnat, cor ipsius a Deo numquã recessit, tu autem vno in loco residens, neque quóquam aliquando progrediens, per omnes vrbes animo & cogitatione vagaris. Statimq; ad supradictum monasterium venit, & magistros fratrum rogauit, vt introducerent eum ad habitaculum feminarum. Quem mox illi, vt virum non solùm vitâ gloriosum, verùm etiam & proiectioris ætatis, cum fiducia grandi intro-

duci fecerunt. Ingressus autem, omnes sorores desiderauit inspicere: inter quas solam, propter quam venerat, non videbat. Ait autem ad postremùm: Omnes, inquit, mihi adducite, deesse mihi videtur aliqua. Dicunt: Vnam, inquiunt, stultam habemus intrinsecus in coquinâ. Sic enim eas, quæ à dæmone vexantur, appellant. At ille; Exhibete, inquit, ad me ipsam quoque, vt eam videam. Quo audito, suprà memoratam vocare cœperunt. Quæ cùm nollet audire, sentiens, vt credo, aliquid aut fortaßis hoc ipsum diuinâ reuelatione cognoscens, dicunt ei: Sanctus Pyoterius te videre desiderat, erat enim vir famæ ac nominis grandis. Cumq; ad eum fuisset exhibita, vidissetq; panno frontem ipsius inuolutam, proiecit se ad pedes ipsius dicens: Benedic me, inquit. Quod rursus ad illius pedes tunc & ipsa fecit, ac dixit: Tu me benedic, Domine. Omnes sorores obstupuerunt simul, dicentes: Noli, abba, talem iniuriam sustinere; fatua est enim ista, quam cernis. Et Sanctus Pyoterius hoc ipsis omnibus ait: Vos, inquit, estis fatuæ; nam hæc & vestra & mea est Amma. Hoc enim in eâ vocant illi feminæ spirituales, & deprecor, Deum, ait, vt dignus ipsâ in die iudicij merear inueniri. Quo audito, omnes simul ad pedes ipsius prociderunt, singulæ

gulæ varia ei peccata propria confitentes. Alia enim abluens sordes catini supra eam se fudisse dicebat: alia verò colaphis eam à se verberatam sæpè memorabat: alia nares ipsius sinapi impletas à se esse deflebat: cetera quoque diuersas referebant se ei iniurias irrogasse. Pro quibus omnibus Sanctus ille fusis Deo precibus egressus est. Post paucos autem dies non ferens illa tantam sui gloriam, tantoq; se nolens sororum honore cumulari, grauariq; se credens excusationibus singularum, egressa est de monasterio illo occultè, & quò ierit, in quem se miserit locum, vel quo fine defecerit, ad nullius potuit notitiam peruenire.

§. VIII.

Humilitatem esse caussam exaltionis, docetur exemplo eius, qui ob acum Abbas factus est.

Nimirum honore digni, dum honorem fugiunt ipsa humilitate honorem ornant, quemadmodum alij fastu ac superbia dedecorant dignitatem. Appositè S. Bernardus, *Humilitas*, inquit, *in honore, honor est ipsius honoris, & dignitas dignitatis. Omnis dignitas ipso dignitatis nomine indigna est, si humilia dedignatur. Si egregius es, esto tamen de grege: si omnibus præes, non dedigneris subesse.* Sagittã quò altiùs volumus in cælum eiaculari, eò

Bern. ser. 34. in Cantic.

profundiùs aduersus terram in arcu deducimus; ita ille animam suam sublimissimè super astra promouebit, qui eam nouit in terris vehementissimè deprimere. Quis Regum Principumúe Francisco altiùs se se in nihilum suum demisit? At quis altiùs in cælesti gloria eorumdem Regum Principumúe ascendit? Iam sedet inter Seraphinos, qui se locauit inter grauissimos peccatores. Ita & de Ioanne locutus est Seruator: *Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista: qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo*, in terris, vel in oculis suis. Neque Dei iudicia tantùm sunt ista, & hominum piorum, sed ipsi etiam mundi sapientes non rarò humilia superbis prætulerunt. E duobus in Abbatem vnus à Friderico Imperatore erat eligendus, quorum dispar virtus, & anceps electio. Suaserunt igitur, qui Imperatori à consilijs erant, vt eum præferret, qui regulam exactiùs deprehenderetur obseruare. Scisciitante autem, quo pacto id deprehendi posset, dixit vnus: Audiui omnes hos monachos à regula iuberi, vt acum secum gerant, signum paupertatis, ad reficiendas vestes. Vbi ergo congregati fuerint, ab insolente

Matth. 11. 11.

Cæsarius l. 6. cap. 15.

solente illo, qui sibi pecuniæ oblatione viam parare conatus est ad hanc dignitatē, acum pete, quasi ea, ex tempore vsurus ad extrahendam è digito temerè inductam spinam. Si acu caruerit, eamq; alter ille simplex exhibuerit, facile erit iudicare, vtri eorum regula magis cordi sit. Cui enim minima sunt nimis grauia, erunt profectò maiora grauiora. Qui autem hæc parua curat, iure censebitur non negligere magna. Secutus prudens consilium Imperator, eum iussit esse Abbatem, apud quē acum reperat; apud quem autem eam deesse videbat, ad acum remisit. Qua historia audita, subiungit Apollonius: *Ignorani hactenus, tantam fuisse virtutem in acu:* cui respondet Cæsarius: *Virtus non est in acu, sed acus signum virtutis, id est, humilitatis est in monacho: ad resarciendum vestimenta sua dissoluta portat illam.* Locum igitur apud Imperatorē quoque habuit illa sententia: *Qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur;* sicut & apud regem Angliæ, à quo itidem is, qui se infra omnes demiserat, omnibus ambitiosis antepositus est in prælatura, vt refert Polydorus Virgilius. Quòd si hominibus tantopere placet animi moderatio & mode-

Luc. 14. 11.

Polydor. Virgil. lib. 10. mihi pag. 168.

modestia, vt eam gloriosis, ac se se æstimantibus anteponant; cur non idem faciat iustissimus rerum arbiter Deus? apud quem, teste S. Bernardo, *Sola est humilitas, quæ exaltat, sola quæ ducit ad vitam. Hæc via, non est alia præter ipsam. Qui aliter vadit, cadit potiùs, quàm ascendit. O peruersitas! ô abusio filiorum Adam! quia cùm ascendere difficillimum sit, descendere autem facillimum, ipsi & leuiter ascendunt, & descendunt difficiliùs; parati ad honores, ad celsitudines graduum Ecclesiasticorum, ipsis etiam Angelicis humeris formidandas. Adsequendum autem te, Domine IESV, vix inueniuntur, qui vel trahi patiantur, qui duci velint per vias mandatorum tuorum.*

S. Bern. serm. 2. de Ascensione.

CAPVT XXIII.

An, & quam in se esse humilitatis caussam innocentes, viri docti, iusti, pij, Sancti, Deipara, & adeò Christus ipse Dei Filius, denique superiores ratione inferiorum, iudicare & dicere possint?

§. I.

Quantò quisque in terris maior, tantò se debet magis humiliare.

VVlt Deus omnes mortales humiles esse. Sic iubet: sic fauet. Nec enim tantùm superbia

superbis resistit, sed etiam *humilibus dat gratiam*, vt minis terreat, præmijs alliciat. Immò à maioribus maiorem exigit humilitatem. *Quanto magnus es*, ait, *humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam: quoniam magna potentia Dei solius, & ab humilibus honoratur*; à superbis impugnatur. Qui curplacerent Deo, cùm fastus omnis faciat homines etiam hominibus fastidiosos? Pleraq; animalia cùm parua sunt gratiosa sunt: vilescunt, quando grandescunt. *Cùm paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es*, dicitur ad regem à Samuele; & subditur; *pro eo, quòd abiecisti sermonem Domini, abiecit te Dominus, ne sis rex*. Adeò humiles de stercore eleuat, & elatos de solio præcipitat; neque quisquam, ad cælestis gloriæ peruenit sublimitatem, qui se in hac vita non humiliauit. Et verò etiam quo quisque, coram Deo, maior fuit, eò se se magis facto ipso demisit. In regem iam vnctus erat Dauid, & tamen cibos fratribus, in castra portare non recusauit. Quantus erat Franciscus? quantæ innocentiæ? quantorum operum bonorũ? quantæ sanctitatis, quantorum miraculorum patrator? & tamen hic tantus, quàm humilis fuit? Vt alios taceam

Iac. 4. 6.

Eccli. 3. 20.

1. Reg. 15. 16.

1. Reg. 17. 17.

sanctos

sanctos, qui, cum Abrahamo, in terram prostrati dicere semper solebant oraturi:
Gen. 18. 27. *Loquar ad Dominum meum, cùm sim puluis & cinis?* Ipsa Dei Mater, super Angelos exaltanda, nonne se se *Ancillam Domini* vocabat? cuius, teste S. Bernardo, ne virginitas quidem placuisset, si caruisset humilitate.
Luc. 1. 38.

§. II.

Christus à se humilitatem disci volens, an humilitatem simulârit?

Ipse Christus de se ait: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde.* Nempe quia Magister erat virtutum, etiam humilitatem nos voluit docere; nec verbo tantùm, sed exemplo quoque, quæ est efficacissima ratio docendi. Vnde non ait dumtaxat: *Discite*, sed addit: *à me*, à dictis, à factis, ab exemplo meo. *Nam exemplum dedi vobis*, non tunc modò, quando discipulorum ac vilium piscatorum pedes laui; sed in omni vita etiam reliqua. Nec sanè etiam hoc ipsum dicere potuisset, nisi in summo gradu stetisset humilitatis. Si enim alius diceret: *Discite à me, quia mitis, quia humilis sum*; arrogans haberetur; quia humilis, non humilem, sed vilem se se reputat: & contemnitur ab
Matth. 11. 29.

alijs

alijs, qui se alijs proponit imitandum. Dum enim proponit, præponit. At Seruator ita excelluit in sui ipsius abiectione, vt neque cùm se ipsum alijs proponeret in virtutis exemplum, quidquam vanitatis animo potuerit persentiscere; sed verè simul esset, quod diceret, hoc est, *humilis corde:* non ore tantùm, vt quidam, qui se ipsos verbis deprimunt, vt alios ad refutandum, & laudandum inuitent. Si enim alios id, quod de se ipsi pronuntiant, credere, aut etiam suo iudicio testimonioque confirmare animaduertant, in quantas non impatientias erumpunt? quantas non ferunt expostulationes? denique, quasi ouum putidum fregeris, ita fœtent, rupta testa, atque vlcere patefacto. Non sic Christus: nihil ille simulatè agit. Veritas est, verè dicit, quidquid dicit. Est ergo humilis corde, cùm dicit se *humilem corde*. At cùm nos quoque vult humiles esse, vult itidem id, quod sumus, hoc est, vilitatem nostram profiteri. Quam quia non agnoscimus, ex corde humiles non sumus, donec agnoscamus. Plerumque enim potiùs Pharisæum imitamur, alterius vitia acutissimis oculis intuentes, nostra ignorantes; quàm Publicanum, qui suum non alienum

num pectus percussit. Cogitamus, inquam, nos non esse Ethnicos, non hæreticos, non adulteros, non homicidas; quasi non aliud sit, ob quod vel sanctissimi se se possint humiliare. Hoc igitur, *Discite à me*, ait Christus. Vnde meritò D. Bernardus scribit: *Quid tu inflaris, ô homo, quid extolleris sine caussa? quid altũ sapis, & oculi tui omne sublime vident? Sublimis quidem Dominus: sed non ita proponitur tibi: laudabilis magnitudo illius, non etiã imitabilis: humiliare, & apprehendisti.* Hinc ergo quæstio nascitur, & multos sollicitat in vita spirituali parum versatos: cùm Humilitatis virtus in vili sui æstimatione versetur; quo modo verum esse potuerit, in Christo, tale iudicium vilitatis? adeo que, quomodo verè *humilis corde* esse potuerit? Ille innocens in omni vita, ille morum Magister; ille fons sanctitatis; ille homo Deus, sapientia diuina, Verbum increatum; cuius etiam caro diuinæ hypostaseos vnione Deificata, qua veritate potuit se vilipendere? Atq; hæc quæstio, cum certa proportione, potest etiam ad Deiparam, & ad reliquos Sanctos, immò & ad eruditos, aut in quacumque re, vt in gubernatione hominum, militia &c. excellentes, extendi.

S. Bern. ser. 2. in capite ieiunij.

tendi. Si enim scapha scapha debet appellari, quo modo doctus se se habere potest pro indocto? pius pro impio? amicus Dei pro hoste Dei? aut quid vile in se se potuit Virgo Mater ad tantam dignitatem euecta reperire? Peccatores sanè infinitas habent sese vilipendendi caussas: iustus autem nonne mentitur, cùm se se vocat peccatorem? doctus, cùm se pro rudi habet? pius cùm impium appellat? Quæ hîc veritas? quæ diuini iudicij humilitatem nostram exigentis æquitas? *Audiens sapiens sapientior erit.* Prouerb. 1. 5.

§. III.

Cuius rei cognitio humiles efficiat?

Igitur ad Christum, æquè verum Deum ac verum veracemq; hominem, quod attinet; verè is *humilis corde* fuit, nihil, quod non esset, sibi excogitans, aut simulatoriè affingens. Et sanè humilitas ex vilitatis suæ cognitione oritur, quæ cognitio, quò maior est, eò maior existit & humilitas. Itaque etiam Seruator noster, (non quòd in ipso aliquid fuerit vilius, quàm in vlla creatura, sed quòd cognitio cuiuscumque exinanitionis, in eo, maioris caussa fuerit demissionis) quò perfectiùs se ipsum, quà hominem ex nihilo productum nouit, eò se se demisit

profundiùs. Post eum, Sapientissima illius Mater, Dei suique cognitione ditissimè illuminata, non superbiendi, sed quàm demississimè humiliandi se se caussam sumpsit. Alij post hanc Sancti, immò & plurimi viri eruditi, quò ferè maius lumen aut diuinum, aut naturale, eò & maiorem humilitatem habuerunt. Et non rarò hodie quoq; minimus quisque maximi se se, & maximus minimi facere consueuit. Hinc vel oraculo sapientissimi iudicati Socratis dictum est: *illud vnum se scire, quòd nihil sciat*: & Christi sapiens Paulus *omnium peripsema, minimum Apostolorum*, & qui *non sit dignus vocari Apostolus*, se appellauit. Hinc profundissima Ephreæmi, Basilij, Gregorij, Augustini, Bernardi, D. Thomæ, aliorumq; humilitas. Longè enim clariùs conspexerunt nihili sui, ex quo creati prodierunt, vilitatem.

1. Cor. 4. 13.

1. Cor. 15. 9.

§. IV.

Christi, aliorumq; summa humilitas, ex summa Nihili sui agnitione.

Nimirum *nascebatur ea virtus*, vt de quodam humili non vulgariter docto viro legimus, *ex sublimi scientia, non eâ, quæ cæterorum prudens, ignorans sui, mentem inflat, sed eâ, quæ aliorum conscia, & sui ipsius gnara animum*

In vita Leonardi Lessij edita à Thoma Courteis c. 13. §. 67.

mum componit. Vt erat sui ipsius contemplationi apprimè deditus, suum nihil non secùs, quàm si oculis subiectum illud cerneret, clarè spectabat, quod, cùm ex re, seu naturâ suâ nihil esset, nihil quoque ex se operari posset. Videbat illud suum nihil, à Deo in esse aliquid eductum; sed, illud aliquid in nihilum natiua inclinatione perpetuò contendere, nisi benefico, potenti, & assiduo Dei influxu contineretur, à quo dependeret ampliùs, quàm pondus in aëre pendulum à manu librantis; & à sigillo fluxæ aquæ impressa forma, in quibus si vel manum, vel sigillum subducis, deorsum pondus, & informis fluit aqua. Dicebat ex hac ipsa consideratione, sanctissimam Christi animam infinita quadam submissione, præ cateris creaturis, Deo supplicem sese sternere; à quo suum esse conseruari, & diuinâ personâ continuò ornari intelligeret, cuius benefica operatio si vel temporis momento suspensa foret, ipsa anima in primum suum nihil laberetur. Solebat Placilla Theodosium Imperatorem maritum admonere, vt olim se priuatum hominem fuisse cogitaret: & præ ceteris ad Romanæ Reip. gubernacula assumptum, non vt superbiret, sed vt HOMINEM se esse cogitans, varijs fragilitatibus non minùs, quàm subditi, obnoxium, ritè

Niceph. Callistus l. 12. c. 42.

gubernaret Imperium, tamquam Dei seruus. Diuina Sapientia Christo identidem dictitabat, illum etsi Creatorem, quà Filius erat Dei, tamen quà Filius hominis fuerat, esse creaturam, adeoque secundùm hanc naturam, olim nihil fuisse, &, præ ceteris omnibus assumptum, vt Deus esset: potuisse etiam non assumi. Quod vt assiduè cogitaret, solebat se identidem *Filium hominis* vocitare; qui vtique, subducta Dei manu, cum omnibus donis creatis rursus in nihilum suum abiret, vnde à Deo fuerat productus. Hoc judicare, nonne verum fuit? At fuit verissima & Christo, & Matri Christi, & omnibus Sanctis, immò & omnibus Angelis; & esset omnibus quoque reliquis creaturis (si virtutis capaces forent, atq; hanc suam à Deo dependentiam intelligere possent) maxima se se, coram diuino conspectu, dimittendi caussa. Quam qui pleniùs penitiusq; nouit, penitiùs etiam pleniusq; sese Conditori suo submittit. Hinc ergo fit, vt quo quisque est sapientior, eò sit & humilior; sicut & stultissimi, & nullam dependentiam agnoscentes superbissimè se se solent efferre, itaque gerere, ac si à se ipsis essent, atque à nullo dependerent. Quia igitur alij Sancti alijs

maius

maius quoddam lumen à Deo acceperunt, & Virgo Dei parens ſapientiâ diuinâ maximè excelluit; ipſe autem Dei Filius increata cognitione, ſcientia infuſa & acquiſita, ſapientiaq; ceteros mortales, immò & Angelos omnes, ſine comparatione anteceſſit, tantò perſpicaciùs intellexit, animā ſuam, & corpus ſuum illico in nihilum reditura, ſi Deus vellet, cuius beneficio tot donis gratijsq; decorabantur. Tantò igitur magis ſe ſe proſtrauit, ante diuinam Maieſtatem. Quod & alij facerent impenſiùs, ſi nihilum ſuum ſæpius diligentiusq; ante mentis oculos collocarent; & non cum pauone oculatas potiùs coloratasque ſyrmatis pennas, quàm pedes intuerentur.

§. V.

Chriſti ſumma humilitas ex ſumma exinanitione.

Sufficeret hæc cauſſa, ad iudicij veritatem, qua Redemptor noſter ſeſe verè *humilē corde* potuit pronuntiare. Sed & aliæ ſuppetunt. 1. Nemo, niſi *humilis corde*, de ſolio regio ſponte deſcendit. Diocletianus imperium depoſuit, ſed non niſi agnita rerum vanitate, & faſtidijs fatigatus, quod & Maximiniano quoq; collegæ, ſed perquam in- Matth. 11. 29.

uito persuasit, vt suprà tradidimus. Nullus tamen Regum aut Imperatorum seruilem habitum induit, vt seruum suum posset ad thronum regium extollere. Atqui Christus, *cùm in forma Dei esset*, nullo vtiq; regnandi tædio affectus, *exinaniuit semetipsum formam serui accipiens*, quando seipsum vsque ad naturæ humanæ vilitatem infirmitatemq; demisit; vt seruos suos ad regnum eueheret. Discite hoc à Christo diuites, discite pauperes: diuites, qui nullam pati, nullam audire potestis humiliationem; pauperes, qui & ipsi sorte vestra non contenti, in centone purpuram cogitatis. Discite vos, Satrapæ, è summo demittere, &, posita maiestate, officia etiam minùs splendida suscipere, tractareq; negotia vobis subiectorum. Discite descendere, qui nullum supra vos vultis pati.

Philip. 2. 6.

§. VI.

Christi maxima humilitas, ex habitatione, operatione, & vestitu agnoscenda.

2. Nemo, nisi *humilis corde*, si sit felix, amat ærumnas; nemo quieti præfert laborem; nemo delicijs dolorem; diuitijs paupertatem; nemo palatijs mapalia; titulis grandibus ignobilitatem; honoribus de-

spectum

spectum anteponit. Christus, cùm esset *in sinu Patris*, è cælesti patria, in Galilæam, regionem tunc temporis contemptissimam, atq; ad miserias nostras descendit, *in laboribus à iuuentute fuit;* de paupere Parente, in paupere casa, nasci, in præsepio reponi, cum humilibus conuersari voluit; neque se *regem* creari à populo passus est; sed cùm esset Dei Filius, *fabri filius* appellatus, animo æquissimo sustinuit. Numquid igitur verè *humilis corde* extitit? qui & nudis pedibus obambulauit, & asino vectus est triumphaturus, pedesque lauit discipulorum; numquid *humilis corde fuit?* Numerat Fulgosus, inter Ludouici XI. Gallorum regis laudes, quòd asinum nonnumquam pro equo adhibuerit; & cùm alij reges auro sericoque amicirentur, lana aut bombyce indutus fuerit. Christus nullo vmquam equo vsus, veste vilissima amictus, numquid magis *humilis corde* fuisse censendus est? O quàm hîc multa sunt à nobis discenda! quæ quàm diu non discimus, verè *humiles corde* non sumus. At Dei Mater didicit: ast alij sancti didicerunt; nec quidquam fecêre contra aut suam dignitatem, aut rei ipsius veritatem. Nos, quò deteriores sumus, eò delicatiùs volu-

Ioan. 1. 18.

Psal. 87. 16.

Ioan. 6. 15.

Marc. 6. 3.

Fulgosus lib. 3. c. 6.

mus tractari, molliùs vestiri, sumptuosiùs conuiuari.

§. VII.

Christi immensa humilitas in iniurijs, & despectibus perferendis.

3. Nemo, nisi *humilis corde*, contumelias, alapas, flagra, sputa, denique crucis summam infamiam potest patienter sustinere. Omnis superbus impatiens est; omnis superbus cogitat vindictas. Tametsi enim, ad tempus, dolorem corde premat, vultuq; patientiam simulet, vt patientiæ laudem captet; animo tamen Diras coquit, & execrationes. Christus infamiam, maledicta, colaphos, virgas, flagella, fœdissima militum phlegmata in diuinã faciem proiecta, ipsum patibulũ, & mortem cum latronum morte communẽ, æquissimo animo tolerauit, numquid ergo *humilis corde* fuit? Et verò tunc de quali vindicta cogitauit? orauit pro crucifixoribus; atq; vt eos excusaret, nescire eos dixit, quid facerent. Quòd si vis altiorem humilitatis gradum; tam parui æstimat atrocissimas sibi iniurias ab hominibus illatas, vt, cùm eas posset æternis ignibus vindicare, ad vnum gemitum peccatoris, illico etiam sexcentas remittat. Putas,

Luc. 23. 34.

nullum

nullum superesse altiorem gradum humilitatis? Superest. Nam non solùm facilis est noster IESVS, ad omnes iniurias etiam infinitas, & infinitè quodammodo acerbas ac malitiosas in se perpetratas ex animo remittendas; sed etiam paratus est ex ijs, quib. ex animo dolentibus veniamq; postulantibus millies & millies, & centies millies relabentibus, & enormissimè delinquentibus omnia condonauit, si denuò cadant, & denuò resipiscant, denuò stolam pristinam reddere, gratiam & gloriam impertiri, eosq; in filios suos, & regni cælestis hæredes adoptare. Quid quòd ipsos adhuc eiuscemodi hostes, & tam contumaces inimicos suos, admirabili prorsus & incomprehensibili maiestatis suæ demissione, insigniq;, immò immensa patientiæ & bonitatis demonstratione, varijs vijs & modis, per internos S. Spiritus instinctus, per Angelos, per concionatores, per spirituales Patres, per exempla piorum, per morbos, & terrores, per beneficia, per minas & blanditias reuocat, vt vel tandem oculos aperientibus, & ad frugem redire volentibus possit veniam indulgere; & quantumuis à se auersis pœnam vindictamq; æternam, vel omnino expun-

gere, vel saltem in temporalem conuertere? Quid, quòd lædentibus, dum lædunt, beneficia refundit? Nonne Longino, dum lancea latus eius aperuit, aperuit oculos, vt videret, in quem transfigeret? Miranda pietas. dum sauciatur, sanat; & quò hasta subit, inde sanguis & aqua exit in medicinam. Nonne hoc est esse verè *humilem corde*? Has omnes & nos humiliandi rationes haberemus, si à Christo discere vellemus, *quia mitis* est, *& humilis corde*. Potuit Christus, potuit B. Dei Mater, potuit Stephanus, & alij Sancti se se vilipendere, & his modis omnibus humiliare? Cur nos non possemus? immò cur non deberemus?

§. VIII.

Christus, etsi peccare non potuit, tamen, vt peccator, immò tamquam latro passus, quantum hominibus peccatoribus dederit exemplum humilitatis?

At Sancti in infimo quoque loco, atque, etiam infra ipsos peccatores, se se demisêre? Christus id sanè non potuit, quia impeccabilis fuit. Deus enim erat, qui secundùm diuinam naturam non potuit facere contra Deum, secundùm humanam autem naturam ipsa cum diuina hypostasis,

cum

cum multis alijs gratijs sanctificauit, impeccabilemque reddidit. Si enim Christus peccare potuisset, Deus ipse diceretur peccauisse, quo nihil absurdius fingi, aut Deo magis aduersum potest excogitari. Nulla igitur veritate Christus, in corde suo, sic se potuit in imo loco ponere. Et tamen vt peccator voluit circumcidi; baptizari à Ioanne, flagellari, crucifigi. In imo igitur loco se posuit patiendo; non iudicando: quæ tanto maior est humilitas, pati quod scias, te non meruisse; immò nec mereri potuisse. Christi Mater immunis sanè ab omni actuali, immò etiam ab originali peccato præseruata fuit: S. Franciscus & alij sancti, qui quàm innocentissimè vixerunt, verè tamen ea se se cogitatione iudicioque infra latrones & pessimos etiam peccatores demiserunt; quia non quid fecerint, sed quid facere, & peccare potuissent, nisi à Deo eiusque beneuolentissimâ gratia præuenti seruatique essent, cogitauerunt. Sic enim S. Franciscus dicere solebat, Si Deus eam, quã ipse acceperat, gratiam, vel desperatissimo in siluis, aut vijs grassanti latroni dedisset, meliùs ea, quàm ipse vsus sit, vsurum sanctioremque longè futurum fuisse. Pari modo

do Mater Christi, cùm omnes sibi à Deo dotes gratiasque haberet numeratissimas, non tam cogitauit, quid cum illis, quàm quid sine illis esset. Certè si Philippus Macedo, Græciæ potitus imperio, *Cùm in Charonea fudisset Athenienses, licet fortuna euectus, tamen appetitum rationi subdidit, neque contumeliosè aut intemperanter aliquid fecit.* Quantò magis id cogitandum est de Virgine in Dei Matrem euecta? Philippus *consultum esse putabat, quemdam ex pueris quotidie hoc ei manè in memoriam reuocare, quòd esset homo. Quare puero delegauit hoc officium, neq; ipse prodibat antea, sicut fertur: neq; quisquam, qui eum conuenire vellet, priùs ad eum introibat, quàm singulis diebus puer hoc ter ei proclamasset, dicens: PHILIPPE, HOMO ES.* Hoc ipsum cogitabat Dei Mater. Hoc ipsum D. Augustinus sentiebat, è cuius sententia, nihil est, quod non faceret homo, si non custodiret eum is, à quo factus est omnis homo. Hac cogitatione Cæsarum refrænauit fastum Magnus Antonius. Teste enim Sigonio, Constantinus Magnus Augustus, & filij eius Constantius & Constans Cæsares magnitudine virtutis ac sanctitatis Antonij monachi Ægyptij audita, multis eum litteris ad

Ælian. lib. 8. Variar. c. 15.

Card. Sigon, lib. 4. Imp. occid.

ad rescribendum prouocârunt. Quibus ille acceptis, haudquaquam elatus, conuocatos Monachos ita est allocutus: *Reges sæculi litteras ad nos scripserunt. Verùm, quid Christianis hoc æstimandum? Nam licet diuersa sit dignitas, tamen eadem est nascendi moriendiq; condicio. Illa sunt nobis magni facienda, quòd Deus hominibus legem scripserit, & quòd per Filium suum Ecclesias proprijs eloquijs exornauit. Quid Monachus rationis habet cum regibus? cur ego litteras eorum accipiam, quibus solita reddere salutationis officia nesciam?* Monentibus autem fratribus, videndum esse, ne ille silentio suo animos regum aduersus se irritaret, rescripsit laudans eos primùm, quòd Christum colerent: deinde monens, ne regiæ potestati tantum tribuerent, vt præsentis imperio carnis inflati SE HOMINES ESSE, & à Christo iudicandos fore, obliuiscerentur, & vt clementiæ ac iustitiæ erga subditos inseruirent. Quarum ex litterarum lectione summam principes cum vtilitate voluptatem ceperunt. Et voluptatem, & fructum nos capiemus, si addiscamus non intumescere, quando nobis Principes aut scribunt, aut loquuntur, homines enim sunt, quorum alloquia vtiq; non

tanti

tanti sunt facienda, quanti sermo Dei, nos per leges suas, perq; omnes sacras litteras alloquentis, vnde tamen non insolescimus. Sed illud in primis emolumentum & maximis & minimis affert, si se HOMINES ESSE non obliuiscantur. Quisquis enim hoc meminit, magnas habet caussas suæ demissionis. Quas habuit & Mater Dei, quæ etsi non peccauit, *gratia plena*, tamen, sine gratia, & ipsa peccauisset; &, tamquam homo, delinquendo infimumlocum mereri potuisset.

§. IX.

Prater Christum, & eius Matrem, omnes homines, tamquam peccatores, sese posse humiliare.

Extra Christum & Matrem Christi, omnes iusti etiam de peccati conscientia se se possunt humiliare. Nam & *septies in die cadet iustus*; &, si quando non cadit, tamen ceeidit aliquando. Quis enim sine peccato est? immò, *si dixerimus, quoniam non peccauimus; mendacē facimus eum, & verbum eius non est in nobis*. Quòd si S. Ioan. Baptista, & fortè etiam alius quispiam in vtero materno sanctificatus est, saltem dicere potest, *in peccatis concepit me mater mea*, atque ita ob peccatum originis cogitare, se fuisse aliquando

Prou. 24. 16.

1. Ioan. 1. 10.

Psal. 50. 7.

quando filium iræ, neque semper sine macula extitisse. Adeò nihil dicit contra veritatem, quisquis se se dicit peccatorem. Fuit enim & iustus aliquando peccator, atque, ob hanc ipsam originis culpam, æternæ damnationi addicendus. Quòd si quis præterea *nihil sibi conscius est, tamen non in hoc iustificatus est,* quia adhuc saltem venialibus culpis subinde Deum offendit, quæ est sufficientissima caussa humilitatis. Quamquam quis est, qui sciat, *vtrum amore, an odio dignus sit?* aut, qui satis reputare possit, quantas habeat iniquitates?

1. Cor. 4. 4.

Eccles. 9. 1.

§. X.

Quanta hominibus à peccato caussa sit, se se humiliandi?

Antigonus rex, vt ex morbo assurrexit: *Haud malè*, inquiebat, *actum est nobiscum. Commonuit enim morbus nos, ne spiritus, cùm mortales simus, sustollamus.* Sic ratiocinantur & Sancti, quibus omnia cooperantur in bonum; &, cùm infirmi sunt, tunc fiunt fortiores. Nam apud eos diuina manus è peccato, quod est summum malum, nouit elicere bonum humilitatis & pœnitentiæ. Hinc summus Apostolorum, assiduo fletu diluit maculam negationis. Et Doctor gentium,

Plutarch. in Apoph.

1. Cor. 15. 9. 1. Cor. 4. 13. tium, *minimum* se, immò *peripsema* vocauit, & *qui Ecclesiam sit persecutus*, nec dignum, qui Apostolus vocaretur: non quòd Apostolus tunc non esset, sed quòd, ob persecutiones Christi discipulis factas, dignus non extiterit, vt in Apostolorum numerum cooptaretur. Nam qua veritate, homo terra appellatur, quia de terra factus est; eâ se etiam vt peccatorem, demittit, quia se meminit peccauisse. Omne malum secum affert peccatum; hoc solùm, post illud nasci bonum potest, quòd sit maxima occasio humilitatis. Neque ficta est hæc humilitas. Vt enim verè Consularis nominatur, qui vel semel consul fuit; ita se etiam verè dicere potest, humiliareq; tamquam peccatorem, qui aliquando peccauit. Hinc illa vox Pauli: *IESVS venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum.* Magnum hoc est despicientiæ sui fundamentum, etiam olim Delphica epigraphe insinuatum: NOSCE TE IPSVM. Quod Iuuenalis ait, è cælo descendisse, Tullius autem, idcirco Deo assignatum, quia maius est, quod ea continetur, quàm vt ab homine traditum videatur. Varios eius dicti authores refert Porphyrius. Clemens Alexandrinus & D. Ambro-

1. Tim. 1. 15. Iuuenal. Satyr. 11. Cic lib. 5. de Finib. Porphyr. serm. 1. Clemens Alex. 2. Strom. c. 7. Ambr. serm. 2. in

brosius putant hanc sententiam desumptam è sacris litteris, & quidem ex illis Deuteronomij verbis: *Attende tibi.* Origenes autem ex his: *Si ignoras te, egredere.*

Psal. 118. Deut. 4. Orig homil. 2. in Cant.

§. XI.

Quo modo doctrina excellentes se se humiliare possint?

At verò licet peccauerit, tamen in re aliqua excellit quispiam? excellit ingenio, arte, prudentia, scientia? est bonus miles? clarus dux? acutus Philosophus? sublimis Theologus? Excelluit & Christus, & quidem infinitis modis. Sed excellentiam suam non iactauit, immò passim, vti & ipsa miracula occultauit, & Deo in acceptis retulit. Ille autem homo, qui non est Deus, quocumque tandem modo excellat, longè habet maiorem se humiliandi caussam. Audi, quo modo & hîc se se possit demittere, & disce ab eo humilitatē, à quo iustitiam plurimi aliasque virtutes didicerunt. Est is Leonardus Lessius, de quo hæc relata legi. *Nouerat quidem Lessius in se doctrinam esse, & à Deo ac natura dotes; sed eas neq; æstimabat ipse, neq; cum alijs componebat. Nemo tam erat exiguus à quo discere erubesceret. Logicæ tirones vir ille rogauit, vt si quando eruditum aliquid, vel*

in doctrina, vel in pietate conciperent, secum illud, quò eorum institutione vel melior fieret, vel doctior, commune facerẽt. Nonne inter parvulos, quibus cælum Christus astruit, Leßius censeatur oportet, qui maximus doctrinâ cùm esset, minimorum discipulum se faceret? Suam sententiam tanti non faciebat, vt non facilè ad aliorum, longè etiam doctrinâ inferiorum rationes, se, iudiciumq; flecteret. Arbitrabatur in alijs plus lucis, doctrinæ ac iudicij, quàm in se esse. Adduci vix potuit, vt librum illum laudatißimum de iustitia & iure, prælo subijceret; quòd nihil à se magnum proficisci posse arbitraretur. Parua hæc, quam de doctrina sua conceperat, ex eo proueniebat opinio; quòd plura à se ignorari, quàm sciri intelligeret; & quæ sciret, vsque adeò confusè & imperfectè se scire, si cum beatorum sapientia componantur, vt iure bono, imperitus compellari posset. Solebat hisce ferè gradibus scientiam suam deprimere. Primò, suum omne scire, cum omnium mortalium in vnum collecta scientia librabat; ad quam tantulùm illud esse, quantulum ad vastum montem arenula, & guttula ad Oceanum, inueniebat. Exinde, immane illud humanæ scientiæ, Angelis opponebat, quorum etsi ij inferioris essent ordinis, tanta sapientiæ vis est & præstantia, vt pa-

ri in-

ri intercapedine, omnem vniuersi generis humani scientiam excedant, quâ hominum omnium sapientia, singularis hominis scientiam antecellit. Ascendebat preterea ad summorum sapientiam Seraphinorum, quæ simili interuallo minorum Angelorum scientiam exsuperat. Ab his, ad eos transibat spiritus, qui nec dum quidem procreati, in diuina tamen potentia reconduntur. Ab istis denique, ad sapientissimi Numinis inexplicabilem scientiam: è quo tandem sic rationem ducebat. Si mea scientia, mortalium omnium collata scientiæ, instar habet arenulæ; quid habet composita Angelicæ? quid Seraphicæ? quid possibili creari? quid demum diuinæ? si tota Angelorum sapientia scintilla quædam exigua est infinitæ lucis; si artes omnes, & scientiæ, tenues sunt adumbrationes supremæ sapientiæ, sine cuius irradiatione, omnia, in tenebris, & ignorantiæ nocte, sepulta iacent; quid est, quòd de scientia mea, quæ adeò vsque exilis est, vt propè sit nihil, mihi ipsi blanditias faciam? quid est, quòd ipsum me præ cæteris, tamquam amplius aliquid intelligens, extollam; quasi magnum sit inter complures rudes, minùs aliquantô rudem esse, & inter luscos rectiùs nonnihil videre? quid est quòd exiliam animo, si vnus aliquis minus à me in scientia habet, cùm etiam is, alio in

genere me excedat, & innumeros alios, quanù in scientia, me ipso superiores reperiam?

§. XI.

Omnes mortales posse fieri humiles, si se maioribus comparent.

Hoc paradigma facilè potest transferri ad omnem aliam caussam tumescendi. Places tibi nimiùm de ieiunio? Antonios cogita, Paulos intuere. Eliam reuolue animo, Mosen ante oculos statue, Christum tibi propone. Nondum 40. diebus & noctibus ab omni cibo & potu abstinuisti. Ita de omni virtute potes ratiocinari: ita & de artibus, aut prudentia bellandi, vel imperandi. Bonus es miles? longè adhuc distas à Iulio Cæsare; longè ab Alexandro; longè ab Hectore aut Achille; longè à Iosua, aut Gedeone, aut Dauide. Bonus es Princeps? in memoriam reuoca itidem Dauidem, Moysen, Iosephum, Ludouicos, Henricos, Carolos Magnos, Constantinos Magnos, ipsos Angelos, qui hunc Mundum regunt, totasque à condito orbe conseruant regiones. O quanto te reperies ab illis dissitum interuallo? An non igitur meritò, & cum veritate, te illis postpones? Quòd si igitur boni, & in rebus magnis laudeque dignis, recte

rectè iudicant, cùm in se iudicant esse vilitatem; quid non malis, impijs, sceleratis, superbis, illis, qui iustitiam pro magnitudine munerum vænalem exponunt, & tantarum sunt iniuriarum fautores, erit faciendum? quas non habebunt caussas se vsque in infernum humiliandi? Habent sanè, sed rarò se humilant, vt etiam hinc sint deteriores. Iam enim boni esse inciperent, si de se sentirent malè; quia verè sentirent. Sed veritas in illis non est; verum non vident. Odit ergo illos Deus, quia odit vanitatem; sicut amat humiles, quia amat in humilibus veritatem.

§. XII.

Quid etiam miraculorum patratores possit humiles facere?

Enimuerò hic ipse inanis gloriæ metus in Sanctis quoq; humilitatem conseruat. Qua de caussa D. Gregorius ad Augustinum Anglorum Episcopum ita scribit: *Scio quia omnipotens Deus, per dilectionem tuam, in gente, quam eligi voluit, magna miracula ostendit. Vnde necesse est, vt de eodem dono cælesti, & timendo gaudeas, & gaudendo pertimescas. Gaudeas videlicet, quia Anglorum anima, per exteriora miracula ad interiorem gratiam pertra-* Gregor. lib. 9. ep. 58.

huntur: pertimescas verò, ne inter signa, quæ fiunt, infirmus animus, in sui præsumptione se eleuet; & vnde foras in honore attollitur, inde per inanem gloriam, intus cadat. Addit idem alias duas caussas, ob quas animi tumor possit reprimi, etiam in illis qui miracula perpetrauerunt. *Restat*, inquit, *vt, inter ea, quæ operante Deo exteriùs facis, semper te interiùs subtiliter iudices, ac subtiliter intelligas, & temetipsum, qui sis, & quanta sit in eadem gente gratia, pro cuius conuersione etiam faciendorum signorum dona percepisti. Et, si quando Creatori nostro, seu per linguam, siue per opera reminisceris deliquisse, semper hæc ad memoriam reuoces, vt surgentem cordis gloriam memoria reatus premat: &, quidquid de faciendis signis, acceperis, vel accepisti, hæc non tibi, sed illis reputes donata, pro quorum tibi salute collata sunt.* Triplicem ergo humiliandi sui caussam habent, qui miraculis effulgent. Prima est, metus ipse superbiendi, de quo paulò priùs. Altera est, quòd miraculorum potestas sit gratia gratis data, non ad sanctitatem patrantis augendam, sed ad vtilitatem proximorum: vnde etiam, qui non sunt sancti, subinde miracula possunt facere: vt de ipso Iuda proditore docent, qui eum,

cum

cum ceteris Apostolis, aiunt dæmonia eiecisse. Certè ex ipsis damnandis, quidam dicent, in illa die: *Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetauimus? & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?* Quid prodest homini diuitem esse in alios, pauperem sibi? immò, *quid prodest homini, si vniuersum Mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* Sæpe quis alterum ad fidem Catholicam adducit, & ipse fit hæreticus. Sæpe quis confessione, aut exhortatione colloquijsúe alterum ad pœnitentiam, continentiam, æquitatem impellit, & ipse pœnitenda facit. Atque hæc est tertia caussa, ob quam se se demittunt, qui magna, immò & qui miracula efficiunt. Sciunt enim, se non tantùm miracula, sed etiam peccata fecisse; eaque propter superbiendum non esse, cùm peccatum sit ipsorum, miraculum Dei. Neque alij intumescunt, quando aliquid præclari præstant, scelerum suorum memores. Cur enim turgeant, si homini dederint rosam, qui Deo dederint alapam; aut, si non dederint, fortè adhuc daturi sint? Has ergo ob caussas se meritò omnes, infra omnes deprimere possunt, vt cunctis sint superiores, qui

Matth. 7. 22.

Matth. 16. 26.

S. Ambr. lib. 7. sup. Luc. se se nullis anteponunt. *Nihil excelsius humilitate*, ait S. Ambrosius, *quæ quasi semper superior nescit extolli, quia nemo id affectat, quod infra se iudicat.*

§. XIII.

Recordatio peccati remedium est humilitatis.

Volater. lib. 21. Sab. lib. 5. En. 9. Polyd. lib. 7. Volaterranus alijque referunt, multos mortales bello captos, aut quia fides eorum suspecta esset, ad pedes Friderici I. Imp. ex Cisalpina Gallia in Germaniam redeuntis supplices iacuisse, *albis vestibus* amictos, veniamque petijsse in patriam abeundi. Qua impetrata, postliminiò reuersi, voto, in eo habitu perseuerasse dicuntur; lanificio & orationibus dediti. Vnde *Humiliaterũ Ordo* nomen traxit, postea ab Innocentio III. primùm, inde ab alijs Pontificibus confirmatus. Hic Ordo, etsi postea alia passus, interierit, spirituali tamen modo reuiuiscit. Nam omnes pij sanctiq; homines inde sunt humiles, vnde humiliati. Meminerunt quippe, se olim in captiuitate dæmonis, Deoq; perfidos fuisse, &, in primis Parentibus; præuaricatos, in Baptismo, in Pœnitentiæ sacramento, supplices veniam potestatemq; cælestis patriæ adeundæ consecutos. Quare, quidquid postea præclari gerunt,

gerunt, non rapiunt in glorias inanes, neq; sibi de eo vanè complacent; quia semper recordantur, se esse peccatores. Frænum illis optimum est vanitatis, memoria delictorum: cùm etiam Epaminondas solitus aliàs prodire vnctus & fronte exporrectâ, postridie conflictûs cum Spartanis, ad Leuctra, quantumuis victor, sordidatus & vultu deiecto sit progressus, similem ob caussam. Nam requirentibus, Num quid ei tristius accidisset? Nihil, inquiebat, verùm heri animaduerti, maiores me, quàm decebat, animos gessisse. Quare nimiam animi effusionem hodie coerceo. Ad hunc modum vel miraculorum patratores cristas demittunt, cùm in memoriam reuocant, se deliquisse. Neque supercilio rem dignam iudicant, si multa mala, quæ perpetrauerunt, aliquibus operibus bene gestis compensent. Sic à malis natum ex ipsa malorum compensatione periculum quodam modestiæ fræno cohibetur.

Plutarch. in Apoph.

§. XIV.

S. Pauli exemplo, propria peccata, & aliorum virtutes esse ante oculos ponendas.

Hinc profunda illa humilitas, & prorsus admiranda D. Pauli Apostoli nata est,

vtiq; cum magna illius sanctitate coniuncta. Semper enim recordabatur eorum, quæ malè fecerat, immò ea palàm de se fa-
Tim. 1. 13. tebatur; neque ea leuia sanè. ait enim: *blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus:*
Gal. 1. 13. item *supra modum persequebar Ecclesiam Dei,*
Act. 22. 19. *& expugnabam:* item, *Cùm funderetur sanguis Stephani, ego adstabam, & consentiebam, & custodiebam vestimenta interficientium illũ.* Hæc memoriâ voluebat, ne magnitudine reuelationum extolleretur. Quando autem cum alijs conferebat se se, non imitatus Pharisæum ad factorum suorum iactationẽ, aliorumque contemptum, versus est; sed se inter peccatores primum, inter Sanctos vl-
1. Tim. 1. timum collocauit: *Christus IESVS,* inquie-
15. bat, *venit in hunc mundum peccatores saluos*
1. Cor. 15. *facere, quorum primus ego sum.* Item: *Ego*
9. *sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus*
Ephes. 3. *vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ec-*
8. *clesiam Dei.* Et alibi: *Mihi omnium Sanctorum minimo data est hæc gratia,* vbi per Sanctos intelligit omnes fideles, qui erant in Ecclesia. Igitur illud vas electionis, ille Doctor gentium, qui in oculis Dei vnus erat ex maximis Apostolis, immò etiam ex primis in sanctitate, ille orator, illa cælestis

tuba,

tuba, ille qui per excellentiam Apostolus appellatur, in suis oculis erat omnium fidelium postremus, & primus omnium peccatorum. Quo pacto sic, ô Apostole, de te potuisti iudicare? Nempe ea ars, immò virtus tua fuit, vt in tua cum reliquis comparatione, non aliorum peccata, sed virtutes aspiceres; tuarum autem virtutum immemor, peccata solùm tua, tibi ante oculos poneres, eaque exaggerares, longè secus ac nos facere solemus;

Qui non videmus mantica, quod in tergo est;

in illam enim conijcimus nostros errores & delicta; si quid autem laude dignum à nobis factum existimamus, illud identidem animo voluimus. Hinc intumescimus, hinc nostra magni facimus, & aliena parui pendimus, immò alios contemnimus, quia ad eorum virtutes cæci, & Tiresiæ, ad vitia oculei & Argi sumus. Nimirum lumen diuinum excludimus, quia, vt D. Bonauentura è S. Gregorio animaduertit: *Vnusquisq; dum tactu veri luminis illustratur, sibi ipsi ostenditur, vt vnde cognoscit, quid est iustitia, inde erudiatur; quid est culpa, qua excacatur. Vnde Sancti viri quò altiùs apud Deum virtutum dignitate*

S. Bonauent. c. 1. soliloq.

tate proficiunt, eò subtiliùs indignos se esse deprehendunt: quia dum proximi luci fiunt, quidquid eis in se ipsis latebat, inueniunt.

§. XV.

Quibus modis possit sibi, qui in aliqua re superior est, inferiorem pro superiore habere?

Ast S. Paulus pugnantia videtur impo-
Phil. 2. 3. nere nobis, dum ait: *Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes*? Potéstne sine mendacio, vel certè sine falsitate fieri, vt duo in quacumque humilitate se se ipsos mutuò *superiores sibi inuicem arbitrentur*? Si è duobus vnus est superior, ergo alter erit inferior. Si inferior, ergo non superior. An non clarè magister videt, discipulum in doctrina esse inferiorem? Videt sanè, & euidenter quidem. Interim constanter monet Humilitas, vt nulli te præponas, sed omnibus potiùs postponas. Quo pacto hoc fieri potest, salua veritate? Tres sunt modi.
S. Thom. 1. S. Thomas ait, humilem nec debere, nec
2. 2. q. 161. posse iudicare, suam virtutem aut donum,
a. 3. quod reuera maius à Deo accepit (v. g. apostolatum) esse minus eo, quod reuera minus alter accepit (v.g. dono linguarum) neque verò debere se in eo æstimare altero

esse

esse inferiorem: sed in eo, quòd considerans ea, quæ habet à seipso; in proximo autem illa quæ habet à Deo. Hac enim ratione meritò ac verè illum sibi præfert. Siquidem dona, quæ alter à Deo habet, maiora sunt ijs, quæ quisque à seipso habet. Hæc est enim genuina indoles humilitatis; Nosse se ipsum, Intueri se ipsum, atque ea quæ quisque à seipso habet, suos nimirum errores, sua vitia & peccata: in alijs autem spectare eorum bona & dona, quæ à Deo proficiscuntur. Quemadmodum & superbiæ ingenium est sua bona spectare, iactare, admirari; aliorum autē mala indagare, rimari, detestari. 2. Certum est, Mundi Gubernatorem, ita sua dona distribuere, vt nullum prætereat, sed cuique etiam vilissimo homuncioni dotem aliquam conferat, in qua alios præcellat. Quod, vt in rebus naturalibus, ita etiam supernaturalibus contingit. In naturalibus enim alius visu, auditu alius; vnus ingenio, alter iudicio; hic eloquentia, ille sapientia & Philosophia; iterumq; quidam in medicina, quidam in iurisprudentia excellunt: itemq; hic calamo, ille penicillo, alius scalpro valet &c: Pari modo alij Sancti charitate, alij humanitate;

manitate; mansuetudine ac patientia alij, alij alia virtute eminent, suntque alijs superiores. *Miratur Paulus*, inquit D. Gregorius, *in Petro & Apostolis innocentiam cùm ait: Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quia persecutus sum Ecclesiam Dei: vicissim Petrus miratur in Paulo sapientiã, cùm ait: Sicut & charissimus frater noster Paulus secundùm datam sibi sapientiam scripsit vobis.* Ad eumdem modum, S. Athanasius scribit, S. Antonium, in vnoquoq; fratrum ac sociorum illam, qua fulgebat, virtutem contemplatum, & in ea superari se videntem alteri tamquam superiori postposuisse, 3. Ait suprà citatus D. Thomas: *Verè iudicamus, & æstimamus, posse esse aliquid occultum in alio, quo nobis superior sit, etiamsi bonum nostrum, quo illo videmur superiores, non sit occultum.* Assonat S. Augustinus: *Virgo ne se coniugata præferat, cogitet occulta dona Dei, quæ non nisi interrogatione tentationis etiam semetipsum cuiq; declarant. Vnde enim præter alia scit Virgo, ne fortè ob mentis infirmitatem nondum sit matura martyrio, coniugata verò sit? Vnde, inquam scit, ne fortè ipsa nondum sit Thecla, iam sit illa Crispina.* Et copiosiùs infrà. *Aliud est enim pro veritate*

S. Greg. hom. 10. in Ezech.

S. August. de sancta virgin. cap. 43.

Ibid. c. 47.

veritate ac proposito sancto non consentire suadenti atque blandienti, aliud non cedere etiam torquenti, & ferienti. Latent ista in facultatibus, & viribus animorum, tentatione panduntur, experientia propalantur. Vt ergo quisque non infletur ex eo, quod videt se posse, cogitet, fortè alios posse aliquid, quod ipse non potest: ita seruabitur non fallaci, sed veraci humilitate: honore mutuò præuenientes, & alterutrum existimantes superiores sibi.

§. XVI.

Optimum humilitatis remedium NOSSE SE-IPSVM.

Nulli nos præferemus, si de nobis ipsis, quod reuera sumus, sentiamus: vtque ita nos ipsos noscentes sentiamus, Deus non solùm voluit nos nobis de peccatis nostris (quibus scatemus, & maximè miseri sumus) notos esse, sed etiam in corpore naturā nobis fragilem dedit, quam vel ipsi Ethnici hominibus proposuerunt considerandam. Senecam audiamus: *Hoc iubet illa Pythicis oraculis ascripta vox:* NOSCE TE. *Quid est homo? quodlibet quassum & quodlibet fragile: iactatu, non tempestate magna, vt dissiperis, est opus. Vbicumque arietaueris, soluêris. Quid est homo? imbecillum corpus, & fragile, nudum, suapte na-*

Senec. consolat. ad Marc. cap. II.

pte natura inerme, alienæ opis indigens, ad omnem fortunæ contumeliam proiectum: cùm bene lacertos exercuit, cuiuslibet ferè pabulum, cuiuslibet victima, ex infirmis fluidisq; contextum, & lineamentis exterioribus nitidum, frigoris, æstus, laboris impatiens: ipsorursus situ, & otio iturum in tabem, alimenta metuens sua, quorum modò inopia, modò copia rumpitur: anxiæ solicitæq; tutelæ, precarij spiritus, & malè hærentis, quà parum repentinum audiet, ex improuiso sonus auribus grauis excutit: soli semper sibi nutrimentum vitiosum, & inutile. Miramur in hoc mortem vnius, qua singulis opus est. Numquid enim vt concidat, res magni molimenti est? Odor illi saporq;, & lassitudo, & vigilia, & humor, & cibus, & sine quibus viuere non potest, mortifera sunt. Quocumq; se mouet, infirmitatis sua statim conscium, non omne cælum ferens, aquarũ nouitatibus, flatuq; non familiaris auræ, & tenuissimis caussis atq; offensionibus morbidũ, putre, cassum, à fletu vitam auspicatum. Cùm interim quantos tumultus hoc tam contemptum animal mouet? in quantas cogitationes oblitum conditionis suæ venit? Immortalia æterna volutat animo, & in nepotes, pronepotesq; disponit: cùm interim longa conantem eum mors opprimit: & hoc, quod

senectus

senectus vocatur, pauci sunt circuitus annorum. Ita se Ethnicus de corpore æstimauit, quod, quia naturam communem omnes habemus, omnes facere par est. Quotquot autem faciunt, nulli se vel ob vires, vel ob formam, vel ob valetudinem, vel alias membrorum dotes anteponunt, non enim se aspiciunt, quales sint, sed quales esse possint: immò, quales futuri sint. Ad quod oculos conuertens Ecclesiasticus ait: *Omnes homines terra & cinis. Quid superbit terra & cinis?* Eccli. 17. 33. & 10. 9.

Omnia ad maiorem DEI, DEI paræque gloriam.

INDEX CAPITVM ET PARAGRAPHORVM.

CAPVT I.

Quid ſit Honor, Laus, Gloria? quantum bonum? & æquè iſtud bonum improbis, ac probis contingere. Pag. 1.

§. 1. *Quid, & vnde Honor, & quomodo à Gloria differat?* *Ibid.*

§. 2. *Quantum bonum ſit Honor? eumq; excellentioribus, excellentiorem deberi.* 4.

§. 3. *Multos contra Deum murmurare, quòd Honor æquè malis ac bonis detur, vel negetur.* 7.

CAPVT II.

An, & quo modo vel fas, vel vanum ſit, Honorem gloriamué appetere? Pag. 10.

§. 1. *Ageſilaus, & alij cur contempſerint honorem?* *Ibid.*

§. 2. *Cur Chriſtus reprehenderit Phariſæos, ob Phylacteria dilatata, & fimbrias magnificatas?* 12.

§. 3. *An, & quomodo liceat Magiſtri, vel Patris titulum appetere, vel non appetere? & num virtus Humilitatis antiquitus fuerit cognita?* 13.

§. 4. Hu-

§. 4. *Humilitatis & Magnanimitatis, tamquam eiusdem virtutis, esse, honoris appetitum refranare.* 15.
§. 5. *Quæ sit Magnanimi indoles circa honorem?* 17.
§. 6. *Magnanimitatem non aduersari Christianæ humilitati.* 19.
§. 7. *Quatuor modis gloriam appeti; sed non omnibus bene.* 21.
§. 8. *Gloriam humanam, nequaquam, vt finem operum nostrorum, esse spectandam.* 27.
§. 9. *Quando bonum sit, hominibus velle placere?* 31.
§. 10. *Honorem sine alio fine appetere, esse vanorum.* 36.

CAPVT III.

Nonnulla, circa licitum, vel illicitum honoris appetitum, quæsita, quando scilicet is rationi conformis sit? quando honor negligi, vel non negligi possit? & quale in eo sit præmium, vel incitamentum virtutis? Pag. 39.
§. 1. *Non omne bonum bene appeti.* *Ibid.*
§. 2. *Cur bona fama non sit negligenda?* 41.
§. 3. *An honor, & quo modo tamquam virtutis præmium possit appeti?* 43.
§. 4. *Multos, ob honorem, magna, & bona*

facere, sed malè, si propter solum honorẽ. 46.

CAPVT IV.

Gloriam Deo debitam, Deo dandam, immò Deum in gloria appetenda imitandum. Pag. 51.

§. 1. *Quo modo omnia in gloriam Dei sint facienda?* *Ibid.*

§. 2. *Cur Deus gloriam à nobis expetat?* 54.

§. 3. *Quo modo nos, imitatione Dei, possimus gloriam expetere?* 56.

CAPVT V.

Quando vana gloria ab hominibus appetatur? & num liceat desiderare Episcopatum? Pag. 58.

§. 1. *Tres vanæ gloriæ classes.* *Ibid.*

§. 2. *Cur Episcopatus licitè peti possit?* 62.

§. 3. *Laborem, non honorem, in Episcopatu esse appetendum.* 65.

§. 4. *Qui fugiant, qui ambiant regimen?* 67.

§. 5. *Episcopatum qui fugerint?* 68.

CAPVT VI.

Deum iustè beatos, in cælo, gloria & honore; in terris autem gratia & iustitia coronasse; nec sine magnis caussis hominibus gloriæ appetitum reliquisse. Pag. 71.

§. 1. *Quid sit, & quanti facienda Gloria cælestis?* *Ibid.*

§. 2. *Qua*

§. 2. *Qua in gloria creatus sit homo?* 74.
§. 3. *Etiam post Adami lapsum aliquid esse in homine, quod honorari possit.* 76.
§. 4. *Cur honoris appetitus homini insit?* 77.
§. 5. *Vanæ gloriæ atq; honoris caussâ facta aliquando in Dei honorem conuerti.* 79.
§. 6. *Et Christi, & magnorum principum magnos honores fugientium exemplo, satius esse honoris appetitum domare.* 82.
§. 7. *Laudis amore, & metu dedecoris, multa mala vitari, & bona fieri.* 84.
§. 8. *Honoribus labores velut melle condiri.* 86.
§. 9. *Honoribus homines conciliari.* 89.

CAPVT VII.

Per laudem gloriamq; humanam, multos non solùm ad artes, verùm etiam ad virtutes fuisse excitatos. Pag. 91.
§. 1. *Ab honoribus artes, & artifices inuitari.* *Ibid.*
§. 2. *Quantopere olim Poëtæ sint honorati?* 93.
§. 3. *Oratores, Historici &c. quantis honoribus sint cumulati?* 96.
§. 4. *Honore industriam castimoniamq; firmari.* 99.
§. 5. *Honor cos fortitudinis.* 103.
§. 6. *Opera nostra ad Dei honorem referenda,*

non autem ad propriam famam, more Ethnicorum. 107.

CAPVT VIII.

Quibusnam honor, & qualis? præsertim Parentibus, Præceptoribus, Senioribus debeatur? Pag. 110.

§. 1. *Quatuordecim classes eorum, quibus honorem debemus exhibere.* *Ibid.*

§. 2. *Quis honor Parentibus debeatur?* 113.

§. 3. *Laconis, Elisei, & Theodosij de obseruantia erga Magistros iudicium.* 115.

§. 4. *Alia illustria exempla eorum, qui Præceptores suos honorauerunt.* 118.

§. 5. *Senibus, tamquam Patribus, aut Præceptoribus, aut Magistratui, honorem deberi.* 121.

§. 6. *Varij modi, quibus Senes possunt, aut solent honorari.* 124.

§. 7. *Senes non esse contemnendos.* 131.

CAPVT IX.

Coniugibus, Dominis, Benefactoribus, rerum peritis, & amicis honorem deberi. Pag. 134.

§. 1. *Coniugibus quis honor debeatur?* *Ibid.*

§. 2. *Seruos dominis suis honorẽ debere.* 136.

§. 3. *Quo modo tractandi sint serui, vt Dominos suos honorent?* 139.

§. 4. Cur?

§. 4. *Cur? & quo modo honorandi sint benefactores?* 143.
§. 5. *Rerum, in quacumq; re, periti, quantum sint honorati?* 146.
§. 6. *Iurisperitorum, ac præcipuè Christophori Longolij honor.* 150.
§. 7. *Theologorũ, ac SS. Patrum honor.* 152.
§. 8. *Quàm fuerint honorati Philosophi?* 155.
§. 9. *Pulchrum ab eloquentia nomen qui sint sortiti?* 158.
§. 10. *Amici cur honorandi?* 159.

CAPVT X.

Viduas quoque, & Magistratus, & Sacerdotes Deoq; consecratos, itemq; Sanctos, & omnes Christianos, præcipuè autem Deum esse summo honore prosequendum. Pag. 161.
§. 1. *Viduas honorandas, non lædendas esse.* *Ibid.*
§. 2. *Cur Magistratus sit honorandus?* 163.
§. 3. *Magistratus obedientiâ honorandos.* 166.
§. 4. *Aly modi, quibus Magistratus solent honorari.* 169.
§. 5. *Tam in veteri, quàm in nouo Testamento Sacerdotes fuisse eximiè honoratos.* 171.
§. 6. *Varij Sacerdotum honores.* 174.
§. 7. *Hostiũ erga Sacerdotes reuerentia.* 177.

§. 8. *Honor Sanctis debitus, & habitus.* 179.
§. 9. *Sancti nomine honorati, & alijs modis culti.* 182.
§. 10. *Canonizatione culti Sancti.* 185.
§. 11. *Varijs modis, sed maximè inuocatione Sanctos honorari.* 187.
§. 12. *Contra inuocationem Sanctorum quam infirma argumenta afferantur?* 190.
§. 13. *Omnes honorandos esse.* 193.
§. 14. *Deum ante omnia colendum atq; honorandum esse.* 196.

CAPVT XI.

Cur non solùm malis, sed etiam sæpe bonis honores negari, vel auferri diuina prouidentia patiatur? Pag. 199.
§. 1. *Perire honorem, qui indignis tribuitur.* *Ibid.*
§. 2. *Ob quas caussas honor indignis non sit dandus?* 201.
§. 3. *Quas ob caussas bonis honores non conferantur?* 205.
§. 4. *Honoratorum pericula, & status.* 208.
§. 5. *S. Spiridonis patiens humilitas honorata.* 210.
§. 6. *Nihil honoris vel acquirendi, vel recuperandi caußà ambitiosè agendum.* 211.
§. 7. *Eosdem esse iniuriarum & honorum contemptores.*

temptores. 214.
§. 8. *Hercules Ferrariensis atroci iniuria affectus, quàm magna cum laude & vtilitate ignouerit?* 217.
§. 9. *Religiosus cetera negligens, ob iniurias condonatas, iudicium Dei euadit.* 228.

CAPVT XII.

Cur non solùm bonos, sed etiam malos sinat honorari DEVS? Pag. 231.
§. 1. *Ob quas caussas bonis honor sit exhibendus?* *Ibid.*
§. 2. *In deferendis honoribus ordinem esse seruandum.* 232.
§. 3. *Obedientiâ Deo magis, quàm hominibus honor deferendus.* 236.
§. 4. *Filij Deo vocanti potiùs, quàm parenti reuocanti pareant.* 239.
§. 5. *Vel Ethnicos, quæ recta erant, honori suo præposuisse.* 241.
§. 6. *Cur, ex parte hominum, indigni ad honores promoueantur?* 243.
§. 7. *Cur, ex parte dæmonum, indigni honoribus inescentur?* 145.
§. 8. *Cur, ex parte Dei, indigni sinantur honores capessere?* 248.
§. 9. *Ad gloriam omnes, sed non omnes ad veram aspirare.* 250.

§. 11. *Eos, qui laudem suam quarunt, sæpe indignationem mereri, in ædificijs.* 252.

§. 12. *Gloriam humanam ijs dari sæpe, quibus alia merces, in altera vita, non manet.* 255.

CAPVT XIII.

Superbos, Calumniatores, Detractores, & omnes iniustos atque impios, meritò infamari, & aliquando etiam vtiliter rideri. Pag. 258.

§. 1. *Malè aliquos dolere, siquid in honore patiantur.* Ibid.

§. 2. *Varij modi, quibus antiqui reos infamiâ notauerunt.* 260.

§. 3. *Ex sacra historia superbi humiliati.* 262.

§. 4. *Diocletiani superbia itidem à vermibus castigata.* 265.

§. 5. *Cosrhoæ regis superbia humiliata.* 266.

§. 6. *Confusio in pœnam.* 269.

§. 7. *Confusio in medicinam.* 271.

CAPVT XIV.

Hypocritas detectos iustissimè, pro quæsita laude, ignominijs omnibus appeti, & concîdi. Pag. 273.

§. 1. *Quibus similes sint Hypocritæ?* Ibid.

§. 2. *Hypocritas meritò puniri.* 275.

§. 3. *Nostro quoq; sæculo esse Hypocritas, qui puniri, ac dedecore affici mereantur.* 279.

§. 4. Be-

§. 4. *Bene credentes, sed malè fundati aduersis probantur; & agnoscuntur.* 282.
§. 5. *Malitia simulantium pietatem.* 283.
§. 6. *Quàm meritò Deus Hypocritas detegat, & puniat?* 287.
§. 7. *Quàm diuersa sit mors Hypocritarum, & simpliciter Deo seruientium?* 290.
§. 8. *Quanta sit vbiq; multitudo Hypocritarum?* 292.

CAPVT XV.

An, & quibus, & quo pœnitentiæ fructu, Deus hominum quorumdam peccata, absq; eorum infamia manifestet, ad clementiam suam manifestandam? 296.

§. 1. *Futura contingentia, & secreta cordium soli Deo nota esse.* *Ibid.*
§. 2. *Deum Sanctis suis multa occulta reuelare.* 298.
§. 3. *Alijs oculis homines à Deo, alijs ab hominibus aspici.* 299.
§. 4. *Deum interna hominis videntem, maximè timendum esse.* 302.
§. 5. *Non sine caussa paucis à Deo reuelari internum aliorum hominum statum.* 305.
§. 6. *Mira peccatoris pœnitentis mutatio.* 306.

§. 7. *Pau-*

§. 7. *Pauli Simplicis visio detecta.* 308.
§. 8. *Peccatoris malè in templum intrantis & bene exeuntis conuersio.* 309.
§. 9. *Quo modo ad templum eundum, & orandum, vt exaudiamur?* 311.

CAPVT XVI.

Quantoperè iudicia hominium, in aliorum factis censendis, errare possint? 314.
§. 1. *Quis Ordo Cælestinarum Annunciatarum, & quæ illius Fundatrix?* *Ibid.*
§. 2. *Quæ Mariam Victoriam, ad opera misercordiæ exercenda, meditatio incitârit? Et quæ opera ægrotis præstiterit?* 315.
§. 3. *Impiè agere visa, quàm piè egerit?* 325.
§. 4. *Ad tentationes in morte patiendas, quemq; se parare debere: & temerarium iudicium cauendum.* 327.
§. 5. *Non iudicandum esse secundùm externam faciem.* 330.
§. 6. *Temerarijs iudicijs etsi omnia sint plena, tamen ea esse contemnenda.* 331.

CAPVT XVII.

Quantis iniurijs à temerè iudicantibus; quantis beneficijs à Deo temerè iudicati innocentes afficiantur? Pag. 335.
§. 1. *Scripturæ exemplis docetur, sinere Deũ infamari innocentes, sed eosdem iterum in*

hono-

honorem reponere. Ibid.
§. 2. *Hospitalitas erga pauperes Christi, quàm Deo grata?* 336.
§. 3. *Opiparũ & ferale Comitis epulum.* 338.
§. 4. *Facile esse errare præsertim eos, quos Zelotypia decipit.* 341.
§. 5. *Temeritas iudicij è re nihili, vel quam ipsi facimus, hausti.* 343.
§. 6. *Mortui loquentis atq; ad vitam excitati, de innocentia, testimonium.* 345.
§. 7. *Suspiciones adulterij inter varios innocentes coniuges natæ.* 349.
§. 8. *Iudicia temeraria quoties, & quàm iniquè ferantur?* 350.
§. 9. *Temerarium iudicium quàm graue sit peccatum, & cur?* 352.
§. 10. *Temerariè iudicantes Dei Summi Iudicis iurisdictionem inuadere.* 353.
§. 11. *Quas ob caussas Deus prohibuerit iudicia temeraria?* 355.
§. 12. *Optimum, contra temeraria iudicia, remedium, in proprium sinum inspicere, & sua peccata considerare.* 358.
§. 13. *Malorum esse, in se sua mala, in alijs eorum bona non videre.* 359.
§. 14. *Multos ita cæcos esse, vt etiam temeraria iudicia iactent; quibus tamen tandem*

sum

suus error quandoq; ostenditur à diuina bonitate. 361.

CAPVT XVIII.

Mirabili Dei iudicio plus prodesse reprehensiones; quàm laudes adulationesque humanas. Pag. 365.

§. 1. *Adulationes periculosas esse.* Ibid.

§. 2. *Adulatores à Sapientibus semper fuisse, tamquam noxias bestias, repulsos.* 367.

§. 3. *Reprehensores sapientibus charos, insipientibus exosos esse.* 370.

§. 4. *S. Monica reprehensione ancillæ correcta.* 373.

§. 5. *Innocenter reprehensi, & à Deo defensi Religiosi exemplum.* 377.

§. 6. *Reprehensionum patienter ferendarum remedia.* 379.

§. 7. *Reprehensiones prudentes, ac mansuetas esse oportere.* 381.

§. 8. *Mirum amari laudatores, & vitari reprehensores, cùm contrarium fieri oporteret.* 383.

CAPVT XIX.

Deum non deesse innocentibus humiliatis, sed eos in tempore suo tantò gloriosiùs exaltare, idque per varia miracula. 385.

§. 1. *Deum antè homines humiliare, quàm exaltat.*

exaltat. *Ibid.*

§. 2. *Christum ipsum multis antè modis humiliatum, quàm exaltatum fuisse.* 388.

§. 3. *Eodem modo etiam in alys hominibus humiliationem, ante exaltationem praecessisse.* 390.

§. 4. *S. Brooni Episcopo macula per calumniã aspersa, per S. Brigidam prodigiosè abstersa.* 392.

§. 5. *Quàm prodigiosè fama castitatis in Britio Episcopo sit defensa?* 394.

§. 6. *Quomodo olim innocentia sit per ignes probata?* 396.

§. 7. *Porphyria, & S. quidam Abbas ab infamia diuinitus liberati.* 397.

§. 8. *Castitatis, & fidei calumnia ignibus purgata.* 399.

§. 9. *Luculenta meretricis calumnia, ingenti miraculo refutata.* 402.

§. 10. *Alia mulieris impostura in alterius damnum excogitata, mirabili Numinis prouidentia detecta.* 409.

CAPVT XX.

Mirum Dei iudicium in agricola Voburgensi, alijsque duobus per mortem & summam infamiam, ad summam gloriam perductis. Pag. 414.

§. 1, *Hi-*

§. 1. *Historia sequentis authoritas, & fides.* *Ibid.*

§. 2. *Rustici Voburgensis sub patibulo sepulti infamia gloriosa.* 415.

§. 3. *Mira circa hunc rusticum Dei prouidentia.* 432.

§. 4. *Marcadelli fidelitas, & iniustum supplicium, miraculis compensata.* 433.

§. 5. *Plurimos, per infamiam, & quidem etiam sanctissimos ad gloriam duci.* 436.

§. 6. *Innocentis iuuenis, suspensi in patibulo miraculosa conseruatio.* 440.

CAPVT XXI.

Ephreæmo iuueni, Diacono, itemque Ioanni Eremitæ, alijsque iustè vtiliterque immissa carceris calamitas, ob aliam tamen caussam, quàm quæ eos capiendi occasio fuit. Pag. 444.

§. 1. *Quis qualisue fuerit S. Ephræm?* *Ibid.*

§. 2. *Ephræm iuuenis quàm mirabili prouidentia Dei in carcerem sit coniectus?* 447.

§. 3. *Duo alterius criminis rei, ob crimen, quod non fecerant, in carcerem coniecti sunt.* 449.

§. 4. *Ephreami pueri angustia, & idem aliorum trium iustus carcer, quamuis aliam, ob caussam, quàm quæ obijciebatur illis.* 452.

§. 5. *Ephræm*

§. 5. *Ephræm inter angustias votum edit religionis.* 454.

§. 6. *Ephræm diuinâ prouidentiâ è carcere liberatur, in quem iustißimè coniectus erat.* 456.

§. 7. *Ob eleemosynam pauperibus negatam, tamquam latro damnatur, vir alioqui Sanctus.* 459.

§. 8. *Iustißima Numinis prouidentia, ob occultas caussas, hominibus similes Ephræmo casus immitti.* 461.

§. 9. *Per impatientiam mala non tolli, sed multiplicari.* 465.

§. 10. *Omnes calamitosos se reos agnoscere debere.* 467.

§. 11. *Alius, qui dubitauit, An Deus esset, carcere emendatus.* 470.

CAPVT XXII.

Sapientissimos quosque tam Ethnicorum, quàm Christianorum, sponte honorem fugisse, aut reliquisse. 472.

§. 1. *Ius ad honorem magni, honorem ipsum parui faciendum.* *Ibid.*

§. 2. *Ethnicorum in honoribus deponendis, vel etiam contemnendis generositas.* 473.

§. 3. *Ambitionis, & ambitiosorum contemptus.* 476.

§. 4. *Christus exemplo suo docuit honorum fugam.* 478.
§. 5. *S. Paulus honorum fugâ clarus.* 480.
§. 6. *Quantùm S. Hilarion, S. Franciscus, aliq̃, & quo iure, honorem contempserint?* 482.
§. 7. *Mirißimum odium honoris Sanctæ cuiusdam.* 485.
§. 8. *Humilitatẽ esse caussam exaltationis, docetur exemplo eius, qui ob acum Abbas factus est.* 489.

CAPVT XXIII.

An, & quam in se esse humilitatis caussam innocentes, viri docti, iusti, pij, Sancti, Deipara, & adeò Christus ipse Dei Filius, deniq; superiores ratione inferiorum, iudicare & dicere possint? Pag. 492.
§. 1. *Quantò quisq; in terris maior, tantò se debet magis humiliare.* Ibid.
§. 2. *Christus à se humilitatem disci volens, an humilitatem simulârit?* 494.
§. 3. *Cuius rei cognitio humiles efficiat?* 497.
§. 4 *Christi, aliorumq; summa humilitas, ex summa Nihili sui agnitione.* 498.
§. 5. *Christi summa humilitas ex summa exinanitione.* 501.
§. 6. *Christi maxima humilitas, ex habitatio-*

ne, operatione, & vestitu agnoscenda. 502.
§. 7 Christi immensa humilitas in iniurijs, & despectibus perferendis. 504.
§. 8. Christus, etsi peccare non potuit, tamen, vt peccator, immò tamquam latro passus, quantum hominibus peccatoribus dederit exemplum humilitatis? 506.
§. 9. Prater Christum, & eius Matrem, omnes homines, tamquam peccatores, sese posse humiliare. 510.
§. 10. Quanta hominibus à peccato caussa sit, sese humiliandi? 511.
§. 11. Quo modo doctrina excellentes sese humiliare possint? 513.
§. 12. Omnes mortales posse fieri humiles, si se maioribus comparent. 516.
§. 13. Quid etiam miraculorum patratores possit humiles facere? 517.
§. 14. Recordatio peccati remedium est humilitatis. 520.
§. 15. S. Pauli exemplo, propria peccata, & aliorũ virtutes esse ante oculos ponendas. 521.
§. 16. Quibus modis possit sibi, qui in aliquare superior est, inferiorem pro superiore habere? 524.
§. 17. Optimum humilitatis remedium NOSSE SEIPSVM. 537.

INDEX RERVM MEMORABILIVM.

Prior numerus Caput, alter Paragraphum designat.

Abbas ob acum factus. 22. 8. *Simeon sapientissimè fatuus, orat ignitè, orando liberat à suspendio socium, docet eleemosynas dandas* 21. 7.

Academia cur Verona Patauium translata? 11. 2.

Acus caussa est, vt monachus in abbatem eligatur. 22. 8.

Admonitio S. Augustini, ne laudes humanas appetamus. 2. 8. *& Lactantij.* 2. 7.

Adrianus VI. Praeceptor Caroli Quinti. 8 4.

Aduersa ostendunt in fide radicatos. 14. 4. *cur patienter ferenda?* 21. 10.

Adulationes perniciosa & insidiosa in fabula Vulpis ostensa. 18. 1.

Adulatores à sapientibus semper repulsi: magis vitandi, quàm corui, exempla. 18. 2.

Adulterorum pœna 13. 6. *suspicio purgata.* 19. 6.

Affectus honoris qualis sit? 2. 7.

Agesilaus quantus honoris contemtor? 2. 1.

Agrippa rex haustum frigida remunerans. 9. 4.

Alexander Mag. Vanilaudis impatiens. 2. 7. *ideò Voluit Aristobulũ in Hydaspem praecipitare. ib. cur Vetuerit ab alio pingi, quàm ab Apelle?* 3. 2. *imperator lepidè monstrat Quinio, quid sit imperare.* 6. 8.

S. Amandus iubetur à S. Petro Dagobertum admonere, ideò exosus postea charus. 18. 3.

Ambitio Pharisaorum qua? 2. 2. *punita.* 12. 5. *contemta. ibid.*

S. Ambros. quid de Vero honore senserit? 3. 5. *quantopere honores fugerit? ob quod & lupas domũ adduci curauit.* 22. 6.

Ami-

Amici honorandi sunt præsidia regni. magis necessarij quàm ignis & aqua. 9.10.

Amma quid significet apud religiosas? 22.7.

Anacreon acino sua perit. 22.3.

Anaximenis de honore sententia. 1.3.

Ancilla S. Monicam reprehendendo corrigit. 18.4. *alia in culina seruiens sanctissima.* 22.7.

Angeli quo vultu bonos, quo malos excipiant ad templum euntes? 15.3. *quantum gaudeant super pœnitente?* 15,6.

Antigonus quæ regibus honesta iudicarit? 12.5. *non voluit sibi obediri contra leges ib. è morbo didicit se mortalem.* 23.10 *Regnum vocat splendidam seruitutem.* 5.4.

Antisthenes quid de honore senserit? 1.3. *quo modo Platonis superbiam notarit?* 22.3. *à plerisque laudari malum iudicauit.* 18.2.

Antonius Magnus, quî Cæsarum fastus refrenârit? 23.8. *crebras ab ijs litteras accepit, nihil inde elatus. ib. qualia ijs documenta rescripserit? ib. Quid in fratribus maximè soleret intueri?* 23.15.

Apollonij responsum de modo tutò regnandi. 7.1. & 6.9.

Appetitus etiam boni, non omnis bonus. 3.1. *gloriæ quando licitus?* 4.3. *cur homini inditus?* 6.4. *à peccato corruptus est ib.*

Apri venatum quanti fecerint Macedones? 7.5.

Aqua haustus à Principe quomodo remuneratus? 9.4. *benedicta virtus.* 11.4.

Arsenius filiorum Theodosij præceptor. 8.3. *Arcadium castigat cum vita periculo. sed ab eodem veniam postea petentem. ib.*

Artes cur olim tot repertæ? 7.1. *quem habeant osorem? ib. honoribus acuuntur. ib.*

Athenienses quantum honorarint Euripidem? 7.

2, capti à Samijs, quo modo signari? 13. 2.
S. Augustinus non est Aristoteli aduersus de magnanimitate. 2. 6. quo modo honores & diuitias bonas iudicarit? 3. 4.
Augustus ob laudis amorem reprehensus. 3. 1. quid responderit, ad palmam ex ara enatam? 18. 2.
Aurea statua cur Gorgia posita? 9. 8.

BAculus Senuphij monachi victoriam parit Theodosio Imperatori. 10. 6.
Balduinus Comes obseruans parentum, praceptoris, legum Ecclesiæ. 8. 4.
Beatitudo calestis verũ pramium virtutis. 3. 3. est summus honor. 6. 1.
S. Benedictus duobus modis iussit honorari seniores. 8. 7.
Benefactores cur & quibus modis honorandi? 9. 4. eius varia exempla. ib.
Bona fama quo modo curanda? 6. 7.
Bibere ad honorem Dei quo modo possimus? 4. 1.
Bonum quo modo maximum honor. 1. 1. summũ summè honorandum. 1. 2. non indiget extrinseco adiumento. 2. 7. quid sit, & quid de eo iudicet D. Augustinus? 3. 4.
Bonus non curat siue laudetur, siue vituperetur. 5. 2. cur honore dignus? 12. 1. in se mala, in alijs tantùm bona obseruat. 17. 13.
S. Brigida signo crucis infantis linguam disertam facit. 19. 4. S. Broonem à calumnia fornicationis prodigiosè liberat. ib.
S. Britius Episcopus calumniã patitur innocens, ab infante excusatur. prunas ardentes illasis vestibus portat. 19. 5.
S. Broon Episcopus innocens infamatus, & ab infamia prodigiosè liberatus. 19. 4.

CAelestinarũ Annunciatarum Ordo qui? cur sic dictus? quæ eius fundatrix? 16. 1.
Caietani opinio de appetitu hono-

honoris quo modo intelligenda? 2. 10.
Calamitosus quisq; se reum agnoscat. 21. 10.
Caliga S. Honorati mortuum ad vitam revocat. 10. 8.
Calumnia in honorem cedunt. 20. 2. patienter ferenda. ib. igne purgata. 19. 8. seq.
Calumniator quàm miserè mortuus? 16. 4.
Canonici cuiusdam politica praxis. 12. 2.
Canonizatio Sanctorũ quid sit, & cur instituta? 20. 10.
Canutus Dania rex iubet sibi mare obtemperare, vanitatem suam agnoscit, coronam cruci imponit. 13. 7.
Capti quo modo à Samijs notati? 13. 2.
Caput decollati loquitur. 17. 6. mulierum, cur in templo velandum? 10. 6.
Carcer iustus & iniustus, in exemplis. 21. 2. seqq. emendat dubitantem, an Deus sit. 21. 11.
Caritas proximi. 20. 4.
Casus suppositum infantem manifestat. 20. 4. Ephram & alios in carcerem trahit. 21. 1. seqq.
Castimonia honore firmatur. 7. 4. mira sacerdotis Gerhungi. 19. 9. igne probata. ib. Simplicij cum coniuge. 19. 8.
Christiani olim cur se initio operis cruce signarint? 4. 1. cur se fratres appellarint? 10. 13.
Christophorus Longolius cur tantopere honoratus à regibus, populis, vrbibus? 9. 6.
Christus quo cultu sit honorandus? 1. 2. quid dixerit de ijs, qui honorem tamquam finẽ sibi prafigunt? 2. 7. exemplo suo docuit honorum fugam. 22. 4. à se humilitatem disci volens, an humilitatem simularit? 23. 2. An habere potuerit iudicium vilitatis sua? ib. Fuit summè humilis. cur? 23. 4. eius varia caussa. 23. 5. seqq. passus vt peccator & latro. 23. 8. quantum ea

re dederit peccatoribus exemplum. ib. cur peccare non potuerit? ib. cur se Filium hominis vocarit? ib.

Chœrilus Poeta cur semper fuerit cum Lysandro? 3.1.

S. Chrysostomus cur, & quo modo Episcopatum petierit? 5. 2.

S. Chrysostomus ob quid S. Paulum maximè beatum iudicarit? 22. 5.

Cicero ob ambitionē carpendus. 3. 1.

Ciconiā occidere, apud Thessalos, cur capitale? 7. 1.

Clementia superiorum erga subditos illustre exemplū. 6. 5. aliud stupendū. 17. 6. Clodouaeus primus Francorum regum ad Christū conuersus, & à B. Remigio baptizatus. 11. 7. eius humilitas. ib.

Cogitatio quæ in aduersis suscipienda? 21. 8.

Cognitio sui optimum contra temeraria iudicia remedium. 17. 12. quæ humilem efficiat? 23. 3. & 23. 16.

Concio stupenda cuidam à dæmone suggesta. 11. 4.

Confessariis quanta cautela opus, cùm audiunt feminas? 19. 9.

Confusio est pœna. 13. 6. est medicina. 13. 7. eius rei memorabile exemplum. ib.

Coniuges honorandi. 9. 1. quomodo, & quibus officiis? ib. duo mirè laudabiles. 20. 2.

Conscientia vis. 20. 2.

Contemtus contemptu plectitur. 10. 13.

Contentionis mater superbia. 2. 9.

Conuiuio Macedones adhibuerunt aprorum venatores. 7. 5.

Corona Cruci à quo rege imposita? 13. 7. cur sacerdotibus in capite? 10. 6. quā is antiquus ritus? ib.

Correptio sapientibus chara, stultis ingrata. 18. 3. seq. patienter ferenda. 18. 6. cur? ib.

Coruis dant Graci inuisos. 18. 2.

Cosroas rex superbissimus. 13. 5. potens. vult vt Deus coli. ridiculam

ridiculam constituit Trinitatem. ib.
Crux cur formetur? 19. 4. facit infantem loqui. ib. coronatur à rege. 13. 7.
Cultus Christi. 1. 2. B. Virginis & aliorum Sanctorum. 20. 6.
Cupiditas humana laudis, quàm vana? 2. 8. quàm stulta Themistoclis? ibid. quando bona? 2. 9. arguit non fortem, neque virtuosum. 2. 8. cui similes faciat? ib.
Cura minimorum. 22. 8.
Curtij audax facinus ob humanam laudem: 3. 4.

DAEmon mirabilē concionē suggerens. 11. 4. peccatorem capistro, vt sumentum ducens. 15. 3. multis catenis vinctū tenens. 15. 6.
Dagobertus S. Amandū admonitorē regno eijcit. 18. 3 sed postea recipit. ib.
Danieli Propheta honor inuidiam parit. 1. 3.
Desiderij episcopatus, quādo bonum vel malum? 5. 2. seq.
Deus cur bonis, quos sape honorat, sape etiam honorē neget? 6. 3. supra omnes honorandus. 10. 14. habet omnes honoris caussas. ib. & 12. 3. obedientiam sibi potiùs, quàm parentibus vult prestari. ib. Vocans magis est audiendus, quā pater reuocans. 12. 4. agnitus ob carcerem. 21. 11. Innocentū defensor. 17. 1. & 18. 5. item 19. 6. seq. mirabilis in Sanctis 20. 2. seq. dignus cui fortiter gesta ascribantur. 7. 6.
Diabolus est magister ambitiosorum. 4. 3. tentator agrotorum. 16. 2. prestigiator in nebula & arce excitanda. 12. 7
Dictum Themistoclis, cùm honoraretur. 2. 8. Noscete ipsum, cuius sit? 23. 10. è sacris litteris sumtum. ib.
Diocletianus cur se imperio abdicarit? 22. 2. idem suasit socio. ib. ait Nihil esse difficilius quàm bene imperare. ib. rei rustica indulget. ad nuptias Constantia venire recusat.

quo modo mortuus? ib. qui voluit vt Deus adorari. 13. 4.

Diogenes Cynicus vana gloriæ cupidos, non viros, sed mancipia esse, aiebat. 3. 5.

Dionysio tyranno lictoris filia in coniugē oblata, vrbis excindendæ caussa. 11. 2

Docti quo modo honorandi? 9. 5. seq. quo modo tamen se humiliare possint. 23. 11.

Dolis mater superbia. 2. 9.

Domini cur & quo modo honorandi à seruis? 9. 7.

Domitiani iudicio misera imperantum conditio. 6. 6. & 11. 3.

Dubitans, an Deus sit, carcere emendatus. 21. 11.

Dulia cultus Sanctis an debitus? 1. 2.

E Lectio episcopalis diabolicè politica. 12. 2.

Eloquentia quibus magnum nomen pepererit? 9. 9.

Epaminondas vili officio honorē fecit. 10. 4. quo modo vanā gloriam coercuerit? 23. 13.

S. Ephram quis? qualis? in carcerē mirabilis Dei providentia coniectus, & liberatus edito voto Religionis. 21. 1. & seqq.

Episcopatus cur licitè peti possit? 5. 2 quot in eo spectanda? ib. est nomen operis, non honoris. 5. 3. status perfectionis. ib. onus etiam Angelis formidandum 5. 5. exemplo S. Chrysogoni appetendus. 5. 2.

Equus animal superbissimū Platoni simile. 22. 3. Ludouico XI. regi Gallorum mutatus asino 23. 6.

Ethnici honorē generosè deponunt. vel contemnunt. 22. 2. mirè appetierunt eumdē, quia maiorem in cælo non sperauerunt. 12. 12.

Euripides mirè honoratus ab Atheniensibus. 7. 2.

F Abius filio vno strangulatus. 22. 3.

Fama quid sit? 1. 1. bona nō negligenda. 3. 2. eam qui curent, qui negligant? ib. quando iniustè negligatur? aut quando negligenda sit? 22. 6.

Fides calumnia, igne purga-

ta. 19. 8.
Filia matrem in carcere uberibus alit. 8. 2. alia patrem. ib.
Filius quo modo debeat honorare patrem? 8. 2. exorat, ut à patre possit occidi, 8. 2.
Filo strangulatus Fabius. 22. 3.
Fimbria dilatata, quid sint? 2. 2.
Fortitudinis cos honor. 7. 5. apud varios honorata exempla. ib. author Deus, cui etiam Ethnici fortiter gesta gesta attribuerunt. 7. 6.
S. Franciscus summus honorum contemtor. 22. 6. cõtra vanam gloriam quo modo se gesserit? ib. cur, & quàm demisse de se senserit? 23. 8.
Fridericus Imperator Veronâ cur studium transtulerit Patauium? 11. 2. è duobus digniorem iudicat abbatia ob acum. 22. 8.
Futura contingentia soli Deo nota. 15. 1. sanctis subinde reuelantur. 15. 2.

G Allienus Imperator nihil umquam cuiquã petenti denegans. 2. 7.
Gallus & gallina cocti reuiuiscunt. 20. 6. in Ecclesia aluntur. septennio viuunt uumquã deficiunt. ib.
Gerungus sacerdos mirè castus, qua arte conuerterit meretricem? 19. 9.
Gloria quid sit? unde habeatur? 1. 1. An & qua possit quari? 3. 5. Dei in omnibus rebus quarenda. 4. 1. modus id faciendi, & exempla. ib. diuina quid sit. 4. 2. cur, & quibus titulis à nobis expetatur? ib. Quo modo à nobis expetenda? 4. 3. duplex est. 6. 1. caelestis quantò facienda? ib. Qua fuerit, & quanta primi hominis? 6. 2. Temporalis sæpe negatur iustis. 6. 3. Humana sæpe datur ijs, quos alia in cælo merces non manet. 12. 12. Ethnicis in summis votis. ib. A Diogene Cynico irrisa. 3. 5. ab

3. 5. ab Epiminondâ sprera. 23. 13. ab alijs, praesertim Christo & Christianis contempta, in exemplis ostenditur. 6. 6.
S. Goaris per preces morbum impetrat, vt episcopatum euadat. 5. 5.
Gorgias statuam aureâ meritus. ob quid? 9. 8.
Graeci, ad coruos mittunt, quibus malè volunt. 18. 2.
Gratitudo. 9. 3. seqq.

HEnricus Teutonicus mirabiles prastigias damonis videt, & agnoscit. 12. 7.
Hilarion honoris contemtor eximius. 22. 6.
Historici quantis honoribus affecti? 7. 3.
Homo quàm friuola originis? 22. 3. non habet à se ipso, quo excellit. 3. 1. Quid in se, quid in alijs maximè debeat inueri? 23. 14. idq; exemplo S. Pauli, & S. Antonij. 23. 15. Quid sit. 23. 16. alijs oculis videt, quàm Deus. 15. 3. cur ab alijs honorari cupiat, ipse verò alios honorare negligat? 3. 3. hominibus velle placere, quando licitè possit? 2. 9. quibus de caussis se humiliare possit ac debeat. 23. 9.
Honesta opera non esse ad vanam gloriam referenda. 2. 7.
Honor maximum bonum. 1. 1. è variis rebus, quibus homines excellunt, oritur, etiã ex paupertate. Quam species habeat? Quid ei addat gloriae? ib. Quantum bonum? 1. 2. stimulus virtutis. Templum habet, ad quod per virtutem venitur. Deo summus debetur. Quis B. Virgini? quis reliquis Sanctis? ib. Est bonum iucundum. 1. 3. aquè malis ac bonis cõtingit. Parit inuidiam. ib. Est maximum quid inter res humanas. 2. 5. virtutis pramium & testimoniũ. ib. Potest quatuor modis appeti 2. 7. virtuti ex iustitia debetur. ib. tamen non vt finis actionum nostrarum habendus. ib. Non est suffi-

sufficiens virtutis pramium. 2.10. Non aliter, quàm ad Dei laudem appetendus. ib. Quando secundùm regulam rationis appetatur? 3.1. quid sit? ib. à quo ad solum Deum referatur? ib. Cur nõ semper negligendus? 3. 2. Qua ratione sit virtutis pramium? 3. 3. Cur non sufficiens virtutis pramium? ib. Cur Deo debeatur? 4.1. iure, & sine vitio etiã à nobis potest appeti. 4.2. à Deo exigitur propter nostrum bonũ. ib. etiam ob proprium bonum potest appeti quandoq;, 5. 2. Est duplex 6. 1. aternus numquam perditur. ib. est longè maior, quàm humanus, ib. temporalis quoq; homini à Deo datus, 6. 2. Hunc perdidit homo ex se, non ex Deo, ib. Christi exemplo domandus, itemq; aliorũ more. 6. 6. multa vitia refrenat. 6. 7. a Deo non frustra datus eius appetitus. 6. 4. aliquãdo vanus in sanctum cõuertitur. 6. 5. sape est caussa vt magni labores suscipiantur. 6. 8. est caussa reconciliationis. 6. 9. & discendarum, inuentendarum, amplificandarũ artium. 7. 1. Cos fortitudinis. 7. 5. Eadem variè apud varios honorata. ib. Perit, qui indignis tribuitur. 11. 1 non est ijs dandus. 11. 2. cur etiam bonis non sape conferatur. 11. 3. est caussa exitij. ib. summâ sapientiâ fugitur. 22. 8. seqq. falsus si cõtemnatur, ducit ad verum. 22. 4. à S. Hilarione, & Francisco nihili habitus. 22. 6. cur? 23. 8. ab ipsis Ethnicis generosè calcatus. 22. 2. quo affectu dignus ex simplicij sensu? 2. 7 Quando iustè negligatur? vel iustè negligi possit? 22. 6. Honorare alios iustum esse. 8. 1 varij modi honorandi. ib. qui honorandi 8 1. seqq. Honoratorum status periculosus.

losus. 11. 3. & 4. eius luculenta exempla. ib.
Hortensem rem quanti exercuerint? 22. 7.
Hospitalitas erga pauperes, quàm Deo grata quàm lucrosa? 17. 2. & 17. 6. & 17. 14.
Humiliatorum Ordo qualis? Vnde ortus? Vbi reuiuiscat? 23. 13.
Humilitas an antiquis cognita, vt Virtus? 2. 3. an sit eadem cum magnanimitate? ib. & 2. 4. an non stet, si quis bona Dei sibi data approbet? 4. 3. honorata. 11. 5. præmittitur ante exaltationem. 19. 1. seq. gloriosiùs exaltatur. 19. 1. seq. In mirabili exemplo 22. 7. est caussa exaltationis 22. 8. est honor ipsius honoris. ib. Ex qua cognitione nascatur? 23. 3. ex comparatione sui cum maioribus. 23. 11 ex cognitione sui. 23. 16.
Hyperdulia cur B. Virgini debeatur? 1. 2.
Hypocrita in Vestitu. 2. 2. quibus similes? 14. 1. quî detegantur. non possunt diu latere. ib. merito suo puniuntur. 14. 2. Vbi laudem quærunt, sæpe ignominiam referunt. simulant malitiosè pietatem. 14. 5. a Deo sæpe mirabiliter detegunturi. 14. 6. multi sunt Vbiq; 14. 8. moriuntur miserè, & diuersè à seruis Dei, 14. 7.
S. Iacobi Apostoli ope suspensus seruatur. 20. 6.
Igne purgata calumnia fidei. 19. 8. Gerhungus sacerdos castus illæsus. 19. 9.
Ignominia ex diuitijs & paupertate. 1. 1. ne incurratur, multa vitantur mala, multa fiunt bona. 6. 7.
Immisericordia punita. 21. 3. & 21. 7.
Impatientia multiplicat, non tollit mala. 21. 9 docetur id lepidâ fabulâ ib.
Imperare quàm sit difficile! 6. 8.
Impostura in alterius damnum excogitata, mirabili Dei prouidentia detecta. 19. 10.

Impro-

Improbi cur tam multi ad dignitates perueniant? 5. 4.
Indigni cur ad honores promoueantur? 12. 6. *memorabile eius rei exemplũ. cur id procuret damon?* 12. 7. *cur id permittat Deus?* 12. 8.
Infamia cur quosdam occupet? 13. 1. *Varia quare eos notabat antiquitus.* 13. 2. *Quibus gloriosa?* 20. 2. & 20. 4. *seq.*
Infantuli paucorum dierum cur locuti 19. 4. *seq. innocentia testes. ibid.*
Iniuria iniurijs finit Deus compensari. 21. 6.
Innocentes Deus finit infamari, sed iterum suo tẽpore in honorem reponit, quod exemplis confirmatur. 17. 1. *Defendit Deus* 18. 5. *per ignem probat.* 19. 6. *seq. non semper innocentes esse.* 21. 2. *seqq.*
Inuidia peruersa natura. 3. 3
Inuocatio Sanctorum insignis eorum honor. 10. 11. *quàm fructuosa? ib. malè impugnatur.* 10. 12. *est ipsi Christo honorifica. ib.*
Ioannes eremita & latro, cur damnatus? 21. 7.
Iosephus Iudaeus cur Vespasiano tam fuerit charus? 7. 4.
Iouianus cur imperium detrectârit? 6. 6.
Isidori Alexandrini vel Umbram Generatis sunt Gentiles. 9. 6.
Iudicium Dei aliud. quàm hominum, 20. 4. *iustum.* 21. 2. *seq. ostendet, quo modo Deus sanctos honoret.* 6. 1.
Iudicium temerarium fugiendum. 11. 9. & 17. 4. *seqq. mirabilis de eo historia.* 17. 2. *seqq. non est curandum.* 17. 6. *quàm grave sit peccatum?* & *cur?* 17. 9. *seq. cur à Deo prohibitũ?* 17. 11. *quo remedio curetur?* 17. 12.
Iurisperiti quàm honorati? 9. 6.
Ius ad honorem magni, honor ipse parui faciendus. 22. 1
Iuuenis iniustè suspensus seruatur ope B. Virginis & S. Iacobi. 20. 6.

K. *Calumniatoribus pro stigmate.* 13. 2.

S. Kunigundis virginitas igne probata. 9. 7.

LAbores honoribus mitigari. 6. 8.

Latria cultus cur soli Deo debeatur? 1. 2.

Laudis humana cupidos, in hac vita recipere mercedem suam. 2. 8. eius amore multa mala vitantur, & multa bona fiunt. 6. 7.

Leonardi Lessij mira humilitas, & modi, quibus se demisit. 23. 11.

Liberalitas Gallieni Imp. nihil vmquam petenti negantis. 2. 7.

Libidinis detestatio. 20. 6.

Loysij Gaufredi magus. 12. 7 qua arte sibi authoritatem maximam apud Gallos pararit? ib.

Ludouicus XI. rex asino subinde, loco equi vtens. 23. 6.

Lysandri Choerilus Poeta cur semper comes. 3. 1. eiusdem boues. 18. 2.

MAcedones ad conuiuium solos, qui extra retia aprum occidissent, admisêre. 7. 5.

Magistratus honorandus. 10. 2. est lex loquens minister Dei. ciuitati necessarius. quo modo honorandus. 10. 4. Epaminonda sordidus commissus, ab eo honoratus. ib. debet muneris sui dignitatem seruare, & trium meminisse. ib.

Magistros quo modo fas, vel nefas vocare? 2. 3.

Magnanimitas qua virtus? 2. 3. an eadem cum humilitate? 2. 3. quas habeat proprietates? 11. 6. primariò circa honorem, secundariò circa diuitias & potentiam versatur. 2. 5.

Magus Loysius Gaufredi cur honoratus? 12. 7.

Maior quo quisq; hoc se magis debet humiliare. 23. 1. eius rei exempla. ib

Mala cur permittat Deus? 21. 8. ad Deum nos recurrere faciunt. ib. in se vident boni, bona in malis. 17. 13.

Malitia simulantium pietatem. 14. 5.

Manducare quo modo possimus ad gloriam Dei? 4. 1.

idem

idem fecerunt Gentes, & Iudai. ib.
Marcadelli fidelitas. 20. 4.
iniuria honore compensata. ib.
Maria Dei Mater quo cultu colenda? 20. 6. suspensum Viuum conseruat. ib. sine Vlla iactantia, & cum summa humilitate suas dotes pradicat. 4. 3.
Maria Victoria Calestinarũ fundatrix. 16. 1. Viduarũ & coniugum speculũ. 16. 2 ad opera misericordia quo modo incitata? & quæ agris prastiterit? cur filiũ sibi mortuũ doluerit? mirè insanientẽ restituit. ib.
S. Martinus cur ante episcopatũ in se maiorẽ Virtutẽ fuisse dixerit? 5. 5. cur antè duos mortuos, postea tantùm Vnum excitarit? ib.
Mater à filio in carcere lactata. 8. 2.
Matrimonio destinata filia lictoris, Vrbis Rhegij exitium. 11. 2.
Maximianus imperiũ sponte seposit. 22. 2.
Medici, ob necessitatem, cur honorandi? 9. 5. eorumdẽ summè honoratorum mira exempla. ib. quam habeant gaudendi, quã tristandi caussam? 16. 2.
Melitenses quomodo honorarint S. Paulum? 10. 8. eũ honorẽ cur admiserit? ib.
Meretrix calumnians miraculo refutata. 19. 9.
Minimorum cura. 22. 8.
Mirabilis Deus in Sanctis suis. 20. 2. seq.
Miracula neq; à quouis, neq; in quauis caussa expetenda, aut ad ea prouocandum. 19 10.
Misericordia opera sedulò exercenda. 16. 2. studium. 19 4. colenda fructus. 21. 7
S. Monica reprehensione coniecta. 18. 4.
Morbus à S. Goare per preces impetratus, ne Episcopus fieret. 5. 5.
Mors hypocritarum & Dei seruientiũ, quàm diuersa? 14. 7. exempla. ib.
Mortuus loquitur. 17. 6. ad Vitam reuocatur in testẽ innocentis matronæ. ib.
Mulieres in templo cur ca-

put iubeantur velare? 10. 6. impudentes & nemini parcentes. 10. 9. loquaces periculosa, imposturis dedita; & vnius mirabiliter detecta impostura. ib. & 19. 10.

Mundus irridens irrisus à Petro Consalue. 13. 7.

Murmurandi caussa est honor negatus, & datus. 1. 3

Mutius Scaeuola non tam fortis, quàm ambitiosus. 3. 4

NEbula admirabilis ad Religiosos tentandos excitata. 12. 7.

Negligentia famae & boni nominis, quando vituperabilis, quando laudabilis? 3. 2. quando iusta, vel iniusta? 22. 6.

Nihil opertum, quod non reueletur. 20. 2. nihil inultum. 21. 2. seqq.

Nilamon potiùs mortē quàm episcopatum petijt, & impetrauit. 5. 5.

Niphi acutum responsum de optimo regnandi modo. 7. 4

Noctuam cur captiuis inusserint Samij? 13. 2.

Nomē operi suo, aut alijs rebus ascribere, quando vanum, quando laudabile? 12. 10. seqq.

Nosce te ipsum, varijs tributum, 23. 10. ex sacris literis sumptum, qui doceant? ib.

OPera ob mercedem aternā facta, pia sunt. 3. 5. ad Dei honorem & proximi salutem referenda. 2. 9. & 7. 6. bona studiosè sectanda. 16. 2. praesertim misericordia. ib. Domini mirabilia. 21. 5.

Oppiani carmina cur aurea dicta? 7. 2.

Oratio qualis esse debeat, vt exaudiatur? 15. 9. cur non exaudiatur? ib.

Oratores quantis olim honoribus affecti? 7. 3.

Ordo seruandus in honoribus deferendis. 12. 2. de eo non seruato memorabilis historia. ib.

Ordo Caelestinarum Annuntiatarum quis? 16. 1.

Otho Imp. tandem mori malebat, quàm imperare. 6. 6.

Oues scabiosa in Ecclesia, qua? 14. 1.

Qui-

Quinius Camillus ad imperium aspirans ob laborem cognitum, respuit. 6.8.

S. Pachomij ars in ambitioso corrigendo. 6.5.

Padagogus quid docere pueros debeat? 8.3. est colendus. ib.

Pœna quæ differtur, non auferitur. 21.2. seqq.

Palma enascitur in ara Augusti. 18.2. quid eâ nuntiatâ, responderit Augustus? ib.

Parentes quo modo honorandi? exempla. 8.2. contra Deum non audiendi à filijs. 12.4.

Partus in alterius damnum simulatus, lepidè detectus. 19.10.

Patibulo senatores suum nomen incidi curantes. 12.10. miraculosè liberatus per B. Virginem, & S. Iacobum. 20.2.

Patientia stupenda exemplũ 17.6. in aduersis 19.3. seq. & 20.2. in iactura fortunarũ, honorũ, valetudinis, libertatis. 21.8.

Patres vocare an liceat? 2.3.

S. Paulinus pro vidua filio seipsum dat in seruitutem. 9.2.

S. Paulus quo modo à Melitensibus sit honoratus? & cur honorem admiserit? 10.8. honorum maximus contemptor, in ignominia summam gloriam posuit. 22.5. ob quid eum magis beatũ iudicarit S. Chrysostomus. ib. Summè humilis, & vnde? 23.14.

S. Paulus Simplex cordium & conscientiarum mirus inspector. 15.3.

Peccatum in nobis esse, quæ ostendant? 23.10. Est summum malum. 23.10. est caussa vt nos humiliemur. 23.12. seqq.

Peccatoris mira mutatio. 15.6. eiusdem introitus in templum alius, alius exitus. 15.8. Palàm peccata sua narrat. ib.

Pecuniarũ optimus vsus. 9.8.

Persander primùm moderatè, postea tyrannicè imperat. 22.2. vel huius exemplo arduum esse, imperare probè. ib.

Pertinax imp. non vult possessio

sessionibus suis nomen suũ inscribi. 2. 7.
Petrus Consalvus quo modo mundum riserit? 13. 7.
Pharisaeorum quae vestes à Christo perstrictae? 2. 2.
Philippi Macedonis modestia 23. 8. puer monitor, quid monuerit? ib.
Philosophi veteres virtutis umbrã magis quam virtutem agnouerunt. 2. 10. summè honorati. 9. 8. cuius rei illustria exempla. ib.
Phylacteria Pharisaeorum quid fuerint? 2. 2.
Pietas erga patriam. 3. 4. Roma templum singulare habuit. 8. 2. cur? ib. simulata, quàm mala? 14. 5
Pittacus sponte deposuit imperium. cur? 22. 2. putat difficulter probum esse, imperantem. ib.
Placere velle hominibus, quando liceat? 2. 9. sibi periculosum. 4. 2.
Placilla cuius rei identidẽ admonuerit Theodosium? 23. 3.
Plato comparatus equo, cur? 22. 3.
Pœnitentia mira viu. 15. 6. & 8.
Pœna à Deo nemini frustra infligitur 21. 10. scelerũ memoriam refricat. ib.
Poeta summè olim honorati. 7. 2. munificentissimè, ob versus habiti. ib.
Poliorcetes cur tam insignis architectus? 7. 3.
Porphyrius per prunas ab infamia diuinitus liberatus. 19. 7.
Praceptores quantum honorandi? 8. 3. seq.
Prælati quo modo caussaruentis mundi? 11. 3. seq. salutati a diabolis. ib.
Principum conditio misera. 11. 3.
Prouidentia mirifica Dei circa Ephram. 21. 1. seqq.
Pugna quàm difficilis contra humanas laudes? 2. 9.
S. Pyoterius sui & aliorum cognitor. 22. 7.

Quando luceat lux nostra coram hominibus. 4. 3.
Quatuor modis honor appeti potest. 2. 7.
Quo modo superbia occurrendum? 2. 9.

Regnandi optimus modus. 7.4.
Regimen cur potiùs improbi, quàm probi teneant? 5.4. *est splendida seruitus.* ib.
Religionis Dorũ in angustijs facit Ephram. 21. 6.
Religiosi honorandi. 10. 6. *cur?* ib. *eorum habitum subsannans, grauiter punitur.* ib. *Innocenter reprehensi à Deo defenduntur.* 18. 5.
Remissio iniuriarum. 11. 6. *eius rarum exemplum.* 11. 8. *seq.*
Reprehensiones sapientibus chara, odiosa stultis 18. 3. *exempla.* ib. *patienter ferenda* 18. 6. *ad id remedia.* ib. *debent esse prudentes & mansueta.* 18. 7. *sunt amanda.* 18. 8.
Resignatio rustici hominis. 20. 2.
Resurrectionis imago in gallo & gallina reuiuiscentibus. 20. 6.
Richarda augusta candenti ferro obiectum adulterij crimen diluit. 19 6. *etiã in coniugio Virgo permanet.* ib.
Risus mundi risu alio irrisus. 13. 7.
Ritus innocentium per ignẽ, vel aquã lustrandi, olim licitus, nunc prohibitus 19. 10.
Romanorum petitio triumphi, quando bona, vel mala? 3. 3.
Rustici senatores cur nomen suũ patibulo incidi voluerint? 12. 10. *quanti Virirem rusticam coluerint?* 22. 2. *Exemplum sumere debent à rustico Voburgensi, qui per summam ignominiam fuit mirè exaltatus, mirè pius, & charus omnibus, à latronibus occisus, sub patibulo sepultus antè, quàm velut Sanctus coleretur.* 20. 2. *seq.*

Sacerdotes esse honorandos. 10. 5. *quibus honoribus? & cur coronam in capite gerant? quàm is antiquus ritus?* 10. 6. *vel in vestibus honorati.* ib. *non impunè contemptã* ib. *à barbaris honorati.* 10. 7. *exempla.* ib.

Samij cur captiuos noctua figura signarint? 13. 2.
Sancti duliâ colendi. 1. 2. Varijs modis etiam viui adhuc colendi. 10. 8. in vestibus quoq; suis honorandi, item in reliquijs. ib. Nomine alijsq; modis honorati 10. 9. & 10. 11. Multa sæpe occulta à Deo discunt. 15. 2. exempla. 15. 3. Per infamiam sæpe ad gloriam ducuntur 20. 5. seq. mirabilem in se Deum esse ostendunt. 20. 2. seq. Contemptores honoris fuerunt. 22. 4. seqq. Vnde tam humiles? 23. 4. Sancta humillime, & pro stulta habita exemplum. 22. 7.
Sapientia summa in honorum fuga. 22. 1. seqq.
Saturninus cur imperium respuerit? 6. 6. & 6. 8.
Scriptura sacra ad qualem nos gloriam inuitet? 3. 5.
Secreta cordium. soli Deo nota. 15. 1. & 15. 4. tamen eadem sæpe Sanctis reuelat. 15. 2. seq. sed paucis. & cur? 15. 5.
Seditionis fuga. 22. 3. exemplum Athenienses. ib
Senectus signum virtutis. 8. 7. Deum æternum repræsentat. ibid. nulli exprobranda. ib. multis probris laborat. ib.
Senes sunt instar parentum. 8. 5. instar præceptorum. ib. in consilium adhibendi, & honorandi ib. Varijs modis honorati. 8. 6. Eorum nomen honorificũ. ib. à D. Benedicto duobus modis honorari iussi. 8. 7.
Serui quem honorẽ debeant Dominis? 9. 2. quo sint ingenio? exemplis probi fuisse probantur. ib. Veste candida vsi, cùm manu mitterentur. ib. Quî à Dominis tractandi. 9. 3
Simulationis malitia. 14. 5.
Simplicij perpetua cum coniuge castitas. 19. 8. episcopatus. calumnia. innocentia per ignem probatio. 19. 8.
Socrates miratur suscipi à volentibus imperium 5. 4 aiebat, id vnum se scire, quòd nihil sciret. 23. 3.

S. Spi-

S. Spiridon etiam alteram colapho maxillam prabet. 13. 5. quo habitu ad Constantinum ingressus? ib.
Spina cur vestibus intexta? 2. 2.
Statuarum cur contemptor Agesilaus? 2. 1.
Superbia contentionis mater. 2. 9. maximum malum. 13. 5.
Superborum humiliatorum exempla sacra. 13. 3. profana 13. 4. seq.
Superior, quo modo possit inferiorem, pro superiore, habere? 23. 15.
Sylla cur Poeta de bonis sub hasta venditis quadam donari iusserit? 3. 2.
Temerarium iudicium fugiendum. 20. 2. seqq.
Templum quo modo adeundum, vt exaudiamur? 15. 9.
Tentatio cuiuis in morte timenda, & cauenda. 16. 4. Dei, per petitionem miraculorum, vitanda. 19. 10.
Themistoclis dictum, cùm honoraretur. 2. 8.
Theodosius Imp. quàm fuerit solicitus de filijs bene educandis? 8. 3. Vincit Tyrannum baculo Senuphij & superhumerali armatus. 10. 6.
Theologi honorandi, & honorati. 9. 6. exempla. ib.
Timor Dei interiora videntis. 15. 4.
Tribulatio iusti. 20. 2.
Tumor animi quo modo sit reprimendus in ijs, qui aliquid praclari gesserunt. 23. 12.
Vana gloria in triplici est classe. 5. 1. quando & quo modo hac ab hominibus appetatur? ibid. Chamaleonti similes facit. ibid. aliquando est caussa veri honoris. 6. 5. refranatur memoriâ delictorum. 23. 13. ab Epaminonda quo modo repressa? ib. à quibus valde quasita. 2. 7.
S. Vdalricus Episcopus quàm fuerit pius? quàm vtiliter hospitio exceptus? innocentem ostendit de adulterio suspectum. à mortuis

tuis suscitat testem innocentiæ. 17. 2. *seqq.*
Venatum apri quanti fecerint Macedones? 7. 5.
Vestes quales Pharisæorum à Christo reprehensæ? 2. 2.
Viduas esse honorandas? 10. 1. *cur? & exempla. ib.*
Viæ Dei inuestigabiles. 21. 5.
Virgo permansit in coniugio Richarda augusta. 19. 6. *S Kunigunda.* 9. 7.
Virtus honore digna. 1. 1. *à solo Deo dignè potest honorari.* 2 10. *honorata crescit.* 7. 4. *seq sola æternũ nomen parit,* 12. 11.
Viuere vt laudem merearis, virtutis est: vt lauderis ambitionis. 3. 2.
Vltor peccati à tergo Deus. 21. 6.
Vmbram Isidori reueriti Gentiles. 9. 6.
Voburgensis rusticus. 20. 2. *seqq.*
Votum in carcere facit Ephram. 21. 1. *seqq.*
Zelotypia laborantes facillimè errare, & graui vitio. 17. 4. *& ingentium malorũ caussam est.* 17. 7.
Zelus animarum. 17. 4. & 19. 9.

FINIS.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

de
Honore Mgr
vel indignis
L Ste Mgr 19.

Th
2834

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN